

A F A L A U A U R

BOBL IFEINGC.

A. HYW. G. L. 1782.

CHORON GOGONIAINT

HEN BOBL.

NEUR

Dedwyddwch o fod yn *dda yn Amserol*,
a'r Anrhydedd o fod yn *hen Ddisgybl*.

HEFYD,

Gwrth-ddadlennon y Gwr ifange wedi eu hatteb;
ac Amheuron yr hen Wr wedi eu dattod.

Gan T. B R O O K S,

Gynt Gweridog yr Efengyl yn LLUNDAIN.

---

*Ond y mae dy Was yn gwasanaethu'r Arglwydd o'n
mehyd, 1 Bren. xviii. 12.*

*Coron anrhydeddus yw penllwydni, o'r bydd mewn
ffordd Cysfa-wnder, Diar. xvi. 31.*

Yr ALL ARGRAPHIAD yn GYMRAEG.

M W T T H I G,

Argraphwyd gan T. W O O D, lle gellir cael
argraphu pob math o Lyfrau Cymraeg wedi
eu diwigio yn ofalus, gan IFRAN TOMAS. 1782.

Y CYFLWYNIAD.

GYDWLAD-WYR,

WELE yma i chwi *Afalau Aur*, wedi eu pilio oddi wrth y rhifglin du-dew a'r cam-synniadau oedd yn yr Argraphiad cyntaf yn *Gymraeg*; derbyniwch hwynt yn garedig, ymborthwch arnynt yn eich calon, megis ar ffrwyth Pren y Bywyd; a Duw anwyl a dywallto ei fendith gyd â hwynt i bob enaid o honoch fel y derbynioch off *Goron y Gogeniant* yn y ddedd, yr hyn yw taer Weddi.

Eich Cyd-Bererin a'ch Gwasanaethwr,

HUGH JONES.

Gwybydded y *Cymry*, fod y *Llyfr* da hwn wedi bod o neilltuol fendith i amryw yn Lloegr, a gwledydd tramor, a chweddi ei argraffu tros 32 o weithiau yn yr Iaith Saesonaeg. Yr oedd yr Awdwr, Mr. Brooks, yn byw er's gwell na chan mlynedd a aethant heibio. Yr oedd efe yn llwyddiannus yn ei weinidogaeth, —ac yn rhagori ar lawer yn y gorchwyl mawr, o droi eneidiau at yr *Anglwydd*. Efe a ysgrifennodd amryw lyfrau eraill, megis, *Agoriad Aur* i agor tryforau cuddiedig — *Nesedd ar y Ddaear* — *Blwch o ennaint gwerthfawr wedi ei agoryd* — *Anchwiliedig plud Crist* — *Goron a gogeniant Cristiafogrwydd*, &c. &c.

RHAGYMADRODD:

N E U.

Lythyr Annerch i'r CYMRY.

"Y Neb fydd ganddo glustiau i wrando, gwrandawed." Yn y Llyfr hwn, sef yr *Asalau Aur*, y dichon pawb gael gair at ei gyflwr. Y mae yn ateb i'w Deitl. Fel y mynegir mai trwy fwytta *asaf* y torrwyd gorchymmyrn Duw, ac y daeth marwolaeth ar bob dyn, (*Rhuf.* v. 12.) felly trwy ymborthi ar y gwirioneddau a gynhwysir yn y traethawd hwn, y dichon dyn gael bywyd i'w enaid, trwy anadadliad Yspryd y gwirionedd arno. Ond er mwyn i bawb, ac y ddi i'w dwylaw, wneuthur neilltuol ddefnydd o hono, mi a gaf ei anrhegu, yn y modd canlynol, i dri math o bobl.

Yn gyntaf, Pr ieuenctyd annychwiledig, fydd yn bwytta pechod fel bara, ac yn yfed anwireded fel dŵfr—yn byw fel y môch ar y carllod; heb ystyried fod eu bywyd fel llong llawn hwyliau o flaen y gwynt, yn morio tu a gwlad bell a dieithr. O bobl lleingc! *Magor-missabib* ydych i chwi eich hunain, *Jer.* xx. 3.—Hynny yw, yr ydych yn ddychryn i chwi eich hunain. Cofiwch mai gwagedd yw mebyd.

* A

ac ieuengŷyd, *Preg.* xi. 10. mae Satan yn gyfrwys, megis Jael; gwneiff ymgeledd i'r hwn y bwriado frad, *Barn.* iv. 8. Pe poenyddai efe gydwybodau ei weision yn amser eu bywyd a'u hiechyd, ysgatfydd yr ymgnient i newid eu meistr, a throï at yr Arglwydd.—Am hynny ni rydd efe un meddwl trwm o'u mewn, hyd oni orweddont ar welu Angau, y pryd y tybio fod drws trugaredd wedi ei gau. Ac yn ôl i'w wahoddedigion yted gwin, efe a rydd iddynt wenwyn. Yn awr rhydd win a llaeth o'r fath fydd ganddo, ac yna wermod yn ddiweddaf.—Gan hynny, O bobt ieuaingc + ffowch oddi wrth chwantau ieuengŷyd, 2 *Tim.* ii. 2. Mae angau yn eich crochanau, 2 *Bren.* iv. 40. Yr Arglwydd a ddodo halen yn ffynhonnell y dyfroedd, fel y rhedo ffrydiau gloyw a melus allan. Cesar Borgios annuwiol, a ddywedai wrth farw, iddo yn ei fywyd ofalu am bob peth, ond am angau; ac yn awr, (eb efe) yr wyf yn gorfod marw heb un Duw, na go, baith am drugaredd byth. Na chaffed marwolaeth neb, a ddarllenno hyn o lythyr, yn yr un anhappus gyflwr.

Yn ail, Geill y llyfr hwn fod o fawr ddeunydd i wrth-gilwyr ieuaingc a hen—nid yn unig y rhai a ddychwelodd yn ôl, wedi uno fel aelodau o eglwys Crist yma yn y byd—ond hefyd y rhai a brofasoch ddaionus air Duw yn ymafaelw yn eich cydwytodau, wrth wrando ei bregethu a'i ddarllen; ac o bosibl, trwy amrywiol ragluniaethau, yn ymweled â chwi er yn blant. O frodyr! chwi a bechafoch yn erbyn cariad ac argyhoeddiadau.—Chwi a gawf-och yr hyn a ddigwyddai o'r ddi, ac a'i gwastraffa-och. Yr Arglwydd a godo newyn arnoch bellach am ddyfod adref. *Cymmerwch eiriau gyd â chwi, a dychwelwch at yr Arglwydd; dywedwch wrtho, Ma-ddeu yr holl anwiredd, derbyn ni yn ddaionus, a thawm i ti loi ein gwefusau, Hos.* xiv. 2. *Beth fdd i chwi mwyach*

trwyach a wnelach dg eulynod? Trowch i'r amddiffynfa; chwi garcharorion gobeithiol, Zec. ix. 12.

Yn dydydd. Geill y llyfr hwn fod o neilltuol fendith i chwi ddifgybllion ieuangc Crist, y rhai a alwodd efe o dywyllwch i'w ryfeddol olenui, i *Pet. ii. 9*. Yr Arglwydd a roddo i chwi Ysryd darllen, a deall da ymhob peth. Gwelwch yma y fraint o fod yn sefatu ieuangc, a'r anhydedd o fod yn hen ddifgybllion. Caffer ynddo'ch chwi megis Abiah gynt, beth daioni tu ag at Arglwydd Duw Israel, i *Bren. xiv. 13*. Py mrawd a'm chiwaer ieuangc, mewn crefydd, Cadw dy galon yn dra diefsgulus; canys allan o hwni y mae bywyd yn dyfod, *Diar. iv. 23*.—Tyred fy mbohl, dds i th ffafelloedd a chau dy ddrysau aruat; llecha megis ennyd bach, hyd onid elo'r llid belbio, *Esay xxi. 20*. Vffafelloedd priodoliaethau, trugaredd, a chariad Duw, a'i ragluniaethau rhyfedd. O frodyr a chwiorydd yn yr Arglwydd! Glynwch yn eich proffes—gan ymnerthu yn y grŷs sydd yng Nghrist Iesu—Chwi gewch nerth yn ôl y dydd, a gorphwys ym mynwes Iesu'n amser y storom, a choncwerio yn y diwedd, *Rbus. viii. 37*.

Yn olaf, Mae yma air attoch chwi yr oedranus edifeiriol, sy'n ewyllysio cael trugaredd ar y nawfed awr, a'r unfed-awr-ar-ddêg. O, gwrandewch hyn, fel y byddo byw eich eneidiau! Chwithau hên ddifgybllion Iesu, sydd yn ei winllan er's llawer blwyddyn, ac a ddygafoch bwys y dydd a'r gwrês, gwelwch eich braint yn cael ei gosod allan yn dra amwg yn y llyfr hwn, a chymmerwch gyffur i'ch eneidiau oddi wrtho. Hên filwyr Iesu, byddwch dirfion ac iraidd yn eich henaint, *Psal. xcii. 14*.—Magwch y rhai ieuangc—porthwch wyn Duw, i *Ioan xxi. 15*. Hên longau gwerthfawr fu yn y stormydd lawer, yn wyneb tân a'r mwg, deliwch atti

Arwy bob tymmeftl—chwi a gewch y porthladd dy-
munol cyn b'o hŷr, *Psal.* cviii. 30.

Am yr Awdwr, nid yw angenrhaid i mi draethu
nemmor yn ei gylch—Ei waith a ddengys yr hyn
ydoedd. Mae hanesion hefyd yn tystio am dano, ei
fod yn offeryn rhagorol yn ei ddydd, trwy ei bre-
gethau a'i ysgrifenadau, i ennill eneidiau at Grist,
ac i adeiladu eraill ynddo ef. Yr oedd efe'n wei-
nidog yn Llundain, er's gwell na 120. o flynyddoedd,
a aethant heibio—ac a sgritennodd amryw lyfrau
godidog eraill yn Safonaeg, y rhai a fuant yn fen-
dithiol i lawer yn Lloegr, a thu draw i'r moroedd.
Ari'r un dwyfol fendith ddilyn y rhan yma o'i
waith, ymhlith hŷn ac ieuaingc yng *Nghymru*, yn y
dyddiau hyn, y taer weddia,

Eu fyddlon wafanaethwr,

Yn Efengyl CRIST,

EVAN WILLIAMS.

CYA

At

G
arian
pryde
rym

F
gwle
yn b
gwag
fydd
hyn
i bob
hyle
cwm
dyw
yngh
ogio
fel y
thru
yn y
n nt
aeth

Cyflwyniad yr Awdwr.

At yr holl Ieuengŷyd drwy'r genhed-
laeth ; yn enwedig y rhai hynny (o
bob Rhyw) ac sy'n dechreu troi eu
hwynebau tu a SEION.

ANWYLYD,

GAIR a ddywedir yn ei amser, O mor dda yw !
Y mae'n fynych fel Afalau Aur mewn gwaith
arian cerfiedig, *Diar.* xi. 23, — Y fath air fydd lawer
prŷd, yn hyfryd, yn werthfawr, yn odidoga ac yn
rymrus yn ei weithrediad.

Fel ac yr oedd cwmpeini o gyfeillion agos yn
gwledda ynghyd ar ddŷdd Sabbath ; un ac oedd
yn bresennol wrth y bwrdd (i luddias ymddiddanion
gwag) a ddywedaf ei bod yn ainheuaeth, pa un a
fyddai iddnt ollfyned i'r nefoedd a'i nid aent ? Yn
hyn a'u tarawodd a'r fath fyndod, fel ac y gorfu
i bob rhai o honynt fyned i ddifrifol ystyriaeth yng-
hylch en cyflwr. Un a ddywedodd, o's a neb o'r
cwmpeini hwn i ddinistr, myfi a fydd ; ac felly y
dyw-dai un arall, ac arall ; ac, yn wir, bob un,
ynghylch, ac oedd yn bresennol, yn gystal weinid-
ogion ac eraill oedd yn eistedd o amgylch y bwrdd,
fel y cydnabuwyd ar ôl hynny : a thrwy fendith a
thrugaredd Duw) yr ymadrodd hwn a weithredodd
yn y fath fodd ar ysprydoedd y rhan fwyaf o ho-
nnt, fel y profodd yn foddion cyntaf o'u troiadig-
aeth.

Y mae gennyf obaith, trwy rās, y bydd i'r Traeth-
awd hwn, er ei hau mewn gwendid, etto, trwy
fendith y goruchaf Dduw, gael ei gyfodi mewn
nerth; a bod yn offerynol foddion i ennill eneidiau
at Grist, yr hyn yw fy awydd-fryd pennaf yn y
bŷd hwn; ac am hynny y gorfu arnaf dorri trwy
bob anhawdderau, a chnawdol reſymmau, y rhai,
mewn modd arall, a fynnaſent ddiffoddi y baban
hwn yn y grôth.

Yr wyf yn cofio fod St. Awtin yn dechreu un o'i
bregethau fel hyn, *Attoch chwi y mae fy ymadrodd,
O wyr ieuainc, blodau oedran, enbydrwydd y meddwl.*
Felly y dywedaf inneu, I chwi, O wyr iſeinc a
gwryſon, yr wyf yn cyſwyno fy nhraethawd can-
canlynol; a hynny,

Yn gyntaf, O herwydd fod yr hyn a gynhwysir
ynddo, yn perthyn ym mlaenaf ac yn bennaf i chwi.

Yn ail, O herwydd y mawr ddymuniad fydd gen-
nyf am eich iechydwriaeth preſennol a thragywyddol.

Yn drydydd, O herwydd mai yn eich mylg chwi
y mae'r gobaith mwyaf o wneuthur daioni, (fel yr
wyf yn tyſtio yn helaethach yn fy nhraethawd can-
lynol.)

Yn bedwerydd, I ddymchwelyd dadychwelwr
mawr eich eneidiau, prif amcan pa un yw eich
meddiannu a'ch difetha yn moreuddydd eich amſer.

Yn hummed, I annog eraill o fwy a godidococh
doniau a gallu, i fod yn waſanaethgar i chwi; trwy
hyſpyfu eu meddyliau yn fwy helaeth ar y teſtyn
hwn, yr hyn ni wnaeth neb etto am a wni, er ei
fod yn bwynt o gymmaint canlyniad (yn enwedig i
ieuenctyd) ac un a adwain drwy'r holl yſgrythrau.

Yn

Yn chweched ac yn ddiweddaf, O herwydd fod cyn-
nifer yn gwylio oddi amgylch i dwyllo, i wenwyno,
ac i lygru eich eneidiau, trwy opiniwnau gau-
egwyddorion cyfeiliornus— a ehabledau;— i ddian-
rhydeddu Duw— gwadu Crist— briwo cydwybodau,
a damnio eich eneidiau. Cyfeiliorni ac ynfydrwydd,
medd un, yw rhwymau'r diafol; a pha rhai y mae
ese yn rhwymo eneidiau wrth ystange i'w difa yn
uffern.

Fel hyn y dangosais y rhesymau, o herwydd pa-
rai yr wyf yn cyflwyno fy Nhraethawd hwn i wfan-
aeth eich eneidiau; ac mi a ddymunwn fod eich
ewyllysgarwch i'w dderbyn yn gyffelyb i'r eiddo fi
yn ei roddi. Gobeithio na fydd i neb, i ddwylaw pa-
rai y syrthia, ddywedyd fel Antipather, brenhin
Macedonia, pan gyflwynwyd llyfr iddo, gan ryw
un yn traethu am ddedwyddwch; ei ateb oedd,
“Nid oes gennyf hamdden.”

Ha wŷr a gwryfon ifeinge! Fel yr ydych yn
caru tragywyddol happusrwydd eich eneidiau— fel
y mynnech ddiange uffern a myned i mewn i'r nef-
oedd— fel y mynnech hawl yng Nghrist a maddeuant
yn eich mynwes— fel y mynnech fod yn fendigedig
yma, ac yn happus oddi yma; mynnwch hamdden,
mynnwch amser i ddarllen y Traethawd canlynol;
trosodd drachefn a thrachefn; yr hwn a fwriadwyd,
yn bennaf, i'ch tragywyddol leshad.

Ond cyn yr elwyf ymhellach, yr wy'n meddwl ei
fod yn angenrhaid, mewn rhai ystyriaethau, i roi
pellach hanes i'r byd am y rhesymau a'm cymhell-
odd y waith hon yn ychwaneg, i ymddangos mewn
argraph, yr hyn fydd fel y canlyn:

Yn gyntaf, Wedi i mi bregethu yn achlysurol ar
y geiriau hyn, (ar ba rai y mae'r Traethawd can-
lynol

lynol wedi ei adeiladu) rhai cyfeillion enwog a'm taer gymmellasant i argraffu y bregeth. — Cyn belled ac y gallais, mewn gweddeidd-dra, myfi a wrthsefais eu dymuniadau, gan ei chyfrif yn anheilwng o'u derbyniad. Ond wedi fy ngorchfygu o'r diwedd, ac ymrô i fyned ynghylch y g-aith; y fath anadlau a thywalltiadau oddi wrth Dduw oedd ar fy yspryd, fel ac y parodd i'r un bregeth honno luofogi a chynnyddu i'r maintioli y gwelwch y Traethawd hwn wedi myned.

Mae Luther yn mynegu, mai pan ddechreuodd efe gyntaf droi ei gefn ar Babyddiaeth; nad oedd yn amcanu ychwaneg na gwrthsefyll pardwnau pabyddlyd, a gweddio dros y meirw; etto ni fynnai Duw na'i elynion adael llonydd iddo, ne's ymrô, gyd â Moses, na adawai ewin yn ôl o Babyddiaeth heb ei gwrthsefyll. Y mae Duw'n fynych yn arferol a myned a'i weision, ymhethau'r efengyl, y tu hwnt i'w meddyliau â'u hymrodau.

Yn ail. Y derbyniad croesawus a charedig a gafodd y rhannau eraill o'm gwaith yn y bŷd, a'r neilltuol fendithion a'u dilynodd, er ynnill llawer o eneidiau trwodd at Grist, ac adeiladu eraill ynddo, a'm hannogodd i annerch y Traethawd hwn i'r bŷd; gan ebeithio fod gan yr Arglwydd fendith yng weddill i hwn hefyd.

Yn drydydd. Fel y byddai i mi, mewn rhyw fesur, wneud i fynu ddiffygion rhai eraill; oedran, doniau, profiadau, a grasfau pa rai a hir-alwodd arnynt i wneuthur rhiw-beth neilltuol yn y ffordd hon; ac fel y cynhyrfer hwynt, trwy fy ymadroddion egwan i, i gymmeryd y gorchwyl yn llaw, a gwneuthur i fynu yr hyn a welir yma yn ddirifol.

Yn
hellow
dreu
yn g
hun i
yn ch
Grist
y diw
wydd,
a'i dy
iad a
gweith
ferthy
prawf
bod y
wiodd
gwan,
ac yn
allant
thros e

Yn b
ferynn
eanion
ddifetha
beithlon

Esgol
yn ei ar
gwyliad
tolion,
fy'n my
esgobaet
iau dyn
fetha. I
niâ llew
yn myne
ar ei ysg

Yn bedwarydd, Cariad Crist ac eneidiau a'm cymhellodd i hyn; yr hyn a wneiff ddyn yn fodlon i dreulio ac ymdreulio, 2 Cor. 12. 15. Yr hwn fydd yn gweddio ei hun i farwolaeth—yn pregethu ei hun i farwolaeth—yn astudio ei hun i farwolaeth—yn chwysu ei hun i farwolaeth, er anrhydedd i Grist a llefhâd eneidiau, ni fydd ddim colledwr yn y diwedd. Cariad dwysol fydd fel gwialen Myrtwydd, yr hon (medd Pleini) a geidw y trafaeliwr a'i dŷcco yn ei law, heb ddiffygio, ac heb flino. Cariad a wna'r enaid yn barhâus ac yn helaeth ymhob gweithred ddâ, Ni chynnwys Duw (medd Justin ferthyr) neb i'r nefoedd, ond y rhai sy'n rhoddi prawf iddo ar y ddaear, trwy eu gweithredoedd, eu bod yn ei garu. Y cenedl-ddŷn, Seneeca a sylwiodd, nad yw Duw yn caru ei blant â chariad gwan, menywaidd, ond â chariad cryf, gwrrywaidd; ac yn sicr y rhai sy'n ei garu ynteu'n gyffelyb, ni allant lai na gosod allan eu hychydig *oll* drosto, a throos ei ogoniant ef.

Yn bummed, Yr wy'n gwybod fod Satan a'i oferynnau, yn dra diefgulus a phrysur yn eu hamcanion y dyddiau hyn, i lygru, i ddifwyno, ac i ddifetha y planhigion ifeinge, tyner, mwyaf gobethlon, a mwyaf blodeuog yn ein plith.

Esgob Latimer a ddywedai wrth yr eglwys-wyr, yn ei amser ef; O's na ddysgent ddiwydrwydd a gwyliadwriaeth oddi wrth y Prophwydi a'r Apostolion, y dylent ei ddyfsgu oddi wrth Satan, yr hwn sy'n myned beunydd i fynu ac i wared ar hŷd ei esgobaeth yn y byd, gan ddyfal weithredu ar feddyliau dynion, a cheisio'r neb a allo'i lyngcu a'i ddifetha. Llew yw Satan, ac nid oen—Llew rhwadwy, nid llew heppianllyd.—Nid llew sefylllog, ond llew yn myned o amgylch; megis heb fedru ymfodloni a ei ysglyfaeth ei hun, yn ymosyn ymhellach pwy a allo

2. allo ei lyngau ar un tammaid, (fel y mae'r gair yn y iaith wreiddiol yn arwyddocau) *Pet. 5. 8.*— Ei brif amcan yw llenwi dnystr ag encidiau, yr hyn a ddytai ddeffroi a gosod pob gwir weinidog ar waith, i wneud yr hyn a ellir ei wneuthur, i rwyfro ei amcanion, ac hyfforddi ymlaen iechydwrfaeth encidiau. Gweinidogion ffyddlon (medd St. Chryfostom) sydd debyg i ffynhonnau, yn bwrw allan ddŵr bob amser: neu biffilloedd, trwy ba rai y rhed y dŵr allan yn wastadol, pryd na bo un llestr yn ei dderbyn.

Yn chweched; ac yn ddiweddar. Yr wy'n cydnabod nad yw holl fywyd dyn, ond megis diwrnod i weithio ynddo; a mwyaf a wnelo dyn dros Grist ar y dddear, mwyaf a fydd ei wobr yn y nefoedd. Pob dyn yn y diwedd a fed megis yr llano. Odtion i wneuthur gwasananaeth dros Grist ac encidiau, sydd fwy eu gwerth na'r holl fyd. Megis, gan hynny, yr ewyllyfiais gymmeryd rhan yn y gorchwyl hwn, heb wybod pa mor fuan y gorfydd i mi roi heibio'r babell wy'n awr yn preswyllo ynddi; ac megis nad oes credu nac edifarhau; felly nid oes gweddio, pregethu, ysgrifennu nac argraffu yn y bedd.— O herwydd pa ha ham y mae gennym achos i ym-egnio'n ddiifrifol, a bod a'n dwylaw ar—waith; gan wybod fod y nŵs yn agoshau attom, pan na ddichon neb weithio. Dydd marwolaeth y Cristion yw dydd ei daledigaeth gan yr Aeglwydd. Dydd yw hwnnw i dderbyn cyflog, nid i weithio ynddo.

Fel hyn y rhoddais gyflawn hanes i'r byd am y rhesymau a'm cynhyrfodd i gyhoeddi y Traethawd canlynol, yr hwn a ddichon fod yn fendithiol i lawer. Mae ynddo luaws o bethau na phregethwyd, ac na ysgrifenydd arnynt ond anfynych o'r blaen. Mi a geisiais ei wneuthur mor hyryd, ac mor adeiladol ac a ellais i'r darlennydd, fel y byddai i mi

ymall

ymall
sancta
nefol
ennil

Yn
difrifol
phwys
mewn
sanctei

ynnill neu orddiwes y gŵr ieuangc trwy gelfyddyd
sanctaid, yr hyn fydd bwynt uchel o ddoethineb
nefol, fel nad oes doethineb gyfelyb i honno o
ennill eneidiau at yr Arglwydd.

Yn awr mi ddilynaf y gorchwyl tlawd hwn a'm
difrifol weddi, ar i'r fath fendith o'r nesoedd or-
phwys arno, fel y bo yn foddion i ddwyn rhai i
mewn at Grist, ac adeiladu eraill i fynu yn ei
sancteiddiolaf ffydd. — Ac felly y gorphwyfaf,

Eich Cysaill a'ch Gwasanaethwr,

Yn Esengyl CRIST,

T. BROOKS.

Cynhwysiad

Cynhwyfiad y Llyfr hwn.

- Y Blaen-Arweiniad, i Bren. xiv. 10. — *A holl Israel a alarant am dano ef, ac a'i claddant ef; canys, efe yn unig o Jeroboam a ddaw i'r bedd, o herwydd cael ynddo ef beth Daioni tu ag at Arglwydd Dduw Israel yn Nhŷ Jeroboam.* Tu Dal. 3
- Pen. I. *Mai peth dymunol a channoladwy iawn yw i Bobl ifeinge fod yn dda yn amserol.* t. dal. 8
- Pen. II. *Yr Anrhydedd o fod yn hen Ddisgybl yn cael ei ddangos mewn saith bwnge.* 31
- Pen. III. *T drygau mwyaf cyffredin a thebygol o hudo a dala ieuengftid.* 46
- Pen. IV. *Densydd ac Amogaeth i bobl ifeinge fod yn dda yn amserol.* 55
- Pen. V. *Nu chaiff pechodau y Sainet gael eu crybwyll Dydd y Farn.* 84
- Pen. VI. *Cysarwyddiadau i'r cyfryw rai a ewyllysfont a lnabod, caru, ceisfo, a gwasanaethu yr Arglwydd ym mlodou eu dyddiau.* 93
- Pen. VII. *Megis y mae chwech o bethau i gael eu gochelyd, felly y mae amryw bethau i gael eu dilyn yn ddisgrisol, o's mynnawch fod yn dda, a gwasanaethu yr Arglwydd yn amserol.* 112
- Pen. VIII. *Gwrthddadllefau y gŵr ieuangc yn cael eu hatteb.* 157
- Pen. IV. *Amheuan yr hen ŵr yn cael eu dattod, trwy wyth o brofiadau.* 181

Israel
any
ber-
wydd
3
ny
8
cael
31
hudo
46
d yn
55
wyll
84
font
ydd
93
go-
lyn
an-
re
eu
57
wy
81

U

A

*A holl
of
Bea
at*

*glwydd
Y ge
Tuddo
Israet
Pan oe
ganddo
Duw a
ac efe a
glwydd
Y m
bachgen
yrhai y
Ecfeol. 2*

A F A L A U A U R,

BOBL IFEINGC, &c.

BREN. XIV. Gwers 13.

A holl Israel a alorant am dano ef, ac a'i claddant ef; canyr efe yn unig o Jeroboam a ddaw i'r Bedd, o herwydd cael ynddo ef beth Daioni tu ag at Arglwydd Dduw Israel yn Nhŷ Jeroboam.

* * * I a gaf fefyll yn unig ar y rhan olaf o'r adnod hon, o herwydd mai hynny fydd yn rhoddi i mi yr achos mwyaf perthynafol i'm perwyl — O herwydd cael ynddo ef beth daioni tu ag at Arglwydd Dduw Israel yn nhŷ Jeroboam.

Y geiriau hyn ydynt ganmoliaeth bywyd Abijah: Ynddo ef y caswyd peth daioni tu ag at Arglwydd Dduw Israel: Pan oedd Abijah yn fachgen, adn. 3. 13. Pan oedd yn ei flwyddau ifeinge a thynar, yr oedd ganddo hadau grâs ynddo; yr oedd ganddo ddêl Duw arno, fe allai wahaniaethu rhwng da a drwg, ac efe a wnaeth yr hyn oedd dda yng olwg yr Arglwydd.

Y mae'r gair Hebraeg (Nagnar) a gyfieithir bachgen, adn. 3. yn cael ei gymhwyso yn fynych at yr rhai yr ydym yn alw llangciau, neu wyr ifeinge, Eccl. 24. 5. Num. 6. 11. 1 Sam. 2. 17. &c.

A 2

O'r fath oedran a challineb oedd Abijah, fel y gallai ddewis da, a gwrthod drwg: yr oedd efe magis Lot yn Sodom, yn dda ymhlith y drwg; yr oedd tueddiad a thymmer ei galon at yr hyn oedd dda, pan oedd calonnau ei dad a'i fam eill dau at yr hyn oedd ddrwg.

Fe ddechreuodd Abijah fod yn dda yn foreu; efe a groesfodd y ddiareb enbyd honno, *Saint ifange, a ben ddiawl*. Gogoniant a daioni Duw yw, ei fod ef yn dal fulw ar y daioni lleiaf ag fydd yn un o'i eiddo, 1 *Pet.* 3. 6. Nid oedd ond un gair da yn ymadrodd Sarah wrth Abraham, a hynny oedd hyn, hi a'i galwodd ef yn *Arglwydd*, a hynny y mae Duw yn ei goffa er ei hanrhydedd, *hi a'i galwodd ef yn Arglwydd*; y mae Duw yn edrych mwy ar un gronyn o wenith na chrûg mawr o ŵs; ar un perl llewyrchiol na llawer o ysgubion, mae Duw yn cael perl yn Abijah, ac y mae yn ei ofod yn ei geron ef, er canmoliaeth dragywyddol iddo ef. *Fe gafwyd ynddo beth daioni tu ag at yr Arglwydd, &c.* Am y geiriau,

Cael ynddo ef. Y mae'r gair *Hebreag* (*Matfa*) weithiau'n arwyddocau cael heb ymotyn, *Esay* 65. 1. *Cafwyd fi gan y rhai ni ymosynnasant am ddaif: felly Psal.* 116. 3. *Gofidiau anghyda m' cylebnyasant, a gofidiau uffern a'm daliasant, ing a blinder a gefais.* Cefais drallod yr hwn ni ymosynais am dano, nid oeddwn yn edrych am ing, ond mi a'i cefais. Y mae godidawgrwydd yn y iaith wreiddiol. *Gofidiau uffern a'm daliasant.* yn ol ein darlleniad ni: eithr yr *Hebraeg* fydd, *Gofidiau uffern a'm cawfant* (un gair yn arwyddocau'r ddau) hwy a'm cawfant i, nid myfi hwynt. *Fe gafwyd yn Abijah beth daioni tu ag at yr Arglwydd, h. y. se.* gafwyd heb chwilio neu ymosyn, beth daioni tu ag at yr Arglwydd; yr oedd yn eglur ac yn amlyg ddigon, fe allai dynion ei weled a dal fulw arno heb ymosyn, hwy allent redeg a darllen rhyw ddaioni ynddo tu ag at yr Arglwydd.

Yn ail

Yn ail. Y mae'r gair weithiau yn arwyddocau cael wrth geisio neu ymosyn, *Esay* 55. 6. *Ceisiwch yr Arglwydd tra gellir ei gael, &c.* Felly wrth chwilio ac ymosyn, fe gafwyd yn Abijah (er ei fod yn ifange) beth daloni tu ag at yr Arglwydd.

Yn drydydd. Y mae'r gair weithiau yn dal allan cael yr hyn sydd ddigonol, *Nam.* 11. 22. *Barn.* 21. 14. Yr oedd y daioni hynny yn Abijah tu ag at yr Arglwydd, at oedd ddigonol i dystiolaethu gwaith grâs arno, ac i'w foddioni ei hun ac eraill o ddaioni a dedwyddwch ei gyflwr, er iddo farw ym mhrif a blodau ei oedran, &c.

— *Gael ynddo ef beth daioni*—y gair Hebraeg (*Tob*) a adroddir yma daioni, neu beth da, a arwyddocau,

Yn gyntaf. Yr hyn sydd uniawn a chyflawn, *2 Sam.* 15. 3. *Wele y mae dy fatterion yn dda ac yn uniawn, hynny yw, uniawn a chyflawn.*

Yn ail. Yr hyn sydd fuddiol y llestol, *Deut.* 6. 11. *A thâl llawenion o bob daioni; sef o bob pethau buddiol.*

Yn drydydd. Yr hyn sydd fodlongar, *2 Sam.* 19. 21. *Am hynny gwna yr hyn syddo da yn dy olwg, sef, yr hyn syddo bodlongar yn dy olwg.*

Yn bedwarydd. Yr hyn sydd gyflawn a pherffaith, *Gen.* 15. 15. *Ti a gleddir mewn henaint teg, sef, ti a gleddir pan fyddo dy oedran yn llawn ac yn berffaith.*

Yn bummed. Yr hyn sydd lawen a hyfryd, *1 Sam.* 25. 8. *Ar ddiwrned da y daethom ni, sef, ar ddiwrned llawen a hyfryd:—Yn awr gosodwch y cwbl ynghyd, ac chwi allwch welod gael yn Abijah (pan oedd yn ifange) yr hyn oedd unllawn, a chyflawn, yr hyn oedd fuddiol a llestol, yr hyn oedd fodlongar, yr hyn oedd gyflawn, a'r hyn oedd achos o lawenydd a hyfrydwch.*

Yn y geiriau y mae dau beth i'w llystyried yn iwyaf.

Yn gyntaf. Fod daioni y gŵr ifange hwn tu ag at yr Arglwydd Dduw Israel—Mae llawer ac fydd yn dda, i.e. ac yn dda iawn tu ag at ddynion, y rhai ydynt etto yn ddrwg, i.e. yn ddrwg iawn tu ag at Dduw. Rhai fydd yn dda ac yn gymmwyn-asgar iawn i'r creadur, ond yn ddrwg ac yn ang-hymmwynasgar iawn i'r Creawdwr : Daioni llawer o ddynion tu ag at y creadur fydd fel yr haul yn codi ; ond eu daioni tu ag at yr Arglwydd fydd fel cwmwl y boreu, neu'r gwllith boreuol yr hwn a fychir yn fuan gan belydr yr haul ; ond daioni Abijah oedd ta ag at yr Arglwydd, ei ddaioni ef a wynebodd yr Arglwydd, fe edrychodd at ogoniant Duw. Dau beth a wna Gristion da, gweithredoedd da, ac amcanion da ; ac er nad yw amcan da yn gwneuthur gweithred ddrwg yn dda, (fel yn Uzziā) etto amcan drwg a wna weithred dda yn ddrwg (fel yn Jehu) cyfiawnder yr hwn oedd gymmeradwy, ond ei gyfrwystra a gofpwyd, *Hof. I. 4.* Yn ddiau gweithredoedd Abijah oedd yn dda, a'i amcanion yn dda ; a hyn yn wir oedd ei ogoniant, fod ei ddaioni tu ag at yr Arglwydd.

'Fe 'scrifennir am y Cataneniaid, iddynt wneuthur colofn hardd-deg o fawredigaeth frenhinol mewn coffadwriaeth am ddau fab, y rhai a gymmerasant eu rhieni oeddrannus ar eu cefnau, ac a'u dygasant trwy'r tân, pan oedd tŷ eu tâd yn llosgi o'u hamgylch ; y dynion ifeinge hyn oeddynt yn dda wrth eu rhieni, ond beth oedd hyn tu ag ddaioni Abijah at yr Arglwydd ? &c. Nid all dyn fod yn dda tu ag at yr Arglwydd, heb fod yn dda tu ag at eraill ; ond fe all dyn fod yn dda tu ag at eraill, nad yw yn dda tu ag at yr Arglwydd—O na fyddai i arferion dynion yn feunyddiol beidio a rhoddi tyftiolaeth ry gyhoedd o'r gwirionedd hwn!

Yn ail. Yr oedd efe yn dda ymhlith y drwg ; *Yr oedd ef yn dda yn nhy Jeroboam*—Y mae'n beth arferol i ymddangos (o'r hyn lleiaf) i fod yn dda ymhlith

ymh
ymh
allan
ifang
whae
yn ec
y rha
yn g
ioni,
Hu
ach p
ianog
ag sy
ioni,
a'r c
Bo
ûs, p
fydd
Bo
llŷs A
yn A
Bo
dea,
mascu
ymhli
Y
Fenus
yftlys
yn fy
anian-
mor a
pawb
ddisgl
halogr
Y g
ddi i
un, y

ymhlith y da, ond i fod felly mewn gwirionedd ymhlith y drwg, drwg cywilyddus, sydd yn dal allan ddaioni di-ragrith a diffuant—Yr oedd y gwr ifange hwn yn dda yn nhŷ Jeroboam, yr hwn a wnaeth i boll Israel bechu, yr hwn oedd ddrwg, i.e., yn echryslon ddrwg; ac etto Abijah, fel y pylgod y rhai ydynt yn byw yn y môr hallt, etto ydynt yn grai; felly er iddo fyw yn y fugn-for o ddrygioni, etto a gadwodd ei ddaioni tu ag at yr Arglwydd.

Hwy a ddywedant fod rhosynau yn tyfu'n felusach pan y plannir hwynt yn yml garlleg: Crist-ianogion hyfryd ac odiaeth yn wir ydyw y rheir ag sydd yn cadw eu daioni, ac yn tyfu mewn daioni, lle y mae drygioni yn eistedd ar yr orsedd, a'r cyfryw oedd y gwr ifange yn y testyn.

Bod yn wenith ymhlith efrau, yn llafur ymhlith ūs, perlau ymhlith cregin, a rhôs ymhlith drain, sydd odidawg iawn.

Bod yn Jonathan yn llŷs Saul, yn Obadiah yn llŷs Ahab, yn Obedmelec yn llŷs Zedeciah, a bod yn Abijah yn llŷs Jeroboam, sydd ryfedded.

Bod yn Lot yn Sodom, yn Abraham yn Chal-dea, yn Ddaniel yn Babilon, yn Nehemiah yn Na-mascus, yn Job yngwlad Us, yw bod yn faint ymhlith cythreuliaid, a'r cyfryw un oedd Abijah.

Y mae'r beirdd yn haeru, nad ymddangosodd Fenus erioed mor decced â phan eisteddai wrth ystlys Fulcan ddu. Eneidiau grasol a ddisgleiriant yn fwy eglur pan eisteddant yn agos at ddynion anian-ddu. Ni ddisgleiriodd wyneb Stephen erioed mor angylaidd, ag o flaen y cyngor, lle yr oedd pawb yn ddrygionus. Felly Abijah oedd feren ddisglair, yn haul yn llŷs Jeroboam, yr hwn o ran halogrwydd a drygioni, oedd yn wir uffern.

Y geiriau a ddewisais i sefyll arnynt sydd yn rhoi ddi i ni amryw athrawiaethau; eithr ni enwaf ond un, yr hwn a gaf olrhain yn awr, a honno yw,

P E N . I.

*Mai peth dymunol a ebanmoladwy iawu yw i Bobl
ifeingc fod yn dda yn amserol mewn gwirionedd.*

Y Mae 'Scrythurau eraill yn traethu'r gwirion-
edd o hyn, (heblaw yr hyn fydd gennym yn
y testyn) megis yr 2 Chron. 34. 1, 2, 3. Mab
wyth mlwydd oedd Josiab pan ddechreuodd efe
deyrnasu, ac un mlynedd ar ddeg ar hugain y teyrnas-
odd efe yn Jerusalem. Ac efe a wnaeth yr hyn oedd
uniawn yng olwg yr Arglwydd, ac a roddodd yn ffyrdd
Dafydd ei dad, ac ni ogwyddodd ar y llaw ddechrau nac
ar yr affwy. Canys yn yr wythfed flwyddyn o'i deyr-
nasiad, (tra'r ydoedd efe etto'n fachgen) efe a ddech-
reuodd geisio Duw Dafydd ei dad, ac yn y ddeuddeg-
fed flwyddyn, efe a ddechreuodd lanhau Juda a Jeru-
salem oddi wrth yr uchelfeydd, a'r llwynau, a'r delwau
cerfedig, a'r delwau toddedig, &c. Anrhydedd O-
badiah oedd, iddo ofni'r Arglwydd o'i febyd : a
choron Timothi, iddo adnabod yr yferythur er yn
fachgen ; a llawenydd Ioan iddo gael o'i blant yn
rhodio yn y gwirionedd. Hyn a adfywiodd ei galon
dda oedranus et, ac a wnaeth iddi chwarae o la-
wenydd yn ei fynwes. Treulio amser yn ychwaneg
i brofi y gwirionedd hwn, fyddai ennyn canwyll i
weled yr haul hanner dydd.

Seillau a rhesymau y pwngc lwn, fef,

*Mai peth dymunol a chanmoladwy iawu yw i Bobl
ifeingc fod yn dda mewn gwirionedd yn amserol, yw
y rhai sy'n canlyn :*

R H E S W M . I.

*Yn gyntaf. O ran bod Duw yn ei orchymmyd,
a gorchymmydion Dwyfol nid ydynt i'w dadleu,
ond i'w hufuddhau. Eccl. 12. 1, Cofia yn awr*

*dy Gre
dyddia
wedi,
'Naw
philoso
un-syll*

*Cofia
yn bre
mewn*

*bechod
digaeth
awr, i*

*Cofia
ei garu
i bwyfo*

ef, i ro

Cofia

Creawa

thur dy

Cofia th

i ti ei

fewn ;

gredu y

cyflawn

pryd fe

ufuddha

ei weith

Cofia

tid ; nic

ond yn

bywyd

llawfedd

hynny n

marwola

dichon f

Bywyd

gyfod ;

marwol,

dy Greawdwr yn nyddiau dy ieuegŷtid, cyn dyfod y dyddiau blin; a neshâu o'r blynyddoedd, yn y rhai y dywedi, nid oes i mi ddiddanwch ynddynt. Cofia 'nawr : 'Nawr fydd fymryn a all fino holl wybodaeth y philosophydd, a medr angel ei rannu. 'Nawr fydd un-syllastog yn yr holl ieuthoedd dysgedig.

Cofia yn awr dy Greawdwr. Cofia ef yn ddioed, yn bresennol, canys ni wyddost beth a ddigwydd mewn diwrnod, mewn awr, ni elli ddywedyd pa bechod marwol, pa brofedigaeth farwol, pa farac-digaeth farwol, all dy orddiwes di, os ni chof yn awr, ië, yn awr, dy Greawdwr.

Cofia yn awr dy Greawdwr—Cofia ei adnabod, ei garu ef, ei ddymuno ef, i ymhyfrydu ynddo ef, i bwyso arno ef, i gael hawl ynddo ef, i fyw iddo ef, i rodio gyd âg ef.

Cofia yn awr dy Greawdwr—Yr Hebreag yw Greawdwriaid, y Tad, y Mab, a'r Ysryd. I wneuthur dyn, fe alwyd cyngor yn y Nef, *Gen. 1. 26.* Cofia'th Greawdwriaid, cofia'r Tad felly fel y byddo i ti ei adnabod, a bod yn deimladwy o hono oddi fewn; cofia'r Mab yn y fath fodd, fel y byddo i ti gredu ynddo, gorphwys arno, ei goffeidio, a gwneud cyflawn roddiad o honot dy hun iddo; cofia'r Ysryd felly, fel y byddo i ti wrando ar ei lais, ufuddhau iddo, teimlo ei bresennoldeb, a phrofi ei weithrediadau, &c.

Cofia yn awr dy Greawdwr yn nyddiau dy ieuegŷtid; nid yw yn dywedyd, yn amser dy ieuegŷtid, ond yn nyddiau dy ieuegŷtid, i nodi nad yw ein bywyd ond ychydig ddyddiau, nid yw ond tARTH, llawfedd, blodeuyn, cysgod, breuddwyd; ac am hynny mae Seneca yn dywedyd yn dda, mai er bod marwolaeth o flaen wyneb yr hen-ddyn, etto y dichon fod mor agosod at getn y dŷn ifanc, &c.

Bywyd dŷn fydd gyfgod o fŷg, breuddwyd o gyfgod; amheus yw pa'r un i'w alw a'i bywyd marwol, a'i marwolaeth fywiol.

Ah!

Ah! Bobl ifeinge, mae Duw yn gorchymyn i chi fod yn dda mewn pryd. Cofiwch mai peth enbeidus yw esceulusto un o'i orchymynion ef, yr hwn all ag un arall eich gorchymyn yn feirw, ac i uffern. Rhedeg, neu weithredu yn wrthwyneb i un o orchymynion datcuddiedig Duw (er tan liw o ddatcuddiad oddi wrth Dduw) fydd gymmaint ag a dal bywyd gŵr, fel y gallwch weld yn yr hanes honno, i *Bren. 13. 11.* hyd 31.

Bydded i ddynion ifeinge ofod eu holl resymman enawdol: er cymmaint a phwysfawr ydynt, yn y naill glorïan, a gorchymynion pennodol Duw yn y llall, ac yna *serifennu Tecel* ar eu holl resymman, hwy a bwyfwyd yn y clorianna, ac a gaed yn bwr.

Oh, Syrs! yr hyn y mae Duw yn ei orchymyn rhaid ei wneuthur yn ddioed, heb bafu, neu ddadleu yr anhawstra f'o yn ei ganlyn. Ynhan fwyaf o bobl ifeinge y dyddiau hyn, ydynt fel y eenhedloedd gynt, pan alwai eu durwiau am ddyn, hwythau a offerynnent ganwyll; neu fel Hercules a offrymmodd ddyn cerffedig yn lle dyn byw. Pan y mae Duw yn galw ar ddynion ifeinge i'w wafan-aethu ef â blodau eu hoedran, arferant ei ofod helbio hyd oni bo i gymhalau crynedig, calonau llewygus, dwylaw methedig, gliniau llefg, a llygaid tywyll, eu gorddiwes, ond fe fydd chwerwder yn y diwedd.

R H E S W M II.

Rhaid i Bobl ifeinge fod yn dda yn amserol mewn gwirionedd; o herwydd fod ganddynt gyfeustra ac ofseuydd gwell i fod felly.

Ni chafodd dynion erioed well moddion, na mwy o odfaon i fod yn dda, o wneuthur da, ac o dderbyn da ac yn awr. Oh Arglwydd! pa mor wybodus, pa mor grediniol, pa mor ffaithydd, pa mor nefol, pa mor oftyngedig, y gallai pobl ifeinge fod, oni ba'i eu hesceulusta i'w heneidiau eu hunain? Pobl ifeinge (trwy gymmorth Duw) a all-

ent

ant fod yn dda, yn dda iawn, iâ, yn odidog dda,
pe gwnaent y goreu o foddion grâs, y cynnigion o
drugaredd, a gwaith Crist yn curo trwy ei air, ei
weithredoedd, a'i Ysryd.

Yr henafiaid gynt a gerfient *Odfa* neu gyfleustra
â thalcen flewog, ond o'r tu ol yn foel, i arwydd-
ocau tra mae gan ddyn odfa o'i flaen, y dichon
ddal gafael arni, ond o's goddef iddi fyned heibio,
nid all ei thynnu yn el drachefn.

Pa gynnifer o ddynion ifeinge sy'n awr mewn
cadwynau tragywyddol, y rhai a roddent fyrddiwn
o fydoedd (pe b'ai ganddynt gynnifer yn eu dwy-
law i'w rhoddi) i fwynhau un odfa yn chwaneg,
i wrando un bregeth, i wneuthur un weddi yn y-
chwaneg, i gadw un Sabath arall, ond ni allant?
Dyma afern eu poenau, dama'r scorpion sy'n eu
cnoi yn wastadol, dyma'r prys sy'n bwyttu yn wast-
adol. *Gwae, gwae i ni (meddant) am esculuso a*
segara ymaith yr odfaen euraidd hynny a gawfom un-
waith i gaol maddauant o'n pechodau, a newid ein na-
turiethau a'n calonau, i buro ein cydwylbodau, ac i
gael iachydwrïaeth i'n heneidiau.

Mi ddarlennais am frenhin, yr hwn nid oedd
ganddo ddim eppil ar ei ol, ar ddiwrnod a ganfu
ddyn ifange gobeithiol, ac a'i cymmerodd i'r llys,
ac a'i rhoddodd at athraw ysgol i'w addysgu, gan
barottoi trwy ei ewyllys, o's profai yn gymmwys
i reoli, y casai ei goroni yn frenhin, o's aingen,
y cai ei rwymo mewn cadwynau, a'i wneuthur yn
gaeth-was. Pan dyfodd y llang i oedran, darfu
i secutonion y brenhin weled iddo ddi-esculuso y
moddion a'r odfeuydd hynny, trwy ba rai y gall-
asai gymhwyso ei hun i'r orsedd, a'i galwasant o'u
blaen, ac a ddatcuddiasant ewyllys y brenhin am
dano ef, yr hyn a gyflawnwyd arno yn ebrwydd,
trwy ei rwymo mewn cadwynau, a'i wneuthur yn
gaeth-was.

Yn awr, pa dafod all draethu y gosid a'r blinder a ganlynodd ei gyflwr truenus ef, yn gaethwas mewn cadwynau, yr hwn a allasai fod yn frenhin ar ei orfedd; yn awr yn flâf i Dwrciaid, lle y gallasai fod yn reolwr Crist'nogion.—Y cymhwysiad fydd eglur.

Oh, ieuengctid, ieuengctid! a gaiff Satan, y byd, a dynion drwg gymmeryd pob cyfleustra i'ch hudo? a gaiff cyfeillion Cristianogol gymmeryd pob odfa i'ch troi, a chennadon ffyddlon Duw i'ch achub? ac a fydd i chwi, *a fydd i chwi efreuluso Iechydwr-iaeth cymmaint?*

Mae Plutarch yn ysgrifennu am Hannibal, na fynnai efe gymmeryd Rhufain pan allai; eithr pan geisiodd ei chymmeryd nid allodd—Llawer yn nyddiau eu mebyd, pan allont gael trugaredd, Crist, pardwn, heddwch, a nesoedd, ni's mynnant; ac yn henaint, pan fynnon Crist, pardwn, heddwch, a nesoedd, ni's gallant, ni's ca'nt. Mae Duw yn debyg i ddywedyd tel y dywedodd Theseus gynt, Dôs, eb efe, a dywed wrth Creon, fod Theseus yn cynnig i ti gynnig grasol etto, yr ydwyf yn fodlon eim bod yn gyfeillion, o's ymdarostwng, (dyma fy nghenadwri cyntaf) ond o's na thyccia'r cynnig hwn, disgwylied am danaf mewn arfau.

R H E S W M III.

P'am y dylai Pobl ifeinge fod yn dda yn amserol?

O ran bod eu pechodau yn llai ac anamlach i ateb ac i edifarhau am danynt; lliaws o bechodau a gosidiau a ragflaenir wrth fod yn dda yn amserol.

Pa fwyaf y cyfrifom ein dyddiau, lleiaf o bechodau a gawn fod yn gyfrifol am danynt. Felly mae ysgrifennu yn ddiogela rhag duo, pan rodder llwch arni, felly ninnau rhag pechu pan (yn ein ieuengctid) y cofiom nad ydym ond llwch. Dagrau y rhai a edifarhant yn ifeinge sy'n poeth-losgi'r diafol yn fwy na holl sflamau uffern, canys trwy hyn y mae ei holl obaith yn cael ei ddifa, a'r dadfeiliwr

mae

mawr yn cael ei ddadfeilio, a'i chwythu i fynu—
Mane yw gair y diawl; mae yn erchu aros, ei bod
 yn ddigon buan i edifarhau; ond *mane* yw *Adferf*
 Duw, ac y mae yn erchu edifarhau yn foreu, ym
 moreuddydd ein ieuengſid; canys llai fydd nifer
 ein pechodau. Wele, bobl ifeinge, cofiwch hyn,
 yr hwn ni prhŷn gyngor da ar y cyntaf yn
 ddigon rhad, a fydd siccr o brynu edifeirwch o'r
 diwedd yn ddigon drud.

O ieuengſid, ieuengſid! oni ddechreuwch chwi
 fod yn dda mewn pryd, y pechodau hynny fydd
 yn awr fel perlau yn gwreichioni yn eich llygaid,
 a fyddant o'r diwedd fel meini melin o amgylch
 eich gyddfau, i'ch soddi byth.

Ymblith llawer o bethau a ddiolchodd Befa i
 Dduw am danynt yn ei ewyllys ddiweddas, y pen-
 nas oedd, am iddo ei alw i wybodaeth o'r gwirion-
 edd, yn un-ar-bymtheg oed; ac felly rhagflacnu
 llawer o bechodau a thristwch, y rhai yn amgen a
 fuasent yn ei oddiwes, ac a wnaethasent ei fywyd
 yn fwy annedwydd, ac yn fwy truenus. Seingſt-
 iau ifeinge yn fynych a brifant yn hen angyhon,
 ond anfynych y prifia hen bechaduriaid yn seingſt-
 iau da, &c.

R H E S W M IV.

P'am y dylai Pobl ifeinge fod yn dda mewn amser?

*Am fod Amser yn dalent werthfawr y rhaid i Bobl
 ifeinge fod yn gyfrifol am dani.*

Pa gyntaf y dechreuant fod yn dda, esmwythaf
 fydd eu cyfrif, yn enwedig mewn perthynas i'r da-
 lent werthfawr honno *amser*. Cato a phaganiaid
 eraill, a ddal ent, y rhaid rhoi cyfrif, nid yn unig
 am ein llafur, ond hefyd am ein seguryd; yn y
 dydd mawr fe ymddengys mai gwell y treuliodd
 galarwyr eu dyddiau, na'r dawnswyr, a'r rhai a
 ymddarostyngasant. na'r rhai dreuliasant eu dydd-
 iau mewn difyrrwch ofer.

Mi ddarllenais am ŵr defofionol, yr hwn pan glywai Awrlais (*cloc*) yn taro, a ddywedai, Dyma awr arall wedi myned heibio y rhaid i mi ateb am dani. Oh, bobl ifeinge! megis y mae amser yn werthfawr iawn, felly hefyd y mae yn fyr iawn; mae amser yn gyflym iawn, mae'n myned yn ddi-symmwyth — *Fy nyddiau ydynt gyflymmach na rhedegwr, ffoant ymmaith heb weled daioni.* Y gair Hebraeg (*Cabal*) cyfieithedig *cynt na rhedegwr*, fy'n arwyddocau un peth ag fydd ysgafn, am fod pethau ysgafn yn gyflym mewn cynhyrriad.

Yr henafiaid a ddarlunient Amser âg adenydd, nid yn *rhedeg* ond yn *ehedeg*. Mae amser fel yr haul, yn ddiorphwys yn rhedeg ei yrfa; fe safodd yr haul unwaith yn llonydd, i.e., fe aeth yn ol; ond Amser ni safodd felly erioed. Mae Amser yn *rhedeg* ac yn *ehedeg*? ewyn, cysgod, a breuddwyd ydyw; a allwch yn ddisrif ystyried hyn Bobl ifeinge, ac esgeuluso troi yn dda mewn pryd? — Os y'ch call nid allwch. Syrs, pe byddai i'r holl ddaear hon gael ei throï yn fydd o Aur, nid allai brynu un funud o Amser! O rwgnachrwydd y damnedigion am gam-arferyd amser gwerthfawr! Oh! pa beth a roddent i fod yn rhydd, ac i fwynhau odfaon grâs yn awr. Ah, gyd â pha glust ymwrando a bwriad, gyd â pha ddychryn a thoddiad calon, gyd â pha newyn a fyched y gwrandedd y gair! Peth rhagorol iawn (medd Bernard) fyddai Amser pe caed ar werth yn uffern, fe roddid myrddiwn o fydoedd am un dydd pe maddent yn eu helw. Bobl ifeinge, a allwch chiwi mewn prysurdeb gredu hyn, a pheldio a dechreu bod yn dda mewn pryd?

Oh! ferched a maibion ieuaing, fel yr ydych yn caru eich encidiau anfarwol, fel y dymunech ddiange uffern a dyfod i'r nefoedd; fel y dymunech fod yn ddedydd yn mywyd, ac yn fendigedig yn angau, ac yn ogoneddus ar ol marwol-

aeth,

aeth,
fawr y
disiauw
ira th
ymaith
mewn
Duw g
wch ri
dddyfo
o oriau
mai'r n
fydd w
g fliwr
anefid
Sene
gwall h
wrnod
rhy wi
hen, eu
ddyddi
Syrs,
y morw
Saul,
felly;
wyr da)
Heb. 3
Y m
phen;
am yr a
dwriaeth
ol. Yr a
fennol, a
red, am
o gi gw
i ddyfod
wenieithg
ifeinge,
llawenyd

aeth, na threulwch ychwaneg o'ch amser gwerth, fawr yn diotta, yn putteinio, yn chwarae cardiau, difiau, a dawnsto; na segurwch ymaith eich amser, na thyngwch, na phutteiniwch, na chelwyddwch ymaith eich amser, eithr dechreuwch fod yn dda mewn pryd, o ran bod amser yn dalent ag y myn Duw gyfrif am dani! O bobl ifeinge, chwi allwch rifo blynnyddoedd, llawer o flynyddoedd etto i ddyfod; pan o bosibl nad oes gennych gynnifer o oriau i wneuthur eich cyfrif yn barod; se allai mai'r nos hon y ceuwch wŷs, ac yna o's eich amser fydd wedi diwedd, a'ch gwaith i ddechreu, ymha gyswtr truenus y byddwch? oni ddymunech na anefid mo honoch erioed?

Seneca oedd arferol o wawdio'r Iuddewon am eu gwall hwsmonaeth, yn eu gwaith yn colli un diwrnod mewnfaith, sef eu sabbath. O na fyddai rhy wir am y rhan fwyaf o broffeswyr, ifeinge a hen, eu bod yn colli, nid yn unig un, ond amryw ddyddiau o'r faith.

Syrs, Amser wedi diangc ni allir ei alw yn ol; y morwynion ffol a'i cawfant felly, *Mat. 25. 5.*—Saul, Herod, Nero, a'r Israelliaid a'i cawfant felly; ie Jacob, Josiah, a Dafydd, (er eu bod yn wyr da) a'i cawfant felly i'w gofid, *1 Sam. 13. 13. Heb. 3. 17; 18, 19.*

Y mae'r Aiphtiaid yn darlunio Amser, â thri phen; y cyntaf o flaidd gwangus, yn safnrythu am yr amser a aeth heibio, am iddo lyngcu y cofiadwriaeth o gynnifer o bethau nad ellir eu galw yn ol. Yr ail o lew coronog yn rhuo am yr amser prefennol, am fod ganddo lywodraeth ar bob gweithred, am yr hyn y maen galw'n uchel. Y trydydd o gi gwenieithgar yn cynffonlonni am yr amser i ddyfod, o ran ei fod yn porthi dynion â gobaith wenieithgar i'w dinystr tragywyddol. Oh! bobl ifeinge, fel y dymynch roi'ch cyfrif i fynu gyd â llawenydd am y dalent hon Amser, a'r hon a ym-

Mi ddarllenais am ŵr defosionol, yr hwn par-
glywai Awrlais (*cloc*) yn taro, a ddywedai, Dyma
awr arall wedi myned heibio y rhaid i mi ateb am
dani. Oh, bobl ifeinge! megis y mae amser yn
werthfawr iawn, felly hefyd y mae yn fyr iawn;
mae amser yn gyflym iawn, mae'n myned yn ddi-
fymmwyth—*Fy nyddiau ydynt gyflymmach na rhedeg-
wr, ffoant ymmaith heb weled daioni.* Y gair Hebraeg
(*Cabal*) cyfieithedig cynt na rhedegwr, fy'n arwydd-
ocau un peth ag fydd ysgafn, am fod pethau yf-
gafn yn gyflym mewn cynhyrriad.

Yr henafiaid a ddarlunient Amser âg adenydd,
nid yn *rhedeg* ond yn *chedeg*. Mae amser fel yr
haul, yn ddiorphwys yn rhedeg ei yrfa; fe safodd
yr haul unwaith yn llonydd, i.e. fe aeth yn ol; ond
Amser ni safodd felly erioed. Mae Amser yn
rhedeg ac yn *chedeg*? ewyn, cysgod, a breuddwyd
ydyw; a allwch yn ddifrif ystyried hyn Bobl
ifeinge, ac esgeuluso troi yn dda mewn pryd?—
Os y'ch call nid allwch. Syrs, pe byddai i'r holl
ddaeir hon gael ei throï yn fyd o Aur, nid allai
brynu un funud o Amser! O rwgnachrwydd y
damnedigion am gam-arferyd amser gwerthfawr!
Oh! pa beth a roddent i fod yn rhydd, ac i fwyn-
hau odfaon grâs yn awr. Ah, gyd â pha glust
ymwrando a bwriad, gyd â pha ddychryn a thodd-
iad calon, gyd â pha newyn a fyched y gwrn-
darent y gair! Peth rhagorol iawn (medd Ber-
nard) fyddai Amser pe caed ar werth yn uffern,
fe roddid myrddiwn o fydoedd am un dydd pe
mellent yn eu helw. Bobl ifeinge, a allwch chwi
mewn prysurdeb gredu hyn, a pheidio a dechreu
bod yn dda mewn pryd?

Oh! ferched a meibion ieuaing, fel yr ydych
yn caru eich eneidiau anfarwol, fel y dymunech
ddiangc uffern a dyfod i'r netoedd; fel y dymun-
ech fod yn ddedydd yn mywyd, ac yn fend-
gepig yn angau, ac yn ogoneddus ar ol marwol-
aeth,

eth, na threuliwch ychwaneg o'ch amser gwerth-
fawr yn diotta, yn putteinio, yn chwarae cardiau,
disiau, a dawnfro; na segurwch ymaith eich amser;
na thynghwch, na phutteiniwch, na chelwyddwch
ymaith eich amser, eithr dechreuwch fod yn dda
mewn pryd, o ran bod amser yn dalent ag y myn
Duw gyfrif am dani! O bobl ifeinge, chwi all-
wch rifo blyneddodd, llawer o flynyddodd etto
ddyfod; pan o bosibl nad oes gennych gynnifer
o oriau i wneuthur eich cyfrif yn barod; fe allai
mai'r nos hon y cewch wŷs, ac yna o's eich amser
dydd wedi diwedd, a'ch gwaith i ddechreu, ymha-
g-flwr truenus y byddwch? oni ddymunech na
anesid mo honoch crioed?

Seneca oedd arferol o wawdio'r Iuddewon am eu
gwall hwsmonaeth, yn eu gwaith yn colli un di-
wrnod mewn saith, sef eu sabbath. O na fyddai
rhy wir am y rhan fwyaf o broffeswyr, ifeinge a
hen, eu bod yn colli, nid yn unig un, ond amryw
ddyddiau o'r saith.

Syrs, Amser wedi diange ni allir ei alw yn ol;
y morwynion ffol a'i cawfant felly, *Mat. 25. 5.*—
Saul, Herod, Nero, a'r Israeliad a'i cawfant
felly; ie Jacob, Josiah, a Dafydd, (er eu bod yn
wyr da) a'i cawfant felly i'w gofid, *1 Sam. 13. 13.*
Heb. 3. 17; 18, 19.

Y mae'r Aiphtiaid yn darlunio Amser, â thri
phen; y cyntaf o flaid gwangus, yn safnrythu
am yr amser a aeth heibio, am iddo lyngcu y cofa-
dwriaeth o gynnifer o bethau nad ellir eu galw yn
ol. Yr ail o lew coronog yn rhuo am yr amser pre-
fennol, am fod ganddo lywodraeth ar bob gweith-
red, am yr hyn y maen galw'n uchel. Y trydydd
o gi gwenieithgar yn cynffonlonni am yr amser
ddyfod, o ran ei fod yn porthi dynion â gobaith
wenieithgar i'w dinystr tragywyddol. Oh! bobl
ifeinge, fel y dymynech roi'ch cyfrif i fynu gyd â
llawenydd am y dalent hon Amser, a'r hon a ym-
ddiriedwyd

ddiriedwyd i chiwi, *dechreuwbh fod yn dda mewn
pryd.*

R H E S W M V.

P'am y dylai Pobl ifeinge fod yn dda yn amferol
*O herwydd y tdi'nt hwy fwy o gyffur a llawenydd
pan ddelont i fod yn hen.*

Y 71 Psalm 5, 17, 18, wedi eu cydmaru, "Y
yw fy ngobaith, O Arglwydd Dduw, fy ymddis-
ied o'm ieuenctid; o'm ieuenctid ti a'm dysgailt, O
Dduw, hyd yn hyn y mynegais dy ryfeddodau. Na
wrthod fi chiwaith, O Dduw mewn henaint, a phe-
llwydni, hyd oni fynegwyf dy nerth i'r genhedlaeth
hon, a'th gadarnid i bob un a ddelo."

Policarpus a ddywedai, pan oedd hen, Llaw-
blwyddyn y gwafanaethais fy meistr Crist, ac hyd
yn hyn y deliodd yn dda a myfi. O's troedigion
ifeinge a fyddant byw hyd henaint, ni bydd llawen-
ydd cyffelyb i'w llawnydd hwy: eu llawenydd hwy
fydd y llawenydd mwyaf; llawenydd fel am-
cynhaiaf, fel llawenydd rhai yn rhannu yspail; a
llawenydd hwy fydd y llawenydd iachusaf, pwy-
fawroccaf, sancteiddiolaf, y llawenydd cynfal-
puraf, a mwyaf parhaus. Llawenydd cnawdol y
drygionus, llawenydd disgclair, y bydolwr, a llaw-
wenydd darfodedig y rhagrithiwr fydd fel cimd-
darddach drain dan grochan, i lawenydd a chyllus
y cyfryw, y rhai pan heneiddiant a allant ddywedyd
gyd âg Obadiah dda, *iddynt osi'r Arglwydd a
hieuenctid.* O's pan fyddoch ifeinge, y bydd eich
llygaid yn llawn dagrau am bechod, pan fyddoch
hen, eich calon fydd llawn llawenydd. Y cyfryw
a gânt y gwin goreu o'r diwedd.

Oh! na fyddai i bobl ifeinge fod yn dda mewn
pryd, fel y gallont telly gael y cynhaiaf mwyaf o
llawenydd pan ddelont i fod yn hen, &c. Peth
trist yw bod yn hau had pan ddylech fod yn meddwl
cynhaiaf. Y peth goreu yw calglu yn haf ieuen-
ctid erbyn gaiaf henaint.

R H E S W M

R H E S W M VI.

P'am y dylai Pobl ifeinge fod yn dda yn amferol?

O ran bod tragwyddoldeb o happusrwydd a gogoniant yn sefyll ar yr ychydig funudau a roddir idynt.

Gofynniad da a ofynnodd y gŵr ifange, Pa beth a wnaf fel yr etifeddwyf fywyd tragwyddol? Mi a wn y byddaf ddedwydd yn dragwyddol, neu'n druenus yn dragwyddol, benedigedig neu felldigedig yn dragwyddol, cadwedig neu ddannedig yn dragwyddol, &c.

O, pa beth a wnaf fel yr etifeddwyf fywyd tragwyddol? Fy ngofalon, fy ofnau, fy nhrallodau ydynt oll am dragwyddoldeb; nid all dim amfergyrhaedd tragwyddoldeb, ac nid all un tafod draethu tragwyddoldeb. Tragwyddoldeb fydd un dydd gwaftadol, didersyn byth; pa beth a wnaf, pa beth ni wnaf, fel y byddwyf happus i bob tragwyddoldeb?

Yr wyf yn awr yn ifange ac ym mlodau fy nyddiau, etto ni wn pa beth a ddigwydd mewn diwrnod; y mae'r pwysau mwyaf yn sefyll ar y goredau gwannaf, a thragyddoldeb fy'n sefyll ar yr ychydig oriau sydd gennyf i anadlu ynddynt yn y byd. O! pa achos sydd gennyf i gan hynny i fod yn dda yn amferol, i gredu, i edifarhau, i wneuthur fy heddwch, ac i selio fy mhardwn mewn amfer, i gael newid fy natur, puro fy nghydwylbod ac i wneuthur fy hawl yng Nghrist yn eglur, mewn amfer, cyn i dragwyddoldeb fy ngoddiwes, cyn i'm tywod-wydr redeg allan, cyn i'm haul fachludo, a'm gyrfaf ddiweddu, rhag i'r nos dywyll o dragwyddoldeb fy ngoddiwes i, ac i minneu fod yn druenus dros fyth.

Mi ddarllenais am un (Myrœgues) yr hwn, pan ddanfonid rhoddion mawrion iddo, efe a'u danfonau oll yn ol, gan ddywedyd, "Mi ddeisyfais un peth yn unig ar law eich meist'r, sef iddo weddlo drosof, fy mod yn gadwedig dros dragwyddol-

deb." O na fyddai i bobl ifeingei y rhai sy'n gwneuthur y ddaear yn nesoedd iddynt, en pleferai yn Baradwys, y rhai sy'n bwytta'r brâs, ac yn yfed y melus, yn dilladu eu hunain yn gyfoethog, ac yn coroni eu pennau â theganau, na fyddai iddynt (meddaf) yn ddifrif ythyried am dragywyddoldeb, felly i wrando, i weddio, i fyw, ac i barottoi am dragywyddoldeb; fel y gallont ddywedyd gyda'r lluniwr (*painter*) enwog hwanw Seuseles, y wyf yn llunio am dragywyddoldeb. Yr ydym yn gwneuthur y cwbl am dragywyddoldeb, yr ydym yn credu, yn edifarhau, ac yn ufuddhau am dragywyddoldeb, &c.

O na fyddai i chwi heidio a gwneuthur y pethau hynny yn dragywyddol o ran eospedigach, y rhai ni allant fod yn dragywyddol o ran defnydd.

Ah! Bobl ifeinge, y mae Crist yn galw, a gwaed Iesu Crist yn galw, ac Ysryd Iesu yn yr ofengyl yn galw, ac y mae digter Satan yn galw, ac y mae eich cyflwr trist yn galw, ac y mae happusrwydd a gwynfyddedigrwydd y faint gogoneddus yn galw, y mae rhai'n oll yn galw yn uchel arnoeb, i wneud yn siccr o dragywyddoldeb gogoneddus, cyn i chwi hwylio allan i'r cefnfor ofnadwy. Y mae eich holl ddaioni tragywyddol yn sefyll ar fwr ac an-siccr ffnudau eich bywyd; ac o's bydd i edef eich bywyd gael ei thorri cyn sicrhau i chwi ddedwyddwch tragywyddol, gwae chwi erioed gael eich geni! Na ddywed, O ddyn ifange, dy fod yn ifange, a bod amser ddigon etto i barottoi am dragywyddoldeb; canys y mae tragywyddoldeb wrth y drws yn bared i'th ddwyn ymaith dros fyth; y mae profiad yn llefaru allan, fod tragywyddoldeb mae agosod at gefn y dyn ifange, ac y mae at wneud yr hen ddyn.

O ymasael heddyw â choron fendigedig i tragywyddoleb, rhag dy dorri ymaith cyn i'r boreu ddyfod; er nad oes ond un ffordd i ddyfod i'r byd, ac

to mae
hono—
cynhyr
iadau e
wrando
erbyn t
fwr na
a phery
gynhigi
hynny
yn amse
lun, he
rodde i
deb, a
yn dda
dros by
byddwe
hynny
oenhedl
fel pen
tagu G
ddiau ei
yn anad
Tra'r a
eraill a
yn ei ta
neb y
gwirion
mewn g
chwi dd
ar ol m
P'am y
Am
fod yn da
Hyd
tu ag at
a thu a

to mae miloedd ar filoedd o ffyrdd i fyned allan & hono — Wele Bobl ifeinge, cofiwch hyn, fel y mae cynhyrifiadau'r enaid yn gyflym, felly mae cynhyrifiadau cyfiawnder dwysol yn gyflym ihefyd; ac oni wrandewch ar lais Duw *beddyr*, oni pharottowch erbyn tragywyddoldeb *beddyr* fe all Duw dyngu y *feru* na chewch fyned i'w orphwysfa ef — Peth trist a pheryglus iawn yw cellwair â Duw, ei ais, ei gynhigion, ein heneidiau, a thragywyddoldeb. Ani hynny bydded i Bobl ifeinge ymroi i fod yn dda yn amserol, ac nid ei adael ef, yr hwn yw Daioni ei hun, heibio hyd oni wnelo hwynt yn dda; hyd oni roddo iddynt y gobaith hynny am dragywyddoldeb, a'u gwneilo hwynt yn dda, ac a'u cadwo hwynt yn dda; a'u gwneilo ac a'u cadwo hwynt yn hhapus dros byth. O's na thyeia hyn i gyd, yna gwybyddwch mai cyn bo hir y bydd i'r dychryniadau hynny o dragywyddoldeb a thrueni, y rhai sy'n oenhedla yr anghenfil hwnnw Anobaith, yr hwn fel pen *Medusa*, sy'n dychrynu a'i wir olwg, ac yn tagu Gobaith; yr hwn yw anadl yr enaid, yn wirddiau-eich goddiweddyd, fel y dywedir, *Trair wyf yn anadlu, yr wyf yn gobaithio*; felly y gellir ei droi, *Trair wyf yn gobaithio yr wyf yn anadlu*. Gofidian eraill allant glwyfo'r yspryd, ond y mae Anobaith yn ei ladd yn farw; sy'n gweddi a fydd, na bo i neb y delo y llyfr hwn i'w law gael profiad o'r gwirionedd trist yma, ond iddynt fod oll yn dda mewn gwirionedd yn amserol, yr hyn a roddiff i chi ddwy nesoedd, nesoedd ar y ddacur, a nesoedd ar ol marwolaeth.

R H E S W M VII.

P'am y dylai Bobl ifeinge fod yn dda yn amserol?

Am nad ydynt yn dechreu byw, hyd oni ddechreuont fod yn dda mewn gwirionedd.

Hyd oni ddechreuont fod yn dda, maent yn seirw tu ag at Dduw, tu ag at Grist, tu ag at y nesoedd, a thu ag at sanctiddrwydd; hyd oni bo i ddyn ddechreu

ddechreu bod yn dda mewn gwirionedd, y mae efi yn farw mewn gwirionedd, *Phil.* 2. 1. A hynny, *Yn gyntaf*, mewn perthynas i weithio; gelwir ei weithredoedd ef gweithredoedd meirwon, *Heb.* 9. 14. Gweithredoedd disgleiria dyn cyn ei ail eni, ydynt weithredoedd meirwon, o ran nad ydynt yn tarddu oddi ar egwyddor o fywyd, ac y maent yn arwain i farwolaeth, *Rhuf.* 6. 21. Ac yn gadael barn marmwolaeth ar yr enaid, hyd oni olchir ym aith â gwaed yr Oen.

Yn ail, y mae ef yn farw mewn perthynas i anrhydedd, mae'n farw i'r holl ragorfeintiau, nid yw gymmwys i etifeddu trugaredd; pwy a ofod Goron y Gogoniant ar ben dŷn marw? Coron y Gogoniant fydd yn uhig i Grilt'nogion bywiol, *Dat.* 2. 10. *Bydd ffyddlon hyd angen, a mi a roddaf i ti Goron y bywyd.* Yr mab afradlon oedd farw hyd oni ddechreuodd fod yn dda, hyd oni ddechreuodd gosio tŷ ei Dad, hyd oni fwriadodd ddychwelyd adref, *Fy mab a fu farw, ac y mae ef yn fyw.* *Lue.* 15. 24.—*1 Tim.* 5. 6. *A'r weddw drythyll fydd farw tra mae'n byw.*

Pan ofynnodd Josephat i Barlam pa mor hynod oedd? Fe atebodd, Pump a deugain; i'r hwn yr atebodd Josephat, Ymddangosi fel pe b'ait ddeg a thri ugain: Gwir, eb efi, o's cyfrifaf er pan ym ganwyd; ond nid ydwyf yn cyfrif y blwyddau a dreuliais mewn gwagedd.

Oh, Syrs! nid ydych yn dechreu byw, nes y dechreuoch fod yn dda mewn difrif; y mae bywyd cynnyrchiol, sef bywyd planhigion; yn ail, mae bywyd teimladwŷ, sef bywyd anifeiliaid; yn drydydd, y mae bywyd rhesymmol, sef bywyd dynion yn bedwerydd, bywyd grasol, sef bywyd y sain a'r bywyd hwn nid ydych yn dechreu ei fyw, hyd oni ddechreuoch fod yn dda. O's yw ei byw yn well na llew marw, fel y mae'r gŵr doeth yn dywedyd, *Ecc.* 9. 4. O's yw gwybedyn yn rhagon

ach na
yr hyn
fosoph
yw'r e
daioni,
Llawer
ac a yn
â llaw
heddw
turiol,
mi un
wech fy
ei wneu
haeddy
yn amse
hytrach
bŷd. H
aad, fod
a bywyd

P'am y

Am f

wedi ei

Diâr.

neu, a'r

Neu, fel

yn y bor

boreuol,

ym yn yn

ym ymosy

ferol yn y

geisio'r

wyr yn

gytraedd

lawl a'm

bieuengli

Yn awn

af yn gyr

ach

aeth na'r ffurfafen; am fod bywyd gan y gwybedyn, yr hyn nid oes gan y ffurfafen; fel y dywed y philosophydd; pa fath beth trist, marw, diddim, tlawd, yw'r dyn hwnnw ag fydd ddienthr i fywyd grâs a daioni, yr hwn fydd yn farw er ei fod yn fyw. Llauer dyn a waediff, chwyfiff, loeffiff, a arloeffiff, ac a ymadawiff â'i stâd, âg aelod, ie ei aelodau, ac â llauer o bethau gwell, fef anrhyddedd Duw, a heddwch cydwybod i achub a chadw ei fywyd naturiol, ac a lef allan gan ddywedyd, Rhoddwch i mi un math o wrthuni, poen, cystudd, os arbedwch fy mywyd; ac etto, pa mor lleied a geir yn ei wneuthur yn waith ac yn orchwyl iddynt, i gyrrhaeddyd bywyd a daioni, ac i ddechreu bod yn dda yn amserol, neu i farw i'r byd, a byw i Dduw, yn hytrach nâ bod yn farw i Dduw, ac yn fyw i'r byd. Hyn fydd er galarnad, ac a fydd er galarnad, fod bywyd naturiol yn cael ei brisio cymmaint, a bywyd ysprydol ei ddibrisio, &c.

R H E S W M VIII.

P'am y dylai Pobl ifeinge fod yn dda yn amserol?

Am fod yr addewid o gael Duw, a'i ffrwythau ef, wedi ei gwneuthur i'r rhai a'i boreu geisiant ef.

Diâr. 8. 17. "Y sawl a'm carant i a garat i, neu, a'r sawl a'm ceisiant yn foreu, a'm cânt." Neu, fel y mae'r Hebraeg, "Y sawl am ceisiant i yn y boreu a'm cânt. Trwy gymmorth y goleuni boreuol, yr ydym yn dyfod i gael y pethau yr ydym yn ymosyn. *Shabbar*, sy'n arwyddocau ceisio yn ymosyngar, ceisio yn ddiesceulus, ceisio yn amserol yn y boreu; fel yr aeth yr Israeliad yn foreu geisio'r Manna, *Esfod. 16. 21.* Fel y mae'r astudwyr yn codi yn foreu, ac yn eistedd yn ddyfal i gyrraedd gwybodaeth; felly dywed Doethineb, 2^a sawl a'm ceisiant wanwyn, ac ym moreu-ddydd eu hieuenglid, a'm cânt.

Yn awr, ceisio'r Arglwydd yn foreu, yw ei geisio ef yn gyntaf. Mae yn Nuw bob daioni angylion, dynion,

dynion, a holl natur; y mae ganddo bob gogoniant, rhagoriaeth, cyfoeth, tryffor, hufrydwch, cyffur, llawenydd, gwynfydedigrwydd. Duw yw'r un anfeidrol hwnnw ynddo ei hun, yr hwn yw'r rhagorol a'r rhinweddol holl berffeithrwydd y creaduriaid, ac am hynny fe ddyled ei geisio ef yn gyntaf.

Efe yw hantod, haelioni, gallu, daethineb, cyfiawnder, trugaredd, daioni, a chariad ei hun, ac am hynny yn deilwng i'w geisio o flaen pob peth. Ceisfwch yn gyntaf bechau daionus y meddwl, medd philosophyddiaeth, ac onid yw difnyddiaeth yn dywedyd eymmain a hynny hefyd?

Eilwaith, ceisio'n foreu yw ceisio'n amserol, ceisio tra byddo odfa i gael; *Barn. 9. 33.* "Ti a gyfodi yn foreu, ac a ofodi ar y ddinas."—Hynny yw, a ofodi ar y ddinas yn amserol.

Y cyfryw a fu y rhai, wrth reddi cwppanaid o ddwfr yn amserol, a gawfant deyrnas, fel y gallwch weled yn hanes Thamastus a brenhin Agrippa.

Ah, Bobl ifeingo! ni wyddoch nad trwy geisio yn foreu, trwy geisio Duw yn amserol y gallwch gael teyrnas ddisigl ni ddarfyddo. *Heb. 12. 28.*

Y mae amser pan gellir cael Duw, *Efay 55. 6.* *Ceisfawch yr Arglwydd tra gellir ei gael, galwch arna tra b'o yn agos.* O's gadewch i'r amser hwn fyned heibio, chwi a allwch geisio a methu cael, *Jer. 4. 4.* *Yna y gwaeddant arnaf, at ni wrandawaf bwynt.* *Diar. 1. 8.* *Efay 1. 15.* *Mic. 3. 4.*

Hyn oedd drueni Saul, "Y Philistiaid sydd arnaf, a Duw nid yw yn fy ateb." Cyfiawnder yw i'r rhei'ny geisio a methu cael o'r diwedd, y rhai a allasent gael, pe ceisiasent mewn pryd, &c.

Drachefn, ceisio'n foreu yw ceisio o ddifrif yn serchiadol, *Efay 26. 9.* *A'm benaid i'th ddymunai liw nos, a'm bysryd hefyd o'm mewn i'th foreu geisio.* Y mae'n gair Hebraeg yn arwyddocau ceisio'n ddifrif ac yn foreu; yn y boreu mae'r ysprydoedd i

fynu.

fyddu, ac y mae dynion yn ddifrif, yn fywiog, ac yn ferchiadol.

Dyma fath ymosyn a gaiff ei goroni â chyflawniad, *Psal. 5. 3. Yn foreu, Arglwydd, y chlywi fy lles, yn foreu y cyfeirias attat fy ngweddî, ac yr edrychaf i synu*; Hebraeg, yr edrychaf allan fêl gwilyddyd. — *Psal. 69. 32. Eich calon chwithau y rhai a geisfawch Dduw, a sydd byw. Llawer a ddichon taer-weddî'r cyflawn, Iago, 5. 16. Neu fel y mae'r Greeg, Gweddî weithiadwy y cyflawn.* Y gweddî honno ag fydd yn gosod yr holl ddyn ar waith, a weithiff ryfeddau yn y nefoedd, yn y galon, ac yn y ddaear; gweddî daer, fel cleddyf Saul, a bwa Jonathan, i ddychwel yn wag.

Pan glywodd un Luther yn gweddîo, 'fe a ddywedodd, Diau y cafai y gŵr hwn beth a fynnai an Dduw.

Ymhellach, ceisio'n foreu, yw ceisio'n bennaf ac yn flaenaf: Y peth a geisiwn flaenaf a geisiwn yn bennaf. Yn awr ceisio'r Arglwydd yn foreu, yw geisio ef yn flaenaf ac yn bennaf, *Psal. 63. 1. O Dduw, yw fy Naw i, yn foreu i'th geisias.* Hynny yw, mi a'th geisias fel fy naioni pennaf a gwyaf dewisedig. Duw yw Alpha, y ffynnon o le mae grâs yn deilliaw, ac Omega, y môr i ba y mae pob gogoniant yn rhedeg; ac am hynny yw geisio yn bennaf ac yn flaenaf. Duw sydd ddaioni perffaith, daioni sylweddol, yr hwn nid ellir iwanegu atto, na thynnu oddi wrtho, am hynny, yw geisio yn bennaf ac yn flaenaf, i *Ioan. 1. 5.* Duw sydd ddaioni pur a fym, eise sydd oleuni heb rwyllwch, daioni heb ddrwg. Daioni'r creadur dd gymmyscedig, iê, y'chydig ddaioni sydd yn creadur, sydd gymmyscedig a llawer iawn o ddrwg; ond y Creawdwr sydd ddaioni anghymyscedig, y mae eise yn dda, daioni pur yw ef, daioni oll drosto, nid yw eise ddim ond daioni. Duw daioni holl-ddigonol yw eise. *Rhodia o'm blaen i a bydd*

bydd berffaith, myfi yw Duw holl-ddigonol, Gen. 17. 1.
Habet omnia qui habet habentem omnia, ebe Awstlin.
 Gan hwnnw y mae pob peth yr hwn y mae Perchen
 pob peth ganddo. Mae gan Dduw ynddo ei hun
 bob gallu i'ch ymddiffyn, pob doethineb i'ch cyfar-
 wyddo, pob trugaredd i tadden i chwi, pob gras
 i'ch cyfoethogi, pob cyfiawnder i'ch dulladu, pob
 daioni i'ch digoni, a phob happusrwydd i'ch coronu.
 Daioni bodlonol yw Duw, daioni fy'n llanw'r galon,
 ac yn llongyddu'r enaid, Gen. 35. 11. *Am fod gennyf*
fi bob peth; y mae gennyf fi bob cyflur, bob hyr-
 rydwch, bob bodlonrwydd, &c. i.e. heb dim,
 mae gennyf fi bob peth, am fod Crist gennyf fi;
 am hynny ynddo ef y mae gennyf fi bob peth,
 cheillaf un wobwr arall, canys efe fydd gyflawn
 wobwr. Megis y mae gwerth a phris llawer
 ddarnau arian i'w cael mewn un darn o aur; felly
 mae'r holl ragoriaethau bychain ag fydd waig
 edig yn y creaduriaid, i'w cael yn Nuw; i.e.
 holl gyfan o berffeithrwydd, a daenellir trwy'r ne-
 oedd a'r ddacar, a grynhoir ynddo ef. Nid oes
 dim daioni islaw ef ei hun, yr hwn yw ffynnon da-
 ionni, a all fodloni'r enaid; gwraig dda, plant
 da, enw da, ystâd dda, cyfaill da, nid allant fod-
 loni'r enaid; y rhai'n allant foddio, ond nid all-
 ant fodloni. Pob digonolrwydd, heb fy Nuw, ni
 yw ddim i mi, ond elodi ac eisiau, ebe gwr doeth.
 Oh! na fyddai i ddynion i'finge ym morenddys
 eu hieuengetiaid geisio, i.e. geisio'n toreu, geisio'n
 ddifrifol, yn serchiadol, yn fanol, yn bennodol, a
 yn ddi-ddiffygiol y Duw hwn, y Daioni mwyaf,
 Daioni goreu, y Daioni dymunolaf, y Daioni cy-
 faddaf, Daioni pur, Daioni bodlonol, Daioni
 hollol, a Daioni tragywyddol.

RHESW

P'am y
 Am m
 edig a c
 Yn aw
 hwyrau
 rymmus
 a boreu
 ynt, am
 tid cysta
 a'r gwa
 yn y bla
 i'r Argl
 wriaeth,
 fer cynh
 O dd
 a gweith
 gwna'r
 reswm,
 nefol, a
 a chyffu
 ynâ hen
 i Abrah
 addewid
 tywod d
 wedi'th
 eiaddo'r
 Wiell dig
 adell wr
 i'r Argl
 Oh,
 mon, y
 adell, ei
 hefyd
 doniau,
 os yw h
 un gwr
 lygredi

R H E S W M IX.

P'am y d' lai Pobl iſeinge fod yn dda yn amſerol ?

*Am mai amſer ieuengſtid yw'r amſer mwyaf deſiſ-
edig a chymmwys i waſanaeth.*

Yn awr y mae'ch aelodau yn fywiog, eich ſyn-
hwyrau yn llym, eich côf yn gryf, eich natur yn
rhyddus : Dyddiau eich ieuengſtid ydynt wanwyn
a boreu eich amſer, cyntaf-anedig eich nerth yd-
ynt, am hynny mae Duw yn gofyn eich ieuengſ-
tid cyſtal a'ch henaint, gwm eich amſer yn gyſtal
a'r gwaddod, fel y gallwch weled wedi ei gyffelybu
yn y blaen-ffrwyth a'r cyntaf-anedig a gyſtegrwyd
i'r Arglwydd. Amſer ieuengſtid yw amſer iechyd-
wriaeth, yr amſer cymmeradwy, eich haf, eich am-
ſer cynhaiaf.

O ddyn iſangc ! na chwſg gan hynny, ond cyſod
a gweithia, cyſfra dy galon, cynhyrfa dy enaid, a
gwna'r goreu o'r cwbl a feddi ; goſod allan dy
reſwm, dy nerth, dy gwbl, i dryffori i ſynu rafusau
neſol, addewidion gwerthfawr, profiadau dwytol,
a chyffuron yſprydol erbyn y gaiaf o henaint, ac
yna henaint ni fydd i ti yn oed drwg, ond fel y bu
i Abraham yn oed teg. Na ddod heibio Dduw âg
addewidion teg, ac eſcuſion helaeth, hyd oni bo'r
tywod diweddaſ yn rhedeg, a dyddiau pen-wentid
wedi'th oddiweddyd. Gair trwm yw hwnnw o
eiddo'r prophwyd Malaci, pen. 1. gwers 14.—
*Mielldigedig yw'r twyllodrus yr hwn y mae yn ei ddi-
adell wrryw, ac a adduneda, ac a abertha un llygredig
i'r Arglwydd.*

Oh, Bobl iſeinge ! y rhai ydych fel y prên Al-
mon, y mae gennych lawer gwr-ryw yn eich di-
adell, eich nerth fydd wr-ryw yn eich diadell, felly
hefyd eich amſer, eich reſwm, eich callineb a'ch
doniau, ydynt wr-rywaid yn eich diadell. Bellach,
os yw hwnnw yn felldigedig, nad oes ganddo ond
un gwrryw yn ei ddiadell, ac a abertha i Dduw un
llygredig, diddim, dibris, pa mor ofnadwy felldi-
gedig

gedig a fyddwch chwi? Melldigedig gartref, a melldigedig oddi cartref; melldigedig yn dymhorol, melldigedig yn ysprydol, a melldigedig yn dragwyddol, y rhai y mae gennych lawer gwr-ryw yn eich diadell, etto yn ymdrin mor anwiw, mor dwyllodrus, â Duw, a'i ddodi heibio â gwaddod eich amser a'ch nerth, tra'r ydych yn treulio blodau eich ieuengŵid yng wafanaeth y bŷd, y cnawd, a'r cythraul.

Y ffisibren yn yr efengyl, yr hwn ni ddygodd ffrwyth yn ei brŷd ac amser, a gafodd ei felldithio i ryfeddod, *Mat. 21. 22.* Amser ieuengŵid yw'r prŷd a'r amser i ddwyn allan ffrwythau cyfiawnder a fansteiddrwydd; ac oni ddygir allan y ffrwythau hynny yn eu hamser, chwi a ellwch yn gyfiawn ofni, y bydd i felldithion y nespodd yn ddirgel ac yn annheimpladwy fodd i'ch eneidiau, ac yna gwae, gwae, i chwi erioed gael eich geni. Y ffordd oreu i ochelyd yr Uffern ddamnedig hon, yw rhoi i Dduw yr hufen a blodau eich ieuengŵid, eich nerth, eich amser, eich talentau: Llestri a dymherir yn amserol âg arogl y bywyd, ni chollant byth mo hono, *Dih. 22. 6.*

R H E S W M X.

P'am y dylai Pobl ifeinge fod yn dda mewn prŷd?

O herwydd y dichon Anghen ddisfed a di-ddisgwyl, gymmeryd gasael arn'ch, am nad oes gennych un siccrwydd, neu Lease am eich bywyd

Mae ieuengŵid mor frau a henaint. Fe all dŷn gael beddau ddigon o'i hŷd mewn mynwentydd. Fel y mae coed irion a hen fon-cyffion yn cyfarfod yn yr un tin, felly pechaduriaid ifeinge a hen a gyfarfyddant yn yr un uffern, ac a losgant ynghyd. Pan y mae'r dŷn ifange yn ei wanwyn a'i blodau, fe'i torrir ef ymaith ac a fydd farw; fe fydd farw yn ei gyflawn nerth (neu yn nerth ei berffeithrwydd, fel y mae yn yr Hebraeg) ac efe yn gwbl csmwyth a heddychol, ei fronau yn llawn llaeth,

a'r e
Daf
a Je
fod
ddyn
M
arwe
og,
wr,
dŷn,
a arb
yn an
ond c
fynyc
godi
taith
foreu,
fel dŷ
gaiaf.
By
nydilia
fyr yn
dyn y
yn ei
aeth i
trwy g
awr,
y pry
wyth,
wch d
ddiddin
iair dyn
Oh,
ddifrif
aith ei
gwerth
ni allw
yr ysty

a'r efgyrn yn iraidd gan fêr, *Job* 21. 23. Plânt Dafydd a fuant feirw yn ifeinge, felly'r eiddo Job a Jeroboam. Profiad bob dydd a ddywed i ni fod bywyd, y dŷn ifange yn dath cyfal a'r hen ddyn.

Mi ddarllenais am br dydd Italaidd, yr hwn a arweiniau i mewn wr ifange tlws, goludog a galluog, yn ynddiddan a'r Angen mewn gwisg pladurwr, a'i bladur yn ei law, yn torri i lawr fywyd dŷn, *Carys pob cnawd fydd wellt*, *Efay* 40. 6. Ac a arbedi di berfon neb, ebe'r gŵr ifang? Nid w f yn arbed neb, ebe'r Angau: Bywyd dŷn nid yw ond diwrnod, diwrnod byr, diwrnod gaiaf; yn fynych y mae'r haul yn machludo cyn iddo'n gwbl godi: byrr i'wch dydd, eich gwaith fydd fawr, eich taith yn hir, ac am hynny chwi a ddylech godi yn foreu, a gosod ymlaen tu a'r nefoedd mewn prŷd, fel dŷn a thaith hir ganddo i gerdded ddiwrnod gaiaf.

Bywyd dŷn fydd yn fyrr; *Wela, gawn aethost' fy nyddiau fel dyrnfodd*, *Psal.* 39. 5. Bywyd dŷn yn fyr yn gydmeiriol; a hynny o's cydmarwch fywyd dŷn yn awr a'r hyn a allasai gyrhaedd pe arosasai yn ei ddiniweidrwydd. Pechod ddaeth a marwolaeth i mewn. Codwm yw marwolaeth a ddaeth trwy godwm. Neu os cydmarwch fywyd dŷn yn awr, a'r hyn a gyrhaeddasant iddo cyn y diluwr: y prŷd hynny llawer a fuant byw chwech, faith, wyth, a naw cant o flynyddoedd: neu os cydmarwch ddyddiau dŷn a dyddiau Duw, *Fy einioes fydd ddiddim yn dy olwg di*; neu os cydmarwch ddyddiau dŷn a thragywyddoldeb.

Oh, Bobl ifeinge, Bobl ifeinge! a allwch o ddifrif ystyried byrdra eich einioes, ac ofera vmaith eich amser, cynhigion gras, eich encidiau gwerthfawr, a thragywyddoldeb, &c. Yn ddiau ni allwch, yn ddiau ni feiddiwch, os o wir ddifrif yr ystyriwch byrdra einioes dŷn. Fe 'scrifennir am

Philip brenhin Macedonia, iddo goflogi gwr i'w ddeffro bob boreu gan lefain wrtho, *Memento te esse mortalem*, Cofia nad wyt ond marwol.

Oh! y mae ar Bobl ifeinge a hen eisiau eu gofod yn fynych mewn cof o'u marwolaeth; y maent yn rhy barod i anghofio'r dydd hwnnw, ie, i ofod ym mhell oddi wrthynt y meddyliau o'r dydd hwnnw. Mi ddarllenais am dri na allent odde clywed y gair chwerw hwnnw **MARWOLAETH**, yn seinio yn eu clustiau, ac yn ddiâu mae'r oes hon yn llawn o'r fath anghenfilod.

Ac fel y mae bywyd dyn yn fyrr, felly hefyd y mae'n anwadad ac anhyspys; yn awr yn iach, yn a' glaf; yr awr hon yn fyw, y nesaf yn farw. — Nid yw anghen yn rhoddi rhybudd bob amfer ym mlaenllaw, weithiau mae'n rhoi'r ergyd marwol yn ddisymmwyth, y mae'n dyfod â'i faeth y tu cefn, ac yn taro dyn at y galon, cyn iddo allu dywedyd, *Gefais i di, O fy ngelyn?* Eutychus a syrthiodd i lawr yn farw yn ddisymmwyth, *Act* 20. 9. Angen yn ddisyfed a wysiodd blant Dafydd, a phlant Job, Augustus a fu farw mewn cyfarchiad; Galba a ymadrodd; Fespasian wrth gellwair; Seucses a fu farw wrth chwerthin am ben llun hen wraig a dyn nasai â'i law ei hun; Sophocles a dagwyd â charreg mewn grawnwin; Diodorus yr ymresymmwth a fu farw gan gywilydd, am na allai ateb gofyniad cellwerus a ofodwyd iddo wrth y bwrdd gan Stilpo; Ioan Meafuis yn pregethu ar gyfodiad mab y wraig o Naim o feirw, o fewn tair awr gwedi'n a fu farw ei hun.

O Bobl ifeinge! onid oes gennych achos, achos mawr i fod yn dda yn amserol, am fod angen yn ddisymmwyth yn ei ddynesad, dim yn siccrach na marwolaeth, dim yn ansiccrach na bywyd! O adnabyddwch yr Arglwydd yn amserol, trowch oddi wrth eich pechodau, a gafaeliwch yn yr Arglwydd yn foreu, gwnewch eich heddwch â Duw

mewn

mewn pryd, fel na b'o i chwi byth ddywedyd fel y
dywedodd Cesar Borgia, pan oedd yn glaf i far-
wolaeth, *Tra bum fyw, ebe efe, mi barottoais gy-
ferbyn a phob peth ond Marwolaeth, ac yn awr y mae
yn rhaid i mi farw, a minneu yn ambarod.*

R H E S W M XL.

P'am y dylai Pobl ifeinge fod yn dda mewn pryd?

*O ran mai deg i un, ie, cant i un os dychwelant
byth, oni ddychwelant pan y maent yn ifeinge.*

Y mae Duw yn arferol yn dechreu ar y cyfryw
rai yn foreu, ac y mae ganddo feddylliau o gariad
a thrugaredd tu ag attynt er tragywyddoldeb. Y
canlyniad a ddyfynwyd i brofi'r athrawiaeth a ga-
darnha y rheswm; ac os edrychwch o amgylch
yn y byd, prin y cewch un sanct ymhlich mil, nad
yw wedi dechreu ei droedigaeth yn amser ei ieu-
engtid. Dynion ifeinge a aethant trwy'r anialwch
i Ganaan. Os y pren ni flaendardda, a blodeuo,
a dwyn ffrwyth yn y gwanwyn, y mae ef yn fy-
nychat yn farw yr holl flwyddyn gwedi'n. Os ni
ddygwch ffrwyth i Dduw yng wanwyn a blodau
eich dyddiau, cant i un os dygwch ffrwyth iddo ef
byth gwedi'n, pan y goddiwedd dyddiau drwg
henaint chwi, ym maha rai y dywedwch nad oes
diddanwch ynddynt; canys, fel y mae mab Syrac
yn sylwi, Os na chafgli ddim yn dy ieuengtid,
beth a alli gael yn dy henaint? Anfynych iawn y
mae Duw yn hau ac yn medi mewn henaint.

Er nad yw gwir edifeirwch un amser yn rhy
ddiweddar, etto anaml y mae edifeirwch diweddar
yn wirioneddol. Y mae myrddiwnau yn awr yn
suffern, y rhai a'u twyllasant eu hunain trwy ym-
ddiried i edifeirwch ol-llaw. Y mae'r Arglwydd
wedi gwneuthur addewid i edifeirwch boreuol, *Dih,*
8 17. Ond p'le y gwnaeth efe addewid i edifeirwch
diweddar? Ie, pa beth a all fod yn fwy cyfiawn a
chymmws i rhei'ny geisio a methu cael, y rhai a
allasant gael, ond ni cheisient, ac iddo ef gau ei
glustiau.

glustiau yn erbyn eu gweddian diweddar hwynt, y rhai a ganafant eu clustiau yn erbyn ei wahoddiadau cynnar ef.

Rhyfelwyr gynt ni dderbynient un hen ddyn i'w byddin, fel un anghymmwys i wasanaeth, ac a dybdi y derbyn Duw dy esgyrn fychion, pan y mae Satan wedi sugno allan yr holl fêr? Pa Arglwydd, pa feistr, a dderbyn y cyfryw i'w gwasanaeth, y rhai yn eu holl ddyddiau wasanaethafant eu gelynyion? ac a dderbyn Duw?—Dywedir am y Circaffaid (math o hanner Crist'nogion) eu bod yn rhannu eu bywyd rhwng pechod a duwioldeb, gan gyflwyno eu hieuengctid i drais, a'u henaint i edifeirwch; os hyn yw dy gyflwr di, ni fynnwn fod ynddo er myrddiwn o fydoedd.

Mi ddarllenais am ryw ŵr mawr a gynghorid yn ei glefyd i edifarhau, yr hwn a atebai, na edifarhau etto; canys os gwella a wnelai, fe chwaddai ei gyfeillion am ei ben; ond pan aeth glafach, glafach, fe'i cymmellwyd eilwaith i edifarhau, ond fe a ddywedodd iddynt ei bod yn rhy ddiweddar—(*Quasi jam judicatus sum, & condemnatus sum*) Canys yn awr, eb efe, fe'm barnwyd ac a'm condemnwyd.

R H E S W M XII.

P'am y dylai dynion ifeinge fod yn dda yn amserol?

O herwydd heb hyn ni chyrhaeddant byth mer Anrhydedd o fod yn hen Ddisgyblion.

YN a
Y hw
amferol
yng wa
ddim an
i hen v
ŵr yn
ond O,
fyddo'n
foreudd
rhydedd
au tyw
Pob dy
Penllwy
cyfiarwnd
llwydni,
iad), aa
y Goruc
ig lle cei
chalon fa
olwg ogo
ei unionc
der: A
fedd me
phen gwyn
i'w bedda
ddo fyne
Abraham
asai ddim

P E N. II.

Y mae'n Anrhydedd mawr fod yn Hen Ddifybl.

YN awr nid oes neb yn cyrhaedd yr anrhydedd hwn, ond y rhai sy'n cael eu troedigaeth yn amferol, ond y cyfryw rai a droant at yr Arglwydd yng wanwyn a boreuddydd eu ieuengtid; nid yw ddim anrhydedd i hen ddyn fod mewn peisiau, nac i hen wr fod yn faban mewn grâs. Gweled hen wr yn ei A B C. fydd olwg tost a chywilyddus; ond O, y mae'n anrhydedd fawr i fod yn wr pan fyddo'n hen, y gall ef bennodi ei droedigaeth o foreuddydd ei ieuengtid. Yn awr ei bod yn anrhydedd fod yn hen Ddifybl, mi brofas trwy ran-
au tywyfedig.

R H A N I.

*Pob dyn a anrhydedda hen Ddifybl. Diar. 16. 31. Penllwydni fydd goron anrhydedd, os bydd mewn ffordd cyfiawnder, Lef. 19. 32. Cyfod i fynu ger bron penllwydni, ac anrhydedda wyneb yr henaf-gwr (henur-
iad), ac ofna dy Dduw, mysi yw'r Arglwydd, medd y Goruchaf. Penllwydni fydd anrhydeddus yn unig lle ceir yn ffordd cyfiawnder; ond pen gwyn a chalon sanctaidd fydd wir anrhydeddus. Y mae dau olwg ogoneddus yn y byd, gwr ifanc yn rhodio yn ei uniondeb, a hen wr yn rhodio yn ffordd cyfiawnder: Anrhydedd Abraham oedd, iddo fyned i'w fedd mewn oedran teg (neu yn ol yr Hebraeg) *a phen gwyn da*, Gen. 25. 8.—Llawer fydd yn myned i'w beddau *a phen gwyn*, ond coron Abraham oedd iddo fyned i'w fedd *a phen gwyn da*; pe buasai pen Abraham yn wynnaeh, oni buasai yn dda, ni buasai ddim anrhydedd iddo—Pen gwyn, pan gyflylltir a chalon*

a chalon aflan fydd felldith yn hytrach na bendith, pan fyddo'r pen mor wynnied a'r eira, a'r enaid mor ddued ac uffern, *Esfay 65. 20.* Y mae Duw yn fynych yn rhoi'r cyfryw i'r diystyrwch a'r dirmyg mwyaf, *Gal. 5. 12.* *Crogasant dywysogion d'u dwylaw, ni pherchid wynebau henaf-gwyr, a hyn a fygwthiodd Duw amfer hir o'r blaen; A'r Arglwydd a ddawg i'th erbyn genedl o bell, cenedl wyneb-galed, yr hon ni dderbyn wyneb henaf-gwyr, ac ni bydd rashaun i'r llanc, Deut. 28. 49.*

Mi ddarllenais am un Cleanthes, yr hwn oedd arferol weithiau o'i geryddu ei hun, Ariston gan ryfeddu wrtho, a' ofynnodd iddo, "Pwy yr wyt tu yn ei geryddu?" Cleanthes gan chwerthin a atebodd, "Yr wyf yn ceryddu hen wr (*qui canos quidem habet, sed mentem non habet*), yr hwn yn wir fydd a gwallt gwyn ganddo, ond diffyg dualtwaiaeth a challneb teilwng o honynt. Mi adawaf cymhwysiad o hyn i bennau gwynnion a barfau gwynnion ein hamser ni, y rhai nid oes ganddyn ond ychydig i'w canmol i'r byd, ond eu pennau gwynnion, a'u barfau fel eira."

R H A N II.

Y mae Duw yn arferol i ddatcuddio ei hun fwyaf i ben Ddisgyblion, i hen Seintiau; *Jeb 12. 14.* *Doethineb fydd mewn benuriaid, a duall mewn haddydiau.* Duw fynychaf a amlyga ei hun fwyaf i hen fengciau, hwy yn amlaf a weddiant fwyaf, a dalant fwyaf, a lasuriant fwyaf, ac a hiraethant fwyaf ar ol yr amlygiadau mwyaf dewisol o hon ef ei hun a'i rasusau; ac am hynny y mae efe yn agoryd ei fynwes fwyaf iddynt hwy, ac y mae'n e gwneuthur yn stafell-gynghorwyr, *Gen. 18. 17.* *A'r Arglwydd a ddywedodd, a gelaf fi rhag Abraham yr hyn a wnaf, 17, Canys mi a hadwaen ef, y gorchymyn i'w blant, ac i'w dylwyth ar ei ol ef, gad o honynt ffordd yr Arglwydd, gan wneuthur cysianu der a barn, fel y dygo'r Arglwydd ar Abraham yr hyn*

a I faro

a lesarodd efe am dano. Abraham oedd hen gyfaill
 am hynny mae yn ei wreathur yn un o'i lys a'i
 gyngor—Yn gyffredin ni a agorwn ein calonau
 yn fwyaf rhydd, llawn, a chyteillgar i hen gyfeill-
 ion; felly y gwna Duw i'w hen gyfeillion. Oh! pa
 fath olwg fendigedig a mwynhad o Grist a gafodd
 hen Simeon, a wnaeth i'w galon chwarae o'i fewn,
Luc 2. 25, 26, 27, 28. “Yn awr y gollyngi dy was
 mewn tangneddyf yn ol dy air, canys fy llygaid a
 wellant dy iechydwrïaeth,” &c. Mi a'i gwelais ef,
 yr hwn yw fy ngoleuni, fy mywyd, fy nghariad,
 fy llawenydd, fy nghoron, fy nesoedd, fy nghwbl;
 am hynny, bellach y gollyngi dy was mewn tang-
 neddyf. Felly Anna, pan oedd bedwar ugain a
 phedair oed, yr oedd wedi ei llenwi a datcuddiadau
 a mwynhad o Grist, fel na allai lai na datcan yr
 hyn a brofodd, a welodd, a glywodd, ac a dder-
 byniodd oddi wrth yr Arglwydd: Yr oedd hi yn
 addfed, ac yn barod i ddangos y llawenydd, y me-
 lusras, y daioni, yr ardderchawgrwydd a gogon-
 ant y Crist hwnnw, yr hwn a garasai, a ofnasai;
 ac a wasanaethasai hi cyhyd. Felly Paul a fu fyw
 yng oleuni, yng olwg, ac yn y peraidd fwynhad o
 Grist, pan oedd yn hen mewn blwyddau, mewn
 gras, *Phil. 4.—9.* Felly, pa bryd y cafodd Ioan
 y weledigaeth ogoneddus honno o Grist ymhlith y
 canhwylbrennau aur, y datcuddiadau a'r amlyg-
 adau hynny o ddinystr Rhufain, cwymp Anghrist,
 aflïad yr anifail a'r gau brophwydi i'r llyn o dân,
 buddigoliaeth ar deyrnafoedd y byd trwy gleddyf
 a bwa Crist, rhwymiad Satan, a Jerusalem ne-
 wydd i ddyfod i lawr oddi wrth Dduw o'r nesoedd,
 ond pan oedd hen, pan oedd odidog mewn bly-
 yddoedd a grâs? *Dat. 1. 7. Hyd y ddiweddaf.*—
 Mae'r Arglwydd yn llefaru llawer cyfrinach yng
 nghlustiau hen faint, hen grist'nogion, y rhai y mae
 cristianogion ifeinge yn anadnabyddus â hwynt, fel
 y mae'r ymadrodd hynny yn dangos, *2 Sam. 7. 27.*

Ti Arglwydd y lluedd, Duw Israel a fynegaisf i was. Felly y darlledir yn eich llyfrau chwi, yr Hebraeg y mae, Ti Arglwydd a fynegaisf yn nghlust dy was. Mae rhai'n rhyfeddu pa fodd daeth y gair yngllyst; i fod allan, ym mha un wir y mae'r eglurhad yn sefyll; ni a ddywedw i lawer o bethau yngllyst hen gyfaill, yr hyn wnawn ddynion ifeinge yn gydnabyddus â hwynt felly Duw yn fynych â fibrwd hen ddisgybl yngllyst, ac a'i gwneiff yn gydnabyddus o'r cyfnewid bethau ag y mae ef yn guddio oddi wrth y rheol ag sydd o flynyddoedd ieuangach. Ac wrth hysgwil chwi welwch pa anrhydedd yw bod yn hen ddisgybl.

R H A N III.

Hen Ddisgybl, hen Gristion sydd wedi cael y gelfyddyd o wasanaethu Duw, y gelfyddyd o grefyddol wrando, o weddio, o systerio, o edifarbau, o gredus, wadu ei hunan anianol, ei hunan bechadurus, ei hunan grefyddol, Heb. 5. 11.—14.

Y mae dirgelwch ac anhawstra yn perthyn i bob celfyddyd; felly y mae Cristionogrwydd—Y mae Crist'nogion ifeinge yn anghyfarwydd mewn gwaith crefyddol, ond hen Crist'nogion a wnant eu dylechswydd fel gweithwyr na b'oiddynt gywilydd o blegid. Saer ifange a rydd fwy o ergydion, a mwy ysglod; ond ereffwr hen a wnaiff fwyaf, a'r gwaith goreu; Cristion ifange a all wneuthur y ffin mwy mewn dyledswyddau crefyddol, ond hen Gristion a wneiff y gwaith goreu; cerddor ifange a chwarae yn fwy clau a buan ar offeryn, na hen cerddor; ond hen gerddor sydd a mwy o fedr a barn na ifange. Y cymhwysiad sydd hawdd; ac wrth hysgwil chwi a allwch hesyd weled pa anrhydedd yw bod yn hen Gristion.

R H A N IV.

Hen Ddisgybl, hen Gristion, sydd gyfoethog mewn profiadau ysprydol. Oh? y profiadau sydd ganddi o ffyrdd Duw, o weithrediadau Duw, o air Duw,

o gariad

gariad Duw! Oh, yr hanesion dwyfol, a all hen
 gristion adrodd am nerth, melustdra, a defnydd-
 wrch y gair! Fel goleu i dywys yr enaid, fel
 yn i gymnal, fel yspryd i fywhau, fel angor i
 al, ac fel dwfr bywiol i gyffuro a chyfnerthu yr
 enaid! O yr hanesion a all ef adrodd i chwi am
 gariad, gwaed, swyddau, haeddedigaethau, cyf-
 vnder, grafusau, ac effeithiau Crist! Oh, y fath
 hanesion a all hen ddisgybl adrodd am fewnol drigfa
 Yspryd, am weithrediadau, dysgyblaeth, dwyff-
 lau, feliadau, dystiolaethau, cyffuron a llawenydd
 Yspryd. Oh, yr hanesion a all hen ddisgybl ad-
 rodd i chwi am ddrwg, chwervder a thwyll
 chod. Oh, yr hanesion a fedr efe adrodd am
 llau Satan, am ddefeisiadau, profedigaethau,
 dddaredd, malis, a gwyliadwriaeth Satan, a'r
 rdd i orfoleddu, a chael y fuddygoliaeth dros
 an a phechod! Hen filwr a all adrodd i chwi
 llawer ymladdfa, llawer craith, llawer clwyf,
 wer, o golledion, llawer buddygoliaeth, a hynny
 yfeddod—Felly hen Sanct a all adrodd llawer
 nes ddwyfol r feddol.

Pliny sy'n 'scrifennu am y crocodil, ei fod yn
 ffo hyd ei ddydd diwedda; fell y seinctiau oediog
 mgyfoethogant mewn profiad ysprydol hyd eu
 edd, *Hos.* 14. 5, 6, 7. Gofynnwyd i hen Grist-
 ion waith, pa un a'i oedd yn cynnyddu mewn
 onir? atebodd, Ydwys yn ddiau, canys Duw a
 ywedodd, *Psal.* 92. 12. — 4. “Y cyfiawn a flo-
 na fel y Balmwydden, (ni chyll y balmwydden ei
 l na'i ffrwyth, medd Pliny) ac a gynnydda fel
 rwydden yn Libanus. Y rhai a blannwyd yn
 y'r Arglwydd, a fodeuant yng nghynteddoedd
 Duw. Ffrwythant etto yn eu henaint, tewon
 hardd fyddant.”

Cydymaith i'r addewid hon mae Esay yn son am
 ni, pen. 46. adn. 3, 4. *Tŷ Jacob, gwrandewch
 aaf, a holl weddill tŷ Israel, y rhai a ddycpwyd gen-
 nyf*

*nyf o'r groth, ac a arweddwyd o'r bru. Hyd henaint
hesyd myfi yw, ie myfi a'ch dygas hyd oni phenwynnoch.
Gwnaethum, arweidas hesyd, ie dygas, a gwaredal
chwi.*

Nid oes dim mwy canmoladwy mewn cyflawnder
oedran, na chyflawnder o wybodaeth, a phrosiad,
na dim yn fwy anrhydeddus na gweled hen Grist-
ianogion yn gydnabyddus â'r hen ddihenydd, Dan.
7. 9. 13. 22.

Golwg hyfryd yw gweled hen Gristianogion fel
y pren Almon; 'nawr mae'r pren Almon yn di-
gleirio ac yn llawn o flodeu yng ngaias henaint;
canys. fel y mae Pliny yn adrodd, y mae'r pren
Almon yn llawn o flodau ym mis Ionawr. Pro-
fiadau crefyddol ydynt uwchlaw deall ac ymadrodd,
calon sanctaidd fydd well na thafod arian; nid oes
neb mor gyfoethog, mor anrhydeddus, mor hap-
pus, a'r hen Ddisgybl, yr hwn fydd gyfoethog
mewn profiadau ysprydol, ac etto nid oes neb mor
oludog mewn profiadan, na ddymunai fod yn sw
goludog.

Julianus a ddywaid, pan fo ag un troed yn y
bedd, y dymunai fod y llall yn yr ysgot: Felly er
bod un troed yn y bedd gan hen Gristion, se fydd
fod y llall yn ysgot Crist; fel y byddai iddo dryfod
i fynu yn oestad ychwaneg ac ychwaneg o brofiad-
au dwyfol; ac wrth hwn hesyd chwi allwch weled
pa anrhydedd yw bod yn hen Ddisgybl, &c.

R H A N V.

*Hen Ddisgybl fydd lew, calonnog, dianwadal, a
sefydlôg yn ei amcan a'i ymroad.*

Hen Gristion fydd fel colofn, neu graig, nid oes
dim a'i syflyd ef, dim a'i hyfgyd ef: Yr hyn a
fugnir mewn ieuengtid a erys mewn henaint—Hen
filwyr ydynt wrol a calonnog, nid oes dim a'i
digaloniff na'i anghymffordd hwynt. Pan oedd
Josia gant a deg oed, O mor galonnog a bwriadol
oedd ef, *Jos. 24. 15, 29, Ac od yw ddrwg yn eidd*

golwg wasgnaethu'r Arglwydd, dewisfych i'wch heddw
 yw pa un a wasanaethwch y Duwiau a wasanaethodd
 eich tadau, y rhai oedd tu hwynt i'r afon, ai ynteu
 Duwiau'r Amoriaid, y rhai yr ydych yn trigo yn eu
 gwuldd; ond myfi a'm tylwyth a wasanaethwn yr Ar-
 glwydd. Ac wedi y pethau hyn y bu farw Josua mab
 Nun, gwa'r yr Arglwydd, yn fah deng mlwydd a ebant.

Confidius, seneddwr Rhufain, a ddywedodd wrth
 Cesar yn hŷf, na feiddian y seneddwyr ddyfod i'r
 cynghordy rhag ofn ei filwyr ef; ebe Cesar, "Pa
 nam ynteu yr wyt ti yn dyfod i'r cynghordy?"—
 Ynteu a atebodd, "Am fod fy henaint yn cym-
 meryd ymaith fy ofn."

Oh, nid oes neb mor galonnog, neb mor ddwy-
 ol diosn, neb mor ddifraw mewn dyddian drwg,
 a hen Gristion. Fe wŷr hen Gristion na wna hyn-
 ay ddim daioni iddo ef, nad yw yn cael ei wneu-
 har yn dda trwy barhad; ei ymrodd fydd debyg i
 iddo. Gonsalfo, yr hwn a gyhoeddodd yn eglur
 w filwyr, gan ddangos Naples iddynt, y byddai
 well ganddo farw un droedfedd ymlaen, na chael
 i fywyd yn ddiogel iddo yn hir, trwy gilio yn ol
 yn droedfedd. A ffŷ gwr o'm bath i, ebe Nehe-
 miah galonnog? *Neh. 6. 11.* Efe a anturia fywyd
 e aelod yn hytrach nac wrth gilio yn ol na droed-
 edd, ddwyn y gwaradwydd o ofn ar ei broffes—
 Imadodd gwyh, calonnog o eiddo Luther oedd
 an amgylchwyd ef a'i gyfeillion, a bygwthion a
 theryglon oddi wrth wrthwynebwy, "Deuwch
 be efe, canwn y chweched Psalm a dengain, ac
 na gwnaent eu gwaethaf."

Pan oedd Policarpus yn bedwar ugain a chwech
 ed, fe ddioddefodd ferthyrdod yn galonnog, yn
 gniol, ac yn ddiosn.

Pan fawr fygwthid un o'r hen ferthyron gan ei
 rliwyr, efe a atebodd, "Nid wyf fi yn ofni o'r
 phethau gweledig na phethau anweledig, mi a safai
 wrth fy mhroffes yn enw Crist, doed a ddela."

Mae gan hen Ddisgyblion, hen filwyr Crist, y
lên a chudernid Shammah, un o gedyrn Dafydd,
yr hwn a safodd ac a amddiffynnodd y maes, pa
oedd pawb eraill yn ffoi, 2 Sam. 23. 11, 12. Yr
Hebreaid a alwent wr ifange Nagnar, yr hyn fy
tarddu oddi wrth wreiddin fy'n arwyddo ysgwyd
ymaith, neu ei dafu yma ac aecw, i arwyddocau
mor anwadal, a dianwadal mewn anwadaelwch yw
dynion isfinge; yn gyffredin dynion ydynt hollt a
dynion di-ymrôad i ddaioni, neu o ymrôad gwan
rhy fynych yr enmillir a chneuen, ac y collir hwy
âg afal; ond hen Cristnogion, ymhob ddaer-gryn,
a safant yn sicr fel Mynydd Sion, yr hwn nid ellir
eirfynnud. Ac wrth hyn hefyd chwi allwch wled
pa fath anrhydedd yw bod yn hen Ddisgybl, yn
hen Cristion."

R H A N VI.

Mae hen Ddisgybl, hen Cristion, wedi ei barot
toi erbyn marwolaeth, mae efe er's hir amser yn
marw i bethod, i gyfeillion, i hunan, i berthynafau,
i'r cwbl; ac nid oes neb wedi ei barottoi cyffaf
farw, a'r hwn fydd fel hyn yn marw bennydd,
Rhu. 6. 6. Gal. 5. 24. a 6. 14.

Hen Ddisgybl a fu fyw yn ddiragrith i Crist, a
fu fyw ymhob cyflwr, a than bob cyfnewidiadau
Crist, efe a fu fyw yn hir ac yn neilltuol i Crist,
ac am hyany yn barodol i farw a bod gyd â Christ.
Mae gan hen Ddisgybl goron yn ei olwg, madden-
ant (*pardwn*) yn ei fynwes, a Christ yn ei freichiau,
am hyany fe all yn beraidd ganu allan gyd â hen
Simeon, "Yn awr, Arglwydd, y gollyngi dy was
mewn tangnedd." Fel y dywedodd Hary wrth
ei enaid, "Ti a wafanaethant Crist y deng mly-
nedd a thri ugain hyn, ac a oes arnat osi marwol-
aeth? Dds allan, enaid, ds allan."

Ulawer diwrnod, ebe hen Cowper, y ceillat
Asgen a dagrau, nid o herwydd annioddefgarwch,
annobaith nac aflonyddwch, neu drafferth, ond am

fy mod
iddo. I
radiau.
hen, a
neu a ga
glwydd,
rygwithio
Bast, efe
yn ofni,
na'm dan
awr yn
orysio.

Dywed
eth oedd
r ofnwn
mi fell
w. He
uniawa;
danydd
disgybli
orwedd
od eu dy
gaeth;

flaen e
ydd ei g
Yr hen
arwola
yddiau g
Ni amh
Golgot
en Gristi
ad myne
Arglw
parotto
y dymu
led ei b

wybel
dan i
lles

fy mod wedi blino gan bechod, ac yn ofni syrthio iddo. Nafianfen a alwodd ar frenhin y dychnyradiatu. "Difa fi, difa fi." Ac Awwin, pan yn hen, a ddywedai, "A gaf fi byth farw?" Ceis neu a gaf fi farw oll? Ceis, pa ham ynteu, Arglwydd, os byth, pa ham nad yn awr? Felly pan fygwthiodd penfwyddwr ymerawdwr Modestus ladd Bassi, efe a attebodd, Os hynny yw'r cwbl, nid wyf yn ofni, ie eich meist'r nid all fy modloni yn well na'm danfon at fy nhad nefol; i'r hwn yr wyf yn awr yn byw, ac at yr hwn yr wyf yn dymuno cryfio.

Dywediad hen weinidog ychydig cyn ei farwolaeth oedd, nid allaf ddywedyd; i mi fyw felly, fel yr ofnwn yn awr farw, ond hyn a allaf ddwedyd i mi felly ddyfsgu Crist, fel nad oes arnaf ofn marw. Hen Grist nogion ni wnant fwy o farw nac o liniawa; nid yw hi ddim i farw pan y mae'r di-danydd yn sefyll gerllaw, *Efay 57. 1, 2.* Hen disgyblion a wyddant nad yw marw ddim ond orwedd i lawr yn eu gwelyau; hwy a wyddant bod eu dydd marwolaeth yn well na'i dydd genedig- gaeth; a hyn a wnaeth i Solomon ddewis ei arch- flaen ei goron, dydd ei ymddattodiad o flaen dydd ei goroniad, *Ecc. 7. 1.*

Yr henafiaid oeddent arferol o alw dyddiau eu marwolaeth Natalia, nid dyddia marwolaeth ond dyddiau genediggaeth.

Ni amheuiff yr Iuddewon hyd y dydd hwn, alw Golgotha, Bote Caaim, teiau neu leoedd y byw; en Gristianogion a wyddant nad yw marwolaeth ond mynediad drosodd, Jubili ydyw, a chennad Arglwydd i'w tywys i'r nefoedd, a hyn fy'n parottoi i farw, ac yn gwneuthur marwolaeth yn y dymunol na bywyd, ac wrth hyn chwi allwch feld ei bod yn anghydedd i fod yn hen ddisgybl.

R H A N VII.

*Hen Ddisgybl, hen Gristion a gaiff wobwr mawr yn
nefsoedd, Cor. 15. adnod ddiweddaſ, 2 Cor. 6-9.
Mat. 5-10. 11, 12.*

Hen Gristianogion a wnaethant lawer ac a ddi-
oddefasant lawer dros Grist, a pha fwyaf a wnelo
neu a ddioddefo un yma dros Grist, mwyaf o o-
goniant a gaiff ef yn ol llaw; dywediad hen ddis-
gybl ar ei glaf wely ydoedd, efe a ddaeth, efe a
ddaeth, (gan feddwl yr Arglwydd) a gwobr fawr
am ychydig waith. Agrippa wedi dioddef carchar
am ddymuno Caius yn ymerawdwr, y peth cyntaf
a wnaeth Caius pan ddaeth i'r ymerodraeth, oedd
derchafu Agrippa i deyrnas, ac a roes iddo gad-
wyn o aur mor drymmed a'r gadwyn hafiarn oedd
arno pan oedd yn y carchar: ac oni chyflawn wo-
brwyff Crist ei sainet fy'n dioddef? Yn ddiau fe
wnaiff; fe dal Crist o'r diwedd am bob gweddi a
wnaeth y Cristion, am bob pregeth a glywodd, am
bob deigryn a ollyngodd, thammaid a roddodd,
am bob baich a ddygodd, am bob brwydr a ym-
laddodd, am bob gelyn a laddodd, ac am bob
profedigaeith a orchfygodd.

Cyrus mewn cyrchfa fawr yn erbyn ei elynion,
i annog ei filwyr yn well i ymladd, mewn araith a
wnaeth wrth ben ei lu, a addawodd ar y faddygol-
iaeth i wneuthur pob traed filwr yn farchog, a phob
marchog yn swyddog, ac na fyddai un milwr a
wnai yn rymmus heb ei wobrwyo; ond beth yw
gwobrwyon Cyrus i'r gwobrwyau a dal Crist ei
captain ni i'w eiddo ef, *Dat. 3. 21.*

Megis nad oes un Arglwydd tebyg i Grist, felly
nid oes dim gwobrwyau tebyg i'w wobrwyaſ ef.
Y gwobrwyau mwyaf yw ei wobrwyaſ ef; y mae
ef yn rhoi teyrnafoedd, coronau, gorseddfeingciau,
y mae ef yn rhoi gras a gogoniant, *Salm. 84. 11.*

Fe ddywedir am Araunah, y Jebusiad dyledryw
a bonheddig hwnnw, enwog am ei haelioni, nad

oedd

bedd ganddo ond cod (neu bwrs) deiliaid, ond calon brenhin; ond y mae gan Iesu Grist god brenhin yn gyfal a calon brenhin, ac yn gyfatebol y mae yn rhoddi.

Ac fel y mae gwobrwyau Crist y mwyaf, felly sicraf ydynt hefyd, fyddlon yw'r hwn a addawodd, 1 *Thef* 5. 24.

Antiochus a addawodd yn fynych, ond ansynych y cyflawnai (am hynny fe a'i galwid ef mewn ffordd o wawd, yr Addaw-wr mawr) ond Iesu Grist mwnaeth erioed addewid na chyflawnodd, neu a'i cyflawniff, 2 *Cor.* 1. 20. Nag e, y mae ef yn fynych yn well na'i air, 1 *Cor.* 2. 9. Y mae efe yn fynych yn rhoi mwy nag a geisfom; y dyn clas o'r parlys a ofynodd iechyd, a Christ a roddodd iddo iechyd a maddeuant iddo hefyd, *Mat.* 9. 2. Ni cheisiodd Solomon ond doethineb, a'r Arglwydd a roddodd iddo ddoethineb ac anrhydedd, a chyfoeth, a ffafre creaduriaid hefyd, 2 *Cbron.* 1. 10.—16. Jacob ni cheisiodd ond dillad i'w gwisgo, a barai i'w fwytta ganddo, a'r Arglwydd a roddodd iddo y pethau hyn, a chyfoeth a thrugareddau eraill i'r fargen, *Gen.* 31. 10.

Nid yw Crist yn mesur ei roddion wrth ein deilyfiadau ni, ond wrth ei gwyfoeth a'i thrugaredd ei hun; eneidiau grasol lawer gwaith a dderbyniant lawer o roddion ac ewyllys da gan Dduw, na frenddwydasant erioed am danynt; ac na feiddient ryfysgu eu gofyn, yr hyn bethau y mae eraill yn ymdrechgu yn fawr am danynt, ac yn myned hebddynt.

Gweniaethwr goludog, a fu daer wrth Archelaus am gwppan aur o'r hwn yr yfai; Archelaus a'i rhoddodd i Euripides a safai wrth ei glyn, gan ddywedyd, Yr wyt ti yn haeddu gofyn a chael nag, ond Euripides fydd deilwng o roddion, er nad yw yn gofyn.

Nid yw y mab afradlon yn deisyf ond lle gw
cyflog, ac y mae yn eael ei dderbyn fel mab, fe a
gwilgwyd a'r wifg oreu, fe'i porthwyd a'r llo pe
gedig, mae ganddo fodrwy ar ei law, esgidiau am
ei draed, angenrheidiau gwerthfawr mwy nac
ddeisyfodd, *Luc 15. 19, hyd 25.* Plant Jacob y
amser newyn, a ddeisyfasant lasur yn unig, ond a
ddychwelasant a llasur ac arian, a newydd da he
tyd; *Y mae Joseph yn fyw, ac yn lywodraethu'r*
holl wlad yr Aipht, Gen. 42.

Ac fel y mae ei wobrau yn fwy ac yn siccrach m
gwobrau eraill, felly y maent yn fwy parhaus
bythol na gwobrau eraill, *Heb. 12. 28.* Y deyrna
y mae ef yn rod-di sydd deyrnas ddifigl, *Mat. 6. 10*
20. Y trysorau y mae ef yn roi sydd drysorau a
llygnedig, *1 Pet. 1. 4.* A'r gogoniant y mae ef
roi sydd ogoniant na ddiflanniff; ond y gogoniant
y mae dynion yn roi, sydd fel hwy eu hunain, y
ansiecer, gwywadwy a diflanadwy.

Xerxes a goronodd ei gad-pen yn y boreu, ac
dorodd ei ben ef brydnhawn yr un dydd.

Ac Andronicus yr ymerawdwr groegaidd a go
ronodd ei benllywydd y boreu, ac a dorodd ei
ben ef yn ol hanner dydd.

Danfonwyd i Roffensis gwcewll (het) pennach
ond cyn iddi ddyfod atto, torrwyd ei ben ef. L
wer a allant ddywedyd am eu coronau, fel y
wedodd brenhin gynt, O goron, mwy bonedd
na happus! Uniawn yr achwyniad a wnaed gynt
yn erbyn y dawiau cenhedlaidd, (*O faciles de
summa deos, eademque tueri difficiles.*) y gallant
rhoddion mawr i'r rhai a'u boddient, ond nid all
eu cadw yn y meddiant o honynt; ond y pethau
mawrion, y gwobrau mawrion a rydd C
eiddo, efe a'u ceidw dros byth yn y meddiant
honynt; pe amgen ni fuafai y nefoedd yn na
na gogoniant yn ogoniant; bellach chwi a
wled wrth yr holl bethau hyn, ei bod yn

edd mawr i fod yn hen Ddisgybl, yn hen Gristion, o'r anrhydedd hwn ni chyrhaeddwyd byth iddo, ni ddechreuwyd fod yn dda mewn gwirionedd yn amserol, oddi eithr ym moreu-ddydd eu ieuengafid. Ydynt droi at yr Arglwydd, a cheisio hawl ynddo.

Mi a ddeuaf yn awr i wneuthur peth defnydd a thymhwyfiad o'r gwirionedd pwysfawr hwn attom i'n hunain.

Chwi a welwch garedigion mai dyled a neges ynion ifeinge, yw bod yn dda yn amserol mewn gwirionedd, os felly y mae, yna,

D E F N Y D D I.

Y mae'r gwirionedd hwn yn edrych yn fwr ac yn drist ar y cyfryw ddynion ifeinge, ac ydynt yn gwisgo mewn lliw yn dda, ond nid ydynt yn dda mewn gwirionedd tu ag at Dduw yn y gwraidd.

Fel Joash pan oedd ifanc, fe ymddangosodd rhai pethau da ynddo tu ag at yr Arglwydd tra bu Jehoiada dda fyw; ond pan fu farw Jehoiada, rhai o'i ffrindiau a gladdwyd gyd ag ef, 2 Chron. 24. 1-16.

Oh! pa gynnis yn y dyddiau hyn a fuan i dda mewn golwg, a droisant i fod yn ddrwg, yn ddrwg iawn, se yn ddrwg dros ben?

Fe ddywedir am Tiberius, mai tra bu Augustus yn rheoli na lygrwyd mo hono un ffordd yn ei eirys, a thra bu Drusus Germanicus byw, iddo gymeryd arno y rhinweddau hynny nad oedd ganddo, gynnal tŷb da am dano ei hun, ynghalonau ysbectol, ond ar ol cadarnhau ei hun uwchlaw gwrthwyddiad a goruwchwilad, nid oedd un weithred ym mha un nad oedd yn feius, nac un trosedd ym mha un nad oedd gyfrannog.

Och! na byddai i hyn gyffroi llawer o ddynion ifeinge y rhai a wnaethant liw mawr, ac a gymystrafant arnynt enw mawr, y rhai a ddechreusant swyrchu fel y fer, ond yn awr a aethant allan fel cynnifer.

*Hythra
yn y graf
yft iedion*

cynnifer o bennau canhwllau drewllyd, i ddian-
rhydeddu Duw, gwaradwydd yr efengyl, gonid
eraill, a pherygl eu heneidiau eu hunain. Yr oedd
yn ddefod gynt pan fedyddid un, y gweinidog
roddai wisg wen i'w doddi am dano, gan ddywedyd,
Cymmer di y dilledyn gwyn hwn, ac edrych ar
ti ei ddwyn allan yn ddisfrycheulyd wrth orsedd
Iesu Crist; ar ba achos un Maritta yn bedyddio un
Elpidophorus, yr hwn pan dytodd i fynu a brisiodd
yn ddyn halogedig, efe a ddygodd allan y wisg
gan ei dala i fynu, a'i hysgwyd yn ei erbyn, a dy-
wedyd, Y wisg liain hon, Elpidophorus a'th gy-
huddiff di yn nyfodiad Crist, yr hon a gedwa-
gyd â fi, er tyt o'th wrthgiliad.

Oh, feibion a merched ifeinge! eich profies gynt
a fydd dyf i'ch erbyn yn nydd mawr yr Arglwydd
Iesu, oddi eithr i chwi edifarhau a dychwelyd
ddisfrif at yr Arglwydd, *Diar. 14. 14.*

Oh! gwell fualai na wnaethech broffes erioed
na ofodalech eich wynebau tu a'r nefoedd erioed,
na chymmerailech arnoch adnabod Crist erioed,
adnabod ffordd cyfiawnder erioed, na thro'i oeddi
wrth y gorchymmyn sanctaidd wedi ei adnabod
2 Pet. 2. 21.

Cyprian mewn pregeth yugbylech gwrthgilyd
fy'n adrodd am amryw a adawient y ffydd, a
ddwyd i fynu i ysprydion drwg, ac a fuanf i
yn ddychrynlyd.

O, yr hudoliaeth a chydwybod dreuliedig,
enaid colledig llawer o bobl ifeinge, y rhai oedd
waith yn edrych yn obeithiol, fydd wedi eu rhoi
i fynu i ddistryw. Yr ysgrythur ofnadwy hon
fy'n debyg o gael ei gwneuthur yn egniol arny
Jer. 17. 13. Y rhai oll a'th wrthodant a warad-
ddir, sgrifennir yn y ddaear y rhai a giliant
wrtho ef. Dechreu yn dda, a myned yn ol,
ymdderchafu i radd uwch, fel y byddo'r cod-
yn fwy ofnadwy; gwrthgiliad fydd bechod

flwyfo.

efn, er

fos. 4.

newn rbi

Tim. 3.

Y blai

uddio e

dengys

Yn ny

encolby

dewon,

eren, ga

eth hon

gwgd a

hosaba, M

enfilod a

wydd a d

anmoliae

ddo ef n

rglwydd.

Yn ail,

er ac yn

at mor b

e Arglw

wyfaul ier

ddus, a

oddesta,

ndrabaed

wnant w

eu i Fedd

Ni chaf

yna dyf

lwyfo. Ni ddarllenwch am ddim arfogaeth i'r
efn, er eich bod yn darllain am rai i'r ddwy-fron,
Ios. 4. 14. Eph. 6. 11, 18. Yr hwn hdd yn dda
newn rhith. a droiff allan o'r diwedd yn ddrwg iawn,
Tim. 3. 13.

Y blaidd, er ei fod yn gweniaethu, ac yn dirgel
uddio ei natur, etto ryw amser neu gilydd, a
dengys mai blaidd ydyw.

Yn nyddiau yr ymerawdwr Hadrian, yr oedd un
encosby, yr hwn a gasglodd ynghyd lawer o lu-
dewon, gan ei alw ei hun *Ben cocuba*, sef Mab
eren, gan gymhwyso atto ei hun y brophwydol-
eth honno, *Num. 23. 17.* Ond ei len-gudd neu
wgwd a dynnwyd ymaith, ac fe'i caswyd yn *Bar-*
osaba, Mab y celwydd. Llawer o'r cyfryw ang-
enfilod a ddangosodd yr oes hon, ond eu hynfyd-
wydd a ddatguddiwyd, a'u harferion a ffeiddiwyd.
anmoliaeth y gwr ifangc yn y testyn, oedd, *Gael*
ddo ef mewn gwirionedd ryw beth da tu ag at yr
arglwydd.

DEFNYDD II.

Yn ail, y mae'r gwirionedd hwn yn edrych yn
r ac yn doft ar y cyfryw bobl ifeinge, y rhai yd-
ant mor belled oddi wrth gael rhyw beth da tu ag
Arglwydd, fel y maent yn ymroddi i'r fath
wyfau ieuengctid, ag sydd ddianrhydeddus, an-
ddus, a chynhyrfol i'r Arglwydd, trwy rŵo a
oddesta, gwibio a champio, chwarae difiau, yfed,
mdrabaeddu, a pha beth ni wnant? Y rhai hyn
wnant waith helaeth i edifeirwch, neu i uffern,
eu i Feddyg eneidiau.

Ni chaf fi ond cyffwrdd ar ddrygau ieuengctid,
yna dyfod at yr hyn a amcanais fwyaf.

P E N. III.

Y Drwg cyntaf ag sy'n fwyaf neisttuol yn perthyn i Ieuengaid, yw Balchder.

BALCHDER calon, balchder dillad, balchder donniau, pobl ifeinge ydynt barod iawn i fod yn falch o iechyd, nerth, cyfeillion, perthynasau, synwyr, cyfoeth, doethineb. — Dau beth sydd yn brin iawn, gweled gwr lieuangc yn ostyngedig ac yn wylriadwus, a'r llall yw, gweled hwn wr bodlongar a llawen.

Bernard a ddywaid fod Balchder yn gêm i'r gwr goludog, ac y mae profiad beunyddiol yn cyhoeddi fod balchder yn gâr i'r gwr ifangc. — Felly gan Dduw (ebe un) dri mab *Lucifer, Adda, a Christ*; y cyntaf a chwennychodd fod yn debyg i Dduw mewn gallu; am hynny a ddiwyd i lawr o'r nef oedd. Yr ail i fod yn debyg iddo mewn gwybod aeth, ac am hynny yn hacddedigol a ymrwyd allan o Eden yn ifangc; y trydydd yn hollol oedd debyg i Dduw (ie yn berffaith Dduw) mewn daioni a targaredd, a gostyngeddrwydd, ac felly a gafodd ei feddiaeth dragwyddol.

Cofiwch hyn bobl ifeinge! ac os dymenwch gael a chadw Paradvys, byddwch a chadwch yn ostyngedig. Balchder sydd ddrwg a ofod ddym ar waith i bob drwg. Accius y prydidd, er nad oedd ond pegor (*dwarff*) etto a fynnai ei ddarlunio yn uchel (neu'n dal) o faint.

Pfaphon, un balch o Libia, a fynnai fod yn Dduw, ac wedi dosi rhai adar, efe a'u dylgodd i lesaru a chanu, *Y Dduw mawr Pfaphon.*

Mene

Menecra

n at y br

y Brenhi

Simon fa

hydig olu

onides) a

do, ac a

d allai ne

Pa ddryg

n, Hero

r am dar

Ha; bobl

neffr i ed

inau mor

a eich hu

main.

Oh, ieu

duw gad

nabod ei

hyfrydu

munech

el eich g

ddwch o

Tertulian

yn rhag

idan dw

orphor fi

gyfaill

Yr ail D

lo, yw

llawen

nyched d

ffydd dy

— 2 Sam

Y mae'r

hu iddo

gyndyn

Menecrates, meddyg baleb, a 'sgrifennodd fath
n at y brenhin Philip; *Menecrates y Dduw, at Phi-*
y Brenhin.

Simon faleb (medd Lucian) wedi casglu ynghyd
hydig olud, a newidiodd ei enw (o Simon i Si-
monides) am fod cymmaint o gardotwyr yn geraint
do, ac a osododd y tŷ lle ganed ef ar dan, fel
d allai neb ei ddangos.

Pa ddrygai tost a ddygodd balebder Pharao, Ha-
an, Herod, a Belshazzar arnynt, ni sonias yn
r am danynt.

Ha, bobl ifeinge, bobl ifeinge! pe b'ai gan eraill
nestr i edrych i'ch mynwes, neu pe b'ai eich ca-
nau mor eglur a'ch talcennau, fe fyddai arnoch
a eich hunain, chwi a gasaech ac a ffeiddiech eich
hain.

Oh, ieuergeid, ieuergeid! fel y dymunech i
duw gadw tŷ gyd a chwi, fel y dymunech gael
nabod ei ddirgeloeidd ef; fel y dymunech i Crist
hyfrydu ynôch, a'i Ysryd drigo ynôch; fel y
munech fod yn anrhydeddus ymhlith y sainet.
el eich gwafanaethu a'ch diogelu gan angylion;
ddwch o'lyngedig, ac ymgadwch yn o'lyngedig.
Tertulian a gynghorai ieuergeid gwych ei amser
yn rhagorol: Dilladwch eich hunain (eb etc.)
idan duwioldeb, a fathin sancteiddrwydd, ac a
orphor simlwrdd; felly y cewch Dduw ei hun
gyfaill ac yn garwr i chwi.

D R W G II.

Yr ail Ddrwg y mae Ieuergeid yn fwyaf tueddol
o, yw Difyrwrch a digrifwrch cnawdol. Gwna
llawen wr isangc yn nyddiau dy ieuergeid, a lla-
nyched dy galon yn nyddiau dy ieuergeid, a rhodia
ffyrdd dy galon, ac yng olwg dy lygaid, Preg. II,
— 2 Sam. 13. 22, 29.

Y mae'r gwr doeth trwy ganiattad gwawdiol yn
thu iddo ymlawenhau, &c. Pecha, &c. Yr wyt
gyndyn, ac wedi ymroddi i ddifyrwrch, dös
ymlaen

ymlaen, cymmer dy helynt; hyn y mae'n lefaru
mewn ffordd o wawd a gwatwor chwerw—*On
gwybydd y dwg Duw di i'r farn am hyn oll.* Felly
Sampson a wnaeth wledd, canys felly y gwnelai y
gwyrifeinge, *Barn. 14. 10.* Mae ieuengid yn an-
ferol o ymroddi i fyntu i ddifyrwch. Mi ddarllen-
ais am ŵr ifange, yr hwn oedd yn fawr am ddifyr-
wch, yn sefyll wrth glŷn sanct Ambros, ac yn
gweled ei farwolaeth obeithiol ef, a drôdd at yr
ifeing eraill wrth ei ystlys, ac a ddywedodd, Oh
na chawn fyw gyd â chwi, a marw gyd âg yntu.
Difyrwch cnawdol sydd fel y locustiaid hynny.
Dat. 9. 7. y coronau ar bennau pa rai a ddywedir
eu bod fel hyn ac fel hyn mewn ymddangosiad, ac
fel aur; ond yn y iofed adnod, dywedir fod (ni
mewn rhith, ond yn wirioneddol) colynnau yn
cynffonau.

Nid yw difyrwch cnawdol ond rhithiol ac ym-
ddangosiadol yn unig; ond y poenau a'i dilyn sydd
deimladwy a gwirioneddol; y rhai a ymhyfyrdan
mewn gwagedd, a gafant eu difyrwch melusaf y
ofid chwerwaf yn y diwedd.

Y cenhedloedd gynt a edrychent ar y tŷ cefn
ddifyrwch, ac a'i gwelent yn myned ymaith gan
adael colyn o'i ol.

Pleferau a ddiflannant mor gynted ag y blinai
y corph, ac a'i gadawant fel swp o rawnwin, fud
pa un a wasgwyd allan, yr hyn a wnaeth i un ddy-
wedyd (*Nulla voluptas major quam voluptatis fasti-
dium*) ni welaf ddim mwy plefer yn y byd hwn
nâ difyrwch o bleferau.

Julian y gwrthgiliwr, a addefodd er hynny, fod
difyrwch y corph islaw yspryd mawr. A Thuly
a ddywaid nad yw hwnnw deilwng o enw gw-
(*qui unum diem uolet esse in voluptate*) yr hwn a ofera
un dydd mewn difyrwch cnawdol; gwell peidio
dymuno, difyrwch, na'i fwynhau. *Dywedais an-
ebwerthin, ynfyd yw, ac am lawenydd, pa beth a wnos-*
Preg.

Preg. 2.

i holl fe

lonol, ac

Xerxe

addawod

wydd, y

lonol. M

blodeuyn

ac fel y

i'r llall,

am esmw

ion wedi

un difyrr

wydd na

1.8. Ni

y glust d

yn gorwe

a gwr ffr

fyrwch

blinder o

treulio ycl

y mae'r c

ddwl yn p

wydd, ac

Difyrrv

cedd yn

Balchder,

farch ydyr

ydynt Ofer

wyr ydynt

(o's byth)

wer gŵr n

wer o ŵy

buttain ho

lonrwydd

Oh, ieu

na ddeuwo

ddifyrwch

Preg. 2. 2; Y mae'r ymofyniad yn rhoi meiddiad i holl feistriaid llawenydd, i roi un ffrwyth boddlonol, ac y mae yn ganiattau os meiddiant.

Xerxes wedi blino ar bob math o ddifyrrwch a gaddawodd wobrau i ddychymmygwyr pleserau newydd, yr hyn ar brawf a gaid hefyd yn anfoddlonol. Megis y mae gwenynen yn ehedeg o un blodeuyn i'r llall, ac nid yw yn cael ei bodloni, ac fel y mae dŷn claf yn ymsymud o un gwely i'r llall, o un eisteddle i'r llall, o un stafell i'r llall am esmwythder, ac nid yw yn cael un : felly dynion wedi ymrddi i ddifyrrwch cnawdol, a ânt o un difyrrwch i'r llall, ond nid allant gael bodlonrwydd na digonolrwydd yn eu difyrrwch, *Preg. 1. 8. Ni chaiff y llygad ddigon o edrych, ac ni ddigonir y glust â chlywed.* Y mae melldith o annigonoldeb yn gorwedd ar y creadur ; anrhydedd ni ddigona a gwr ffromllyd, na chyfoeth wr cybyddfyd na difyrrwch yr oferddyn. Nid all dyn gymmeryd y blinder o un difyrrwch âg un arall, canys yn ol treulio ychydig funudau diflannedig mewn pleserau, y mae'r corph yn fuan yn pallu'r meddwl, a'r meddwl yn pallu'r dymuniad, a'r dymuniad bodlonrwydd, ac felly'r holl ddyn.

Difyrrwch neu blefer, fydd buttain deg, yn eistedd yn ei cherbyd, pedair olwyn pa un ydynt, *Balchder, Glothineb, Trachwant, a Seguryd* ; y ddau farch ydynt, *Harwddfyd a Llawndid* ; y ddau yrrwr ydynt *Oferedd a Diosalwch* ; ei gweision a'i chanlynwyr ydynt, *Euogrwydd, Gofid, Edifeirwch diweddar*, (o's byth) ac yn fynych *Marwolaeth a dinistr*. Llawer gŵr mawr, cryf, goludog, hardd-deg, a llawer o ŵyr ifeinge a ddaethant i'w diwedd trwy'r buttain hon, ond ni fwynhaodd neb gyflawn fodlonrwydd a digonoldeb ynddi.

Oh, ieuengtid ! gochelwch y buttain hon, ac na ddeuwch yn agos at ddrws ei thŷ hi. Ac am ddifyrrwch cyfreithlon, gadewch i mi yn unig ddywedyd

wedyd hyn, eich doethineb yw cwrdd â hwy'n unig, eu harchwaethu, a'u harferyd megis yr arferai Mithridates wenwyn, gyd â gofal a chynmildeb mawr, i'w gryfhau ei hunan yn erbyn clefydau a chysfyngderau damweiniol. Pan ofynnodd Mr. Ascham i'r arglwyddes Jane Gray, pa fodd y gallai golli'r fath ddifyrwrch, a bod gyd â'i thad a'i mam yn y parc yn hela; hi a attebodd gan wenu, Nid yw'r holl ddifyrwrch yn y parc ond cyfgod wrth y diddanwch yr wyf fi yn ei gael yn y llyfr hwn a chanddi lyfr da yn ei llaw.

Awstin cyn ei droiadigaeth, nid allai ddywedyd pa fodd y byddai fyw heb y pleserau hynny yr ymhyfyrododd gymmaint ynddynt; ond pan newid iwyd ei natur, a throï ei galon yn raslawn at y Arglwydd, O pa mor felus (eb efe) yw bod heb y pleserau melus gynt!

O ddynion ifeinge, pan ddeloch unwaith i bro y daioni a'r melusdra fydd yn yr Arglwydd, ac y ei air a'i ffyrdd, yna chwi a eisteddwech i lawr, a ofidiwch i chwi dreulio mwy o win yn y cwpp nac o olew yn eich lamp.

Nid oes dim pleserau mor hyfryd, mor fodlonga rhwymedigol a pharhaus, a'r rhai fy'n tarddu o wrth undeb a chymmundeb â Duw, ac yn deillio oddi wrth yr ystyriaeth o'n hawl yn Nuw, ac o wrth rodio yn oftyngedig gyd ag ef.

D R W G . III.

Tydydd Ddrwg Ieuegētid yw Byrbwylltra.

Maent yn aml heb wybod ond ychydig, ac y ofni llai, ac felly yn barod i redeg yn fyrbwyll ymlaen i'w niweid, ond yn fynychaf i'w perygl, f. 2. 6. *Cynghora wir ifeinge i fod yn febr a phwylltra.* Y maent yn dueddol i fod yn waed-wyllt ac y boethlyd, fel y gwelir yng nghyngorwyr ifeinge Rhehoboam, y rhai a'i cynghorodd ef i ddywed i'r bobl oedd yn gruddfan dan eu beichiau, y bydd ei frys bychan ef yn freiscach nâ llwynau ei da

ac y by
y cospo
ef eu co
eyngor
hoboam
etto me
goddwe
yw Arg
ryso. a
erbyn go
mae e
en haerll
ldioddef
haid i D
O pa
yn y ma
nae ei w
mhwyll
neswm,
haml y
lly byrb
urfir hw
delw Du
27. G
mae'r H
brwd, y
ewn digo
a'i gofo
Herostra
swaith tr
Ephefus
ain mlyn
fogion,
ydd llaw
ir yw ni
l a'r to
drwg h
engētid,
ac arfog

ae y byddai iddo ef chwanegu en hiau hwynt, a lle
y cospodd ei dad hwynt â ffrewyllau, y byddai iddo
ef eu cospi â scorpionau, *1 Bren. 12. 8, hyd 12.* Y
eyngor byrbwyll hwn, a fu'n achos o ddinystr Re-
hoboam. I Dafydd ei hun, er ei fod yn ŵr da,
etto mewn gwaed brŵd ac ifange, pa mor doft y
goddieddwyd ef mewn byrbwylltra, *Fel y mae*
hyn Arglwydd Dduw Israel, eb efe, oni buasai i ti
ysyso, a dyfod i'm cyfarfod, didu na adawsid i Nabal,
erbyn goleuni y boreu, un a bissai ar bared. A hyn
y mae efe yn ei rwymo â llŵ. Am fod y meist'r
en haerllyg afrywiog, rhaid i'r gweision gwirion
ddioddef, ac am fod Nabal yn grintach o'i fara,
rhaid i Dafydd fod yn hael ffwch o'u gwaed.

O pa mor anhebyg i Gristion, ie pa faint islaw
yn y mae Dafydd yn ymddwyn ei hun, pan y
mae ei waed i fynu, a phan y mae yn gaeth-was i
amhwyll a digofaint? Ni dderbyn byrbwylltra un
heswm, ond ei atresymmoldeb ei hunan; fel mai
naml y dwg diogi weithredoedd i enedigaeth da,
lly byrbwylltra bob amser a'u gwrthyla cyn y
urfir hwy yn dda. Ysryd byrbwyll nid yw ar
lelw Duw, ysryd gwan bennywaidd ydyw, *Dib.*
27. Gwr pwylllog fydd ymarbous o ysryd. Neu fel
mae'r Hebraeg, fydd o ysryd oer, nid amhwyllog
brŵd, yn barod ar bob tro i osod ei enaid allan
mewn digofaint. Byrbwylltra a ddadwneiff ddyn,
a'i gosod islaw gwroldeb.

Herostratus (poethlyd) gwaelddŷn, mewn un
swaith trwy dân a ddistrywiodd Deml fawr Diana
Ephesus, yr hon y bu holl Asia ddau cant ac
ain mlynedd yn adeiladu, ar draul llawer o dy-
fogiogion, wedi ei harddu â llafur a chywraint-
ydd llawer o weithwyr rhagorol a godidog. Y
ir yw ni byddai diben, pe bawn yn datguddio yr
l a'r tost ddrygau a ddygwyd i'r byd trwy'r
drwg hwnnw byrbwylltra, yr hwn fy'n dilyn
engtid, &c. Am hynny bobl ifeinge gochelwch
ac arfogwch eich hunain yn ei erbyn.

D R W G IV.

Yr pedwerydd Drwg y mae Pobl ifeinge yn dueddol iawn iddo, yw gwawdio a gwatwor Pobl gresyddol, a Phethau crefyddol.

Ifeinge oedd y rhai hynny a ddywedasant yn wawdlyd ac yn watworus wrth y prophwyd, “Dôs i fynu moelyn, dôs i fynu moelyn, 2 Bren. 2. 23. 24. A dynion ifeinge a wawdiodd ac a watworodd Job, pen. 30. 1. Ond yn awr, y rhai sydd ieuangach na mi sydd yn fy ngwatwor, y rhai y dixysfyraswn eu tadau eu gosod gyd â chŵn fy nesaidd. Adn. 12. Y rhai ifeinge sy'n codi ar fy llaw ddeheu, y maent yn gwithio sy nbraed, ac yn sarnu i'm herbyn ffyrdd eu dinistr, &c. Ac, Oh! na bae'r oes hon yn rhoi llaw o'r cyfryw angenfilod, y rhai ydynt hynod, y rhai ydynt enwog yn y gelfyddyd ddu hon o wawdio a gwatwor pobl Dduw, a ffyrdd Duw.

Yr Atheniaid unwaith a wawdiasent wraig Silla ac hi fu agos yn achos o ddinystr eu dinas hwynt: yr oedd wedi digio cymmaint wrth eu dirmyg a'u gwawd hwynt: Ac a dybiwech chwi yn beth digogel wawdio pobl Dduw, y rhai ydynt ddiweddi Crist, ac fel canwyll ei lygad, y rhai ydynt megis fel ar ei fraich ddeheu ef, a'i hyfryd etifeddiaeth ef. Deut. 32. 9. Esay 19. 25. Ei dlysau, ei goron frenhinol ef! Ah! bobl ifeinge, a ddyfal ystyriwch chwi mor doft a chaled y cospedd efe wawdwyr a gwatworwyr eraill? a chymmeryd eich rhybuddio trwy ei farnedigaethau arnynt hwy i beidio a gwatwor pobl Dduw na'u ffyrdd byth mwyach—Julian, gatworwr mawr y Cristianogion, o'r diwedd efe a darawyd â faeth o'r nefoedd, a wnaeth iddo lefain allan. (*Vicisti Galileæ*) Tydi y Galilead (gan feiddwl ein Hiachawdwr Crist) a'm gorchfygais i.—Felics, am un gwawd maleifus (o waed Crist) mae ynnaeth ddim ddydd na nos ond chwdu gwaed, hyd oni wahanwyd ei enaid truenus oddi wrth ei gorph gresynus.—Perecydes a ysswyd yn fyw gan bryfed.

am roi,
farth fe
edigaeth
hoffwch
byddwch
a chwi,

Yr drwg
dilyn ac
Anlladur

Yr hy
Timothy

2. 22.
oedd wech
oedd ei

isfel, efe a
hwn a n

anhwylus
nefoedd,

tid y fat
gorchymn

chwantau
yn ŵr gw

yn yfed d
e, dŷn if

Paul yw.
omon, yr

euengctid,
Tro ymait

gwedd yw
Dyn ifang

w ddinyll
ac yn ifan

geiriau) a
na ddangor

mae'r oeso
mae mae

am roi, ond un llysenw i grefydd. Lucian am gyfarth fel ci, a ddifethwyd gan gŵn. Cofiwch farn-edigaethau echryfion Daw ar watworwyr, ac o's hoffwch hwynt, yna gwawdiwch ymlaen, ond gwybyddwch y bydd cyfiawnder o'r diwedd gegyfuwch a chwi, oni bydd oddi arnoch.

D R W G V.

Y drwg diwedduf a gafî sôn am dano, ac sydd yn dilyn ac yn gwylied ieuengctid, yw Trythyllwch ac Anlladurwydd.

Yr hyn a barodd i Paul oediog rybuddio Timothy ifangc i ffoi chwantau ieuengctid, 2 Tim. 2. 22. Un diwair a sanctaidd oedd Timothy, yr oedd wedi ei farwhau a'i sancteiddio yn fawr, yr oedd ei rasufau yn uchel, a'i lygredigaethau yn isel, efe a rodiodd i fynu ac i wared ar hyd y byd hwn â meddyliau marwaidd, ac a choroph egwan, anhwylyus, llef, marwol : yr oedd ei galon yn y nefoedd, a'i draed yn y bedd, ac etto mae ieuengctid y fath oedran llithredig, ac y mae Paul yn gorchymmyn iddo ffoi, a phryfuro oddi wrth chwantau ieuengctid. Er bod Timothy yn ŵr da, yn ŵr gwan a llef, yn wr cymhedrol rhyfeddol, yn yfed dwfr yn lle gwin, etto nid oedd ond dyn, le, dyn ifangc ; am hynny cyngor a gorchymmyn Paul yw. a'r iddo ffoi chwantau ieuengctid. A Solomon, yr hwn a doft brofodd mor llithredig yw ieuengctid, fy'n rhoi'r cyngor hwn, Preg. 11. 10. *Tro ymaith ddrwg oddi wrth dy gnawd ; canys gwa-gwedd yw mebyd ac ieuengctid. Dih. 7. 7, 8, 9.* Dyn ifangc oedd hwnnw a ganlynodd y buttain yw ddinystr ; yr oedd yn ifangc mewn blwyddau, ac yn ifangc mewn gwybodaeth. Salasar (ar y geiriau) a ddywed, mai oes happus oedd honno, a ddangosodd ond un dyn ffol ymhlith llawer, lle mae'r oesodd diweddar yn dangos digon. Och ! mae mae gormod o ieuengctid yr oes hon, y lle ffoi:

ffoi oddi wrth chwantau ieuengſid, ydynt yn pryfuro ac yn dilyn ar eu hol.

Cryſoſtom yn llefaru am ieuengſid, a ddywaid ei fod (*Difficilem, Faſtabilem, fallibilem, uehementiſſimiſque egentem franis*) yn anhawdd i'w reoli, hawdd i'w ŵyr-droi, parod i'w dwyllo, ac yn ſefyll mewn eifiau o ffrwyn gref.

Yr henafraid a ddarlunient ieuengſid fel gwr ifange noethlummyn, a gorchudd dros ei wyneb, a'i law ddeheu wedi ei chlymmu'r tu cefn iddo, a'i law allwy yn rhydd, ac Amſer o'i du ol yn tynnu un edefyn o'i orchudd bob dydd, gan arwyddocau fod dynion iſeinge heb wybodaeth, yn ddall, yn anghymmwys i wneuthur da, yn barod i wneuthur drwg, hyd oni b'o i Amſer o ychydig i ychydig, eu gwneuthur yn gallach. Wele, wr ifange, comhyn, y gwreichionyn a'r cynheuad lleiaf o dra chwant, ryw bryd neu gilydd, a goſtia i ti ddiagon o ochneidiau, goſidiau, dagrau, a dychryniadau. Y pump drygau hyn ydynt arferol o wilied a dilyn ieuengſid; ond oddi wrth y rhai'n fe gadwyd y gwr ifange yn y teſtyn trwy râs, yn ddiogl, yr hysgydd fwy nac a feiddiaf haeru am bawb, i ddwyllo pa rai y digwydd y Traethawd hwn.

Ond er bod y drygau hyn yn perthyn i ieuengſid, etto nid y rhai'n yw'r holl bechodau y maent yn ddaroſtyngedig iddynt; canys y maent yn ddeddol i bob pechodau eraill; eithr y rhai hyn yw y drygau a arwain ieuengſid yn fwyaf neilluol ym moreu a blodau eu hamſer.

YN av
Y yn

Iſeinge yn

Ah, S

Duw, da

Criſt'noge

merwch e

amſerol n

Abijah, o

Arglwyd

O na b

chwitheu

fel y byd

ym more

adnabod,

phriodole

ddo i'r cy

Mi erfy

aethau a'

Yn gyn

ddaw yn a

storeu, neu

fel anrhyd

ddiried o l

Fel y bydde

blaen a ob

iaeth a'u c

gyntaf at

Felly S

Junia, nid

P E N. IV.

YN awr mi frysiat at y Defnydd pennaf yr wyf yn bwriadu sefyll arno, sef *Cyngor i Bobb Iseingc yn gyffredin.*

Ah, Syrs! Os ydych yn mawrhau gogoniant Duw, daioni eich cyrph, bodlondeb eich cyfeillion, Crist'nogol, a iechydwriaeth eich eneidiau, cymmerwch eich cynghori a'ch annog i fod yn dda yn amserol mewn difrif. Canmoliaeth ac anrhydedd Abijah, oedd cael ynddo ryw ddaioni tu ag at yr Arglwydd ym mlodau ei febyd.

O na byddai eich anrhydedd a'ch happusrwydd chwithheu hefyd fod yn ddifrifol dda mewn amser, fel y byddo i'wch ganmoliaeth ac enw da, i chwi ym moreuddydd eich ieuengetid, ddechreu ceisio, adnabod, a charu yr Arglwydd, ac i gellio hawl a phriodoledd yn yr Arglwydd. Yn awr, fel y byddo i'r cyngor hwn sefyll, a dal wrthyh,

Mi erfyniaf arnoch bwyso ac ystyried yr Annogaethau a'r Ystyriaethau hyn sy'n canlyn.

ANNOGAETH I.

Yn gyntaf, ystyriwch, *Ei bod yn Anrhydedd i fod ddaw yn amserol.* Sanct ifangc a fydd fel y ferenforeu, neu berl mewn modrwy aur, Fe grybwyllir fel anrhydedd neilltuol i'r Iuddewon crediniol, ymddiried o honynt yn gyntaf yng Nghrist, *Eph. 1.12.* Fel y byddem ni er mawr i'w ogoniant ef, y rhai o'r blaen a obeithiasom yng Nghrist. Dyma eu canmoliaeth a'u coron, eu bod wedi dychwelyd a'u troi yn gyntaf at Grist a Christianogrwydd.

Felly St. Paul yn crybwyll am Andronicus a Junia, nid yw yn esgeuluso yr amgylchiad o ganmoliaeth.

molïaeth ac anrhydedd eu bod yng Nghrist o'i flaen ef, *Rhuf. 16. 7.* *Annerchweh Andronicus a Junia, sy ngheraint a'm cyd garcharorion, y rhai fydd bynn ym mblith yr Apostolion, y rhai hefyd oeddynt yng Nghrist o'm blaen i.*

Ac felly yr oedd yn anrhydedd i dŷ Stephanas, eu bod yn ffrwythau cyntaf i Achaia, i *Cor. 16. 15.* Eu gogoniant oedd, iddynt yn gyntaf dderbyn a chroesawi yr Eſengyl yn Achaia. Mae'n fwy anrhydedd i wr ifangc wrthsefyll pechod, Satan, profedigaeth, y byd a'r cnawd, nac a gyrhaeddodd Alecsander erioed. Canmolïaeth Juda a'i anrhydedd ydoedd, iddynt yn gyntaf gyrchu Dafydd eu brenhin adref.

Ah, feibion a merched ileingc! hi fydd yn anrhydedd ac yn ganmolïaeth dragywyddol i chi, os byddwch o flaen eraill, o's byddwch y cyntaf ym mhllith llawer, y rhai a adnabyddwch, a geisfowch, ac a dderbyniwch yr Arglwydd, ac a'i cofleidiwch; y rhai a lynwch wrth yr Arglwydd, ac a'i gwrsanaethwch ef, y rhai a anrhydeddwch yr Arglwydd, ac a ufuddhewch iddo, y rhai a ymhyrwyddwch ynddo, ac a rodiwch gyd ag ef.

Y Rhufeiniad a adeiladasant demlan Rhinwedd ac Anrhydedd yn yml eu gilydd, i ddangos mai'r ffordd i Anrhydedd oedd trwy Rinwedd. Ac ym wir nid oes un goron debyg i'r hon y mae daion yn ofod ar ben dyn; pob anrhydedd arall fydd ddarfodedig a gwywedig. Adonibefec, tywſog galluog, yn ddisymmwth a wnawd yn gyd mmaith i'r Cwn, *Barn. 1. 7.* A Nebucodonosor, y concwerwr mawr, a drowyd i bori gyd ag anifeiliaid y maes, *Dan. 4. 28.* A Herod, o fod yn Dduw mewn teib, a drowyd i fod y ffeiddlaf o ddynion, burgyn byw, wedi ei ddala gan y gwaelf o greaduriaid a orchymmyn ei Greawdwr. A Haman, yr hwn a wleddodd gyd a'r brenhin un dydd, a gadd ei wneuthur yn wledd i'r brain drannoeth.

Mi al
rheolwy
fyrthiafa
dedd a
mwyaf,
dedd h
dda yn
na'i gyn
a fydd w
a faif ac
aeth a ch
ac i'r na
Oh, S
rhai ydy
iau, i'r
gariad a
odd Dda
a aeth h
mae yn g
Jacob, y
yn derbe
person, a
Gen. 4. 3
goreu a
ond un d
ef hefyd y
ond daion
a charia
Y mae'r
gar, ac y
Crist ag
nog ieuer
moreuddy
ffordd i w
Yn ail,
a rhoddi
oedran, (
ef heibio

Mi allwn fôn am Bajafet a Belfarius, dau o'r rheolwyr mwyaf yn y byd, a llawer eraill, y rhai syrthiafant yn ddisymmwth o goppa uchaf anrhydedd a dedwyddwch bydol i'r dirmyg a'r trueni mwyaf, ond ni thyccia'r amser. Ond yr anrhydedd hwnnw fydd yn ymgyfodi i ddynion o fod yn dda yn amserol, yw'r cyfryw nad all y byd na'i roi na'i gymmeryd ymaith; anrhydedd a choron yw a fydd wyrddlas a blodeuog bob amser, anrhydedd a faif ac a erys gyd â dyn byth, dan bob profedig-aeth a chyfnewidiad, ie a eiff gyd â dyn i'r bedd, ac i'r nesoedd.

Oh, Syrs! y mae'n anrhydedd mawr i chwi, y rhai ydych ym moreuddydd a gwanwyn eich dyddiau, i'r Arglwydd ddangos cynnifer o brofiadau o'i gariad a'i hyfrydwch i bobl ifeinge; efe a ddewisodd Ddifydd yr hwn oedd y brawd ieuangaf, ac a aeth heibio ei frodyr hynaf, 1 Sam. 16—13. Y mae yn gadael Esau o'r naill-tu, ac yn hyfrydu yn Jacob, y brawd ieuangaf, Rhuf. 9 12, 13. Y mae yn derben wyneb ac offiwm Abel, ac yn gwrthod person ac aberth Cain, er ei fod yn frawd hynaf, Gen. 4. 3.—6. O'r holl ddisgyblion Ioan oedd y goreu a'r mwyaf dymunol, Ioan 13. 23. Nid oedd ond un dyn ifangc a ddaeth at Grist, ac ni ddaeth ef hefyd yn iawn, a'r holl dda oedd ynddo, nid oedd ond daioni moesol, ac etto mae Crist yn ei garu ef a chariad o drueni a thosturi, Marc 10. 19, 21. Y mae'r Groeg yn arwyddocau i lefaru yn gyfeillgar, ac ymdrin yn dirion ág un, ac felly y gwnaeth Crist ag ef, yr hyn befhau a ddylai ddirfawr an-nog ieuengetid i fod yn raslawn mewn pryd, ym moreuddydd a blodau eu hamser, yr hyn yw'r unig ffordd i wir anrhydedd.

A N N O G A E T H II.

Yn ail, yltiria i Grist garu pechaduriaid truain, a rhoddi ei hun drostynt pan oedd ym mlodau ei oedran, (tair ar ddeg ar hugain) ac a osodwch chwi ef heibio â gweddill eich amser?

Ah,

Ah, bobl lifeinge ! Fe roddodd Crist ei hun i fynu i farwolaeth, ac a'i gwnaeth ei hun yn aberth dros bechod, er eich mwyn chwi, pan oedd ym moreu a blodau ei oedran, a pha ham y bwriwch chwithau Grift heibio hyd henaint ? A fu efe farw dros bechod ym mlodau ei oedran, ac oni fyddwch chwithau teirw i bechod ym mlodau eich oedran ? A ddarfu iddo ef offrymmu ei hun i tynu yng wanwyn a boreu ei flynyddoedd drofoch chwi, ac oni offrymmwch chwithau eich hunain iddo ef yng wanwyn a boreuddydd eich blynyddoedd ? O na roddwch achos i Crist ddywedyd, Mi a fum farw drofoch chwi yn gynnar, ond ni fuoch chwi fyw i mi yn gynnar ; mi a ddioddefais yn foreu drofoch chwi, ond ni ddychwelafoch chwi attaf fi yn foreu, myfi a fryfiais i gyflawni eich prynedig-aeth chwi, ond ni fryfasoch chwi i wneuthur eich galwedigaeth a'ch etholedigaeth yn ffr. Ni arofaais, ni oediais i, eithr bryfiais i ddioddef yr hyn oeddwn i ddioddef, ac yn ebrwydd a wnaethum yr hyn oeddwn i wneuthur er eich daioni tragwyddol chwi, ond chwi a oediafoch ac a arofafoch (fel *Lot yn Sodoma*) ac ni wnaethoch yr hyn a allafoch ei wneuthur er eich daioni tragwyddol eich hunain. Ym mriallau fy nyddiau mi chwyfais ; mi wylais, mi waedais, mi grogais ar y groes, ac a ddioddefais ddigofaint fy Nhad, *drofoch chwi* ; ond chwi ym mlodau eich dyddiau ni chwyfafoch dan deimlad o ddigofaint dwyfol, ni wylafoch am eich pechodau, ni alarafoch drofot fi yr hwn a ofdiafoch, ac a glwyfafoch mor fynych ; nid allwn i fod yn esmwyth hyd oni ofodais chwi mewn ffordd a chymhwyfder o iechydwriaeth, ac etto yr ydych yn ddi-gon esmwyth a difraw, heb wybod pa un a'i cadwedig tyddwch a'i peidio.

Syrs, pa mor dolt fyddai arnoch, pe Iesu Grift yn ddirgel a ymliwiau fel hyn a'ch cydwybodau chwi heddyw.

Oh ! p
yn a ym
i hun.
u mawr
an, wedi
esu Grift
defais dr
lawr br
digofaint
inferol, r
riaid yn
wnder tr
daf, pwy
alon heb
hrift, a'i
do, glyn
ldi eithr
edi ei a
or waelar
wylaf ol
Ah, bob
ifangc,
n moreu
lyfnion,
chwys y
ychlaw a
dd yn ifa
drain, a'i
gauwyd
y rhai
n ac ang
neb teg
ecach na
idd ac a
d grasollh
d, a enl
ylaw hy
cuan, a

Oh! pa mor ofnadwy fydd arnoch, o's Crist fel
 yn a ymbleidia â chwi yn eglur yn ei ddydd mawr
 i hun. Ah bobl ifeinge! pwy ond eneidiau wedi
 u mawr adael gan Dduw, wedi eu dallu gan Sa-
 an, wedi eu caladu gan bechod, a allent glywed
 esu Grist yn dadleu fel hyn â hwynt? Mi a ddio-
 defais dros bechaduriaid yn amferol, mi a ofodais
 lawr bridwerth dros eneidiau, mi a heddychais
 digofaint ac a fodlonais gyfiawnder fy Nhad yn
 mferol, mi a haeddais ras a thrugaredd i bechad-
 riaid yn amferol, ac mi a ddygais i mewn gyf-
 wnder tragywyddol i'r byd yn amferol, &c. Me-
 das, pwy a all glywed Crist yn llefaru fel hyn, a'i
 alon heb fyrthio mewn cariad a chyfammod a
 hrist, a'i enaid i uno ag ef, rhoi ei hun i fynu
 do, glynu wrtho, a thros byth bod yn un ag ef,
 ddi eithr ei fod y cyfryw un ag a fyddai tros byth
 edi ei adael gan Grist. Wele cofiwch hyn, pa
 or waelaf y gwnaeth Crist ei hun drosoch chwi,
 awylaf oll y dylai fod genn ch.

Ah, bobl ifeinge! cofiwch hyn, pan oedd Crist
 ifeinge, efe a demptiwyd ac a brofwyd pan oedd
 moreudddydd ei ddyddiau, ei glwyfau oeddynt
 lyfnion, ei faich yn drwm, ei guppan yn chwerw,
 chwys yn boentawr, ei drymder meddwl a'i boen
 ychlaw amgyffred, a thu hwynt i hyfpyfiad. Pan
 dd yn ifeinge, 'fe goronwyd ei ben bendigedig ef
 drain, a'i lygaid ef, y rhai oedd burach na'r haul,
 gauwyd yn nhywyllwch angau; a'i glustiau hyn
 y rhai yn awr ni ehlywant ond *Hallelujah* seint-
 ac angylion, a lanwyd â chabledd y dyrfa; a'i
 neb teg bendigedig hwnnw, yr hwn oedd yn
 ecach na meibion dynion, a boerwyd arno gan
 idd ac anifeilaidd drueiniaid; a'r genau a'r ta-
 d grafol hwnnw a lasarodd fel na lasarodd dyn er-
 ed, a enllibwyd, ac a gyhuddwyd o gabledd; a'r
 ylaw hynny a iachäodd y cleision, a rannodd fa-
 euant, ac a lywiant deyrn-wialen yn y nef a'r
 ddaear,

ddaeear, a hoeliwyd wrth y groes ; a'r traed hyn
oedd hardd ar y mynyddoedd, a ddygafant
wyddion da o lawenydd, heddwich ac iechydwriaeth
i'r byd, ac oedd debyg i brês coeth, a hoeliwyd ha
fyd wrth y groes.—Yr holl bethau mawrion a thod
hyn a ddioddefodd Iesu Grist ym moreu a blodau
ei ddyddiau *drasoch chwi* ; ac O ! pa fath annogaeth
ddirtawr a ddylai hyn fod i'r holl bobl ifeinge
roddi eu hunain i fynu i Grist yn amferol, i'w wa
fanaethu, ei garu, ei anrhydeddu, ac ufuddhau iddo
yn amferol, i'e yng wanwyn a boreuddydd eu hie
engŷtid?

Na fydded i feddyliau am Grist croesholedig by
ymadael o'ch calon (ebe un) ; byddent yn fwyd
diod i chwi ; byddent yn telyster ac yn gyflur
chwi, eich mêl a'ch dymuniad, eich darlleniad a'c
myfyrdod, eich bywyd, marwolaeth, a'ch adg
fodiad.

A N N O G A E T H III.

Y trydydd annogaeth neu ystyriaeth i'ch cymm
i ddechreu bod yn dda yn amferol, yw hyn, fel

*Mai'r ffordd oreu a mwyaf derwisol yn y byd
fod yn gyfoethog mewn profiadau grasol yn amferol,
bod yn dda yn amferol, (yr bwn yw'r cyfoeth goreu
y ddaear) megis y mae'r bwn sy'n gosod i fynu dr
ei hun yn amferol, yn y ffordd fawraf tebygol i fod yn
foethog mewn amser ; felly efe yr hwn fydd dda
ddifrif yn amferol, fydd yn y ffordd barod, y ffor
fawr i fod yn gyfoethog mewn gras a daioni, a
na'r rhai sy'n fynych yn prifio yn ddynion o yll
iaeth a phrofiad mawr : I'r rhai'n y mae Duw
caru dangos ei brydferthwch a'i ogoniant yn y cyf
Psal. 63. 1, 2. Y mae efe yn ymhyfrydu i ben
ogoniant a'i ddaioni fyned o flaen y cyfryw.
rhai'n a gânt ei ffyrdd ef yn diferu mër a brasder,
rhai'n y gwnaiff Arglwydd y Lluedd wledd o bas
igion, gwledd o loyw-wîn, a basgedigion breision,
gloyw-wîn puredig, Esay 25. 6.*

Y rhai hyn a gaiff bob rhyw odidawg ffrwythau wedi eu rhoi i gadw i'w hanwylyd wrth ei ddrysau, Can. 7.
 13. Nid oes gan neb y fath annerchion dymunol o gariad Crist, na chynnifer o gyffanau melus Crist, na chynnifer o ymgofleidiau breichiau Crist, a'r e-neidiau llynny ag sy'n dda'n amserol : O y grâs, y daioni, y meluster, y brasder, ac y mae Crist yn oestadol yn ddiferu i'w calonnau.

Fe wna Crist drysorfa o galonnau ei bobl ; ac a osod ei werthfawr drysorau nefol o'u mewn ; yno y trysorfa fe drugareddau hen a newydd ; yno y gosod efe lawndid, amheuthun, amrywiaethau, a phob peth a all calon neu angen ofyn. O gynnifer o ddefnynnau Myrrh. sy'n cwmpo oddi wrth fysedd Crist ar eu calonnau ! O gynnifer o gyfrinachau y mae Crist yn ddatguddio yn eu clustiau ! O gynnifer o lythyrau cariad y mae Crist yn ddanfon at y rhai'n ! O gynnifer o ymweliadau y mae e'n roi i'r rhai'n ! O'r troion a'r rhodfeuydd sydd ganddo gyd â'r rhain ym Mharadwys ! Nid oes neb yn y byd gyffelyb i'r rhai'n mewn profiad a gwybodaeth ysprydol. O ieuengctid, ieuengctid, fel y dymunech fod yn oludog yn y cyfoeth goreu, dechreuwch fod yn dda mewn pryd ; fel nad oes dim cyfoeth at gyfoeth ysprydol, felly nid oes un ffordd i fod yn gyfoethog yn y cyfoeth hwn, ond trwy ddechreu bod yn dda yn amserol.

Am olud bydol, y mae'r philosophyddion wedi eu dirmygu, gan ddewis bywyd myfyriol o'u blaen hwynt ; a pha faint mwy y dylai Crist negion eu llystyru ? Mae'r Prophwyd yn galw golud yn *glai* new (a diau mai clai melun yw aur, sef bwyd llyfaint a nadrodd) yr hwn yn gynt a dyrr y cefn nac ysgafnhau'r galon ; nid allant na gwellhau na chyfoethogi'r enaid. O pa sawl enaid noeth sydd dan gochlau a pheisiau sidan ? O mor debyg yw golud bydol i grogwr (*hargman*) yr hwn a orchguddia wynebau y carcharorion fel na welont eu diwedd,

ac y'n a'u crogant; ac oni chrogant chwi, hwy
a'oh gadawant ar fyrr, gwnant iddynt eu hunian
adenydd, a hedant ymaith. Pan oedd un yn can-
mel cyfoeth a golud marfiandwyr; Nid wyf yn ca-
rur golud hwnnw, (ebe dyn cenhedlig) fy'n crogi
ar raffau, o's torrant, y llong a golliff, a'r cwbl a
â'r feth. Y mae efe yn gyfoethog ddigon, ebe S.
Jerom, nad oes arno eisiau bara, ac yn anrhydedd-
us ddigon nad yw yn wafanaethwr.

Golud bydol a ddwg ferchiadau dyn,

I'ol dan cyffelyb yw, fel hyn;

Ychydig fydd dda, a phirion yn ei le,

I'n cadw'n gynnes, ac i fyw yn dde;

Ond gochel ormod, mae'n feistr embyd gry,

A llawer olud yn felltith dost a dry.

Dywedid rhagorol o eiddo Lewis o Bafier, ym-
erawdwr Germani, oedd hwn, "Y cyfryw gyfoeth
a dalant eu haradell, y rhai ni foddant neu olcham
ymaith, os llong-ddrylliad a ddigwydd, ond a fei-
siant ac a nofiant gyd â ni. Ni a welwn fod yr y-
prydol olud yn dilyn y rheiny a adnabyddant yr
Arglwydd ym moreu-ddydd a gwanwyn eu hiea-
engrid, a wafanaethant ac a geisiant hawl yn yr
Arglwydd, a hyn am y trydydd annogaeth.

A N N O G A E T H IV.

Y pedwaredd annogaeth i gymmell dynion ier-
ainge i fod yn dda mewn gwirionedd, yw ystyried,
*Mai'r amser presennol, y dydd presennol, yw'r amser
amser yr ydych chi yn siccr o hono.*

Nid allir galw yr amser a aeth heibio yn ol,
nid allir sicrhau yr amser i ddyfod, Heb. 3.
*Heddyw os gwrandewch ar ei lesferydd ef, na chule-
wch eich calonnau.* Wele yn awr yw'r amser cym-
meradwy, wele yn awr yw dydd yr Iechydwrfaeth.
Y mae rhai a oferant ymaith eu hamser, ac a gei-
siant eu heneidiau a dydd Iechydwrfaeth,
ragflaenu hyn, y mae'r apostol yn curo ar yr amser
presennol, o ran o's â yr amser hwnnw heibio, nid

oes dim
mae'r
hwyli
yr amf
mae'r
a medi
amser a
i fod yn
aethu e
canys n
nod ara
râs ac f
y foru.
a ddelir
meryd y
fydd hee
ifeingc d
i droi at
i fod me
wedi ei d
Oh!
iadau da
ant am
presennol
gyfiawnd
rodd yn t
yn euog o
rynu, ac
iaeth, a
nw, ac y
Mclau, 24
presennol
fer cyfadd
thur diwe
a wnaeth
fengyl, M
gennit, a
Dyma Gr

oes dim galw yn ol mo honaw; am hynny fel y mae'r morwr yn cymmeryd y gwynt teg cyntaf i hwylio, ac fel y mae'r marchnattwr yn cymmeryd yr amser cyfaddasaf i brynu ac i werthu, ac fel y mae'r llafurwr yn cymmeryd yr amser cyntaf i hau a medi, felly y dylai dynion ifeinge afaelto yn yr amser a'r dydd presennol, yr hwn yw eu dydd hwy, i fod yn dda tu ag at gofio'r Arglwydd a'i wafan-aethu ef, ac nid gollwng yr amser presennol heibio, canys ni wyddom beth a all ddigwydd mewn diwrnod arall, awr neu funud arall. Y drws hwnnw o rās ac fydd yn agored heddyw, a all fod ynghauad y foru. Y deyrn-wialen aur honno o drugaredd a ddelir allan yn yr efengyl heddyw, a ellir ei chymmeryd ymaith y dydd nesaf. Y cariad hwnnw ac fydd heddyw ar lin noeth yn taer ymbil ar ddynion ifeinge dorri ymaith eu pechodau trwy edifeirwch, i droi at yr Arglwydd, i ddal gafael ar ei nerth, ac i fod mewn heddwch ac ef, a all yr awr nesaf fod wedi ei droi i ddigofaint.

Oh! y cynhyrfiadau rhagorol a gollwyd, y bwr-iadau da a wywodd, yr eneidiau anfarwol a ddarfu-ant am danynt, trwy esgeuluso yr amser a'r dydd presennol. St. Paul yn llefaru o flaen Ffelics am gyfiawnder dirwest a'r farn a fydd, ac yn ei ymadrodd yn taro at ddau faj enwedigol ac oedd Ffelics yn euog o honynt yn neilltuol, mae Ffelics yn dychryn, ac efe mewn poen wrth glywed y fath athrawiaeth, a barodd iddo fyned ymaith yr amser hwnnw, ac y galwai efe am dano ar amser cyfaddas, *Mat. 24. 25.* Dyma Ffelics yn esgeuluso yr amser presennol, ac ni ddarllenafom erioed iddo gael amser cyfaddas gwedi'n i wrando ar Paul yn gwneuthur diwedd o'r testyn a ddechreuodd. Felly Crist a wnaeth gynnig teg iawn i'r dŷn ifeinge yn yr efengyl, *Mat. 19. 22, 23.* *Dŷs, gwerth yr hyn fydd gennit, a dyro i'r tlodion, a thi a gai drysor yn y nef.* Dyma Crist yn cynnig drysorau nefol am drysorau daearol.

ddaeear. Trysorau anlygredig am drysorau llygredig—trysorau perffaith am drysorau amherffaith—trysorau bodlonol am drysorau anfodlonol, trysorau parhaus am drysorau darfodedig—ond y mae dyn ifangc yn colli ei amser cyfaddas, ei dymmor, ac y mae'n myned ymaith yn drist, ac ni ydym yn darllain mwyach am dano.

Ah! bobl ifeinge, na esgeulufwch y dydd presennol, nid oes dim amser yn eiddo i chwi, ond yr amser presennol, un dydd yn eiddo i chwi ond y dydd presennol; am hynny na fodlonwch eich hunain, na phorthwch eich hunain â gobaith am amser i ddyfod, âg edifeirwch rhagllaw, â rhoi eich hunain i fynu i'r Arglwydd yr wythnos nefaf, y mis nefaf, neu'r flwyddyn nefaf, canys y Duw hwnnw a addawodd i chwi drugaredd a ffafr ar ddydd eich dychweliad, ni addawodd estyn eich bywyd hyd oni ddol y diwrnod hwnnw. Pan ddygwyd milwr o flaen Lamacus y cad-pen, am ryw drosedd, y milwr a bleidiodd na wn'ai felly mwyach; Lamacus a attebodd, Ni ddylai neb droseddau ddwywaith mewn rhyfel; felly Duw yn nyddiau hyn yr efengyl, ym mha rai y mae cynnyrsiadau cyfiawnder dwyfol, yn fwy llym a buan nac yn y dyddiau gynt; odid y dioddefiff i ddynion ddwywaith esgeuluso dydd grâs, a gadael i dymmor drugaredd golli, *Heb. 3. 2.*

Ah, bobl ifeinge! chwi a ddywedwch y byddwch dda tu ag at yr Arglwydd cyn y byddoch ffarw; ond oni byddwch dda tu ag at yr Arglwydd heddyw, chwi allwch farw y foru; nag é, fe all cyfiawnder adael i hwnnw fod yn ddihenyddiwr iddo ei hun, yr hwn ni edifarheiff ac ni cheisiff yr Arglwydd heddyw. Mi a ddarllenais am ryw ddyn ifangc a rybuddiwyd o ddrwg ei ffordd a'i ymarweddiad, ac a gymellwyd i adael ei ddrygion, trwy ystyried marwolaeth, barn a thragwyddoldeb y rhai oedd yn dyfod, efe a attebodd, I ba beth

y dy

dywed
r goret
edaf on
a aeth
urus, on
yned dr
nten yn
liwedd e
i hun a'i
lywedyd
Yma'r o
iampl (g
neddwl
gair.

Otho,
ldwylaw
r blaen,
chwrau.

Wyr ie
yr da, y
dal fulw
ed fod m
wm, nac
an Lés an
yw i oed
id ydych
marw tw
yr ydych
u hieneng
Na olyng
ufwch dd
neidiau c
rwy ddy
bydd hi
yn dywed
cadwod
mlynedd
ol Crist,

dywedwch wrthyf fi am y pethau hyn, mi a wnaeth
 goren, o ran pan ddelo marwolacth, ni ddy-
 wedaf ond tri gair, a mi a helpaf y cwbl; ac felly
 a aeth ymlaen yn oekadol yn ei ffyrdd pechad-
 urus, ond o'r diwedd yn dyfod i bont ar gefyl i
 yned dros ddwfr dwfn, y ceffyl yn tramgwyddo ac
 mteu yn ceisio achub ei gefyl ond heb allu, o'r
 diwedd efe a ollyngodd y ffwrn, ac a ymroddodd
 i hun a'i gefyl i fynu i'r dwfr, ac a ghybuwyd yn
 dywedyd y tri gair hyn, *Diabul gymmoro'r cwbl*.
 Yma'r oedd tri o eiriau ofnadwy yn wir, ac yn
 iamp (gyd â thyst) i bawb ifeinge ymochelyd, sy'n
 neddwl edifarhau yn y diwedd ag edifeirwch tri
 gair.

Otho, yr ymerawdwr a'i lladdodd ei hun, a'i
 ddwylaw ei hun, ond a gysgodd mor drwm y nos
 o'r blaen, fel y clywodd gweision ei stafell ef yn
 chwina.

Wyr ieuainge, myfi a farnaf eich bod yn gyfrif-
 yr da, yn awr o's gwelwch yn dda gyfrif rhitedi,
 dal fulw ar aberthau yr hen destament, ceuwch we-
 ed fod mwyr o Fynnod ac Wyn yn cael eu hoff-
 wwm, nac o Eifr a hen Ddefaid; nid oes gennyf
 an Lês ar eich bywyd, nid ydych fier y byddwch
 yw i oed Isaac, i fyw ne's tywyllu eich llygaid;
 nid ydych fier y cyrhaeddwch flynnyddoedd Jacob,
 marw wrth bwys ar ben eich ffon, *Heb. 11. 12.*
 Yr ydych yn darllain am rai fydd yn meirw yn
 u hieuengŵid, a'u bywyd gyd â'r aflan, *Joh. 36. 14.*
 Na ollyngwch mor odfa bresennol heibio, na esgeu-
 uswch dd, dd gras, na adewch i Satan gadw eich
 meidian chwi a Christ yn hwy oddi wrth eu gilydd,
 trwy ddywedyd wrthyf, eich bod yn rhy ifainge,
 bydd hi'n amser di-fai yn ol llaw. Mae 3. Arwst
 yn dywedyd, mai trwy'r brofedigaeth hon yn unig
 cadwodd y Diabul ef rhag derbyn Crist, faith
 mlynedd ynghyd; pan feddyliat ef am ymosyn ar
 ol Crist, ac ennill hawl ynddo, am adael ei ffyrdd
 pechadurus.

pechadurus, &c. fe fyddai Satan bennydd yn dy
weddy wrtho, Yr wyt yn rhy ifangc i adael dy
feddwdod, dy Ddalila, dy butteiniaid, hyd nes
gwaeddodd allan o'r diwedd, *Pa hyd y dywedaf
bod yn rhy gynnar? Pa'm na's gallaf edifarhau heddiw
yw? a dal gasael ar Iesu Grist heddyw, &c.*

O wyr ifeinge! dyma eich dydd a'ch tymmer
chwi, o's na wrandewch ac ufuddhau yn awr
chwi a allwch fod yn golledig yn dragywydd. An
temodorus a roddodd lythyr i Casar, y boreu
aeth ef i'r senedd, ym mha un yr oedd rhybudd
iddo am ddirgel frad ei fwrddwyr, fel y gallai
hawdd ragflaenu ei angen; ond trwy eigeulso
ddarllen, fe syrthiodd i'r rhwyd, ac a'i lladdwyd
fe gollodd ei odfa, ac a fu farw am hynny. O
gynnifer, trwy ollwng tymhorau ac odfeydd gras
golli, a fuant feirw yn dragywydd? Fe dal odieyd
enaid fwy na mil o fydoedd. Y mae trugaredd,
grâs, a gogoniant ynddynt hwy, y mae'r nefod
a thragwyddoldeb ynddynt hwy.

A N N O G A E T H V.

Yn bummed, i'ch annerch chwi i fod yn dda
amserol, ystyriwch.

*Mor gyfiawn ydyw gyd â Duw gadw gwaddod
iddigofaint i'r rhei ny ag sydd yn cadw gweddill a gw
ddod eu dyddiau iddo ef.*

Pa fodd y gall y gwr gofleidio ei wraig honno
ei henaint, yr hon a butteiniodd gyd â dieithra
holl ddyddiau eu hieuengŷtid? A dderbyn un
i'w wafananaeth, y cyfryw rai ag a wafanaethaf
ei clynion dros eu holl ddyddiau, ac a gawdant
fath glwyfau, briwiau, ac archollion, ag sydd
eu gwneuthur hwynt yn anghymmwys i'w w
anaeth ef?

O ieuengŷtid, ieuengŷtid! na thalwch mor yndy
i'r Arglwydd a hyn, am ei holl ddisgwyliad am
neddgar, ei wahoddiad grasslawn, a'i driniaeth dr
garog â chwi. O, na ofodwch Nduw Heibio
henaint

henaint, canys prin y cyrraedd aberthau hen, cloff
chlwysus cyfawch a'r nesoedd. Onid yw yn an-
awdd iawn gan henaint ddyfsgu? Mewn henaint
nid yw dynion yn anchwannog iawn i gymmeryd
mewn, ac mor anfodlon i roddi allan? Mewn
henaint prin y mae dynion yn ddynion; mae gan-
dynt lygaid, ond ni welant; clustiau, ond ni
hlywant; tafodau, ond ni lefarant; traed, ond ni
odiant.

Nid yw dyn oedrannus ond musgrell, neu dde-
w o glai ymfymmudol; yn awr pa fath beth ang-
ariadus, anweddus, anaddas; ie, pa fath beth
gyffrous ac annogol i ennyn digofaint, a raid i hyn-
ed, pan y mae dynion yn gohiro â Duw, a'i ofod
heibio, nes i ddyddiau pen-wyani a gwallgof eu
roddiwes, nes yw grym ddarfod, eu haf ddiangc,
hwythau gyrraedd ewympiad y dail, ie, hyd oni-
rchuddio llwyd-rew y galaf eu pennau crymmus
rwynt? Pa mor gyffrous beth yw hyn, chwi all-
wch weled yn Jeremi, pen. 22. gwers 21, 22. *Dy-
wedais wrthit pan oedd esmwyth arnat, tithau a ddy-
wedais, ni wrandarwas: Dyma dy arfer o'th ieuchgc-
id, na wranderwaist ar fy llais.*—Ond a gymmer
Duw hyn ar eu dwylaw? Na wna; am hynny y
anlyn yn yr adnod nesaf, *Diau i'th gywilyddir ac
i'th waradwyddir am dy holl ddrygioni.*

O na b'ai dynion ifeinge yn gadael i'r ysgrythur-
on orwedd yn wresog bob boreu ar eu calonnau,
el na seiddiont ofod Duw heibio, a'i gyffroi ef i'w
waradwydd eu hunain. Er eich bod yn ifeinge ac
yn grŷf, etto a ydych chwi yn gryfach na Duw;
allwch chwi wneud eich plaid yn dda âg ef; o's
hynnwch gyffroi, cyffrowch y rhai a alloch ym-
rechrechu â hwynt, ac nac ymrysonwch â'r hwn fydd
lluocach na chwi, a all eich gorchymmyn i ddeim,
eu i uffern pan y mynno.

ANNOG.

ANNOGAETH VI.

Yn chweched, Ystyriwch mai pa gyntaf y b'och chwi yn dda ar y ddaear, mwyaf a fydd eich gwobr yn y nesoedd.

Pa gyntaf y b'och chwi'n rasol, mwyaf gogoneddus a fyddwch chwi yn y diwedd. Yr ydych yn darllain yn y 'sgrythur am wobr yn awr, y rhai fydd yn ddaionus mewn amser, fydd yn adnabod, ceisio, gwasanaethu a charu yr Arglwydd yng wawyn a boreu eu hieuengŷtid, y maent yn y ffordd decaf o ennill y wobr fwyaf a llawnaf.

A hyn a wnaif yn eglur wrth y profiadau fydd yn canlyn :

Yn gyntaf, pa forenaf y dechreu dyn fod yn dda mewn gwirionedd, mwyaf o ddaioni a wna ef yn y byd hwn. Yn awr, pa fwyaf o ddaioni a wna dyn ar y ddaear, mwyaf o ogoniant a gaiff ef yn y nesoedd. Am hynny fy mrodur anwyl, *Ryddwch ffrwyth a diymmod, a helaethion yngwaith yr Arglwydd yn wastadol, a chwi yn gwybod nad yw eich llafur chwi yn ofer yn yr Arglwydd, 1 Cor. 15. 36.*

Cyflog a gwobr dyn a fydd yn ol ei weithredoedd ; y neb a wnelo fwyaf o waith yma, a dderbyn y wobr fwyaf yn ol hyn. *Er nad oes dim gweithredoedd da yn barddu'r nef, etto y mae Duw yn rhoi Nef i weithredwyr daioni, lle bo'r cyfryw yn tarddi oddi ar ffydd.*

Duw yn y diwedd a wna'r naill yn gyfatebol i'r llall, y wobr i'r gwaith : *Y neb a baro yn brin, a ffrwyth yn brin, a'r neb a baro'n helaeth a ffrwyth yn helaeth, 2 Cor. 9.* Er na chaiff un dyn ei wobrwyo am weithredoedd, etto Duw yn y diwedd a ffrwyth allan ddedwyddwch a gwynfyd i'w bobl yn ol eu gwasanaethu ffyddlondeb, diwidrwydd, a'u gwaith yn y byd hwn. Gras yw gogoniant yn y blaen-darddiad, a gogoniant yw gras yn ei berffeithrwydd : Nid yw gogoniant ddim arall ond cynhulliad ferennog diglwr o rasfau ; dedwyddwch ddim ond y canol-bwynt

wynt o sancteiddrwydd. Nid oes ond gradd fy-
 nian o wahaniaeth rhwng gras a gogoniant, y naill
 w'r had, a'r llall yw'r blodau; gfas yw gogoniant
 ailwriaethus, a gogoniant yw gras gorfoleddus;
 e fe all dyn bleidio am gyd-raddau o ras yn y byd
 hwn, gyftal ac y dichon ef bleidio am gyd-raddau
 gogoniant yn y byd nesaf. Diau pa fwyaf o ras
 yma, mwyaf o gogoniant yn ol hyn; a pha fwyaf o
 waith a wna Crist'nogion ar y ddaear, mwyaf o
 gogoniant a gânt yn y nesfedd; a pha gyntaf y
 echreuo dynion fod yn ddaionus, mwya'r i gyd o
 daioni a wnant hwy yn y byd hwn; a pha fwyaf
 wnant hwy yma, mwyaf a gânt hwy yn ol hyn.
 e debygid fod philosophyddion yn cyd-bwysu ein
 ianweddau a'n beiau, ac fel y bo'r naill yn pwysu
 awr y llall, yn ein cyfenwi yn dda neu'n ddrwg,
 o felly yn ein traddodi i wobr neu i gosb.

Ni all un dŷn ganmol gweithredoedd da yn ddi-
 on mawr-wych (medd *Luther*) canys y mae un
 weithred i Grifftion yn werthfawroccach na'r nef
 r ddaear, ac am hynny ni all yr holl fŷd wobrwyo
 n weithred dda yn ddigonol. Ac medd yr un
 wdwr mewn lle arall, I'e cawn fy nymuniad, mi
 lewifon waith gwaelaf Cristion gwladol, neu for-
 yn dylawd, yn hytrach na holl fuddugoliaethau
 gorfoleddau Alecfander fawr a Julius Cæsar.

Drachefn, pa beth bynnag y mae'r saint yn wneu-
 ur, er lleied ac er gwaelled a f'o, y mae'n fawr
 yn ogoneddus, o herwydd eu bod yn gwneu-
 ur y cwbl mewn ffŷdd, ac wrth y gair, medd yr
 awdwr. I ragflaenu camgymeriadau, rhaid i
 awi gosio, mai gweithredoedd goruwch-naturiol
 w'r gweithredoedd a wobrwya Iesu Grist yn y
 wedd; 1. Gweithredoedd Duw ydynt. 2. A
 naed trwy Dduw. 3. Dros Dduw. 4. Yn Naw.
 Gyd â Duw. Gweithredoedd ydynt fy'n tar-
 fu oddi ar egwyddor oruwch-naturiol, ac fe'u
 flawnir mewn ffordd oruwch-naturiol. Yn awr

pa gyntaf y dechreu dyn fod yn ddaionus, mwyaf cyfawn a fydd ef yn y gweithredoedd da hyn, dian pa fwyaf yr amlha un dyn yn y fath weithredoedd da ar y ddaear, mwyaf o wobr a gall yn y nesoedd. Etto cofwn, nad yw gweithredoedd goreu rhagritiwyf. a phawb allan o Gynod *Splendida peccata*, Pechodau disgleiriol, a eidd-dra hardd-deg. Ac fel y *Phenias* yn *Strabo* yn casglu man-wydd melus per-arogl ynghyd, yn eu chwythu a'i hadenydd, ac yn ei losgi hun a hwy; felly y mac amryw broffesiwr chwarae yn ei losgi ei hun a'i weithredoedd da, hynny y trwy ddigwyl ac ymddiried derbyn y gwobr hwnnw trwy ei weithredoedd, ac fydd i'w ddigwyl a'i gael yn unig trwy Iesu Crist. Er nad yw'r eidd a all dyn wneuthur dim tu ag at haeddu'r nesoedd dim ychwaneg na chodi i fynu galloden-bys haeddu teyrnas; etto'r fath greadur balch yw dyn fel y mac'n barod ddigon i ddywedyd gyd a Phag falch, *Gelum gratis, non acceptam*, Ni fynaf hi nesoedd yn rhad. Calon falch a fyn gael hyn fel o ddyled, yr hyn fydd yn unig o Râs, ac yn dmunio hwnnw o bwrcas, yr hwn a amcanodd Duw i fod o drugaredd rad; yr hyn a wnaeth i unig dywedyd, y nosia efse trwy fôr o Frawmstan, felly dylai i'r nesoedd yn y diwedd; ond y neb na nosia yno trwy waed Crist, ni chysraedd byth i'r portladd nesol; nid trwy frawmstan, ond trwy waed neu fe'i collir yn dragywydd.

Drachefn, pa gyntaf y dechreu dyn fod yn ddaionus, mwyaf gwasanaethgar a fydd ef i eraill a mwyaf a annog ef ar eraill i ddaioni; yn awr y holl ddaioni a annogoch chwi eraill iddo, trwy gyngor neu ymddygiad, a osodir i lawr at eich cyrrif chwi; fel y gosodir yr holl bechodau y maddynion yn annog eraill iddynt, i lawr at eu cyrrifon hwynt. Ni wnaeth Dafydd ond danfon llythyr ynghylch marwolaeth Urias, ac y mac'r fars yn dyfod.

od, "T
af a gy
n y di
ionus, n
aethgar
preswyl
thynaf
ha rai y
Pa gynta
wy buddi
ddion, ei
fywyd, ei
nplau i b
Lilmold L
y dysgon
naid. A
yn gosod
nnu allan
roedd.
Oh, iene
fuddiol
reuwch fo
ou, a gos
d oedd A
m na chy
ysori i'w c
d cyffredi
yn ei wn
eithredoed
ywyd, y
claimio r
eu i wneut
ur daioni
Hanes P
osio, yr h
gaeth-wa
sturi arno
oddion a

fod, "Ti a leddaist Urias a'r cleddyf." Pa
 waf a gynhyrfwyf ar eraill i hau, mwyaf a fedaf
 yn y diwedd; pa gyntaf y dechreu dyn fod yn
 ionus, mwyaf o ddaioni a wna efe, mwyaf gwa-
 naethgar a fydd efe yn y dre neu'r ddinas lle mae
 preswyllo, yn y teulu lle mae'n byw, ymhlith ei
 rhynafau (gwraig, plant, ceraint, gweision, &c.)
 pha rai y mae efe yn ymgyfeillachu.

Pa gyntaf y dechreu dyn fod yn rasol, cyntaf a
 y buddiol fydd ei gelydddydau, ei ddoniau, ei
 ddion, ei rasolau, ei drugareddau, ei brofiadau,
 fywyd, ei lasur, ei weddïau, ei gynghorion, ei e-
 mplant i bawb a f'o gyd ag ef, ac o'i amgylch.

Lilmold Lelammed, yr ydym gan hynny yn dysgu
 y dysgom eraill, fydd Ddihareb ymhlith y Ra-
 naid. Ac am hynny yr wyf yn gosod i mewn
 yn gosod i fynu, (medd y Pagan) fel y gallwyf
 annu allan drachefn, a gosod i maes er daioni lla-
 roedd.

Oh, ieuenglid, ieuenglid! fel y mynnech fod
 buddiol ac yn wafanaethgar i laweroedd, de-
 reuoch fod yn ddaionus mewn amser, a gosod i
 au, a gosod allan er budd a mantais i eraill—
 oedd Awstin yn galw dim yn eiddo iddo ei
 na chyfrannai i eraill. Y mae'r wenyne yn
 yfori i'w chwch o bob math o fiodau, er y llef-
 idd cyffredin, Yspryd gwael ac anheilwng yw i
 yn ei wneuthur ei hun yn ganol-bwynt i'w holl
 chithredoedd. Gallei hyd yn oed y dyn cenhedlig
 ywedyd, fod gwlad gwr, ei gyfeillion, ac eraill,
 claimio rhan fawr o hono: ac yn wir y ffordd
 eu i wneuthur daioni i ni ein hunain, yw gwneu-
 thur daioni i eraill, y ffordd i gasglu yw trwy han-
 Hanes Pyrrhiu, marfiandwr o Ithaca, a dal ei
 ofio, yr hwn, ac efe ar y môr, a ganfu hen wr
 gaeth-was mewn llong lleidr, ac a gymmerodd
 sturi arno, ac a'i rhyddhaodd, ac a brynodd y
 oddion a ddygasai y môr-ladron oddi arno, yr
 hyp

hyn oedd rai barilau o bŷg. Yr hen wr a ddaion odd, mai nid er mwyn dim gwafanaeth neu ddaion a allai efe wneuthur iddo, nac am y gronyn modur hynny, ond yn unig o gariad a thosturi, a ddaion guddiodd bentwr mawr o drysor oedd guddied yn y pŷg, trwy ba un y daeth y marfandwr mawr amser byr yn gyfoethog iawn, ar ba amser y gwnaeth Duw y gair hwn yn dda: *Yr neb a hauo yn helaeth a feda yn helaeth*, 2 Cor. 9. 6. A hwn hetyd, *Yr bael a ddychymmyg baelioni, ac ar baelioni y saif* *Esfay 32.-8.* A'r gair hwnnw, *Yr enaid bael a ffron heir*, *Diar. 11. 25.* Y mae chwedl dychymmyg am Midas, y troi efe yn aur pa beth bynnag a gyfyddai âg ef: Y mae'n fier fod llaw a chalon haelionus yn troi'r cwbl yn aur, yn elw, fel y marfandwr a phrosiad yn tyllio yn helaeth. O gosodwch yr holl bethau hyn ynghyd, nid oes dim twy amlwg, na bod y rhai sy'n dechreu bod yn dda yn amserol, ar y ffordd barod, y ffordd fawr, i fod yn uchel yn y nefoedd, pan ddarfyddo iddynt a nadlu ar y ddaear. Ac am hynny wyr ieuainc fel y mynnecch chwi wobr fawr, llawn wobr, corndrwechus bwysfawr, O ymdrechwch i fod yn dda mewn prŷd, ymdrechwch am gael cydnabyddiaeth a'r Arglwydd, a hawl ynddo, yng wanwyn a boreu eich amser.

ANNOGAETH VII.

Y feithfed Annogaeth, neu Ystyriaeth i'ch annogaeth a'ch cyffroi i fod yn ddaionus mewn amser, ydy *Ystyried fod yr Arglwydd yn serchu ac yn bossi yn fawr iawn eich gwaith yn ei geisio ef, ac yn canlyn ar ei eidd ef yng wanwyn a boreu eich ieuengêid.*

Cerdda, a llefa ynghlwlstiau Jerusalem, gan ddywedyd, *Cofiais di, caredigrwydd dy ieuengêid, a serch dy ddyweddi, pan i'm canlynaisst yn y diffaethwch mewn tir ni hauwyd*, *Jer. 2. 2.*

O mor garedigol, mor felus, y cymmerodd yr Arglwydd hyn ar eu dwylaw, iddynt ei ganlyn ei

yn eu hiengetid, tra'r oedd eu hesgyrn yn llawn
 ner, tra'r oeddynt gryffion a chymmawys i wasan-
 ieth, tra'r oedd natur yn heini, yn fywiog ac yn
 rymmus. Dan y gyfraith, yr oedd Duw yn galw
 am y cyntaf o bob peth; yr oedd nid yn unig yn
 gofyn y blaen-ffrwyth, ond y blaen o'r blaenaf. *Y*
cyntaf o flaen-ffrwyth dy dir a ddygi i dy yr Arglwydd
duw, Eccl. 13. 19. Duw yw'r Bod cyntaf, y
 daioni cyntaf, ac am hynny y mae'n haeddu y
 cyntaf o'r cyntaf, a'r goreu o'r goreu; nid yw'r
 cyntaf a'r goreu ddim rhy dda iddo ef, yr hwn yw
 Daioni ei hun. Mae Duw yn Lef. 2. 14. yn sefyll
 ymmaint am gael y cyntaf o'r cyntaf, na erys ef
 ddim nes addfedu o'r tywysennau gleision, ond a
 ynn y tywysennau gleision wedi eu fychu ar y tan,
 rhag iddo golli ei hiraeth.

Fel na's gall llawer o wragedd ifeinge a phlant
 kalycca aros ne's bo'r ffrwyth yn addfed, ond
 rhaid iddynt ei gael yn las; felly, medd Duw, y
 nae fy nghalon, fy nymuniadau, wedi eu gosod
 i'r chor chwannog ar y blaen-ffrwythau, pethau cyntaf,
 na's gallaf aros, eithr rhaid i mi gael fy modloni a
 wynt. A pha beth a fynnai Duw i mi ddygu trwy
 yn i gyd? Ond i'w wasanaethu ef a blaen-ffrwyth
 yn hoedran, blodau ein mebyd, boreu ein hieu-
 ngetid. Fe roddodd Duw i chwi o'r goreu, na
 fodwch ef heibio a'r gwaethaf, a'r gwaethaf o'ch
 mfer, y gwaethaf o'ch dyddiau, y gwaethaf o'ch
 erth, rhag iddo dyngu yn ei lid, na ddenwch byth
 i'w orphwysfa.

ANNOGAETH VIII.

Yr wythfed annogaeth neu ystyriaeth i'ch cofroi
 hwi i fod yn ddaionus mewn amser, i geisio a gwa-
 anaethu'r Arglwydd ym moreu eich ieuengetid, yw
 styried, *Yr dichen hyn fod yn foddion enwedigol i rag-*
aelu amryw brofedigaethau duon, ac yn annogaeth i
wrthsefyll pob brofedigaethau a alloch chwi gysafod a
wynt oddi wrth ddiabol a byd brofedigaethus.

G

Dychwelyd

Dychwelyd yn foreu at yr Arglwydd, a ragflaena
amryw brofedigaethau i annobaith, amryw brofed-
igaethau i esgeuluso'r moddion cyhoeddus, ac i
ddirmygu'r moddion yn y dirgel; amryw brofed-
igaethau ynghylch hanfod Duw, daioni, ffyddlon-
deb, gwirionedd, a chyfiawnder Duw; profedig-
aethau i annobaith, ac i hunan-lofryddiaeth; pro-
fedigaethau i ammen'r cwbl ac a ddywedodd Duw,
ac a ddiodefodd Crist, sy'n codi yn fynych oddi
wrth waith dyn yn oedi ac yn gosod Duw heibio
hyd y diwedd; hyn i gyd ac amryw eraill a rag-
flaenir trwy waith dyn yn ceisio ac yn gwasanaethu
yr Arglwydd yng wanwyn a boreu ei ieueugctid.
Fe ddywedir am geirw neu hŷddau Scythia, eu bod
yn dysgu eu rhai bychain i neidio o geulan i geulan,
o graig i graig, o un dywarchen i'r llall, trwy
neidio o'u blaen hwy, trwy ba foddion, pan helir
hwynt, ni all un anifail rheibus eu goddiwes hwynt.
Felly, pan y mae dynion yn eu hymarfer eu hun-
ain mewn duwioldeb yn ifaingc, pan y maent yn
neidio o un sancteiddrwydd i'r llall, pan y maent
ym moreu eu dyddiau, fe all Satan, yr heliwr drwg
hwnnw ar ol eneidiau eu herid hwy â'i brofedig-
aethau, ond ni chaiff eu goddiwes, ni chaiff dyccio
i'w herbyn, fel y gwelwch ym Moses, Joseph, Dan-
iel, a'r tri llanc, *Heb. 11. Gen. 39. Dan. 3.* Yn
oedd y rhai'n yn adnabod yr Arglwydd; ac a
rhoisant eu hunain i fynu iddo ef yngrym a blodan
eu hieueugctid; ac yr oedd y rhai'n yn brawf i bro-
fedigaeth: fe erlidiodd Satan a'r byd hwynt, ond
ni allent mo'u goddiweddyd; canys wedi i'r diabol
a'r byd wneuthur eu gwaethaf, bŵau'r gwyr ifeingc
a arosasant mewn grym, a'u dwylaw i wrthsefyll
a nerthwyd gan ddwylaw cadarn Duw Jacob, *Gen.*
49. 23, 24. Ego non sum ego, ebe'r dychweledig
hwnnw, pan temptiwyd ef. Nid wyf fi'r dyn ac
oeddwn i.

Y mae
ifange o
â hyn, C
nar ddy
tan, beth
fel hwnn
oeddwn,
newydd;
hwnnw,
yr wyf y
red hoel
mhechod
y cythrei
cael eu c
Pyrrhus
phant, y
aur, ac a
tebodd, l
nabod dy
O iue
rhydd od
athrist;
profedig
oywyd, i
gwasan
eueugctid
laear-gry
mus, a n

Y naw
ynnu ddy
er, i g
Ngwanw
werth a
9. 28.
Y mae
dichon

Y mae

Y mae Luther yn dywedyd wrthym ni am wryf
ifange oedd yn arfer gwrthfesyll pob profedigaeth
a hyn, Cristion wyf. Dichon dychweledigion cyn-
nar ddywedyd fel yntau, Na ddywed wrthyf, Sa-
tan, beth a fum, ond beth ydwyf, ac a fyddaf, neu
fel hwnnw yn y cyffelyb achos, Pa beth bynnag
oeddwn, yr wyf yn awr yng Nghrist yn greadur
newydd; a thyna'r peth fy'n dy fmo di; neu fel
hwnnw, Pa fwyaf diobaith oedd fy nghlwyd, mwyaf
yr wyf yn rhyfeddu fy Meddyg. Ie, ti eelli etto fy-
ned hoel yn uwch, a dywedyd, Pa fwyaf oedd fy
mhychodau, mwyaf yw fy anrhydedd, megis y mae
y cythrenlaid oedd unwaith ym Mair Fagdafen, yn
cael eu crybwyll er ei gogoniant hi. Pan ddarfu
Pyrrhus demptio Fabricius y dydd cyntaf ag Ele-
phant, yr ail dydd efe a geistiodd ei demptio ef ag
aur, ac addwedion o anrhydedd, Fabricius a at-
ebodd, Nid wyf yn ofni dy allu, ac yr wyf yn ad-
nabod dy ddichellion.

O ieuengtid, ieuengtid, fel y dynnuech fod yn
rhydd oddi wrth y profedigaethau mwyaf tywyll ac
athrist; ac y mynuech gael eich arfogi yn erbyn
profedigaethau, O ymdrechwech megis am eich
bywyd, i fod yn ddaionus mewn amser!—Ceisiwch
gwasanaethwch yr Arglwydd ym moreu eich
ieuengtid; nid oes un ffordd fel hon i ragflaenu
laear-grynfeudd, calon-grynfeudd, dyddiau ystor-
nus, a nosweithiau gaiaf, &c.

ANNOGAETH IX.

Y nawfed annogaeth neu ystyriaeth i gyffroi i
ynnu ddynion ifeinge i fod yn ddaionus mewn am-
ser, i geisio a gwasanaethu'r Arglwydd yng
Ngwanwyn a Boreu eu hieuengtid, ydyw, *Ystyried*
gwerth a godidowgrwydd Eneidiau, Luc 23. 13. Mat.
19. 28. Act. 7. gwers ddiweddat 1. Phil. 1. 25.

Y mae Enaid yn sylwedd ysprydol, anfarwol, hi
dichon gael gwybodaeth o Dduw, hi ddichon

gael undeb â Duw, cymmundeb â Duw, a mwya-
had bendigedig a happus o Dduw.

Fe adawodd Crist fynwes ei Dad er daioni
eneidiau, ac a gymmerodd arno nattur dyn er ie-
chydwrïaeth enaid dyn; 'fe a weddiodd Crist dros
eneidiau, efe a waedodd dros eneidiau, efe a grog-
odd ar y groes dros eneidiau, efe a fathrodd wne-
wryf digofaint ei Dad dros eneidiau; efe a fu farw
dros eneidiau, efe a gysgododd drachefn o farwol-
aeth dros eneidiau, efe a esgynnodd dros eneidiau
y mae efe'n eirioli dros eneidiau, a'r holl ddarparia-
gogoneddus a fu efe yn wneuthur yn y nefoedd er
ychwaneg na dau cant ar bymtheg o flynyddau
oedd dros eneidiau.

O wyr ifeinge, wyr ifeinge, na chwarewch
gwr llys a'ch eneidiau gwerthfawr; mae'r llys-wr yn
gwneuthur pob peth yn ddiweddar, y mae'n codi
yn ddiweddar, yn ciniawa yn ddiweddar, yn lwp-
pera yn ddiweddar, yn myned i'r gwely yn ddi-
weddar, ac yn edifarhau yn ddiweddar.

Oh Syrs! y mae daioni eich eneidiau o flaen pob
peth, ac uwchlaw pob peth arall yn y byd, y peth
a ddylech ofalu a pharottoi drofio gyntaf, a hynny
mewn rhan, o herwydd mai'r rhan oreu, enwocaf
o ddyn ydyw, ac mewn rhan o herwydd ar y
enaid yn fwyaf, ac yn briodol y mae delw Duw
wedi ei argraffu, ac mewn rhan, o herwydd mai'r
a ogoneddir fwyaf.

O wyr ifeinge, wyr ifeinge, os yw y rheiny yn
waeth na'r rhai di-gred, na ddarparant dros ei
teuluoedd, pa anghenfilod yw y rhai'nny nad ydynt
yn gwneuthur dim paratoad dros eu heneidiau
hunain? Fe fydd hyn yn chwerwder yn y diwedd
i *Tim* 5. 8.

Casfar Borgias, pan oedd yn glaf i angeu, gan
alaru, a ddywedodd, "Tra bum byw, mi a barat-
toais erbyn pob peth ond Angeu; yn awr rhaid
mi farw, a minneu yn amharod." Yr oedd hy-

yn bicce
ddagr a
gwledda
y rhai y
ond heb
werthfaw

Os yw
gwledda
gedd, fy
eu cyfeill
crogi yn
beth, ie,
heb ofalu
ym yn c
lafiaid;
fydd yn
lawr, an
au, y ri
beth unw
Naples.

Dduw, a

O wyr
eidiau, r
widiwch y
mfydwch
au ydyr
rwy na'r
diogel, r
wy, fe g
Crist, a ch
ddus, a'r
mae Gr
herodd m
neidiau,
ffern â'i
ned i me

O na b?
godidow

yn bicccll at ei galon ef, ac a fydd yn y diwedd yn ddagr at eich calonau chwthau y rhai ydych yn gwledda eich cyrph, ond yn newynu eich eneidiau; y rhai ydych yn darparu'n hael am eich rhan wael, ond heb wneuthur dim paratoad dros eich rhan werthfawroccaf.

Os yw y rh ei'ny yn haeddu eu crogi, ac sy'n gwledda eu caeth-weision, ac yn newynu eu gwra-gedd, sy'n gofalu am eu gelymion, heb ddim am eu cyfeillion; pa fodd y diangweh chwi rhag eich crogi yn uffern, y rhai ydych yn paratoi dros bob peth, ie; hyd yn oed dros eich trachwantau, ond heb ofalu dim am eich eneidiau anfarwol? Yr ydym yn casu'r Twrc, am werthu Crist'nogion yn llafaid; a pha beth a ddygw'n ni am y rhei'ny fydd yn gwerthu eu hunain, eu heneidiau gwerthfawr, am goeg-bethau, a ffiloreg na's gallant llo-
au, y rhai ydynt yn dywedyd yn ymaferol, y peth unwaith a ddywedodd pendefig maswedegar o Naples, Fod ganddo ddau enaid yn ei gorph, un i Dduw, a'r llall i bwy bynnag a'i prynai.

O wyr ifeinge, wyr ifeinge, na wystlweh eich eneidiau, na werthwch eich eneidiau, na chysne-widiwch ymaith eich eneidiau, na oferwch ac na mfydwch ymaith eich eneidiau gwerthfawr; gem-nau ydynt, a dalant fwy na mla o fydoedd, se, hwy na'r nesoedd a'r ddacar; os ydynt hwy yn ddiogel, mae pob peth yn ddiogel; ond os collir hwy, se gollir y cwbl, se gollir Duw, ac se gollir Crist, a chymdeithas yr angylion a'r sainet gogon-ddus, a'r nesoedd a gollir, a hynny yn dragwydd. Mae Gracensis yn dywedyd am fenyw a gym-herodd mor bellt at ei chalon am golledigaeth eneidiau, fel y delysfodd ar Dduw gau i synu ddwr uffern a'i henaid a'i chorff hi, fel nad allai neb wned i mewn.

O na b'ai i bobl ifeinge osod at eu calonau werth-godidowgrwydd eu heneidiau, ac na b'ai i'r antur
 O a'r

ar perygl o goll eu beneidiau, eu cyffroi hwynt
yn y fath fodd, ag y delont yng ngwanwyn a
boreu eu dyddiau, geisio i yr Argl. ydd yn egniol,
a'i wafanaethu â'u holl allu, fel y b'o eu beneidiau
gwerthfawr ac anfarwol yn ddiogel ac yn dded-
wydd yn dragywydd; ond os ni wna hyn i gyd,
yna yn y lle olaf,

ANNOGAETH X.

Yn ddegfed, Ystyriwch wyr ifeinge, y daw Duw
a chwi o'r diwedd i gyfnif, fe a'ch dwg chiwio
diwedd i'r farn, *Ecol. 11. 9.* Gwna yn llawen,
ifange, yn dy ieuengetid, a llawenyched dy galon
nyddiau dy ieuengetid, a rhodia yn ffordd dy galon
yngolwg dy lygaid; ond gwybydd, y geilw Duw di
farn am hyn oll.

Yn y geiriau hyn y mae gennyh ddau beth
yn gyntaf, caniatad cellwerus; y mae yn erchi-
iddo wneuthur yn llawen, &c. y mae'n gadael iddo
gael yr hyn a fynno mewn gwawd iaith, mewn
ffordd o watwor a chwerw wawd. Yn awr yr wyt
yn ifange ac yn gryf, yn fywiog ac yn wrol, a'n
esgyrn yn llawn mer; yr wyt yn bwriadu bod yn
falch ac yn watworus, fawrhau'n epawd, a chan-
dy hyfrydwch a'th bleiserau; wel, cymmer dy wrth
os meiddi, neu os wyt yn chwennych, os yw
galon cymmaint ar hynny, "Gwna'n llawen yn
ieuengetid, &c." Yr ail ydyw bygwthiad neu rag-
rybudd athrist a chwerw. "Ond gwybydd y ge-
ilw Duw di i'r farn am hyn oll; y geilw Duw di
Y mae'r geiriau hyn yn arwyddocau dau beth
yn gyntaf, anewyllysgarwch ieuengetid i ddyfod i
farn; Na ellir mo'i oghelyd, y rhaid i ieuengetid
ddyfod i'r farn; ond pa mor gynted y dygir chi
i farn, fydd yn unig yn hyspys i Dduw.

Y mae St. Awstin yn cyfaddef yn un o'i lyfrau
cyhyd ag yr oedd ei gydwibod yn cael ei chnoi
euogrw dd rhyw drachwant ieuengetid y mae
ef unwaith ynddo, fod hyd yn oed clywed son
Ddydd y Farn, yn uffern iddo.

Y mae
ifange,
iwyd i
noswait
arbadwy
O ieu

difrifol a
i dorri
fegru ei
aeth yr
dyddiau
eich by
ffyrdd,
dwyn id

Yr oed
fraw, a
ny pan l
a ddych

Dwyn
eghur wr
i un o be
ngain ml

holl fyw
ei ffinio
wrth Fr

y gallwn
os oes Du
difnyddi

yn gyfiav
oedd era
aeth yn n
naill a'i g
roir gwob

Wyr if
ddychryn
na chym
ydd; i f
fahan, a

Y mae

Y mae hanesion yn dywedyd wrthym am yr
 ifangc, yr hwn am ryw drosedd mawr a gondemn-
 iwyd i farw, a aeth yn beillwyd mewn yspaid un
 noswaith, ac am hynny y tosturiwyd wrtho, ac yr
 arbodwyd ef.

O ieuengŷid, ieuengŷid! na byddai meddyliau
 difrifol am y dydd mawr hwn, yn eich gosod chwi
 i dorri ymaith hechodaureich ieuengŷid; ac i gyf-
 segru eich hunain i wybodaeth, cariad, a gwafan-
 aeth yr Arglwydd, yng ngwanwyn a blodau eich
 dyddiau. O wyr ifeinge, ystyriwch gyfelliornadau
 eich bywyd, drygioni eich calonnau, camweddu
 ffyrdd, a'r cyfrif manwl a raid, cyn bo hir, eich
 dwyn iddo ger bron Barnwr yr holl fyd.

Yr oedd yn y Paganïaid eu hunain ryw fath o
 fraw, a disgwyliad am y fath ddydd; ac am hyn-
 ny pan letarodd St. Paul am Farn i ddyfod, Ffelics
 a ddychrynodd, er mai Pagan oedd.

Dwyn i Farn, fydd beth hyfys wrth reſwm, ac
 eglur wrth oleuni natur; o herwydd pa ham, wedi
 i un o bendeſigion Austria, yr hwn a fu fyw bedair
 ugain mlynedd a thair ar ddeg, ac a dreiliodd ei
 holl fywyd mewn pleſerau a hyfrydwch, heb gael
 ei ſino gan un gwendic, a chweddi dywedyd hyn
 wrth Frederic yr ymerawdr: Oddi yma, ebe fe,
 y gallwn gafglu, fod yr enaid yn anfarwol; canys
 os oes Duw ag fydd yn rheoli y byd hwn (fel y mae
 difnyddion a philoſophyddion yn dyſgu) a'i fod ef
 yn gyfiawn, nid oes neb yn gwadu, diau fod lle
 oedd eraill, i ba rai y mae eneidiau ar ol marwol-
 aeth yn myned, ac yn derbyn am eu gweithredoedd
 naill a'i gwobr neu goſp; canys yma ni welwn, na
 roir gwobrwyon i'r rhai da, na choſp i'r rhai drwg.

Wyr ifeinge, a chwi yn gwybod hyn gan hynny,
 ddychryn yn Arglwydd, a dychryn ei dd dda. O
 na chymmerech eich perſwadio i ſto rhag y llid a
 fdd; i fwrw ymaith eulunod eich eneidiau, i ed-
 farhau, a dychwelyd ym mlodau eich ieuengŷid,
 - fel

fel y dileir eich pechodau, pan ddelfo'r amferoedd
or phawys o dlawg yr Arglwydd, Act. 3. 19. Ac onid
gwae, gwae chwi ericed eich geni.

Mi ddarlhenais hanes am un wedi cyfodi o feirw
ac y gosynnwyd iddo ym mha gyflwr yr oedd ef,
efe a attebodd, "Nid oes neb yn credu, nid oes
neb yn credu, nid oes neb yn credu." A chwech
gosyn iddo drachefn, beth oedd ef yn feddwl wrth
adrodd hynny mor fynych, efe a attebodd, "Nid oes
neb yn credu mor sanwl y mae Duw yn boli, mor gyf-
iawn y mae Duw yu barnu, ac mor dost y mae ef yn
cospi. O na b'ai ffyrdd y rhan fwyaf o ddynion
ifemgc yn peidio a mynegu i'r holl fydd, nad ydynt
ac na fynnant gredu braw a dychryn y dydd hwn-
nw, na derbyn un dadl, na rhith rhewm; nid oes
un lle i apelio oddi wrth yr oferedd fangc uwch
a diweddas, na'i dirymmu."

Yn awr, os er y cwbl a ddywedpwyd, yr ydynt
yn twriadu treulio blodau eich dyddiau, a'r gor-
o'ch nerth, yng ngwasanaeth pechod a'r byd. Yn
gwybyddwch, na all tafod ddatcan, un galon dd-
alla, y blinder meddwl, y dychryn enaid, y dychryn
cydwybod, y'r ofn a'r braw, yr wylofain a'r gal-
y llefain a'r rho, yr ochneidio a'r gruddfan,
melfidithio a'r rhegu, y mathru a'r rhwygo,
gwasgu dwylo a'r rhingcian dannedd, a fydd
o'ch canlyn chwi, pan ddygo Duw chwi i'r Ff-
am eich holl oferedd a'ch ysgafnder, am eich
halogrwydd a'ch diffeithrwydd, am eich holl eige-
lusdra o Dduw, eich gwaith yn blino'r Diddanydd
yn fathru dan draed Waed yr Iachawdwr, am eich
gwaith yn dirpygu'r moddion, yn mawrhan'r ed-
at uwchlaw'r nesoedd, a phleferau'r byd hwn,
fwy na'r pleferau fydd ar ddechufaw Duw.

O! y modd y dymunwch chwi y dydd hwn
pan fwrir eich pechodau arnoch, pan arfogir
iawnder yn eich erbyn, pan fyddo cydwybod
eno'i oddi fewn i chwi, pan fo'r byd yn flam o

o'ch an-
erbyn,
arnoch,
mewn
hwyneb
yn eich
eich gw-
yn y dy-
i chwi a
eich mar-
y dymu-
aderyn,
ant, yn-
yn rhyw-
Mi da-
drwm ac
odd, ei fi-
of mor be-
raill, ac
ha ham,
ngofed att-
elo'r dyd-
eth ysgafn-
peth yn b-
Yn awr
wn'ai ne-
eddynt y
nos, ac y
w ddihen-
renhin fe-
nos, yr l-
ywodd a
rawychu a
in, beth yu-
oe efe, w-
reu, nesaf
renhin wr-
my, a ch-
o

o'ch amgylch, pan y cauir pyrth y nefoedd yn eich erbyn, a fflammau uffern yn barod i ddal gafael arnoch, pan y bo i angylion a feinctiau eistedd mewn barn arnoch, ac yn dragywydd droi eu hwynebau oddi wrthych, pan y bo ysprydion drwg yn eich dychrynu, a Iesu Grist yn dragywydd yn eich gwadu; pa fodd y dymunwch chwi, meddaf, yn y dydd hwnnw, na's ganefid chwi erioed, neu i chwi allu bod yn awr heb eich geni, neu i grothau eich mammau brofi yn feddau i chwi? O y modd y dymunwch chwi y pryd hwnnw gael eich troi yn aderyn, yn anifail, yn foneyff, yn garreg, yn llyffant, yn bren! O na baem yn ddim, O na baem yn rhyw-beth heb y peth ydym!

Mi ddarlleais fflori honod am frenhin oedd yn ffrwm ac yn athrist, ac yn wylo; yr hyn pan welodd ei frawd, efe a ofynnodd iddo, pam yr oedd ef mor bendrwm? O herwydd, eb efe, i mi farnu traill, ac yn awr rhaid i mi gael fy marnu fy hun. A pha ham, ebe ei frawd, yr ydych yn cymmeryd hyu mor gofod attoch, fe fydd yn amser hir, ysgafsydd, cyn y dydd hwnnw, ac beblaw hynn, uid ydyw ond beth ysgafn? Ni ddywedodd y brenhin ond ychydig am peth yn bresennol.

Yn awr yr oedd defod yn y wlad honno, pan ywn'ai neb fradwriaeth yn erbyn y brenhin, yr eddynt yn seinio udgorn wrth ei ddrws ef ar hyd nos, ac yntau yn cael ei ddwyn allan drannoeth w ddihenyddio. Felly fe a orchymmynnodd y brenhin seinio udgorn wrth ddrws ei frawd, o hyd nos, yr hwn, ac efe yn deffroi o'i gwsg, pan y gwodd a gyfododd, ac a ddaeth dan grynau a rawychu at y brenhin; P'odd yn awr? ebe'r brenhin, beth yw'r achos eich bod mor ofnus? Yr ydwyf, eb efe, wedi fy nghymmeryd am fradwriaeth, a'r neu, nefaf mi a gaf fy nibenyddio. P'am, ebe'r brenhin wrtho drachefn, yr ydych mor flinderus am mi, a chwi yn gwybod y cerwch eich barnu gan eich frawd.

brawd, ac am yr hyn y mae'ch cydwybod yn tyffio i
 bod yn ddi euog o hono? Pa faint mwy gan hynny, y
 dylwn i ofni, gan wai Duw a'm barna i, ac nid am
 beth y mae fy nghydwybod yn fy rhyddhau oddi wrtho
 ond am beth yr wyf i'n euog o hono? ac heblaw hyn, os
 daw'r gwaetha, nid yw y farwolaeth a gewch chi
 farw ond yn dymhorol, ond yr yf fi yn ddurorffngedig
 i farwolaeth dragywyddol, gorph ac enaid. Mi a
 dawaf y cymhwysiad i'r dynion i'finge hynny fydd
 yn gosod y dydd yma ym mhell oddi wrthyn, a'r
 rhai na's gall dim rhesymmau eu cynhyrfu i fod yn
 ddâ mewn amser, ac i'w gwneuthur eu hunain yn
 g-dnabyddus a'r Arglwydd ym moreu eu hieu-
 engtid.

Ond yn awr, i'r meibion a'r merched i'finge
 hynny, y rhai sy'n ceisio, gwasanaethu, a charu yr
 Arglwydd, ym Mriallau a blodau eu dyddiau, fe
 fydd Dydd y Farn iddynt hwy (*melodia in aure*
jubilam in corde) fel melus-gerdd i'w clustiau, yn
 jubilee i'w calonau—Fe fydd y dydd hwnnw idd-
 ynt hwy yn ddydd o ddedwyddwch, dydd o bry-
 nedigaeth, dydd ymddiffynia, dydd coroniad, dydd
 cyflur, dydd iechydwrriaeth—fe fydd iddynt hwy
 yn ddydd priodas, dydd cynhaïaf, dydd talnad,
 danyrs fe dal yr Arglwydd iddynt hwy am yr holl
 weddïau a wnaethant, am yr holl bregethau a
 glywfant, ac am yr holl ddagrau a dywalltasant—
 Yn y dydd mawr hwnnw fe gofia Crist yr holl
 fwyddau neilltuol o gariad a chyfeillgarwch a
 ddangoswyd i bawb o'i eiddo ef; yn awr efe a
 grybwyll amryw o bethau er eu hanrhydedd a'u
 cyflur, na feddykasant hwy erioed am danynt; yn
 awr y gweithredoedd haf o gariad a thosturi tu ag
 at ei eiddo ef, a gyfrifir fel caredigrwydd enwedigol
 yn cael ei ddangos iddo ei hun. Yn awr y gosodir
 y goron ar eu pennau, ac a'u gwisgir a'r wisg fren-
 hinol; yn awr fe gaiff yr holl fyd weled na ddarfu
 iddynt wafanaethu yr Arglwydd am ddim; yn awr
 y madden

maddeu Crist eu holl wendidau, ac y crybwyll yn
 nrhyddedus am yr holl wasanaeth a gyflawnasant,
 yn yr holl drugareddau a gynnyddasant, ac am yr
 holl bethau mawrion a ddioddefasant dros ei enw
 a'i ogoniant; yn awr y geilw efe arnynt, gan
 dywedyd, *Deuwch chwi fendigedig blant fy Nbad,*
yseddwrch y deyrnas a ddarparwyd i chwi er cynfeil-
id y byd.

A A I N O H

Yn awr y geilw efe arnynt, gan
 dywedyd, *Deuwch chwi fendigedig blant fy Nbad,*
yseddwrch y deyrnas a ddarparwyd i chwi er cynfeil-
id y byd.

Yn awr y geilw efe arnynt, gan
 dywedyd, *Deuwch chwi fendigedig blant fy Nbad,*
yseddwrch y deyrnas a ddarparwyd i chwi er cynfeil-
id y byd.

Yn awr y geilw efe arnynt, gan
 dywedyd, *Deuwch chwi fendigedig blant fy Nbad,*
yseddwrch y deyrnas a ddarparwyd i chwi er cynfeil-
id y byd.

Yn awr y geilw efe arnynt, gan
 dywedyd, *Deuwch chwi fendigedig blant fy Nbad,*
yseddwrch y deyrnas a ddarparwyd i chwi er cynfeil-
id y byd.

PEN

P E N . V .

H O L I A D .

YM A gallir gofyn Cwestiwn cymmws, "A ddygir pechodau y faint yn y dydd mawr hwn, i farn amlwg a chyhoedd? Pa un a fydd i'r Arglwydd yn y dydd hwn amlwg yn gyhoeddu, hyspysu, a chrybwyll am bechodau ei bobl neu beidio?"

Yr wyf yn oftyngedig yn barnu yn ol fy ngo-leuni presennol, na's gwna ef; a'm rhesymmau a hynny ydynt fel y canlyn: fef,

Y cyntaf a dynnir oddi wrth y modd y mae Crist yn myned ym mlaen mewn barn yn y dydd dweddat, a osodir ar lawr yn helaeth ac yn eglur yn y 25 o Fatthew, lle nad yw ef yn cyfrif ond y gweithredoedd da a wnaethant, ond nid yw yn cymmeryd dim fulw o'r brychau a'r mannau duon, o'r diwyniadau ac anafiadau, ffaeledigaethau a phechodau ei bobl.

Fy ail reswm a gasglwyd oddi wrth gyhoeddiadau difrifol Crist, na chant ddyfod i farn, *Ioan 5. 24.* "Yn wir, yn wir, meddaf i chwi, y neb fydd yn gwrando fy ngair i, ac yn credu i'r hwn a'm danfonodd i, fydd ganddo fywyd tragywyddol, ac ni ddaw i farn, eithr efse a aeth trwodd o farwolaeth i fywyd." Y geiriau Groeg hyn, *eis xpiou*, a arwyddocant i farn, ac nid i ddammedigaeth, megis y cam-gyfienthwyd i'r Sasonaeg. Y mae'n beth ddal fulw arno yn fawr, nad oes un efangylwr yn arfer y caniattad dau-ddyblyg hwn ond St. *Ioan*, ac nid yw efse byth yn ei arfer ond mewn pethau o bwys.

bwys a dwyfler, ac i ddangos taerder ei Yspryd,
ac i'n cyffroi ni i fynu i wrando'n well, ac i ofod
peth a haerir allan o bobl dadl, a thu hwynt i
bob gwrthddywediad; megis pan y mynnem ofod
peth yn dragywydd allan o bob cwestiwn, yr ydym
ni ei wneuthur trwy sicrhad dau-ddyblyg, yn wir,
yn wir, y mae'r peth felly, &c.

Yn drydydd, o herwydd mai ei waith ef yd
heidio a dwyn eu pechodau i farn, sydd fwyaf a
goreu yn cyttuno âg amryw ymadroddion gwerth-
awr a gogoneddus, y rhai a gawn wedi eu gwaf-
garu, fel cynnifer o emmau disglaïr, llewyrchiol,
ar hyd y 'sgrythurau; megis,

Yn gyntaf, â'r ymadroddion hynny ynghylch
gwaith Duw yn dileu allan bechodau ei bobl, *Esay*
3. 35. "Myfi yw'r hwn a ddilea dy gamweddau
ar fy mwyn fy hun, ac ni chofiaf dy bechodau.—
Esay 44. 22. Dileais dy gamweddau fel cwmwl,
peth bechodau fel niwl."

Pwy yw hwn sy'n dileu camweddau? Y neb
ydd ag agoriadau nef ac uffern ganddo wrth ei
regys, yr hwn sydd yn agor, ac ni chau neb, ac
yn cau, ac ni egyr neb. Efe, yr hwn sydd ganddo
llu ar fywyd ac angeu, condemnio a rhyddhau,
radd a bywhau, efe sydd yn dileu camweddau:
e bae swyddwr o radd mwy isel yn dileu allan
achwyniad, ni wn'ai hynny (ysgatfydd) ddim daioni
ddyn, fe allai'r dyn er hynny gael ei fwrw gan y
barnwr; ond pan fyddo i'r barnwr neu'r brenhin
dileu allan yr achwyniad â'i law ei hun, yna nid
all yr achwyniad ddychwelyd. Yn awr dyma gyf-
wr a dedwyddwch pob credadyn.

Yn ail, â'r ymadroddion gogoneddus hynny
ynghylch gwaith Duw yn peidio cosio eu pechodau
mwy mwyach, *Esay* 43. 25. "Ac ni chofiaf dy be-
chodau." *Jer.* 31. 34. "Ac ni ddysgant mwyach
bob un ei gymunydog, a phob un ei frawd, gan
dywedyd, Adnabyddwch yr Arglwydd: O her-

wydd hwynt hwy oll o'r lleiaf hyd y mwyaf o hon-
nunt a'm fadnabyddant, medd yr Arglwydd; o
blegid mi a faddeuaf eu hanwiredd, a'u pechodau
ni chosaf mwyach." Felly yr apostol, *Heb. 8. 12.*
"Canys trugarog fyddaf wrth eu hanghyfianderau
a'u pechodau hwynt a'u hanwireddau ni chosaf
mwyach."

A thrachefn, y mae'r un apostol yn dywedyd
Heb. 10. 16, 17. "Dyma'r cyfammed, yr hwn a
ammodaf fi a hwynt yn ol y dyddiau hynny, medd
yr Arglwydd, myfi a osodaf fy nghyfreithiau yn
eu calonnau, ac a'u hyfgrifennaf yn eu meddyliau
a'u pechodau a'u hanwireddau ni chosaf mwyach."

Yr ystyr yw, eu hanwireddau a lwyr anghofir,
ni chrybwyllaf fi byth am danynt mwy, ni chym-
meraf ddim fulw o honynt byth mwy, ni ch'af
byth mwyach glywed am danynt gennyf fi: E
bod gan Ddaw gef haidarn i gosio pechodau'r
nuwio! etto pechodau ei bobl ni cheidw ete mewn
coffadwriaeth.

Yn drydydd, ei waith ef yn peidio a dwyn
pechodau i farn, fydd fwyaf a goreu yn cytuno
a'r ymadroddion bendigedig hynny, y bwrw efe
pechodau hwynt i ddyfnder y môr, ac y bwrw ef
hwynt o'r tu ol iddo. *Maca 7. 19.* "Efe a dr
drachefn, efe a dofturia wrthym; efe a ddarostwng
ein hanwireddau, ac a daf ein holl bechodau i
ddynderoedd y môr." Lle maddetur pechodau
waith, y mae'r maddetur yn sefyll heb byth ger
ei alw yn ol; ni chaiff y pechod a faddetur by
ddyfod mewn cyfrif yn erbyn y dyn y maddetur
ef iddo ger bron Duw mwyach; canys cymmaint
hynny y mae'r ymadrodd benthyccio! hwn yn ar-
wyddocau: Pe byddai peth wedi ei fwrw i afon
gellid ei ddwyn i fynu drachefn, neu pe bwrw ef
ar y môr, gellid ei ddwyn ef i fynu drachefn, neu
pe bwrw ef ar y môr, gallid ei ganfod a'i gym-
meryd i fynu drachefn, ond pan y bwrir ef i waelod
y môr, ni ellir byth ei lusgo i fynu drachefn.

Wrth
wyllyf
hodau
onynt
mwyach
a cha'r
il waith
A chy
n sicrh
ni chwer
wareda
uist fy
odd ber
nerir od
daflu c
rnynt c
osio. Y
mfer o f
abod fy
ad ger f
nyfeddo
wynt tu
nghosio
mae'r
lwg; fe
ur.
Yn bec
echodau
odd mel
Duw yn
A mi a
bechafa
u holl b
yn, a th
felly ym
n madd
dd gwec
a unig

Wrth y ddammeg yn y testyn, fe ymddengys y
wyllyfiai'r Arglwydd i ni wybod na chyfyd y pe-
chodau a faddeuwyd byth mwyach, ni welir mo
onynt byth mwyach, ni ddeuant byth i gyfrif
mwyach, efe a fodda eu pechodau yn y fath fodd,
a chânt byth mwyach ddyfod ger ei fron ef y
il waith.

A chymmaint a hynny y mae'r 'sgrythur hon
i ni sicrhau, *Esay* 38. 17. "Wele, yn lle heddwch i
ni chwerwder chwerw, ond o gariad ar fy enaid y
fwaredaist ef o bwl llygredigaeth: canys ti a fwr-
daist fy holl bechodau o'r tu ol i'th gefn. Ymad-
odd benthyciol ydyw'r geiriau olaf hyn a gym-
herir oddi wrth ddull dynion, y rhai ydynt arferol
dalu o'r tu cefn iddynt, y fath bethau nad oes
rnynt chwant eu gweled, ofalu am danynt, na'u
osio. Y mae gan enaid grasol ei bechodau bob
amser o flaen ei wyneb, *Sal.* 51. 3. Yrwyf yn cyd-
abod fy nghamweddau; a'm pechod fydd yn was-
ad ger fy mron; ac am hynny, nid ydyw ddim
nyfeddod, o's ydyw'r Arglwydd yn eu bwrw
wynt tu cefn iddo. Y mae'r Tad yn gynt yn
nghosio ac yn bwrw y tu cefn iddo y beiau hynny
mae'r plentyn yn gosio, ac fydd bob amser yn ei
llwg; felly, y mae'r Tad yr ysprydoedd yn gwne-
u'r.

Yn bedwaredd, ei waith ef yn peidio dwyn eu
pechodau i farn, fydd oreu yn cyttuno â'r ymad-
odd melus a dewisol hwnnw ynghylch gwaith
Duw yn maddeu pechodau ei bobl, *Jer.* 33. 3.
A mi a'u puraf hwynt oddi wrth eu holl anwiredd
bechasant i'm herbyn; a mi a faddeuaf iddynt
u holl bechodau, trwy'r rhai y pechasant i'm her-
byn, a thrwy'r rhai y troseddasant yn fy erbyn."
Felly ym *Mica* 7. 18. "Pa Dduw fydd fel tydi,
n maddeu anwiredd ac yn myned heibio i anwir-
dd gweddill ei etifeddiaeth? (fel pe na fynmai ond
a unig edrych heibio iddo) ni ddeil efe ei ddig

yn dragŷwydd, am fod yn hoff ganddo drugaredd.

Y mae'r gair Hebraeg a gyfeithir yma madden yn arwyddocau tynnu ymaith; pan y mae Duw yn madden pechod, y mae'n ei gymmeryd yn llym ymaith, fel na ellid ei gael pe chwilid am dano, fel y llefara'r prophwyd, *Yn y dyddiau hynny, ac yn yr amser hwnnw, medd yr Arglwydd, y ceisir anwiredd Israel, ac ni bydd; a phechodau Juda, ond ni's ceir hwynt; canys myfi a faddeuaf i'r rhai a weddillwyf* Jer. 50. 20. A'r geiriau hynny, Mica 7. 18. a cwyd o'r blaen, yn ol yr Hebraeg ydynt, *Gan fyned dros, y mae Duw yn myned dros anwiredd ei etifeddiaeth*; hynny yw, y mae'n cymmeryd fulw arno fel dyn mewn dwfn ystyriaeth, neu mewn pryfurdeb yr hwn ni ystyr bethau o'i flaen, gan fod ei feddwyl yn llawn o bethau eraill, y mae'n esgeuluso'r cwbl i feddwl am ei orchwyl.

Megis Dafydd, pan y gwelodd ym Mephibosheth wedd wynebpryd ei gyfaill Jonathan, ni ddaliodd fulw o'i gloffni, nag un diffyg neu anaf arall; felly Duw yn canfod yn ei bobl ddelw ogoneddus ei Fath y mae'n edrych dros eu holl feiau a'u anharddwch yr hyn a barodd i Luther ddywedyd, *Gwnâd mi peth a synnesh gan i ti faddeu fy mbechod*. A phwy ydyw maddeu pechod, ond peidio a son am bechod.

Yn bummed, ei waith ef, yn peidio dwyn eu pechodau i farn holiad ac amlygiad, fydd yn cyttuno oreu â'r ymadroddion hynny am faddeu a chuddio *Psal. 32. 1. Gwyn ei fyd y neb y maddeuwyd ei dros fedd, ac y cuddiwyd ei bechod*. Yn y iaith wreiddiol y mae yn y rhif luosog, *gwynsydau*, felly y mae llosguwydd o fendithion, cadwyn o emmau.

Y cyffelyb ymadrodd a gawn yn y 85 *Psalms*, i ail adnod, *Maddeuafst anwiredd dy bobl, cuddiafist eu holl bechod*. Er deall y 'sgrythurau hyn yn iawn daliwch fulw, mai ymadrodd damhegol ydyw cuddio; cuddio ydyw'r fath weithred ag sy'n wrthwnebu i ddatguddio; cuddio yw gwneuthur peth

anweledig

anweledig. Rhai a arferant y dull ymadrodd hwn
am wrth-ddrychion arian gwrthwynebus, y rhai
a guddir oddi wrth ein llygaid, fel y cleddir celan-
neddau dan y ddaear; rhai am wisgoedd a ofodir
am danom i guddio ein noethni; rhai eraill am yr
Aiphitiaid a foddwyd yn y mor coch, ac a gudd-
wyd â dwfr; eraill am lyngclyn mawr yn y ddaear
a lenwir i fynu, ac a guddir â daear a fwir iddo;
ac eraill fydd yn ei wneuthur yn y lle olaf, yn ym-
adrodd cyffelybiaethol Pr Drugareddfa; dros ba un-
r oedd gorchgudd.

Yn awr y mae'r holl ymadroddion damhegol hyn
yn dangos, na edrych yr Arglwydd, na wel efe,
na chymmer efe ddim fulw o'r pechodau a faddeu-
odd efe, i'w galw hwynt mwyach i gyfrif mewn
barn.

Megis pan y mae tywyfsg yn darllen drosodd am-
ryw o fradau a gwrthryfeloedd, ac yn cyfarfod â'r
rhai y maddeuodd efe iddynt, y mae'n darllen yn
ei flaen, y mae'n myned heibio, nid yw yn cymme-
ryd fulw o honynt, ni eilw efe byth mo honynt i
gyfrif am y pechodau hynny mwy; felly yma, &c.

Pan paintiwyd Cesar, efe a ofododd ei fŷs ar ei
graith, ei ddafaden; y mae Duw yn gosod ei fŷs
ar holl greithiau a blottiau ei bobl, ar eu holl wen-
idiau a'u ffaledigaethau, nid ellir gweled dim ond
er hyn fydd deg a hawddgar. *Ti wyt ol yn hawdd-
gar fy anwylid, ac nid o'r frycheuyn ynot, Can. 4. 7.*

Yn chweched; y mae'n cyttuno yn oreu â'r ym-
drodd hwnnw o beidio a chyfrif pechod, *Psal. 32.*

*Gwyn ei syd y dyn ni chyfrif yr Arglwydd iddo an-
wiredd, ac ni bo dichell yn ei yspryd. Felly'r Apof-
tol yn Rhuf. 4. 6, 7. 8. Yn awr, peidio a chyfrif
anwiredd, ydyw peidio a'i gyhuddo âg anwiredd,
a gosod anwiredd ar gyfrif yr hwn a fendithir ac
maddeuir iddo.*

Yn feithfed ac yn olaf, y mae'n cyttuno oreu â'r
ymadrodd hwn fydd gennych yn *Salm 103. 11, 12.*

Canja cyfuwch ag yw'r nefoedd uwchlaw'r dddear, y rhagorodd ei drugaredd ef ar y rhai a'i hosiant ef. Cyn belled ag yw'r dwyrain oddi wrth y gorllewin, y pellhadd efe ein camweddau oddi wrthym. Pa belllder maith fydd rhwng y dwyrain a'r gorllewin? O bob pelllder gweledig, dyma'r mwyaf: a chymmaint a hyn am y trydydd rheswm.

Y pedwaredd rheswm o bwys gyd â mi, i farnu na ddwg Iesu Grist mo bechodau y sainct i farn holiad ac amlygiad y dydd mawr, ydyw. O herwydd ei fod yn ymddangos yn anweddus i dri pheth pwysfawr, i Iesu Grist gyhoeddi gwendidau a chamymddugiadau ei bobl i'r holl fyd.

1. Fe debygid ei fod yn anweddus i ogoniant ac arbennigrwydd y dydd hwnnw, yr hwn a fydd i'r sainct yn dd dd o orphwysdra, dydd o adferiad, dydd o brynedigaeth, dydd o goroniad, fel y profwyd eisoes; yn awr, pa mor anweddus i'r dydd mawr uchel hwn, a fydd cyhoeddi pechodau'r sainct, mi adawaf i'r darlennydd farnu.

2. Y mae'n ymddangos yn anweddus i'r holl berthynasau agos ac anwyl hynny fydd rhwng Iesu Grist a'i eiddo ef; y mae efe yn sefyll ym mberthynas Tad, Brawd, Pen, Gwr, Cyfaill, Dadlennwr, *Efay* 9. 6. *Heb.* 2. 11, 12. *Eph.* 1. 21, 22. *Dad* 19-7. *Ioan* 15. 1. a 1. 12. Yn awr, onid yw y rhai'n oll yn ol deddf perthynas, yn rhwym yn hytrach i guddio a chadw yn ddirgel, o'r hyn lleiaf oddi wrth y byd, wendidau a ffaeledigaethau eu perthynasau agos ac anwyl? Ac onid yw Crist yn fwy o lawer, yn gymmaint a'i fod ef yn fwy yn Dâd, yn Ben, yn Frawd, yn Wr, &c. mewn ffordd ysprydol nac y dichon eraill fod mewn ffordd naturiol.

3. Y mae'n ymddangos yn anweddus iawn i'r hyn y mae'r Arglwydd Iesu yn ofyn gan ei eiddo ef yn y byd hwn; y mae'r Arglwydd yn golygu i w bobl ef fwrw mantell o gariad, o ddoethineb, o ddifftawrwydd

ddifftaw
igaetha

Casim

peth, D

iawn, e

bob clw

Yr c

barod i

i ddatg

Duw y

th erby

bun; o'

Mat. 1

o geryd

fe ddylid

ti ac ef

chwedla

Y ma

ddynt

Grist i

y Crist

yn amge

ddatgud

fydd y

wedd yn

Y pun

ydyw m

ei ddigof

wedd, D

ydyw y

b'om yn

o honyn

dros gan

wer i Gr

bobl, yn

bradwria

yn myne

honynt;

ddistawrwydd a dirgelwch dros wendidau a ffaeledigaethau eu gilydd.

Cafneb a gyfid cynhennau; ond cariad a guddia bob peth, Diar. 10. 12. Y mae matell cariad yn llydan iawn, cariad a chwilia allan law ae eli i daro wrth Bob clwyf.

Yr oedd Flafus Vespasianus, yr ymerawdr, yn barod iawn i gelu beiau ei gyfeillion, ae mor barod i ddatguddio eu rhinweddau; felly y mae cariad Duw yng nghalonau'r sainc: *O's pecha dy frawd i'th erbyn, dos, ac argyhoedda ef rhyngot ti ac ef ei hun; o's gwrendy arnat, ti a emillatst dy frawd, Mat. 18. 15.* Fel y dylid gorenro a melysu pelau o gerydd a llawer o dynerwch a llareidd-dra, felly se ddylid eu rhoi yn y dirgel; *Dywed wrtho rhyngot ti ac ef ei hun.* Y rhai sy'n ymlid neu yn gwrandio chwedlau, ydynt mor ffiaidd y naill a'r Hall.

Y mae'r nefoedd yn rhy gymes a rhy sanctaidd iddynt hwy. *Psal. 15. 3.* Yn awr, a fyn Iesu Crist i ni ymddwyn ein hunain fel hyn tu ag at y Crist'nogion a droseddant, ac a wna efe ei hun yn amgenach? Ie, a ydyw yn ddrwg yn om ni ddatguddio ffaeledigaethau'r sainc i'r byd, ac a fydd y peth yn rhagoriaeth, yn ogoniant, yn rhinwedd yng Nghrist i'w wneuthur yn y dydd mawr.

Y pummed rheswm ydyw hwn, Gogoniant gwr ydyw myned heibio i drosedd; *Synwyr dyn a oeda ei ddigofaint; a harddwch yw iddo fyned dros gamwedd, Diar. 19. 11.* neu fyned heibio iddo, fel yr ydym yn myned heibio i ddanion neu bethau na b'om yn adnabod, neu na fynnem gymmeryd fulw o honynt. Yn awr, os harddwch dyn yw myned dros gamwedd, oni bydd yn harddwch mwy o lawer i Grist fyned yn ddistaw dros gamweddan ei bobl, yn y dydd mawr hwnnw? Pa fwyaf fo'r bradwriaethau a'r gwrthryfelodd, y b'o brenhin yn myned drostynt, ac heb gymmeryd dim fulw o honynt; mwyaf yw'r anrhydedd a'r gogoniant: Ac

Ac felly yn ddiammen, y bydd yn anrhydedd a gogoniant i Grist yn y dydd mawr hwnnw, i fyned heibio i holl fradwriaethau a gwrthryfeloedd ei bobl, heb gymmeryd dim fulw o honynt, eu hangosio, yn gyftal a'u maddeu hwynt.

E ddarfu i'r cenhedloedd er ys llawer dydd ddal fulw, nad oedd dyn yn dyfod mewn dim yn agosach at ogoniant a pherffeithrwydd Duw ei hun, nac mewn daioni a mwneidd-dra : Diau, os ydyw'r fath anrhydedd i ddyn i fyned heibio i gamwedd, ni's gall fod yn ddianrhydedd i Grist fyned heibio i gamweddau ei bobl, ac ef eisoes wedi eu claddu hwynt ym Mor ei waed. Drachefn medd Salomon, *Anrhydedd Duw yw dirgelu peth, Diar. 25. 2.* A pha ham nad eill fod er gogoniant y Cariad Dwyfol, gelu o hono bechodau y sainct yn y dydd mawr hwnnw, ni's gwn i ; a pha ham na ddichon cael oelu eu pechodau y dydd mawr hwnnw, wneuthur rhan fawr o lawenydd a gorfoledd y sainct, a thrillwch a chywilydd yr annuwiolion, mi adawaf i chwefarnu, ac i amser a phrofiad benderfynu : A chymaint a hyn am agoriad o'r Holiad pwysfawr hwnnw ; gan ddarfod a'r annogaethau a ddichon gyffwrdd ac hyfforddi dynion i seingc i fod yn dda mewn amser, i dnabod, caru, ceisio, a gwasanaethu yr Atglwydd yng Ngwanwyn a boreu eu dyddiau.

MY
a'
north o
s byth
wasanae
au. Y
ddau b
Yn gyn
talus ac
unain y
Yn ail,
m dany
Yn gyn
yliadwr
O
O's my
s mynn
ch ieu
th ym m
Mae po
ageu o
rthynt ;
ageu, fel
di wrthy
wedleua
aent yn
feiriad J
ui? Edry
dd ddyle

P E N. VI.

MYFI a ddeuaf bellach at y Cyfarwyddiadan a'r Cynnorthwyon hynny a raid trwy gymnorth o'r nefoedd, gael eu gosod mewn ymarfer, byth y mynnwch fod yn dda mewn amser, a wafanaethu yr Arglwydd ym mlodau eich dyddau. Y cwbl a ddywedaf yma a gynhwysir dan ddau ben hyn :

Yn gyntaf, *Y mae rhai pethau a raid i chwi yn dalus ac yn wylidwrus eu gochelyd ; ac arfogi eich unain yn eu herbyn. Ac.*

Yn ail, *Y mae rhai pethau a raid i chwi ymdrechun danynt, a'u dilyn.*

Yn gyntaf, *Y mae rhai pethau a raid i chwi yn wylidwrus eu gochelyd ; a'r rhai'n ydynt,*

CYFARWYDDIAD I.

O's mynnwch chwi byth fod yn dda mewn amser, s mynnwch fod yn rasol yng ngwanwyn a boreu ch ieuengctid, *O yna gochelwch ofod dydd marwol- th ym mhell oddi wrthych.*

Mae pobl ifeinge yn dueddol iawn i edrych at ageu o hirbell, a'i ofod ef ym mhell iawn oddi rthynt ; y maent yn dueddol i ddywedyd wrth ageu, fel y dywedodd Pharaoh wrth Moses, *Dor di wrthyf, na dd i mi weled dy wyneb mwy.* O's awedleua hen ddynion â hwynt am farwolaeth, y maent yn barod i ateb, fel yr atebodd yr Arch- feiriad Judas mewn achos arall, *Beth yw hynny di ? Edrych di.* Ni wyddom y daw clefyd, a marw dd dyled a raid i ni bawb dalu, ond y mae hyn

yma

ym mhell oddi wrthym ni; canys onid yw Dafydd yn dywedyd, mai *Dyddiau dyn ydynt ddeng mlynedd a thri ugain?* 'Fe ddarlun i ni fwrw amfer ein genedigaeth, ac ni chollwn ni ddiwrnod, munud, moment, o dri ugain a deg, ac am hynny y mae'n anghyngau i ni feddwl am anghyngau, gan fod cymmaint o belllder rhwng dydd ein genedigaeth a dydd ein marwolaeth, fel y bwriadom ni y cyfrifi fyddu.

O bobl ifeinge! y mae'n beth athrist iawn eich gwled mor ben-fysth ddrygionus, a dywedyd gyda'r rheir ym *Efec. 1. 2. 27. Wele dy Israel yn dywedyd, ynwledigaeth a wel ef, fydd wedi dyddiau lawer, a phrophwyd y mae ef am amferodd pell.*

O wyr ifeinge, wyr ifeinge, trwy ofod ym mhell oddi wrthyh y dydd hwn, yr ydych yn bodloni Satan, yr ydych yn cryfhau pechod, yr ydych yn digio'r Arghwydd, yr ydych yn gwheuthur gwaith ffydd ac edifeirweh yn anhawsach, ac yn galestrach, yr ydych yn golod sail drist i'r ofnau a'r amheton mwyaf.

Oh! pa mor gynted y dichon y gair athrist hwnnw gael ei gyflawni arnoch chwi, *Mat. 24. 48, 49, 50, 51.* "Arglwydd y gwas hwnnw, yr hwn fydd yn dywedyd fod ei Arglwydd yn oedi dyfod, a ddaw yn y dydd nid yw efe yn disgwyl am dano, ac mewn awr ni's gwyr ef, ac a'i gwahana ef, neu a'i tyrru ef ymaith, ac a esyd ei ran ef gyd a'r rhagorithwyr, yno y bydd wylofain a rhincian dannedd." Pan yr oedd Sodom, Pharaoh, Agag, Amalec, Haman, Hierod, Nebuchodonosor, Belshazar, Dives, a'r ynfyd yn yr efengyl, i gyd yn eu blodau, eu balchder, pan oeddynt oll mewn cyflwr blodog, ac ym mrig eu gogoniant, mor rhyfedd, mor ddifymmwrth, mor dost, mor ofnadwy, mor rhyfeddol y dygppwyd hwy i lawr i'r bedd, i uffern.

O wr ifeinge, pwy wyt ti? a pheth yw dy enw, neu dy barch? Beth yw dy allu, neu'th le? Beth yw dy fawredd, neu'th ogoniant? Dy fod yn hyspysu

ddio ad
gyfranno
ioed i'r
oeddynt
ddygpwy
llenais ha
fodrwy a
ddo ef d
wrnod yn
a wnaeth
O wyr
allant w
wnaeth n
gweddian
dydd hed
eidio a m
dydd hw
fa marwo
nae anghy
wyn i'r ie
gos i gefn
igwr.
Y mae h
frainge,
echodau m
e a ddyw
uw, myfi
wyd yn y
wy." Mo
yn, efe a f
Wyr ifein
ddi wrthy
amwth, a
liweddard
Rhisiard
fyngder,
O wyr ife
nge a wa

Iddo addo i ti dy hun ryddiad oddi wrth fod yn gyfrannog o'r rhan dost a roddodd Cysawnder erioed i'r rhei'ny oeddynt unwaith yn uchel iawn, oeddynt yn eistedd ymblith y Ser, ond yn awr a ddygpwyd i lawr i ystlysau'r pwll. Myfi a ddarllenais hanes am un a roddodd i wr ifange afradlon fodrwy a llun pen angyr arni, ar yr ammod hwn, iddo ef dros un awr yn feunyddiol dros faint na wrnodd ynghyd, edrych a meddwl am dano, yr hya a wnaeth gyfnewidlad mawr yn ei fywyd.

O wyr ifeinge, meddyliau setydlwg am angyr allant wheuthur y peth hynny drofoch chwi, na wnaeth na chyfeillion na chyingor, nac esamplau, gweddïau, pregethau, na dagrau mo hono hyd y dydd heddyw. Wel, cofwch hyn, ymdrech i deidio a marw, ydyw ymdrech yn ofery a goled dydd hwn ym mhell oddi wrthych, a byw yn ddi-fa marwolaeth, ydyw marw a chwi yn fyw. Y mae angyr yn dal gafael ar hen ddynion, ac yn cynwyl i'r ieuangaf. Y mae angyr yn fynych mor gos i gefn y gwr ifange, ac ydyw i wyneb yr hen-gwr.

Y mae hanes yn adrodd am Siarl IV. Brenhin Ffrainc, iddo unwaith ddwys-deimlo ei amryw echodau mawrion, gan gyrraedd ocheraid dwfn, sef a ddywedodd wrth ei wraig, "Trwy gymmorth Duw, myfi a ymddygaf fy hun yn awr dros fy holl fywyd yn y fath fodd, na ddigiwyf mo hono byth arwy." Mor gynted ag y llefarodd efe y gerriau yn, efe a syrthiodd i lawr, ac a drengodd.

Wyr ifeinge, na ofodwch y dydd hwn ym mhell oddi wrthych, rhag i chwi gael eich dal yn ddi-gymwth, ac yno y gwaeddoch allan pan b'o ryddi weddar, *Teyrnas am Grifft, teyrnas am Grifft!* Rhifiard y Trydydd cefn erweca unwaith, yn ei fnyngder, *Teyrnas am geffyl, teyrnas am geffyl!*

O wyr ifeinge, a glywsoch chwi erioed am wr ifange a waeddodd allan; O yr wyf mor glas na's gallaf

gallaf fyw, ac etto, ys truan tosturus wyf, mor da
 chadurus na seiddias farw; O na ehwyn fyw, O na
 ehwyn farw, O nad allwn fod heb wneuthur un o ho
 nynt! Wel ddynion ifeinge, cofiwch hyn, meddyl
 fau mynych a difrifol am angeu, a ragflaena lawer
 pechod, fe'ch arfoga yn erbyn amryw brofedigaeth
 au; fe'ch diogela rhag amryw gystuddiau; fe'ch
 teidw rhag ynfydu ar y byd; fe wna i chwi wne
 thur llawer mewn ychydig amser; fe wna farwol
 aeth yn esmwyth, pan y delo, ac fe wna i chwi ed
 rych allan mewn amser am *Deyrnas ddifigl*, am
foeth anllgyredig a gogoniant annisflannedig. Am hyn
 ny na ofodwch, O na ofodwch ddydd marwolaeth
 ym mhell oddi wrthyh. Gochelwch waeddi, "y
 foru, y foru," medd Luther, canys y' mae dyn yn
 byw ddeugain mlynedd cyn gwybod mai ynfyd yw
 ac erbyn y gwelo ef ei ffolineb, y mae'r bywyd hwn
 yn darsod; felly y mae dynion yn meirw cyn
 dechreuont fyw.

CYFARWYDDIAD II.

Yn ail, O's mynnwch fod yn dda mewn amser
 fna gochelwch bwyso ar eich deall eich hunain.

Y cynngor hwn y mae Salomon ddoeth yn roddi
 i'w fab (neu'r gwr ifange yn ei amser) *Diar. 3. 1.*
Fy mab, na anghofia fy nghyfraith; ond cadwdd
galon fy ngorchymwynion; ymddiried yn yr Arglwydd
o'th holl galon, ac na orphwys ar dy ddeall dy hunain.

Oedran ffolineb ydyw ieuengŕid, oedran gwa
 obeithion, a gormod hyder. O mor ddoeth y gall
 afai llawerodd fod, oni buasai iddynt fod yn rh
 foreu yn ddoeth yn eu tyb eu hunain.

Cynghorwyr ifeinge Rhehoboam a brisafant y
 ddinystr iddo ef. Y mae'n beth gwyh i ieuengŕid
 fod ym mhob peth yn gall, ac o feddwl fybr. T
 rhinwedd meddant, ydynt addurnedau ardderch
 a dirgel ieuengŕid, gorchwyledd, distawrwydd, a
 ufudd-dod.

O ddynion

O, I
 gweithr
 gweithr
 hytrach

Yr w
 pedd i a
 thur ei a
 dda ar y
 ei fynyc
 hoeddus
 loni idd
 tyried f
 unwaith;
 ar yr am
 O dd

arnoch
 diwedd y
 dynion if
 synhwyr
 eu hunain
 Hebraeg

(5.) hyn a
 yn gollod
 coppa cyf
 Ajacs a

ddylei or
 ac am hyn
 ddonniau
 nac ar ei
 rhag i ch
 nefyd. P

ydyw'r ffo
 Babylon y
 achel, eu c
 ofodwyd i

gymmerw
 E ddywe
 glwyfau od

O, Ddynion ifeinge, cadwch yn glos yn mhob gweithred at yr un egwyddor hon, sef, yn mhob gweithred ymrowch i fod yn gall ac yn ddoeth, yn hytrach na bod yn ferchog ac yn hynod.

Yr wyf yn cofio, i wr bonheddig ifangc o Athen, oedd i ateb tros ei fywyd, gyflogi areithiwr i wneuthur ei amddiffynfa, a'r peth a'i bodlonodd ef yn dda ar y darlleniad cyntaf, ond wedi i'r gwr ifangc ei fynych ddarllen, fel y gallai ei draethu yn gyhoeddus ar ei dafod, dechreuodd a blino ac anfodloni iddo, fe orchymmynodd yr areithiwr iddo yltynied fod y Barnwr a'r bobl i'w glywed ef ar unwaith; ac yna yr oedd yn debygol y gallent hwy ar yr amser cyntaf fodloni cystal iddo ac ynten.

O ddynion ifeinge, eich gwaith yn gorphwys arnoch eich hunain, neu ar eraill, a fydd yn y diwedd yn chwerwder a blinder yspryd; y mae dynion ifeinge yn channog iawn i bwyso ar eu synhwyrâu, eu doethineb, cyfrwysdra, a'u donniau eu hunain, fel ffon i'w cynnal; (fel y mae'r gair Hebraeg yn arwyddocau a gyfieutir yn Diar. 3. 5.) hyn a fu'n dramgwydd i lawer synwyr dewisol, yn gollod i lawer pen gwyd, yn ddmystr i lawer coppa cyfrwys.

Ajacs a haerodd mai gwyr ofnus a gweiniaid a ddylei orphwys ar yr Arglwydd am gymmorth, ac am hynny efe a orchfygwyd. Na phwyfych ar ddonniau mawr, na phwyfych ar ddeall mawr, nac ar eich perffeithiau naturiol neu ddylgiadol, rhag i chwi eu colli hwynt, a chwi eich hunain hefyd. Pwyso ar ragoriaethau naturiol neu foelol, ydyw'r ffordd barod i gael ein diosg o'r cwbl. — Babylon yr hon oedd yn ymddiried i'w thwran uchel, eu caerâu tewon, a'r parattoad o ymborth a fodwyd i fynu erbyn ugain mlynedd o warchae, a gymmerwyd yn ddifymmwyth gan Cyrus.

E ddywedwyd am Cesar, na dderbyniodd efe ei wlyfau oddi wrth gleddyfau ei clynon, ond oddi
I wrth

wrth ddwy-law ei gyfeillion ; hyuny yw trwy ymddiried iddynt.

Oh! pa gynnifer o ddynion ifeinge a glwyfwyd, i.e. a laddwyd, trwy ymddiried i'w deall eu hunain, eu donniau eu hunain.

Ymadrodd rhagorol o'r eiddo St. Awstin oedd, "Y heb a safu ar ei nerth ei hun, nid yw yn sefyll dros byth." Mae'r creadur fel un diferyn wedi ei adael iddo ei hun, y mae yn ei dreilio ac yn ei ddifia ei hun yn fuan ; ond o's bydd fel diferyn yn y ffynnon, a'r Mor o Fod, y mae'n ddigon o ddiogelwch.

O wyr ifeinge, wyr ifeinge, os rhaid i chi bwyso, yna pwyfych ar yr addewidion gwerthfawr, pwyfych ar y graig fydd uwch na chwi, pwyfych ar yr Arglwydd Iesu Grist, fel y gwnaeth Ioan, y hwn oedd ieuangaf o'r holl ddisgyblion, a'r anwylaf o'r holl ddisgyblion. Ioan a bwysodd yn fawr, a Christ a'i carodd ef yn fawr. O pwyfych ar ddoethineb Crist am gyfarwyddyd, pwyfych ar ei allu ef am gadwriaeth, pwyfych ar ei (god) gylawnder am barattod, pwyfych ar ei olwg am gymhwysiad, pwyfych ar ei gyfiawnder am gyfiawnhad, pwyfych ar ei waed am faddeuant, ac ar ei haeddedigaethau am iechydwrriaeth.

Fel y cwmp ac y syrthia gwinwydden ifeinge heb ei magwyr i'w chynnal, felly y gwnewch chi wrthau, bobl ifeinge, heb i Grist ofod danoch a freichiau tragywyddol i'ch cynnal a'ch dal i fynnu am Hynny uwchlaw pob pwyfiad pwyfych arno ef, trwy bwyso arno ef, chwi a'i rhwymwch ef, trwy bwyso arno ef, chwi ennillwch fwy o anrhydedd nac a alloch chwi roddi, trwy bwyso arno ef, chwi allwch hyd yn oed ei orchymmyn ef, a'i wneud rhur ef yn dragywyddol yn eiddo chwi.

CYFARWYDDIAD III.

Yn drydydd, O's mynnwch fod yn dda meron a ser, o's mynnwch geisio a gwasanaethu'r Arglwydd yn ngwanwyn a boreu eich dyddiau, yna gochelwch eich hia ethwyr agweniaeth.

O, pa

O, pa
dda dros
trwy wra
Gweniaeth
Herod, N
yw gwen
ddygon d
iachau ei
Ylgrifer
(Mellitum
fydd yn p
Gweniaeth
mae'n feir
wrthryfo
Israel i wr
ein rhieni
ofododd A
fe ofododd
fe ofododd
ytela yn
dynion ab
ych yn ole
n gofod d
yru modd
archu. Du
mae yn c
yn, a'r g
id gemm
mae'n pe
mae yn
ybodus ;
n rhydd;
an y mae
awn, pan
ruenus.
eniaethwy
aent wed
tan, eu ca

O, pa gynnifer, o wyr ifeinge a allasant fod yn dda dros ben, y rhai ydynt yn awr yn ddrwg iawn, trwy wrando ar weniaethwyr, a ferehu gweniaeth; Gweniaeth a ddifethodd Rehoboam ifangc, Ahab, Herod, Nero, Alecfander, &c. Llofryddion enaid yw gweniaethwyr, dinisturwyr enaid ydynt. Meddygon drwg ydynt, fydd yn croeni y clwyf heb iachâu ei wraidd ef.

Ysgrifên hynod Anastasius yr ymerawdwr, oedd, (*Mellitum venenum blanda oratio*) "Ymadrodd llym fydd yn profi yn fynych yn wenwenwy melus."—Gweniaeth ydyw ffynnon a mam pob drygioni; y mae'n feinio udgorn, ac yn tynnu eneidiau truaïn wrthryfel yn erbyn Duw, fel y tynnodd Sheba Israel i wrthryfela yn erbyn Dafydd; fe ofododd ein rhieni cyntaf i brofi y pren gwafarddedig; fe ofododd Absalom i dynu ei dae cddi a'r afeg; fe ofododd Haman i fwrtafu dinistr yr Iuddewon; fe ofododd Corah, Dathan, ac Abiram i wrthryfela yn erbyn Moses; y mae yn gwneuthur i dynion alw drwg yn dda, a da yn ddrwg, tywyllwch yn oleuni, a goleuni yn dywyllwch. Y mae'n gosod dynion i esgeuluso moddion gras, a dlyfyr moddion gras; y mae'n gosod dynion i amarchu Duw; i ddirmygu Crist, a blino yr Ysryd; y mae yn diddynu dyn, yn peri iddo alw y du yn dyn, a'r gwyn yn ddu; y mae'n peri i ddyn neid gemmau am fân gerrig, ac aur am efydd; y mae'n peri i ddyn ei farnu ei hun yn ddoeth, pan y mae yn ffol; yn wybodus, pryd y mae yn anwybodus; yn sanctiadd, pan y mae'n halogedig; yn rhydd, pan y mae'n garcharwr; yn gyfoethog; pan y mae'n d'lawd, yn uchel pan y mae'n isel; yn iawn, pan y mae'n wag; yn ddedwydd, pan y mae'n truenus. O wyr ifeinge a gwryfson, gochelwch weniaethwyr, y gwaethaf o bechaduriaid ydynt, y saent wedi eu gadael gan Dduw, eu dallu gan atan, eu caledu mewn pechod, ac addfedu i uffern.

Y mae Duw yn datgan yn doft yn eu herbyn, a hynny yn ei air, ac yn ei weithredoedd : Yn ei air, fel y gallwch weled wrth gydmaru y 'sgrythurau hyn ynghyd; Deut. 29. 18, 19, 20. Psal. 78. 36. a Psal. 36. 1, 2. Job 17. 5. Efec. 12. 24. Dan. 11. 21, 22, 34. Psal. 12. 2, 3. *Oferedd a ddywedant bob un wrth ei gymmydog, a gwefus weniaethgar, ee a chalon ddau-ddyblyg y llefarant. Torred yr Arglwydd yr holl wesusau gweniaethus, a'r tafod a ddywedo sawrhydi.* Ac fel y mae Duw yn datgan yn doft yn eu herbyn yn ei air, felly y mynegodd efe yn ddychrynilyd yn eu herbyn yn ei weithredoedd, fel y gallwch redeg a darllen yn ei farnedigethau, a gyflawnwyd ar brophwydi gweniaethus Ahab, ac ar Haman, ac ar arbennig gau gyhuddwyr Daniel, &c. A pha ham ynteu na chauwch chwi eich clustiau yn erbyn y trueiniaid hynny y mae llaw a chalon Duw gymaint yn eu herbyn.

Drachefn, megis y mae Duw yn datgan yn eu herbyn hwy, felly y mae dynion yn eu ffeiddio hwynt, ac yn datgan yn eu herbyn, fel y gallwch weled o gydmaru'r 'sgrythurau hyn ynghyd; Psal. 5. 8, 9, 10. Diar. 2. 16. a 7. 21. a 28. 23. Job 31. 21, 22. 1 Thes. 2. 5, 10. Diar. 19. 20. *Nac ymyd'r hwn a weniaethio d'i wesusau.* Pam hynny O herwydd, fod y gwr a ddywedo weniaeth wrth ei gymmydog, yn tanu rhwyd i'w draed ef, Dian. 29. 5. Y mae'r gair Hebraeg a gyfieithir yma gweniaethwyr, yn arwyddocau bottafau llyfnion, gwr o eirian tyner fel ymenyn, o herwydd fod gweniaethwyr yn arfer ymadroddion llyfnion tyner. Hefyd y mae yn arwyddocau rhannu, o herwydd fod tafod gweniaethwr yn ymrannu oddi wrth e galon ef. Y mae gan weniaethwyr eu rhwydau, a rhai a roddant glust iddynt, hwy a ddalir i'w dinistr. *Y tafod celwyddog a gasi'r neb a gystuddia ef a'r genau gweniaethus a wna ddinistr,* Diar. 26. 26. Y mae genau gweniaethus yn dinistrio enw, parch cyfoeth, corph, enaid a bywyd.

Yr oe
affer a c
fau chw
gwneuth
Pan t
gwarcha
iachau,
ydyb yn
chwys h
Yn aw
a'u ffeid
y plâau,
wch chw
Na atto
gweniaeth
14. 8. *E*
wyf a ch
Ymhell
ig i'r rha
goreu, o
cafnebi at
Leo, y
gelyn dirg
i weniaeth
tu hwynt
gernod dd
Pan am
sander Fa
redoedd a
y gwnaeth
sander, w
son Hyda
fyddai y
Pan dda
gonus, efe
wydd, ti
seddau hy

Yr oedd Falerian yr ymerawdr Rufeinaidd yn asfer a dywedyd, *Non acerba, sed blanda*. Nid geiriau chwerw, ond geiriau gweniaethus, fydd yn gwneuthur yr holl ddrwg.

Pan tarawyd Alecsander a faeth, pan oedd yn gwarchae ar ddinas yn India, yr hwn glwyf ni iachâu, efe a ddywedodd wrth ei weniaethwyr, *Yr ydych yn dywedyd mai Mab Jupiter wyf, ond y mae'r clwyf hwn yn profi nad wyf ond dyn.*

Yn awr, a fydd i ddynion da eu gwrthwynebu a'u ffeiddio hwynt megis haint yr heintiau, a phla y plâu, ac a arddelwch chwi hwynt, a ymhyfrydwch chwi ynddynt, i'ch dinistr yma ac yn ol hyn? Na atto yr Arglwydd. O dywedweli wrth bob gweniaethwr, megis hwnnw wrth ei eulunod, Hof. 14. 8. *Ewch ymaith, beth fydd i mi mwyach a wnelwyf a chwi?*

Ymhellaeth—on-waith etto ystyriwch, nid yn unig i'r rhai da, ond i'r rhai drwg, nid yn unig i'r goreu, ond i'r gwaethaf o ddynion, amlygu eu casineb at weniaethwr a gweniaeth.

Leo, yr ymerawdr a arferai ddywedyd, fod gelyn dirgel yn waeth nag un amlwg, Pan ddarfu i weniaethwr llŷs gannol Sigismund yr ymerawdr tu hwynt i fesur, fe roddodd yr ymerawdr iddo gernod ddiogel ar ei glust.

Pan anrhegodd Aristobulus yr hifloriwr Alecsander Fawr, lyfr a ysgritennodd efe am ei weith. Redoedd ardderchog ef, ym mha un yn weniaethus y gwnaethasai efe ef yn fwy nac ydoedd, Alecsander, wedi iddo ddarllain y llyfr, a'i taffodd i'r afon Hydaspes, ac a ddywedodd wrth yr awdwr, fyddai yn weithred dda dy dasu di ar ei ol ef.

Pan ddarfu i'r gweniaethwyr weniaethu i Antigonus, efe a waeddodd allan, Ti a ddywedid gelwydd, ti a ddywedid gelwydd yn dy geg, y rhinceddau hyn a grybwyllais am danynt, nid ydynt

ynol si; ond yr wyf fel llewpard fydd â deg o fry-
chau duon ynddo am un gwyn.

Augustus Cesar a Thyberius Cesar oeddynt elyn-
ion marwol i weniaethwyr, yn gymmaint na's myn-
nent gael eu galw yn Arglwyddi gan eu plant eu
hunain.

Y mae nod da yn cael ei briodoli i Drebonianus
Gallus, sef, Na ddichon un gweniaethwr fod yn
gyfaill cywir.

Aristippus y philosophydd, pan welodd Diogenes
yn golchi llyfiau i'w giniaw, a ddywedodd, Pe
gwypet Diogenes, pa fodd i wneud defnydd o fren-
hinoedd, ni byddai raid iddo fyw ar llyfiau tr fel y
mae ef; i'r hyn yr atebodd Diogenes, Pe galh-
ai Aristippus ei fodloni ei hun â llyfiau, ni byddai raid
iddo droi yn yspanielgi, neu weniaethu i'r breuhin
Dionysius am bryd o fwyd.

O wyr ifeinge, wyr ifeinge, a gaiff Daw, a gaiff
dynion da, a gaiff dynion drwg, ffeiddio a my-
negu yn erbyn gweniaethwyr a gweniaeth, ac on-
throwch chwi glust byddar iddynt, ie, ffoi oddi
bwrthynt megis oddi wrth farph, a'u gochelyd fel
y gocheltch uffern ei hun? O's ni wnewch, fe-
fydd hyd yn oed i'r Paganiaid a enwyd uchod, gy-
fodi yn y farn yn eich erbyn chwi.

Gweniaethwyr ydynt y gwaethaf oll o becha-
duriaid. E ddywedodd gweniaethwyr wrth Cesar
fod ei frychni et yn ei wyneb, yn gyffelyb i ser yn
y ffurfafen. E ddarfu iddynt brynu a gwerthu
Aurelius yr ymerawdwr fel y mynnent. Ac
achwynodd Augustus pan fu farw Farrus, nad oed-
ganddo un mwyach a wnelai yn ffyddlon ac yn
gywir ag ef.

O's gall rhai dynion ond ennill trwy weniaeth-
hwy a ddywedant fel Harpalus, *Ti peth a foddia*
breuhin, a'm boddia innu, pan osododd Aftyages
Bab ei hun o'i flaen ef i ymborthi arno.

Ond
ysyrth
foddia

Mi a
maidia
gael eu
y myn-
rhaid i
anedig
enbyd
llaw.

Fe d
gyfared
cynhwy
ei dorri

Gwer
Mae rh
ddyn, y
ganddo

Yn be
ferol, o's
yn more
ar bethau

Fe gy
o gantra
o'm ieu

iddo yn
o's myn
gennyt, a
tyred a ch

Ti a g
feryn, tr
Ond yn o
byd, am

aeth yma
chen Da

On d bydded i bob dyn ifange i ddwylwo pa un
ysfyrthio y traethawd hwn, ddywedyd, *Y peth a
foddia Duau, a'm boddia innu.*

Mi a fum yn hwy ar y pen hwn, o gariad ar
eneidiau pobl ifeinge, y rhai ydynt mor dueddol o
gael eu maglu yn rhwyd y gweniaethwyr, o's byth
y mynnwch fod yn ddaionus mewn gwirionedd,
rhaid i chwi ffeiddio gweniaethwyr megis cyntaf-
medig y diafol; ac megis y cyfryw ag fydd fwyaf
enbyd yn erbyn dedwyddwch dynion yma ac yn ol
llaw.

Fe ddywedir am un Germanes, fod ganddo swyn-
gyfared mewn wy, ym mha un yr ymfroffiai y
cynhwysau holl ddedwyddwch y byd; ond yn ol
ei dorri nid oedd dim ynddo ond gwyn.

Gweniaethwyr yw'r twyllwyr mwyaf yn y byd.
Mae rhai yn dywedyd am y Crocodil, pan y lladdo
ddyn, yr wyla uwch ei ben, fel pe b'af yn edifar
ganddo; yr ystyr fydd eglur.

C Y F A N W Y D D I A D IV.

Yn bedwaredd, O's mynnwch fod yn dda yn am-
serol, o's mynnwch geisio a gwasanaethu yr Arglwydd
yn moreu eich dyddiau, gocheliwch roddi'ch ferchiaddu
ar bethau'r byd hwn.

Fe gymmerth y gwr ifange yn yr efengyl lawer
o gamrau tu a'r nef; Yr holl bethau hyn a gedwais
o'm ieuengtdid—Mae Crist yn rhoi cyntig teg
iddo yn y geiriau nefaf; Iesu a ddywedodd wrtho ef,
o's mynni fod yn berffaith, da a gwerth yr hyn fydd
gennyf, a dyri i'r tylodion, a tbi a ga'i drysor yn y nef,
tyred i chanlyn fi.

Ti a g'ai y nefosdd am y dddear, mor am ddi-
feryni, trysor am ychydig; a choron am friwffionyn.
Ond yn oedd ei ferchiadant ef yn gryf ar ol pethau'r
byd, am hynny fe a drodd ei gofn ar Crist, ac a
aeth ymaith yn athrist; canys yr oedd efe yn ber-
chen Dâ lawer.

O wallgofrwydd a ffolineb y gwr ifange yma, yr hwn er mwyn mwynhau ychydig o ddedwyddwch a llwyddiant y byd, a ganodd yr iach yn dragywydd i Grist a gogoniant. Yn Gen. 13. 2. y dywedir fod Abraham yn gyfoethog iawn o amfeiliaid, arian ac aur; y gair Hebraeg *Cabeth*, a osodir am gyfoethog, sy'n arwyddocau trwm, baich, neu lwyth, i ddangos yn egluraf i ni nad yr cyfoeth ond llwyth trwm, a rhwystr yn fynych i'r nefoedd a ddedwyddwch; ac felly y profodd y gwr ifange yn yr efengyl, er ei ddinistr tragyw, ddol. Er na all y maen-ty'n (*Load-stone*) dynnu haiarn pan fyddo Diamond yn bresennol, er hyany golud bydol, a drodd enaid y gwr ifange ymaith, pan yr oedd Crift y Perl gwerthfawr yn bresennol.

Rhwyd fidan yw'r byd, ac felly y profodd y gwr ifange yma ef. Y maen debyg i weny melus, ac felly y profodd y gwr ifange yma ef, canys efe a yfodd gymmaint o honaw nad oedd dim lle yn ei enaid i Grist na'r nefoedd, i ras na gogoniant.

Mae rhai yn dywedyd, pryd na's gall y farch a elwir *Scytale* orddiwes ymdenhyddion, mae hi a lliwiau hardd yn eu denu hwynt i sefyll i'w rhyfeddu, hyd na's bratho hi hwynt. Y fath farch a fu'r byd i'r gwr ifange yn yr efengyl, fe arth a'i ferch ef ar ei ol, fel na's gallai giho oddi wrth hyd oni frathodd efe ef i farwolaeth. Pan y bo lleuad gyflawnaf, y mae hi bellaf oddi wrth yr haul, felly pa fwyaf a fo gan ddynion o'r byd, mae'n fynychaf yn bellaf oddi wrth Dduw, a hyn y wnaeth y gwr ifange yn yr efengyl. Mae llawer anturiant eu bywydau i ennill pethau'r byd hon, ac etto heb ennill dim. Blafn aur Achan, o'r tŷ i'w hollti ef, a'r wisg a fu yn yn amodiddos.

Cylch crwn ydyw'r byd, ealod dyn fydd yn chornellog, ac ni a wyddom na's gall peth trueni lenwi peth tri onglog; ac meddaf, o's ni lenwi

m'o hon
byd, y
byd i'r
deg i'r
marwol

O bob
noch ch

Nid y
dinafoedd
wodd efe

Ni rydd y
agos ddi
wagedd,

pethau iso

i boen y

i laweny

i groesau

rwg yngl

edd o wa

Christ'nog

Duc o Fen

dywysog

nyfeddu h

attek pr

ein gwne

rwedodd

aith yn da

r, mae yn

r nef, oni

golledwr

Oh, bobl

b gwyntoe

ld Duw de

arall yn

wer o wyr

d hwn, yw

ogoniant n

rthi ar Fes

dd gwenith

m'o honi â thri Pherson y Drindod, hi a lenwir â'r
byd, y cnawd, a'r cythraul. Fe a ellir cyffelybu'r
byd i'r ffrwyth a'n handwyodd ni oll, yr hwn oedd
deg i'r olwg, llwfn i'r llaw, melus ei flas, eithr
marwol mewn effaith a gweithrediad.

O bobl ifeinge, bobl ifeinge, a brofodd un o ho-
noch chwi ef felly?

Nid yw'r byd yn ei rialtweh ddim gwell na'r
dinafoedd a roddodo Salomon i Hiram, y rhai a al-
wodd efe *Cabul*, hynny yw, *anhyfryd*, neu *gagle*.—
Ni rydd y byd ddim ond blodau gwael, peth na thâl
agos ddim, gwedi eu hamgylchynu â mieri.— Oh!
wagedd, anwadalwch, ac amherffeithrwydd yr holl
pethau ifod; pe byddai i ddyn gyd-bwyfo ei dâl
â'i boen ynghyd, ei flinderau a'i bleserau ynghyd,
a'i lawenydd a'i dristwch ynghyd, ei drugareddau
a'i groefau ynghyd, ei ddyddiau da a'i ddyddiau
drwg ynghyd, oni wn'ai efe y casgliad hwn, *Gwa-
gedd o wagedd, a gwagedd yw'r cwbl*. Doeth a
Christ'nogol y dywedodd Siarl y pumed wrth y
Duc o Fenis, yr hwn yn ol dangos iddo ogoniant
dywyflogol llys, a'i Baradwys ddaearol, yn lle ei
myfeddu hwy neu yntef o'u plegid, a roddodd iddo
atseb prydd a disrifol hwn, *Dyma'r pethau fydd
ein gwneuthur ni mor anewyllsgar i farw*. Da y
dywedodd un wrth ryw Arglwydd mawr, ar ei
aith yn dangos iddo ei holl dŷ a'i erddi hyfryd;
ar, mae yn angenrhaid i chwi wneuthur yn siccr
r nef, onid e, pan b'och marw, chwi a fyddwch
gollledwr mawr iawn.

Oh, bobl ifeinge! y nef yn unig fydd uwchlaw
b gwyntoedd, stormau, a themhestloedd; a fwr-
dd Duw ddyn o Baradwys, iddo dybied y caiff
arall yn y byd hwn? y rhewm p'am y mae
wer o wyr ifeinge yn myfyrio ar, ac yn serchu y
d hwn, yw, o blegid nad ydynt yn gydnabyddus
ogoniant mwy: Mae dynion paganaidd yn ym-
rithi ar Fes ne's delont yn gydnabyddus â rhia-
dd gwenith.

Pan wisgwyd y wraig a'r haul, yr oedd y lleuad dan ei thraed, ac ar ei phen yr oedd coron o dden-dddeg ieren.

Oh, bobl ifeinge! pe b'ai chwi wedi eich gwisgo a haul cyfiawnder, a phe b'ai gennych goronau ofod ar eich pennau trwy law ffydd, chwi fyned fod holl bethau'r byd hwn, y rhai fydd isel a brycheulyd a chynnewidiol fel y lleuad, dan eich traed.

Wele, bobl ifeinge, ceisiwch fod yn rhydd oddi wrth bethau'r byd hwn, na fyddwch mwyach yn addolwyr i'r Llo Aur, ac na adewch byth i'r byd hwn a ddylai fod was yn i chwi, arglwyddiaeth arnoch: O na adewch i'r diafol a'r byd gael mw o-wasanaeth am ddernyn bychan o aur, nac a gall Crist am deyrnas nef. Oh, bobl ifeinge, mae rhaid i chwi ymadael a'r byd, neu ni bydd i Grist byth eich cyfarfod. *Ni allwch wasanaethu Duw a mammon.* Cynt y cyferfydd dan begwn y byd a gilydd, na chariad Crist a chariad y byd.

CYFARWYDDIAD V.

O's mynnwch fod yn dda yn amserol, o's mynnwch adnabod, ceisio a gwasanaethu'r Arglwydd yn more eich ieuengêid, gochelwch yn amserol resymmau cnawdol, gochelwch ymgynghori a chig a gwaed.

Llawer o ieuengêid gobeithiol a andwywyd yn amserol ac yn dragwyddol, wrth wrando ar law y cynghorwyr drwg hyn.

Rheswm cnawdol fydd elyniaeth, ie yn elyn creulon ac nid yn unig yn elyn creulon, ond yn elyniaeth gwafladol. ie, gelyniaethau, *Rhuf. 8. 7.* Fe ellir cymmodi gelynyon a'u gilydd, ond ni ellir cymmodi gelyniaeth. Mae rheswm cnawdol nid yn unig ym mhell, ond yn gwbl bell oddi wrth bob daioni, mae'n adeiliadu tyrtau cedyrn o resymmau cnawdol yn erbyn gwirioneddau gogoneddas efengyl, ac yn cyfrif gwerthfawr bethau Crist fel peth dieithr. Mae rheswm cnawdol yn ceisio gadael Dduw a'r efengyl ymoftwng iddo. Pan y b'o rheswm

wnw cnawdol ar ei orfedd, bydd am i Grift a'i wir-
onedd ymostwng iddo, neu fe gaiff ei farnu gan-
ddo.

Oh, bobl ifeingc ! o's mynnwch fod yn dda yn
amserol, cauwc eich clustiau yn erbyn rhesymmau
cnawdol a fo'n codi o'ch mewn chwi. Rheswm
cnawdol a farna ddewisol *betbau* yr efengyl, yn
folineb. Mae rheswm cnawdol yn ddall, ac ni all
weled na barnu yn iawn am Grift, ei a'i, ei ffydd,
ac etto fe gais orchfygu'r cwbl. O's ydych chi
yn bwriadu para yn hwy i fod yn yfgeheigion i'r
heistr yma o reswm cnawdol, yna rhaid i chi fod-
oni i fod yn anhappus yma, ac yn druenus yn ol
aw.

Onid gwell a diogelach i chwi. debygu i'r bobl
eingc hynny, y rhai ym moreu eu dyddiau, yn
sol, yn ddoeth ac yn galonnog a fu'n gwrthsefyll
cynghorwyr drwg hyn o resymmau cnawdol, Cig
Gwaed : Joseph a Moses, Daniel, Shadrach,
eshech, ac Abednego, y rhai hyn oll ym mlodau
hieungctid, a suant fyw yn dda, ac a droisant
ist tyddar at gyngor cnawdol, a chyngorwyr
awdol hefyd.

Mae *Cassianus* yn crybwyll am wr ifangc a rodd-
d ei hun i fyw bywyd Cristianogol, a'i rieni nid
ddynt i'w fywoliaeth ef, hwy a 'sgrifenasant ly-
urau atto i'w annog i droi oddi wrth dduwioledeb,
phan wybyddai fod llythurau yn dyfod oddi
thynt, ni agorai mo honynt, eithr efe a'u taffai
ynt i'r tân. Dyma esampl a dâl ei dilyn.

Mae esampl enwog arall yn hanes y brenhin
ward y chweched, pan ddaeth Cranmer a Rid-
atto, gan fod yn daer arno roddi cennad i'w
waer, y dywyfoges Mari, fyned i wafanaeth y
as pabaid, efe a safodd i fynu, ac a ddadlenodd
wynt. fod hynny yn bechod yn erbyn Daw, ac
cyffroi llygaid ei ogoniant ef. Er hynny hwy
parhausant i arfer amryw resymmau cnawdol i
annog.

annog y brenhin, (yr hwn nid oedd ond pynithen oed) i ganiattau eu deisyfiad, ond efe a'n gwrthfasodd dro hir; eithr o'r diwedd, pan welodd na gallai dyccio yn erbyn taerni y gwyr hynny, ond eu bod yn para yn eu cais, efe a dorrodd allan dan wylo yn chwerw, gan ymbil arnynt roi heibro eu cais; hwythan wrth weled ei wresogrwydd a'i wadalwch, a wylasant fel ynteu, a chweddi eu gorchfygu ganddo, hwy a aethant ymaith gan ddywedy y naill wrth y llall, fod mwy o dduwioldeb ym mychan y brenhin, nac oedd yn eu holl gynhwyt.

Oh, bobl ifeingc, fe fydd yn ddiogelwch ac ogoniant i chwi ganlyn ol y tywyfog hwn, pan b'o rhesymmau cnawdol, a chynghorwyr cnawdol yn gwarchae arnoch.

CYFARWYDDIAD VI.

Yn chweched ac yn olaf, O's mynnwch fod yn dda yn amserol, yna gochelwch gydmaru eich hunain a'r fyddo gwaeth na chwi eich hunain. Mae pobl ifeingc yn dueddol iawn i gydmaru eu hunain â rhai fyddo gwaeth na hwy eu hunain, yr hyn fydd yn faddidant, ac yn fynych yn ddinistr iddynt, megis profodd i'r Pharisead ifangc yn yr Efengyl, y hwn a haerodd ei gyfiawnder mewn ffordd o na'nad. Nid oedd efe ddim fel dynion eraill, yn drawion, yn anghyfiawn, ac yn odmebus, ac a safodd gystadlu ei ddaioni, nac ychwaith fel y Publican hwn; ac nid yn unig y gystadlu, ond i ffron gan ei fod yn ddall gartref, ac yn rhy lygad-gartref oddi amgylch, gan ddiystyru a barnu'r Publican tlawd, yr hwn oedd yn well nac ef ei hun, gwneuthur yn dda eiriau Seneca; Y mae natur dda eb efe, yn dueddol iawn i wneuthur dennyddyspicalau i ganfod beiau pobl eraill, yn hytrach drychau i weled eu beiau eu hunain; y Pharisead a hwn, a haeddant y cerydd a roddodd Diogenes y philosophydd haerllyg, i'r Gramadegwyr gy-

tes, eu bod yn fwy cydnabyddus â drygau Ulysses, na'r eiddo ei hunain.

O bobl ifeinge, chwi a wyddoch, y neb a yfo wenwyn, er nad yf gymmaint ac eraill; a'r neb a wnelo deyrn-frad yn erbyn y brenhin, er na wnelo gymmaint ac arall, a fydd mor sicr o gael ei wenwyno a'i grogi, a'r neb a yfodd fwy o wenwyn, neu a wnaeth weithredoedd mwy o fradwriaeth yn erbyn y brenhin.

O Syrs! na hudwch, ac na watworwch mo'ch eneidiau eich hunain: O's nid ydych cynddrwg ac eraill, ni bydd i chwi gael eich poeni commaint ac eraill, er hynny chwi a fyddwch mor sicr o fod yn ddamnedig ac eraill; chwi a fyddwch mor sicr o gwyned i uffern ac eraill; chwi a fyddwch sicr o gael eich cau allan dros byth oddi wrth Dduw, Crist, angylion, a holl dryforau, hyfrydwch a gogoniant i'w nef mal eraill, oddi eithr i chwi ragflaenu hynny mwy edifeirwch amferol, a chael trugaredd Duw i'ch arbed.

O ddyn ifange! oni chyfrifst ti yn wallgofrwydd i'w nef claf ddywedyd, Nid wyf fi mor glafed a hwn i'w hwn, ac o waith hynny ni ddanfona fi am physygr; ac i'r gwr archolledig ddywedyd, Nid wyf fi i'w edim clwyto mor beryglus a'r cyfryw un, am hynny, ni ddanfona am y meddygwr? Ac i'r adwr ddywedyd, Nid wyf fi'n euog o gynniifer i'w feiau a bradwriaethau gwrthun a hwn a hwn, hynny nid ymosynnaf am bardwn; ac i'r dyn i'w ghenus ddywedyd, Nid yw mor gyfing arnat a hwn a hwn, am hynny ni chroesawaf law elusen- r? Ac oni chyfrifi di yn ynfydrwydd mwyaf yn dyd, i ti ofod heibio dy edifeirwch a'th ddych- liad at yr Arglwydd, ym more a gwanwyn dy engtid, am nad wyt mor bechadurus ac mor i'w uiol a'r cyfryw ddyn?

O's cael esmwythach gwelu, a llareiddiach poen- gaeth nac eraill yn uffern a'th fodlona di, yna

dos ymlaen ; ond o's oes arnat ofn y prŷf nad yw yn marw byth, a'r tân yr hwn nid yw yn diffoddi byth, eithr fydd gyffelyb i'r maen yn Arcadia, y hwn yn ol ei gynneu ni's gellir ei ddiffoddi, O gan hynny, dechreuwch fod yn dda yn amserol ! Ceisiwch a gwafanaethwch yr Arglwydd ym more eich dyddiau.

Meddwl yn fynych am uffern yw'r flordd ochelyd syrthio i uffern. O bobl ifeinge ! na byddai i chwi yn fynych ystyried chwerw boenau y damnedig, eu gresynol boenau, eu hamrywiol a'u di-derfynol boenau. Nid yw pleserau pechaduriaid yma ond munudol, ond y boen yn ol llaf fydd drag'wyddol ; O wr ifangc, pan f'o enaid i uffern, a debygi di y ceir Crist arall i farw droef, neu yr ail-groeshoelir ef drosto, neu y caiff ffengyl arall ei phregethu iddo-ef ? Na chaiff wir. O, pa ham na throi di yn amserol, a cheir ar ol y pethau fydd yn perthyn i'th heddychu gywyddol ? Mi ddarlennais am Bab Clement pan fu farw nai ifangc iddo, se anfonodd ei Galan at Ddewin i ofyn pa gylfwr yr oedd ef yn byd arall ; y confurwr a'i dangosodd ef i'r Capmewn gwelu tanllyd yn uffern, a chweddi i'r glywed hynny, ni lawenychodd byth mwyach.

O bobl ifeinge, Duw a drefno i'r hanefol gwithion hyn am uffern, fod yn foddion i'ch chwi rhag gorwedd yn y fflammau tragywdd hynny.

Mae Belarmin yn dywedyd wrthym am ryw ddadleuwr o Lŷs Rhufain, oedd glaf iawn a gynghorwyd i edifarhau, ac i alw ar Dduw drugaredd, efe gan edrych yn graff, ac heb ar ofn, a drôdd ei ymadrodd at Dduw, ac a wedodd. *Arglwydd, y mae gennyf ddymuniad i fad thi, nid dros of fy hun, ond dros fy ngwraig plant, canys yr wyf yn prysfuro i uffern, ac nid ceir a geisias gennit dros of fy hun.* A hyn a ddywedodd.

efe, ebe Belmarin, yr hwn oedd bresennol, yn ei
 glywed megis pe buafai yn sôn am daith i ryw dref
 heb y dychryn lleiaf.

Mae Syr Francis Bacon hefyd yn adrodd yn
 histori Harri'r feithfed, pa fodd y dywedai'r Ar-
 glwydd Cordes, y byddai foddlon i orwedd saith
 mlynedd yn uffern, er mwyn ennill Calais, sef tref
 yn Frainge, oddi ar y Saison.

Ond o's wyt ti, O ddyn ifangc, yn rhoddi dy
 tun i fynu i'r fath Annuwiaeth peryglus, ac yn
 eall yn gnawdöl am uffern, y mae arnaf ofn y
 dydd i Dduw ryw ddydd dy orchfygu â than a
 rwmstan. Eithr mi a fynwn yn ewyllysgar o-
 eithio gwell pethau am yr holl wyr ifeinge i ddwy-
 w pa rai y syrthia y traethawd hwn. Ac fel hyn
 gwelwch pa beth fydd raid i chwi ochelyd, o's
 ynnwch fod yn dda yn amferol, o's ewyllysiwch
 eisio a gwasanaethu yr Arglwydd ym moreu eich
 yddiau.

P E N. VII.

YN yr ail le, Megis y rhaid gochelyd rhai pethau, felly hefyd y mae pethau ac fydd raid eu ceisio a'u harferyd yn ofalus, o's mynnwch fod yn dda yn amserol. Ni chaf grybwyll ond yn unig am y rhai fydd fwyaf dwys a phwysfawr.

Yn gyntaf, *O's byth y mynnwch fod yn dda yn amserol, rhaid i chwi ymdrech i fod yn gydnabyddus a phedwar peth yn amserol.*

D Y L E D S W Y D D I.

1. *Rhaid i chwi ymdrech i fod yn adnabyddus i'r Strythurau yn amserol.* Rhaid i chwi fyfyrîo'r gair yn amserol; myf, riodd Dafydd y gair ym moreu-ddydd ei ddyddiau, ym mlodau ei ieuengtid, a hyn a'i gwnaeth ef yn ddoethach nâ'i elynion, i.e. nâ'i athrawon; hyn a wnaeth iddo ragori ar y holl henafiaid, fel y mae'r haul yn rhagori ar y lleuad, neu fel y mae'r lleuad yn rhagori ar y sef gwibiog.

Timothy oedd dda yn amserol, ac nid rhyfedd; canys yr oedd yn gyfarwydd â'r 'sgrythur ym mlodau ei ddyddiau; yr oedd wedi ei feithrin i'r gair er yn blentyn, fel y mae'r gair yn arwyddocau yn *Sal. 119. 9. Pa fodd y glanhâ llangc ei lwybr? wrth gadw yn ol dy air di.*

Nid oes un ffordd i galon sanctaidd, a bywyd glân, ond wrth wneuthur eich hunain yn adnabyddus i'r gair yn amserol. Darfu i un er ys llawer dydd olygu i Dduw ddarostwng i lawr y 'sgrythurau i ddealltwriaeth hyd yn oed babanod a phlant fugno, fel y gall pob esgus gael ei gymmeryd ym

maith,
fyfyrîo'r
dim hi
1. O ran
wifoldeb

7. a Gw
a-allir eu
anrhyde
mewn go

Y ma
deddufac
yr hwn y
o'r Duw

Nid y
wedi ei d
ddiweddi
darllain y
Rufeinaid

gadwai'r
radol; fel
llain yn l
thrediaid

gwerthfaw
Cafodd
yng ngha
yd, Na by
gair, ond
uffern.

Mae'r
dlyferynnau
diniol. H
gwnaeth h
am ychyd

Mae S.
wch oedd

Ac mae
potianus,
thur lân, a

maith, ac y gallo pobl ifeinge gael eu hyfforddi i fyfyrion'r gair yn amserol. O bobl ifeinge, nid oes dim hystoriau i'w cyffelybu i hystoriau y 'sgrythurau.

1. O ran eu heneidd-dra; 2. Ymheuthun; 3. Dewifoldeb; 4. Byrdra; 5. Eglurdeb; 6. Melustray; 7. a Gwirioneddoldeb. Nid oes dim llyfrau eraill a allir eu cydmharu â llyfr Daw, mewn oedran ac anrhydedd, mewn uwchder a gwerthfawrogrwydd, mewn godidawgrwydd a gogoniant.

Y mae llyfrau Moses yn hynach ac yn anrhyddedusach na Homer, Hesiod, a Jupiter ei hunan, yr hwn yr oedd y Groegiaid wedi ei osod yn bennaf o'r Duwiau.

Nid yw'r 'sgrythurau i gyd ond cariad-lythur, wedi ei ddanfôn oddi wrth Iesu Grist at ei anwyl ddiweddi; a phwy ynteu na fydder yn wastadol yn darllain y llythur cariad hwn? fel Cecilia, morwyn Rufeinaidd, o dylwyth anrhyddedus, yr hon a gadwai'r Testament newydd o'i hamgylch yn wastadol; fel y gallai fod yn barod bob amser i ddarllain yn llythur cariad Crist, a gweted melus weithrediadau ei gariad, a'i galon tu ag at rai anwyl a gwerthfawr.

Cafodd Luther gymmaint o feluster yn y gair, yng nghariad-lythur Crist, a wnaeth iddo ddywedyd, Na byddai fyw ym Mharadwys pe caasai heb y gair, ond gyd â'r gair y byddai fodlon i fyw yn uffern.

Mae'r gair fel y garreg Garamantites, fydd a ddisferynnau aur ynddi i ymgysioethogi'r enaid crediniol. Hyn a ddarfu'r merthyron brofi, ac a'u gwnaeth hwynt yn ewyllysgar i reddi llwyth o wair am ychydig ddalennau o'r Bibl yn Saisonaeg.

Mae S. Awstin yn dywedyd, mai ei holl hyfrydwch oedd y 'Scrythurau.

Ac mae S. Jerom yn dywedyd i ni am un Nepotianus, yr hwn wrth fynych fyfyrion ar y 'Scrythur lân, a wnaeth ei ddwy-fron yn llyfr-gell Iesu Grist.

Grist. Ac mae Rabbi Chii yn dywedyd yn Nhal-mud Jerusalem, mai yn ei gyfrif ef, nad yw'r holl fyd ddim i'w gystadlu âg un gair o'r gyfraith. Y pethau hynny ag y mae'r Papistiaid yn haeru yn feius am Sacrament y Mafs, sef fod cymmaint o ddirgelwch ynddo ag fydd o ddafnau yn y môr, llwch ar y ddaear, angylion yn y nefoedd, ser yn y wybren, brychau ym mhelydr yr haul, neu dywod ar lan y môr, &c. a ellir yn wirioneddus ei haeru am y 'Scrythurau.

Oh ! y dirgelwch a'r godidawgrwydd, y gogoniant fydd yn y gair ! Ah ! 'does un llyfr cyffelyb i'r llyfr hwn, un mor wasanaethgar, un mor angenrhaid, un mor hyfryd, un mor ddewisol i'ch gwneud, a'ch cadw chwi yn ddedwydd, cyffelyb i hwn. Dywedir am Cefar ei fod yn fwy gofalus am ei lyfrau, nac am ei wisgoedd breiniol ; canys wrth nosio trwy'r dyfroedd, i ddiangc rhag ei elynion, darfu iddo gario ei lyfrau yn ei law uwch-ben y dwfr, ond 'fe a gollod ei wisgoedd. Yn awr, beth yw llyfrau Cefar wrth lyfrau Duw ?

Ah, bobl ifeinge, bobl ifeinge ! Gair Duw fydd oleuni i'ch arwain chwi ; cynghorwr i'ch cynghorwch chwi ; diddanydd i'ch diddanu chwi ; ffon i'ch cynnal ; cleddyf i'ch ymddiffyn ; a physygwr i'ch iachâu chwi ; y gair fydd fwyn-glawdd i'ch cyfoethogi ; gwisg i'ch dilladu ; a choron i'ch coronio ; y mae'n fara i'ch cryf-hau, a gwin i'ch llonni, ac yn ddil mel i'ch wledda arno ; y mae'n felusgerdd i'ch hyfrydu, ac yn Baradwys i'ch croesawi.

O, gan hynny, o flaen pob peth, ac uwchlaw pob peth, chwiliwch y 'Scrythurau, myfyriwch a gorphwyfych arnynt, ymhyfrydwch ynddynt, a thrýforwch y 'Scrythurau. 'Does dim doethineb na gwybodaeth cyffelyb i ddoethineb a gwybodaeth y 'Scrythur, dim profiad, diddanwch, hyfrydwch, teimlad, na throedigaeth, cyffelyb i brofiad, diddanwch, hyfrydwch, teimlad, a throedigaeth y 'Scrythur.

St. Awlin.

St. A
erchu i
y Testa
nw, R
wrth lie
nid me
cynnen a
glwydd
cnaard,

Y 'Sc
fath fod
y mae
oedd yn
mewn ll
neans, a
am dany
trôdd F
St. Awl
geth hor

Dywe
y merthy
achos D
bod yn d
wodd y t
odd clust
pethau a
i Cor. 2.
ddwys ar
hiwynt, a
i ddiodde

Cyprian
iaeth Jon
ddarllen y
Mi dda
darawyd
ddarllen y
hynny, yr
hun ? &c.

St. Awstin, pan clywodd leferydd o'r nef y cerchu iddo gymmeryd y Bibl a darllain, a agorodd y Testament newydd, a tharawodd wrth y lle hwnnw, Rhuf. 13. 13, 14. *Rhodiwn yn weddus megis wrth liw'r dydd, nid merwn cyfaddaeth a meddwdod; nid merwn cyd-orwedd ag anlladrwydd, nid merwn cynnen a chynfigen; eithr gwisgwch am danoch yr Arglwydd Iesu Grist, ac na wnewch ragddarbod dros y cnawd, er mwyn cyflawni ei chwantau ef.*

Y 'Scrythur hon a wreiddiodd yn ei galon yn y fath fodd, fel yr effeithiodd ei droiadigaeth ef, fel y mae ef yn cyfaddef. Y St. Awstin hwn, pan oedd yn pregethu unwaith, 'fe anghosiodd y pwngc mewn llaw, ac a ddechreuodd geryddu y Machineans, ac wrth 'Scrythur neu ddwy, na feddyliond am danynt o'r blaen i wrthwynebu eu Herefiau, y trôdd Firmas Machinean, fel y cyfaddefodd wrth St. Awstin gwedi'n, gan fendithio Duw am y bregeth honno.

Dywedir am un Adrianus, yr hwn wrth weled y merthyron yn goddeu'r fath ddirfawr boenau yn achos Duw, a ofynnodd, beth oedd yr achos eu bod yn dioddeu'r fath bethau? Un o honynt a enwodd y testyn hwnnw, *Ni welodd llygad, ni chlywodd clust, ac ni ddaeth i galon dyn i feddwl, am y pethau a ddarparodd Duw i'r rhai a'i carant ef.* — i Cor. 2. 9. A'r testyn hwn a roddwyd adref mor ddwys arno, fel y trowyd ef i broffessu eu crefydd hwynt, ac nid i'w phroffessu yn unig, ond hefyd i ddioddef merthyrdod drosti.

Cyprian a drowyd wrth ddarllen prophwydoliaeth Jona. Junius a gadd ei droedigaeth wrth ddarllen y bennod gyntaf o Efengyl St. Ioan.

Mi ddarllenais am weinidog g'wradwyddus, a darawyd ar ei galon, ac a ga'dd ei droedigaeth wrth ddarllen y 'Scrythur hon, Rhuf. 2. 21. *Tydi gan hynny, yr hwn awyt yn dysgu eraill, oni'th ddyfsgu dy hun? &c.*

Yr

Yr ydym yn darllen i Baphnutius droi Thais ac Ephron, dwy butain enwog, oddi wrth eu haffen- did, wrth y rheswm hwn o'r 'Scrythur, *Fod Duw yn gweled pob peth yn y tywyll. pan bo'r drysau yng nghauad, y ffenestri yngbyd, a'r llennau wedi eu tynnu.*

Mi ddarllenais am ddyn t'lawd, a berfwadodd ysgolhaig ifangc i adael heibio darllen prydydd- iaeth, ac i ymroi i ddarllen y 'Scrythurau, yr hyn yn ganlynol a wnaeth, ac fe welodd yr Arglwydd fod yn dda, cyn iddo ddarfod darllen Genesis, ne- wid ei galon ef, a'i droi at Dduw ym mlodau ei oedran, fef pan oedd ond ugain oed.

Potamia, Arglwyddes ifangc, yr hon a ddio- ddefodd lawer yn ei merthyrdod, trwy ddirfawr greulondeb Basilides, ei dihenyddiwr; etto yn ol ei marwolaeth hi, wrth adgofio ei geiriau sanctaidd, a'r gwerfi yscrythurol, a dd'wedai wrth ddiodef, a drôdd yn Gristion, ac ymhen ychydig ddyddiau gwedi'n, a goronwyd â merthyrdod.

James Andreas, gweinidog duwiol, a glywodd fod Iuddew, am ledrad, yn cael ei grogi wrth ei sodlau, â'i ben i wared; efe heb weled y fath boen- edigaeth o'r blaen, a aeth i'r fan, lle yr oedd efe yn crogi rhwng dau waed-gi, y thai oedd yn ei gyrhaedd, ac yn llarpio ei gnawd. Y truan ddyn oedd yn dywedyd rhyw werfi o'r Salmau yn yr Hebraeg, ym mha le yr oedd yn galw ar Dduw am drugaredd; ar hyn Andreas a aeth yn agosach atto, ac a'i hyfforddodd yn egwyddorion y grefydd Grist'nogol, ynghylch Grist a'r Messiah, gan ei gynghori i gredu ynddo; a gwelodd Duw fod yn dda fendithio ei 'scrythurol annogaethau iddo, fel y darfu i'r cŵn adael rhwygo ei gnawd, a dei- fydodd yr Iuddew arno geisio cennad i'w dynnu i lawr a'i fedyddio, a'i grogi wrth ei wddf, er mwyn dibenna ei boen yn gynt, yr hyn a wnawd yn gan- lynol.

Mi al
gadewch
bwysfaw
A Syrs,
ddyliau
gael eu
ostwng,
wyboda
gariad i
cadw, w
thurau.
yn eich
Manna y
i fynu y
hig gan Ju
iddynt g
bwynt.

Trysfor

ich enaid

Mi dd

allan dyw

gyd â hw

aith gan

O, wy

eich medd

fel na all

o athraw

hyn, i'w

Narciss

a'i carent

iad â'i gy

yn ein dy

ferth ac

mewn car

wag ac u

ofyniadau

Melan

aeth, a dy

Mi allwn roddi llawer o amlygiadau eraill, ond gadewch i hyn wafanaethu, i annog dynion ifeinge i bwysfawr, diwid, a mynych fyfyrion 'Scrythur. A Syrs, ni wyddoch pa gynted y bydd i'ch meddyliau tywyll gael eu goleuo, eich calonau caled gael eu meddalhau, a'ch yspriedoedd uchel eu darostwng, eich natur bechradurus ei newid, eich cydwbodau llygredig eu glanhau, eich an-nhymherus gariad i fod yn dymherus, a'ch eneidiau tlodion eu cadw, wrth chwilio, darllen, a myfyrio'r 'Scrythurau. Dylech ofod i fynu y Manna o air Duw yn eich calonau, fel y darfu i Moses ofod i fynu y Manna yn y crochan aur, neu fel Tamar yn gosod i fynu y sêl a'r breichledau, y rhai a dderbyniodd hi gan Juda, hi a'i gosododd hwynt i gadw, ne's iddynt gadw ei bywyd, a hi a gadwodd ei bywyd a hwynt.

Trysori y gair yn awr, a fydd yn drysor tragywyddol i'ch enaid ryw ddydd.

Mi ddarlênais fod gwenyn bychain, pan elont allan dywydd gwyntog, yn cario ychydig o'r diliau gyd â hwynt, i'w cyd-bwyso, rhag eu chwythu ymaith gan y gwynt.

O, wyr ifeinge ! mae arnoch eisiau cyd-bwyso eich meddyliau a'ch calonau â'r gair gwerthfawr, fel na allir eich chwythu ymaith gyd â phob awel o athrawiaeth, fel y cafodd llawer yn y dyddiau hyn, i'w dinistr a'u cywilydd.

Narcissus, llangc glân, er na charai ef y rhei'ny a'i carent ef; etto gwedi'n a syrthiodd mewn cariad â'i *gyfgod ei hun*. O, pa gynnifer o bobl ifeinge yn ein dyddiau ni, y rhai oedd unwaith yn brydferth ac yn obeithiol; fydd yn awr wedi syrthio mewn cariad â'u *cyfgodau* eu hunain ac eraill, wrth wag ac uchel feddyliau, a dieithr ac anferth ymofyniadau, i'w damnedigaeth eu hunain.

Melancton sanctaidd, newydd cael ei droedigaeth, a dybiodd fod yn amhosibl i'w wrandawyr wrthsefydlu

wrthsefyll tyfhiolaeth yr Efengyl; ond ychydig
gwedi'n achwynodd fod hen Adda yn rhy galed i
Mablon ifangc.

O, bobl ifeinge, bobl ifeinge, o's na ymrodd-
wch o ddifrif i ddarlain, i fyfyrion, i gredu, i garu,
i gymhwyso, ac i fyw i fynnu i'r 'Seryturau, fe fydd
Satan yn rhy galed i chwi, eich trachwantau
cnawdol, a'ch profedigaethau a fydd yn rhy galed
i chwi, ac a fyddwch yr druenus o'r diwedd.

Cymmaint a hyn am y prwng cyntaf.

DYLED SWYDD II.

Yn ail, O's mynnwch fod yn dda yn amserol, bydd-
wch gydnabyddus â chwi eich hunain mewn pryd. O's
mynnwch fod yn rasol yn nechreu eich dyddiau,
yna rhaid i chwi weled yn amserol pa mor ddrwg
ydych, pa mor wael, pa mor bechadurus, a pha
mor druenus ydych: Nid oes un dyn yn dechreu
byw yn dda, hyd oni welo efe ei hun yn ddrwg:
Ni ddechreuodd y Mab afradlon wella ei fuchedd,
na meddwl am droi at ei Dad, hyd oni ddaeth atto
ei hun, hyd nes trôdd at ei enaid ei hun, a gweled
ei hun mewn cyflwr colledig.

O bobl ifeinge! mae'n rhaid i chwi weled eich
hunain yn blant digofaint, a'ch bod yn elynion,
ac yn ddiethriaid, ac ymhell oddi wrth Dduw a
Christ, ac oddi wrth y cyfammod, ac oddi wrth y
nefoedd hefyd, i'ch fod yn gaeth-weision i bechod
ac i Satan, *Eph. 2. 1, 2, 3, 12, 13. Rhuf. 6. 16.*
Ioan 8. 44. 2. Tim. 2. 16. Y ffordd oreu i fod yn
gadwedig, yw, gweled eich hunain yn golledig. *Tu*
cam cyntaf tua'r nef, yw eich gweled eich hunain wrth
ddrws uffern. Ni edrychwch am Feddyg eich eneidiau,
ac ni bydd i chwi garu na bod merwn cyngair â Me-
ddyg eich eneidiau, ac ni roddwch mo bonoch eich hun-
ain dan law Meddyg eich eneidiau, hyd oni weloch
chwi eich Clwysfau, hyd oni ddeloch i deimlo eich clwys-
au, hyd oni weloch nodau o ddigofaint Duw, a'i Blâd
grefynol arnoch chwi; Fel nad yw raid i'r iach wrth
Feddyg

Feddyg, y
yn gofalu

O, bo
dda mew
ddrygioni
hunain m

Y mae

1. Hu
pwyll, rh

eddiadau

2. Y n

dyn, ei

sancteid

hunan.

3. Mae

aeth, tra

ynghyd â

hunan dyn

amserol,

bechaduru

Pan of

odd et f

ddechreua

yn dechr

ei adnabo

hunan, y

Mal y gw

y mae y r

beiau eu

Da y d

Lluaws a

yn eu ha

Yr oed

rhwyfeddu

te ipsum;

gyngor C

Adnebydd

fod y dyw

Feddyg, felly bwythau nid ydynt yn dymuno, nid ydynt yn gofalu am, nac yn ceisio Meddyg i'w beneidiau.

O, bobl ifeinge! mal yr ewyllyfioch fod yn dda mewn pryd, dechreuwch adnabod *eich hunain-ddrygioni* mewn pryd; dechreuwch adnabod *eich hunain mewn cysfwr colledig wrth natur.*

Y mae tri math o *Hunan*.

1. *Hunan-naturiol*, megis doniau dyn, synwyr, pwyll, rheswm, deall, ewyllys, ferchiadu, a thueddiadau dyn, &c.

2. Y mae *Hunan-grefyddol*, megis dyledswyddau dyn, ei rasufau, ei ufudd-dod, ei gyfiawnder, ei sancteidd-rwydd, yn cael eu galw yn *bethau iddo ei hunan*.

3. Mae *Hunan-bechadurus* hefyd, sef llygredigaeth, trachwantaa, a natutiaeth bechadurus dyn, ynghyd â'i dueddiad i ddrwg, yn cael eu galw yn *hunan dyn*—Yn awr, o's mynnwch fod yn dda yn amserol, rhaid i chwi adnabod *eich hunain, a'ch bechadurus* rwydd *eich hunain* yn amserol.

Pan ofynwyd i Demonicus, pa bryd y dechreuodd ef fod yn Philosophydd? 'Fe atebodd, *Pan ddechreuais fy adnabod fy hunan*. Felly nid oes neb yn dechreu bod yn Griftion, hyd nes dechreuo ef ei adnabod ei hunan, ac i wybod beth yw efe ei hunan, yw un o'r gorchwylion mwyaf yn y byd. Mal y gwel y llygad bob peth ond ef ei hun, felly y mae y rhan fwyaf yn canfod pob beiau ond eu beiau eu hunain.

Da y dywedai Harri IV. Ymerawdwr Germany, *Lluaws a adnabyddant lawer, ond nid oes ond ychydig yn eu badnabod eu hunain.*

Yr oedd hyd yn oed y cenhedloedd di-gred yn rhyfeddu ateb yr *Oracl*, (eu Duw) sef, *Nesce te ipsum*; hynny yw, *Cais dy adnabod dy hun*. Prif gyngor Chilo, un o'rfaith wyr doethion, oedd, *Adnabydd dy hun*. Ac mae Plato yn tyfiolaethu, fod y dywediad hwn o eiddo Chilo, *Nabod dy hun*, wedi

wedi ei ysgrifennu mewn llythyrennau aur ar gyn-
teddau teml Apollo.

Mae Jufenal yn dywedyd ddyfod yr ymadrodd
hwn, *Adnabod dy hun*, o'r nef. Mae Macrobius
yn dywedyd. i un ofyn i Apollo, pa fuchedd a ddy-
lem ganlyn fel y cyrhaeddem wynfydedigrwydd;
ynteu a attebodd, *Yn unig ddyfgo o ddyn ei adnabod*
ei hun.

Oddi yma y gwelwch, fod Difinyddiaeth a Phi-
losophyddiaeth yn cyd-uno yn hyn â'u gilydd, mai
y ffordd oreu a diogelaf i wynfydedigrwydd, yw
fod i ni ein hadnabod ein hunain.

Y mae'r Apostol yn gorchymmyn y ddyledswydd
hon i'r Ephesiaid, *Eph 2. 11, 12.* *Am hynny a chreu*
gynt yn genhedloedd yn y cnawd, wedi eiab dieithro
oddi wrth wladwriaeth Israel, yn efroniaid oddi wrth
ammodau'r addewid, heb obaith gennych, ac heb Dduw
yn y byd.

Mae dyn, yn ei gyflwr naturiol, ymhell allan o'r
ffordd, ac oddi wrth Dduw, mewn tair ystyriaeth:

1. Mewn barn a deall i amgyffred.
2. Mewn cyfeillach a chymmundeb.
3. Mewn grâs a throedigaeth.

O's dymunwch fod yn dda yn amferol, craff-
wch, beunydd ar lygredigaeth eich natur mewn
pryd. Y cyfryw yw llygredigaeth natur, o's cyn-
higir atto un peth dwyfol, fe'i derbyn megis
derbyn dwfr y tân; neu megis gwlyb-goed irion
yn chwibianu mewn tân: Ond gosodwch atto ryw
ddrwg, yna fe fydd megis tân mewn gwellt fych,
mae'n gyffelyb i'r dyn ffol-wyllt gynt a frysiodd
gyssau'r tân; dealltwyr natur a'i cyffelybant i byn
neu olew yr hwn a dynniff y tân atto nes ei ddi-
ganddo. Ni ddechreuwch chwithau byth fod yn
dda hyd ne's deloch yn deimladwy o hyn, sef
lygredigaeth eich natur, ni edrychwch am gael eich
calonnau wedi eu newid, a'ch eneidiau yn gad-
wedig.

Mae

Mae'r Ethiopiaid yn pŷntio, neu yn lliwio llun
 angylion yn dduon o dra ferch ar eu gwedd eu
 hunain, ac maent yn dywedyd pe gallei'r creadur-
 iaid direfwm dynau llun natur ddwyfol, y gwnaent
 hynny ar eu dull eu hunain, ac felly y maent yn
 gweniaethu ac yn twyllo eu hunain. Gochelwch
 bobl ifeinge, gochelwch meddat, osod y fath dwyll
 ar eich eneidiau eich hunain. Gochelwch fod fel y
 paintwyr hynny ac fydd yn llunio dyn yn hardd
 law, ond heb ofalu am ei ddarlunio yn ei ddull ei
 hun. Y mae yn ddiogelaf ac yn oreu oll i ti, O
 ddyn ifangc, wybod y gwaethaf am danat dy hun.
 ac nid fel y dangos dy galon weniaethus neu ryw
 weniaethwyr eraill dy fod.

D Y L E D S W Y D D III.

Yn drydydd, O'r mynnwch fod yn dda yn amserol,
 nae'n rhaid i chiw fod yn gydnabyddus d Iesu Grist, a
 wneuthur cyfeillach ag ef yn amserol. Mae yn rhaid
 chiw ei adnabod ef yn brydlon, nid yw dyn yn
 dechreu byw yn dda hyd nes delo i adnabod y ffyn-
 fon o bob daioni. A hyn yw'r byw, a tragywyddol,
 dynt dy adnabod d'r unig wtr Dduw, a'r bron a
 ansonaist Iesu Grist, Ioan 17. 3. Gwybodaeth o
 Grist yw dechreuad o fywyd tragywyddol; y ffordd
 o fywyd tragywyddol, prawf yw o fywyd tra-
 gywyddol, gwyfsl ficer yw o fywyd tragywyddol i'r
 fard.

Mae'r Spaniaid yn dywedyd, nad yw'r hwn nad
 yn adnabod T. Acwinas yn adnabod dim, ond
 sawl fy'n ei adnabod ef, fy'n adnabod pob peth.
 Neb fy'n adnabod Iesu Grist, a hynny, nid mewn
 odd hanesol yn unig, ond mewn modd ymarferol,
 d a deall gyffredinol am dano, ond effeithiol, a'r
 b a f'o fel hyn, y mae ef yn gwybod pob peth
 all ei wneuthur ef yn ddedwydd: eithr y neb, nid
 yn adnabod Iesu Grist, nid yw yn adnabod dim
 wna leshad iddo yn ei le ef, pan ddelo ar welu
 geu, ac i sefyll ger bron gorseddfaingc barn.

L

Mac

Mae Justin Martyr yn adrodd, pan oedd ef mewn cynddadl â Thriphon, iddo fon am wybodaeth o Grist, a'r llefnad, dedwyddwch a'r perffeithrwydd i ni o hono, cyfaill Triphon a chwaraedd am ben hynny; ond yr wyf yn gobeithio pethau gwell am danoch chwi, i ddwyllaw pa rai y daw y traethawd hwn.

Syrs, nid yw yr haul yn fwy angenrheidiol i' byd, y llygad i'r corph, y llywydd i'r llong, cadpen i lû, &c. nac ydyw gwybodaeth o Grist yn amserol, yn angenrheidiol i bawb a fynno fod yn dda yn brydlon.

Eneidiau anwyl, o's mynnwch fod yn dda yn amserol, mae'n rhaid i chwi lafurio, ie megis am eich bywyd, I wybod a bod yn gwbl gydnabyddus â'r chwech peth hyn ynghylch Iesu Grist yn amserol.

Yn gyntaf, O's mynnwch fod yn dda yn amserol yna mae'n rhaid i chwi wybod son pob peth yn Iesu Grist ag a ddichon eich annog i'w geisio ef, ac i'w wasgaru ef, a'i garu ef, ac i usuddhau iddo ef, ac i greda ynddo ef, ac i'w briodi ef hefyd. O's edrychwch ar ei enwau, ei naturiaeth, ei swyddau, ei rasfawr, a'i uchelfreintiau, ei ardderchogrwydd, a'i freinioldeyrnasiad, a chyfiawnder ei ogoniant ef; maent oll yn llefaru ei fod Ef y cyfryw un ac y mae pob peth da ynddo.

A ydych chi yn d'lodion? mae gan Grist a pureddig i'ch cyfoethogi chwi. A ydych chi yn noethion? Mae gan Grist wisgoedd gwynion i'ch dilladu chwi. A ydych mewn dallineb ysprydol? mae gan Grist eli llygaid i'ch goleno chwi. A ydych chi mewn cyfyngderau? mae ef yn ddoethineb i'ch cynghori chwi. A ydych yn anghyfiawn? efe a fydd yn gyfiawnder i chwi. A ydych chi yn aflan? efe a fydd yn sancteiddrwydd i chwi. A oes newyn arnoch? efe a fydd yn fara i'ch porthi chwi. A oes fyched arnoch? efe a fydd yn win a llaeth i'ch digoni chwi. A ydych chi

yn lluo
chwi o
physy
hono, M
pennaf.

Mae
honain,
hawddg
Grist da
fydd yn
gyffyllte
berffeith
oedd a'r
Un Crist
blegid m
lau. G
aur, a p
Isaac; f
ger bron
munol a
galon at

Yn ail,
rhaid i ch
Iachab hy

Y mae
rhaid a
tant eu h
gymmort
berffaith
rhaid hynn

Y tair i
Groeg a
luddewon
fod Crist y
ni's gallir
hyn am w
maent ber
ae etto by

yn lluddiedig? mae ef yn welu ac yn fainge i
chwi arphwys. A ydych chi yn glaf? mae ef yn
physygwr i'ch iachâu chwi. *Omne bono in summo*
bono, Mae pob daioni yn gynnwysedig yn y daioni
pennaf.

Mae daioni y creaduriaid yn neilltuoel ynddynt eu
hunain, megis iechyd, cyfoeth, daioni dyf, a
hawddgarwch y creaduriaid, &c. Ond mae yn Iesu
Crist ddaioni cyffredinol yr holl bethau thagorol ag
sydd yn walgaredig yn y creaduriaid, maent oll yn
gyffylltedig, yng Nghrist, ie, y gorpholaeth fawr o
berffeithrwydd ag sydd yn walgaredig trwy'r nef-
oedd a'r ddaear, sydd oll yn gyffylltedig ynddo ef.
Un Crist sydd ddiagon i ti yn lle pob peth arall; o
blegid mai ynddo ef y mae pob peth da i'w fwyn-
hau. Gwas Abraham a ddygodd allan berlau o
aur, a pherlau o arian i ennill cariad Rebecca at
Isaac; felly y dylit dithau, O ddyn ifange, ofod
ger bron dy clwg yn fynych yr holl bethau dy-
munol a rhagorol ag sydd yng Nghrist i ennill dy
galon at Crist yn amserol.

Yn ail, *O's mynnwch fod yn dda yn amserol; mae'n*
rhaid i chi wybod yn amserol fod Iesu Crist yn alluog
i achub hyd yr eithaf.

Y mae ef yn alluog i achub hyd yr eithaf bawb
o'r rhai a ddela atto ef, a gredo ynddo ef, ac a fwr-
iant eu hunain arno ef. Yr Arglwydd a ofododd
gymmorth ar un cadarn. Mae Crist yn cadw yn
berffaith, yn gyfan-gwbl, ac yn dragywyddol, y
rhaf hynny a ddela atto ef.

Y tair iaith a ggrifennwyd ar y groes, yn Lladin,
Groeg a Hebraeg, a dystia fod Crist yn Frenhin yr
Iuddewon, ydynt bob un yn eu tafodiaith yn gwirio
fod Crist yn iachawdwr digonol, a rhaff dair cainge
ni's gallir yn hawdd ei thorri. Maent yn dywedyd
hyn am wir, fod Olew yn Rheyma a pha un y
maent beunydd yn enneinio brenhinoedd Frainge,
ac etto byth heb ddarfod. Crist yw y gwir Fanna,

a'r Blwch o Ennaint, a'r Môr mawr diwaelod ag
fydd yn dianghennu ei bobl, mae pob cyflawnder yng
Nghrist i'r holl greaduriaid bob amseroedd, ac ym
mhob lleoedd hefyd.

Fe ddywedir fod gan Ymerawdwr Tartari Bren
ag fydd yn llawn o berlau; ond beth yw pren y
gwr mawr hwn at Grist, Pren ein bywyd ni, yr
hwn fydd â phob llawndid o bob ffrwythau dy-
munol arno ei hun. Mae'r gwynf dedigaethan ag
fydd yn dyfod i'r crediniol trwy Grist mor lluosog
ac aml na's gallir eu cyfrif hwynt, mor fawr na's
gallir eu mesur hwynt, mor aml na's gallir dywedyd
pa fath ydynt, mor werthfawr na's gallir eu prifio,
a hyn oll fydd yn gosod allan gyflawnder a holl
ddigonolrwydd Crist. Mae yng Nghrist gyflawnder,
ie cyflawnder yn llenwi drosodd yn gyftal a chyflawn-
der digonol.

Mae yng Nghrist,

1. Cyflawnder o'r Ysryd,
2. Cyflawnder o Râs
3. Cyflawnder o Ddelw Duw.
4. Cyflawnder y Duwdod.
5. Cyflawnder o Ogoniant.

Ond ni's gallaf yn awr helaethu ar y pethau hyn
rhag i mi ffinio fy hun a'r darllenydd hefyd. Mae
Plutarch yn dywedyd wrthym ym mywyd Phocion,
am ryw wraig fonheddig o Ionia a ddangosodd
gwraig Phocion iddi ei pherlau a'r meini gwerthfawr
oedd ganddi; ac a ddywedodd, Yr holl gyfoeth
hyn, a'r perlau hyn fydd eiddo Phocion fy ngwr
felly y gall pechadur edifarhaus ddywedyd am ei
Iachawdwr bendigedig; Crist yw fy holl berlau
fy nghyfoeth, fy nhryforau, a'm holl hyfrydwch
ei gyflawnder ei yw hyn oll, a mwy na hyn hefyd
i mi.

Pan aeth cennad o 'Spain i weled tryforfa St.
Mark yn Fenis, yr hwn a ganmolir trwy'r holl fyd,
y gennad a ymblygodd i lawr i edrych a welai ei
gwaelod.

gwaelod
crastu m
pethau e
ar yr eid
fel y, ma
gloddiau
Ypaniaid
weled gw
gael gwa
dderchog
dadun go
allan wae
a'r cwbl
chymmai
Yn dry

na rhaid
ac yn cw
duriad dy
garwsh id

Ni wna
yd at ei d
le ei laby

gidodd e
lofturi a l
lyfroedd l
es arian
ewch, ie

erth." E

le fel hyn

cyfforddi,
mae eraill

werth i g
dderbyn

chwi, d
y n i'ch l
Mae pe
wa th i d
NCH, D

gwaelod, a chedi gofyn iddo, pa'm yr oedd yn
 craffu mor ddyfal, eie a atteboed, Yn hyn, fel mewn
 pethau eraill, y mae trysorau fy meistr i yn rhagori
 ar yr eiddo chwi, nid oes i'r eiddo ef ddim gwaelod
 fel y mae i'r eiddo chwi; gan feddwl am y mwyn-
 gloddiau ym Mecsico. Ond beth yw trysorau yr
 Yspaniaid at drysorau Crist? Y mae possibl rwydd i
 weled gwaelod pob trysorau bydol; ond pwyl a all
 gael gwaelod trysorau Crist; Pe byddai i bob ar-
 dderchogrwydd creuedig gyd-gyfarfod mewn un cre-
 dadun gogonedus, nid allai byth er hynny chwino
 allan waelod cyfoeth y trysorau ac lydd yng Nghrist,
 a'r cwbl fy'n dangos ei holl ddigonolrwydd ef. A
 chymmaint a hyn am yr ail bwngc.

Yn drydedd, *O's mynnwch fod yn ddad yn amserol,*
yna rhaid i chi i'w bod yn amserol fod Crist yn barod
ac yn ewyllysgar ryseddol, i dderbyn a chroesfari pecha-
curiaid dychwaledig, ac i ddangos trugaredd a harwdd
garwsh iddynt.

Ni wnaeth y mab afradlon ond cychwyn dychwel-
 yd at ei dad, pan redodd ei dad i'w gyfarfod; ac yn
 lle ei labyddio neu ei ladd, efe a'i culanodd ac a'i cof-
 iodd ef, ei ymysgaroedd a drodd o'i fewn, a'i
 iosturi a lifafant yn rhad atto ef. "O deuwch i'r
 lyfroedd bob un y mae fyched arno, ie yr hwn nid
 oes arian ganddo, ie, deuwch, prynwch, a bwy-
 ewch, ie prynwch, win a llaeth heb arian ac heb
 certh." *Esa 55. 1.* Mae N. hansen yn cymhwyso
 i fel hyn; O mor eismwyth ffordd yw hon i ym-
 yfforddi, y mae'n rhoddi yn fwy ewyllysgar nac i
 nae eraill yn gwerthu. o's cymmeri di ef. Dyna'r
 werth i gyd, er nad oes ynoch ddim yn haeddu, etto
 dderbyniwch, o's gwnewch, fe fydd y cwbl yn rhad
 chwi, dŵ'r i'ch glanhau, llaeth i'ch maethu, a
 yn i'ch llosgi.

Mae pechacuriaid truain yma yn cael eu galw dair
 waith i ddyfod; DEUWCH, medd Crist, DEU-
 WCH, DEUWCH, i ddan os mor ryleuol barod

L 1a

ac ewyllysgar yw i bechaduriaid brofi o ddanteithion yr Efengyl; fell yn St. Ioan 7. 37. "Iesu a faledd ac a lefodd, O's oes neb â fyched arno, deued attaf fi, ac yfed." Fell hefyd yn Dat. 22. 17. "Y neb fydd â fyched arno, deued, a phwy bynnag a ewyllysio deued, a chymmered o ddwfr y bwyd yn rhad. Dat. 2. 20, Wele yr wyf fi yn sefyll wrth y drws ac yn curo, o's clyw neb fy llais ac agoryd y drws, mi a ddeuaf i mewn, ac a swpperaf gyd âg ef, ac ynteu gyd â minneu." Luc 14. 21. "Yna gwr y ty wedi digio, a ddywedodd wrth ei was, Dôs allan ar frŷs, i heolydd a strydoedd y ddinas, a dwg i mewn yma y tylodion, yr anafus, a'r cloffion, a'r deillion." Yma nid ydys yn galw dynol gynneddfan, a graddau, o fyddol rodres a gwag ogoniant, nac o hunan alluogrwydd; nid ydys meddaf yn gwahodd neb o'r cyfryw rai i'r wledd hon, eithr pobl dylodion, gwaeth a diystyrus, a phechaduriaid archolledig fydd yn cael eu galw i wledda gyd â Christ.

Ynghylch ewyllysgarwch Crist, mi a gaf lefaru pan ddelwyf ar draws hen bechaduriaid yn niwedd glo y traethawd hwn, ac at hwnnw yr wyf yn eich gosod i gael pellach a llawnach bodlondeb am barodrwydd ac ewyllysgarwch Iesu Crist, i dderbyn pechaduriaid d'chweledig.

4. *O's mynnwch fod yn dda yn amserol gwybyddwch fod Crist wedi ei arfaethu, ei selio a'i ordeinio gan y Tad i swydd Eirialwr.* Llafuriwch nid am y bwyd a dderfydd, ond am y bwyd a beri i fywyd tragwyddol, yr hwn a rydd Mab y dŷn i chwi, canys hwn a seliodd Duw'r Tad." Fe wnaeth Duw'r Tad alwad Crist, yn awdurdodol, megis y mae dynion yn gwneuthur yr eiddynt hwythau trwy fêl. Da o ymadrodd yw. a elwir *Cyffelybiaeth*, a gymmerwyddi wrth y rhai fydd yn rhoddi swyddau dan ddwyllaw a'u selau. Mae Duw'r Tad wedi rhoddi ei law a'i fêl, mai Iesu Crist yw'r unig un a ordeiniodd, a seliodd, a gadarnhaodd, a sancteiddiodd i'w wydd ein prynedigwch ni.

Pe bu
wyllysfa
etto pe b
Dduw i
gyhoedd
undeb âg
yn bwnge
Tad an
pobl; hw
arfaeth a
aeth, ei
wchlaw
eddus:
wydd yr
hai llarie
rhoeddi
hai sy'n r
r Arglw
ob galaru
goniant y
rwisg yn h
m brenna
el y gogo
e ni ofod
haur o h
mig; chw
negis un v
r, ac yn
O. Argh
dwyt wedi
achawdwr
hechodau
ghalon, i
an hynny
gwna hy
r mwyn d
awenydd
ch tywallti

Pe buafai Iesu Crist mor allwog i achub, mor c-
 wyllysgar ac mor barod i gadw pechaduriaid tylodion
 etto pe buafai efe. Heb ei ordeinio, ei ofod a'i felio gan
 Dduw i'r gwaith hwnnw, ni buafai'r pechadur ar-
 gyhoeddedig byth yn edrych ar ei ol ef. na dymuno
 undeb ag ef, na hawl ynddo ef; ac am hynny mae
 yn bwngc pwysfawr iawn, gael gwybodaeth i Dduw'r
 Tad anfon a felio Crist i fod yn lachawdwr i'r
 pobl; hwn a feliodd Duw'r Tad; a feliwyd mewn
 arfaeth a chymhwysiad, a feliwyd trwy ei athraw-
 aeth, ei wyrthiau, ei fedydd, ei adgyfodiad; eithr
 uwchlaw'r cwbl a feliwyd yn ei enneiniad gogon-
 eddus: "Yspryd yr Arglwydd sydd arnaf, o her-
 wydd yr Arglwydd a'm henneiniodd i efangylu i'r
 rhai llarieidd, &c. i rwymo rhai yffig eu calon, i
 rhyoeddi rhyddid i'r caethion, ac agoryd carchar i'r
 rhai sy'n rhwym, i gyhoeddi blwyddyn gymmeradwy
 i'r Arglwydd, a dydd dial ein Duw ni, i gyflaro
 pob galarus, i ofod i alarwyr Sion, ac i roddi iddynt
 goniant yn lle hudw, olew llawenydd yn lle galar,
 swig yn lle yspryd cystuddiedig, fel y gelwid hwynt
 yn brennau cyfiawnder, yn blanhigion yr Arglwydd,
 fel y gogonedder ef," *Esaï 61, 1, 2, 3.* Ni feliwyd
 e ni ofodwyd nac angylion na feinctiau i'r gwaith
 hawr o brynedigaeth, ond Iesu Crist sydd yn
 unig; chwi ddylech edrych ar yr Arglwydd Iesu
 megis un wedi ei felio a'i enneinio i'r swydd o Eiriol-
 wr, ac yn ganlynol i ddadleu eich achos ag ef.

O Arglwydd! dy swydd di yn unig yw, mal yr
 dwyt wedi'th felio a'th ordeinio gan Dduw i fod yn
 lachawdwr, ac yn Bryniawdwr, i ddarostwng fy
 phechodan, i gyflnewid fy natur, i faneteiddio fy
 ghalon, i wellhau fy muchedd, ac i gadw fy enaid;
 an hynny gwna hyn er mwyn dy enw dy hun.
 Gwna hyn er mwyn dy swydd, a gwna hyn hetyd
 er mwyn dy goniant. "Ti a enneiniwyd ag olew
 llawenydd uwchlaw dy gyfeillion." Mae helaeth-
 ch tywalltiad o'r Yspryd arnaf nac sydd ar eraill;

ti a enneiniwyd â'r Yspryd ac â gallu, mewn dull a
modd anfesurol, ti a gynnysgaeddwyd â doniau
ardderchoecaidd yn odideoc f, yn gyflawnaf, yn
rhagoni pawb, ti a etholwyd ac a feliwyd, ac a ofod-
wyd i'r swydd o Eiriolwr, dan law'r Tad a'i f, a
chan hynny pa le yr âf am Iechydwriaeth, am fa-
ddeuant, am brynedigaeth, am rās a gogoniant, ond
attat ti.

Yn bummed, O's mynnwch fod yn dda yn amserol,
yna rhaid i chwi wybod yn amserol nad oes un ffordd i
iechydwriaeth ond trwy Iesu Grifft. Nid oes iechy-
dwriaeth mewn neb arall (gan lefaru am Grifft) canys
nid oes enw arall dan y nefoedd gwedi ei roddi ymhuto
dynion trwy ba un y mae yn rhaid i ni fod yn gadwedig.
Act. 4. 12. O's byth y byddwch gadwedig, rhaid i
chwi fod yn gadwedig trwyddo ef, ac efe yn unig,
mae'n rhaid i chwi beidio ac edrych am Iachawdwr
arall, neu am Gyd-Iachawdwr: Rhaid i chwi gael
eich cadw yn gyfan gwbl trwy Grifft, ac yn unig
trwyddo ef, neu ni's cedwir mo honoch byth: Rhaid
i chwi sefain allan fel y gwnaeth Lambert, pan y
oedd ef yn y tŷ, ac y cododd ei law a'i fyledd yn
fflamio, "Neb ond Crist, neb ond Crist." Pan dei-
sfodd Augustus Cesar ar y Senedd gyflyltu dau
Gynghorwr gyd âg ef, i wellhau rheolaeth yr im-
perodraeth; y Senedd a attebodd, fod hynny yn am-
mharch iddo ef, ac yn ddi-anrhydedd i w barn hwy-
thau, gyflyltu neb gyd â gŵr mor ddi gyffelyb ac
Augustus.

O gyfeillion, mae'n ddianrhydedd ac yn fychan-
dra i ogoniant a chyflawnder Crist, yn y gorchwyl
mawr o iechydwriaeth, gyflyltu dim g d â'r Ar-
gwydd Iesu, ac y mae yn beth mwyaf amharchus
yn y byd, i'ch rhewm, i'ch dealltwriaeth a'ch oeth-
ineb, gyflyltu dim gyd â Christ yngwaith pruned-
igaeth, ac yngwaith iechydwriaeth eich eneidiau.
Fe deywed St. Austin a Marce ina ofod i fun-
lun Crist a lun Pythagoras ynghyd; fel y mae la-
wer

er, nid yn unig yn Rhufain, eithr yn Lloegr, ac
mae arnaf oſn fod yng Nghymru, lawer ac fydd yn
fod Crist a'u gweithredoedd eu hunain ynghyd,
Crist a'u gweddïau ynghyd, Crist a'u dyfgawdwy
ynghyd, Crist a'u helusenau ynghyd.

O, pa fath iachawdwr tylawd, egwan, ac anni-
onol, y mae'r bobl hyn yn wneuthur o Iesu Crist?
Oddi eithr i'r dynion hyn ddyfod oddi wrth y peth
hyn, a dyfod at Iesu Crist yn unig am iechyd-
wriaeth, hwy a fyddant colledig yn ddiammeu yn
ragwyddol, er eu gwaith yn gwraho, yn gwybod,
er yn siarad llawer am Crist, megis y rhai hynny
a chlyfant erioed sôn am Iesu Crist.

Gorchymmynnodd Duw dan yr hên Destament,
a byddai i'r bobl wisgo dilledyn o lin a gwlan yng-
ghyd. *Na wisgo ddilledyn o amryw ddefnydd, megis
yn a gwlan ynghyd, Deut. 22. 11.*

Yr oedd y ddeddf yn gyfodol, ac yn dangos i ni
ai yn achos ein cyfiawnhad, ein iechyd-wriaeth, a'n
emmeradwyaeth, nad oes i ni gyssylltu ein gwei-
thredoedd a'n dyledswyddau, gyd â chyfiawnder
Crist; mae Duw yn casâu y cyfiawnder cymmys-
g. Yr oedd yr Hebreaid, yn ol llythyren y
deddf, yn cyfrif un edefyn o lin mewn gwlanen, neu
un edefyn o wlan mewn gwisg o liain, yn anghyf-
ithlon, felly yr un modd y cymmysc lleiaf yng-
gwaith cyfiawnder, a'i dirymma. "Ac o's o rân
d o weithredoedd mwyach; o's amgen, nid yw
rân yn rân mwyach, o's amgen nid yw gweithred-
edd yn weithredoedd mwyach, Rhuf. 11. 6.

Y neb a gymmysco ei gyfiawnder â chyfiawnder
Crist, y neb a gymmysco ei bydew tomlyd â gwaed
Crist, ei garpau a'i fratiau â brenhinol wisgoedd,
efydd âg aur Crist, a'i ddwifr â gwin Crist, fydd
y ffordd i fod yn golledig byth. Nid yw brenhinoedd v ddaear yn cartu cyd-fren-
noedd, neu rai cyd-radd mewn awdurdod; mae
llu yn anghymmodlon i ymrahiadau. Fe Fyn-
Crist

Crist fod yn Alecsander neu *Nemo*, Ddim, felly fod oll yn oll yng waith Cyfiawnder, neu ni bydd ddim oll. Rhaid i ni ddywedyd am Crist felly dywedwyd gynt am Cesar, Fe a ddichon gael cydymaith caredig, ond nid un cydeirchiol.

Gadewch i ni ddywedyd am Crist, megis y dywedodd gŵr cenhedlig gynt am ei gau-ddurwiau. Nad oedd efe yn priffo am danynt tra byddai Jupiter yn gyfaill iddo; felly tra b'o genym ninnau ein Iesu yn gyfaill, a'i gyfiawnder, a'i waed ef yn gyfeillion, ni a ddylem ddiystyru pob peth arall, ffeiddio dwyn un-rhyw beth i'w gydmaru ag ef, nid yw'r Cristion gwirioneddus yn gofalu am ddim nad oes ynddo ryw faint o Crist, y neb nid yw yn cadw yn gyfan-gwbl gyd â Christ, sydd yn gywir yddus yn cilio oddi wrth Crist, ebe Gregori. Nais anfen.

Nid oes un enw arall, un creadur arall, un gwaith arall, un haeddedigaeth arall, trwy ba un y gallwn gael ein cyfiawnhau a'n cadw, ond trwy Iesu Crist chwila allwch redeg o un creadur i'r llall, o un ddyledswydd i'r llall, ac o un ordinhad i'r llall; a pharhynoch a diffygio, wrth geisio esmwythder a gorphwysdra, boddlondeb a maddeuant, cyfiawnhad a rechydwriaeth, mewn rhyw ffordd neu gilydd, fforfydd arnoch yn ol y cwbl, ddyfod at Iesu Crist, llefain allan, "Neb ond Crist; neb ond Crist;" O, nid oes neb at Crist; nid oes neb at Crist; nid oes gweithredoedd, dyledswyddau, na gwasanaeth a eiddo Crist, nid oes dim gweddiau na dagrau i'w cydmaru â Christ, ac nid oes gyfiawnder a sancteiddrwydd cyffelyb i eiddo Crist.

Wela, gyfeillion, cofwch hyn, nid oes haeddian yn nagrau'r byd, i olchi ymaith un pechod; ac a ddichon yr holl rasufau a'r sancteiddrwydd sydd mewn angylion a dynion, bwrcafu pardwn am troseddiad lleiaf. Trwy waed Crist yn unig y mae maddeuant i'w gael.

Yn chw
n dda yn
amferol,
ymmain
eddynt pa

Nid yw
yn llai ei
bechaduri
bu pan
parhau g
ylodion y
ydd gant
duraid ty
eddwch,
c yn galv
rwy ei ain
au, ac i
eddwch a
r bechadu
osod heib
hallu, yn
yffig, yn
dau cnaw
osodir ar
esu Crist,
ni yw Crist
ae efe yn
lewidion,
mega, y d
wn bydd,
2. 13.
Fe gymr
thyrenna
f, ac Ome
r llythyr
desgrifiad
ob peth, a
ob peth, y

Yn chweched, ac yn olaf, O'r mynnwch fod yn dda, yn dda yn amserol, yna mae'n rhaid i chwari wybod yn amserol, fod ferch a chalon Iesu Grist yn cael ei gosod ym maint ar bechaduriaid er ei fod yn awr, yn y nef, ac heddynt pan oedd ef ar y ddaear.

Nid yw Crist yn llai cariadus, yn llai gof ius, nac yn llai ei ddymuniadau da i dragywyddol ddaioni bechaduriaid, yn awr yn y nef sydd wrth bell, nac bu pan oedd ef ar y ddaear; tyft ei waith ef yn parhau gweinidogaeth y cymmod i bechaduriaid tylodion ymhob oes; tyft yr ymddiddan gwaftadol ydd gantho trwy ei genhadon a'i Yspryd, a phechaduriaid tylodion, ynghylch y pethau a berthyn i'w heddwch, pethau tragywyddol; tyft ei waith yn curo ac yn galw yn waftadol ar bechaduriaid tylodion, trwy ei air, ei wialen, a'i Yspryd, i agor, i edifarhau, ac i ddal gafael ar drugaredd, ac i fod mewn heddwch âg ef; tyft ei waith gwaftadol yn attolygu ar bechaduriaid truan yn wyneb pob elfeulustra, a gosod heibio hyd amser arall, yn wyneb pob oedi a hallu, yn wyneb pob anghrefflo ac atebion gwrthwyffig, yn wyneb pob gwrthddyweddiad ac ymresymadau cnawdol, yn wyneb pob gwawd a dyfstrwch o fodir arno gan bechaduriaid; tyft y gair eglur, Iesu Grist, yr un ddoe, heddyw, ac yn dragywydd; yr ni yw Crist er cyn amser, yn awr, a rhagllaw; ynae efe yn anghyfnewidiol yn ei hanfod, yn ei adewidion, ac yn ei ferchiadau; *Myfi yw Alpha ac Omega, y dechreu a'r diwedd, medd yr Arglwydd; yr hwn sydd, yr hwn oedd, a'r hwn fydd, i ddyfod, Dat.* 2. 13.

Fe gymmerwyd yr ymadrodd hwn oddi wrth y llythyrennau Groegaidd, o ba rai Alpha yw'r gyntaf, ac Omega y ddiweddaf: Y gyntaf a'r ddiweddaf y llythyrennau egwyddorig Groegaidd, ydynt disgrifiad o honof fi, medd Crist, yr hwn wyf cyn pob peth, ac yn ol pob peth, yr hwn wyf uchlaw pob peth, yr hwn wyf yn anghyfnewidiol fy hun, ac

yn

yn fy meddyliau a'm hewyllys da i bechaduriau
truain. Can hynny, eneidiau truain, na rowch
i un meddwl caled am Iesu Grist, megis pe bydd
ef yn llai gofalus yn llai ei dofturi, yn llai ei dra-
garedd, at eneidiau truain yn awr yn y nef, na phar-
oedd efe yn byw ar y ddaear.

Ac fel hyn y darfu i mi fyned dros y Chwech
bethau a raid i chwi wybod am Grist yn amferol.
Pan oedd y Pab Leo yn gorwedd ar ei wely angen-
daeth Cardinal Bembus a rhyw destun o'r Agrythu
i'w gyfluro ef, ynteu a atebodd, *Ymaith d'r fath o*
bethau am Grist. Ond y mae gennyf well gobair
am danoch chwi, ac mi a ddymunaf arnoch ddy-
wedyd am yr holl bethau fydd islaw gwybodacth
am Grist a agorais i ehwi, mai y dywedodd y duwio-
bererin a ymdeithiodd i Jerusalem, a chan wel-
oddi amgylch y ffordd, ddinasoedd gwythlon, a
ynddynt weithredoedd mawrion o goffadwriaeth
au, a'i groesawi yn garedig gan y dinasyddion a
ddywedai yn fynych, "Nid oes i mi aros yma, ca-
nys nid dyma Jerusalem." O gwnewch chwitar-
felly, wyr i'finge a gwryfon, ynghanol hyfrydw-
cnawdol. O llefchwch allan, Ni's gallwn aros yma
am nad hon yw Jerusalem, nid hon yw'r wybodacth
am Grist a fydd raid i mi ei chael o's byddaf y-
ddedwydd yma, ac yn wynfydedig yn ol llaw.

D Y L E D S W Y D D IV.

Yn Bedwaredd, ac yn olof, *O's mynnwch fod y*
dda yn amferol, rhaid i chwi wneuthur cyfeillgarwch
a'r rhai sy'n dda yn amferol. O's mynnwch fod y
rasol ym moreu eich dyddiau, yna rhaid i chwi
ddechreu yn amferol i fod yn fawr yn ferchiadau
rhai fydd yn fawr gyd â Christ, ac fydd yn gwybod
llawer o'i feddwl ef. *Yr hwn a rodia gyd d'r doethion*
a fydd doeth, ond yr hwn a fydd gyfaihl i'r ynfydion,
gystuddir. Diar. 13. 20. neu fel y mae yn yr He-
braeg, a dorrir yn ddrylliau, megis pan y b'o llwy-
cael eu gyrru i ffoi o flaen y gelyn. *Holech oedd*

wrth A
yn ddo
nid fiar
fydd yn
mol y d
doeth, a
yn cym
gwna ch
rhodio
Ni's gal
rhaf fydd
ion gwa
O gy
gwnaeth
Scrythu
braeg, "
o amgyl
oddi wrt
eu rhwyn
chwi lar
a hwynt.

Mae ga
bren sych
felly gwr
ach dynio
dynion dif
Mae deall
cynnyddu
ach, wrth
haill a'r ll
Ac fel y
nnaint gv
wyr, gyd
elly yr hwr
yd ag ar
yd ac yn c
n am un l
chwarae,

wrth *Ha'ech*, y neb a rodia gyd â'r doeth, fe a fydd yn ddoethach; felly y mae yn yr iaith wreiddiol, nid siarad gyd â'r doeth, ond rhodio gyd â'r doeth, fydd yn eich gwneuthur chwi yn ddoeth, nid canmol y doeth, ond eich gwaith yn rhodio gyd â'r doeth, a'ch gwna chwi yn ddoeth; nid eich gwaith yn cymmeryd ychydig droion gyd â'r doeth a'ch gwna chwi yn ddoeth, ond eich gwaith chwi yn rhodio gyd â'r doeth a'ch gwna chwi yn ddoeth. Ni's gallwch ennill llawer o ddaioni oddi wrth y rhai fydd dda, ond trwy eu gwneuthur yn gyfeillion gwaistadol i chwi.

O gyfeillion, chwi a ddylech wneuthur fel y gwnaeth Joseph yn yr Aipht, am ba un y mae'r Scrythur yn dywedyd, Sal. 105. 25, yn ol yr Hebraeg, "Efe a rwymodd dywysogion llŷs Pharao o amgylch ei galon." O's byth y mynnwch ennill oddi wrth gymdeithas y seinctiau, rhaid i chwi eu rhwymo hwynt ar eich eneidiau, mae yn rhaid i chwi laturio am gael bod mewn cymdeithas agos â hwynt.

Mae gan yr Iuddewon ddihareb, y gwna dau pren sych ennyn un pren i'r, *Haiarn a boga baiarn*, felly gwr wyneb ei gyfaill, Diar. 27. 17. Mae cyfeillion dynion duwiol yn ennyn gwresogrwydd cariad dynion difraw, tu ag at Dduw, Crist, a'r nefoedd. Mae deall, synwyr, doniau, a diwidrwydd, yn cynnyddu yn gyffredinol yn gryfach ac yn fywiocach, wrth gyfeillgarwch, a mynych ymddiddan y maill â'r llall.

Ac fel y mae'r hwn a ddel lle b'o per-aroglau ac maint gwerthfawr yn cael eu cymmysgu, yn swyr, gyd ag ef archwaeth y per-aroglau hynny; felly yr hwn a ymddiddano â phobl dda, a ddwg gyd ag archwaeth peraid, ac a'i gwna e'n hyf-gyd ac yn ddymunol i eraill. Mae St. Austin yn en am un Polemon ac oedd yn gyfan gwbl am win chwarae, er hynny fe ddaeth yn ŵr gwyach pan ddaeth

ddaeth yn gydnabyddus ag ysgol y philosophyddion: Felly y mae llawer o wyr ifeinge, a fu yn fawr am win a merched, am chwarae a gwagedd, cellwair a ffolineb, a ddaethant yn wyr dewrion a gwerthfawr, wrth ganlyn cymdeithas a siamplau y rhai oedd rasol.

Dr Taylor y Merthyr, a lawenychodd am iddo ddyfod i garchar, o blegid iddo ddyfod yno i gael cydnabyddiaeth a'r Angel Duw hwnnw, Mr. Bradford, mal y galwodd efe ef; felly yn ddiammen mae llawer o bobl ifeinge a chanddynt achos i lawenychu yn dragywydd, ac i fendithio yr Arglwydd byth iddynt ddyfod yn gydnabyddus a'r cyfryw rai ag fydd yn ofni'r Arglwydd, ac yn rhodio yn ei ffyrdd ef, o blegid y daioni a dderbyniant oddi wrthynt.

Algerus, Merthyr o Italy, a ddywedodd, y byddai gwell gantho fod yn y carchar gyd â Chato, na bod gyd â Cesar yn y senedd-dy.

O bobl ifeinge, gwell a fyddai i chi fod gyd â phobl Dduw, pan y maent yn y cyflwr mwyaf gwael a diystyrus, na chyd â rhai annuwiol y byd hwn, pan y maent yn eu holl rialtwch a'u gogoniant; yn nydd e frif, chi a gewch weled mai hwy a wnaeth y farchnad oreu, y rhai a ddewisafant gadw cymdeithas gyd â Lafarus, er ei fod yn ei frathau, na'r cyfryw a gadwant gymdeithas eraill gyd â Deifes, er ei fod yn ei wisg borphor. Wele, bobl ifeinge, cofiwch hyn, cyfeillion a dillad fy'n fynych yn dywedyd chwedlau, er yn fyd, etto yn arwyddococa cystal ag iaith.

Dywed i mi gyd â phwy yr wyt ti yn myned minnai a ddywedaf i tithau pa fath un ydwyf, ebe'n hen ddihareb. Gwell oedd gan Cicero, (er ei fod yn Bagan) fod heb un cyfaill, na chael un drwg. Yr Arglwydd a ganiadhaio na b'o i'r Pagan hwn ac eraill o'r cyffelyb feddwl. gyfodi byth mewn barn yn erbyn neb o honoch chi, i ddwylaw p'ai y daw y traethawd hwn.

Ac fe
ag fydd
'grythu
lyrau, y
ei ofni
amferol.

Yn ail
ddidiau,
wyr eich
pecbod y
byw yn
gwnaeth
drygioni,
elud a ffr
rhiith lleia
gair Eido
yn arwyd
Apostol a
math a rh
ryglus iaw
fwytawyo

Y wre
agen leia
lleiaf fyd
uy gochel
Fe wna
Joseph yn
fydd gyd
calonnau i
ogel, y ne
iddo, ang
wreichion,
oddi cartre
rhaid iddo
arhith o be
gydwybod,
a ddylai ga
y. cnawd.

Ac fel hyn y bryfiais i fyned dros y pedwar peth ag fydd raid i chwi eu gwybod yn amserol, sef y fgythurau, eich calonau eich hunain, a'ch cyflirau, yr Arglwydd Iesu Grist, a'r rhai hynny sy'n ei ofni ef, o's byth y mynnwch fod yn dda yn amserol.

Yn ail, *O's mynnwch fod yn dda ym moreu eich dŷdianu, o's mynnwch geisio yr Arglwydd yng ngwanwyr eich oedran, mae'n rhaid i chwi ochelud achlysuron pechod yn amserol.* Ni ddaw dyn byth i ddechreu byw yn dda nes delo i ochelud yr achosion a'i gwnaeth ef yn ddrwg; *Ymgedwch rhag pob rhith drygioni, 1 Thef. 5. 22.* Mae yn rhaid i chwi ochelud a ffeiddio pob ymddangosiad o bechod, ie y rhith lleiaf a chysgod o bechod gwrthun. Y mae'r gair *Eidos*, yr hwn yn arferol y gyfieuthir *Rhith*, yn arwyddocau *rhwy* neu *sath*, ac felly meddwl yr Apostol a debygir fod fel hyn, *Ymgedwch rhag pob math a rhwy o ddrwg.* Mae'r pechod lleiaf yn be-ryglus iawn. Cesar a frathwyd â dagr, a llawer a fwyttawyd gan lygod a llâu.

Y wreichionen leiaf a all losgi y tŷ mwyaf, yr agen leiaf a all soddi y llong fwyaf, a'r pechod lleiaf fydd ddigén i andwyo dy enaid, ac am hyn-ny gochel yr achlysuron a fo yn dy dywys iddo.

Fe wnaeth Job gyfammod â'i lygaid; ni arosai Joseph yn statell ei feistres, ac nid eisteddai Da-fydd gyd â phobl ofer; tra byddo tanwydd yn ein calonau i demptasiwnau, ni's gallwn fod yn ddi-ogel, y neb a fyddo a phowdr gŵn oddi amgylch iddo, angenrhaid yw iddo ymgadw ymbell wrth wreichion, y neb nid yw yn gofalu am ei air da oddi cartref, nac am ei gyflur gartref, mae'n angenrhaid iddo ochelyd a ffeiddio pob ymddangosiad a rhith o bechod. Y neb ni fyrru nac archolli ei gydwybod, na cholli ei air da, Duw, na'r efengyl, a ddylai gashau hyd yn oed y wisg a halogwyd gan y cnawd. Gorchymynnodd yn y gytraith i'w

bobl, nid yn unig na addolent ddelwau, ond eu torri i lawr, ac na wnelent gyfammod na chyfeillach. A'r rhai sy'n eu haddoli hwynt, rhag eu denu trwy'r achlyfuron hynny i eulyn-addoliaeth gyd â hwynt; y neb ni fynno brofi o'r ffrwyth gwaharddedig, rhaid iddo beidio a syllu arno ef, a'r neb ni fynno ei frathu gan y farph, rhaid iddo beidio cyd-gyfeillachu â hi.

Y mae'n beth i'w sylwi, fod y ddeddf yn gorchymyn i'r Nasareaid, nid yn unig ymgadw oddi win a diod gadarn, eithr hefyd bod iddynt ymgadw oddi wrth rawn-win, pa un bynnag a'i Neithion neu sythion a fyddent, neu beth bynnag wnelid o'r winwydden, o'r galon hyd y croen; eithr pa ham y pethau bychain hyn ym mha rai nid oes berygl o feddwod? Yn sicr wrth waith y rhai hyn yn eu boddhau, y byddai iddynt chwennych y gwin, ac felly cael eu denu i bechu, i dorri eu hadduned, a gwneuthur gwaith i uffern, neu i Feddyg eneidiau: Mae Duw trwy hyn yn gwahardd yr achosion pellaf, yn dangos mor ochelgar, manol a gofalus y dylai dynion ochelyd ac ymgadw rhag achlyfuron, a chyffroadau, ac ymddangosiadau o ddrwg; yn wir y mae'n angenrhaid i ni ymgadw ymhell oddi wrth leoedd llithrig, y neb a anturio ar yr achlyfur i bechod, ac yna a weddia, *Arglwydd, nac arwain fi i brofedigaeth*, sydd debyg i un a ofod ei fŷs yn y tân, ac a weddia na losgo ef, neu i'r neb a fwriado ddiffoddi'n âg olew, yr hwn yn lle ei ddiffodd, a'i portha ac a'i cynnydda yn ddifawr.

Dywediad hynod un oedd, *Mae'n beth mwy gorcheftol ymgadw rhag syrthio, a ni ymhlith profedigaethau cryfion, nac yw cyfodi'r meirw*. Y sawl a fynno fod yn lân, ymgadwed rhag pŷg. Y neb ni fynno gael ei losgi, na dduged dân yn ei fynwes; yr hwn na twytta'r cîg, na phrofed mo'r cawl; yr hwn na fynno syrthio i'r pwll, rhaid iddo beido a chwarae ar ei ymmyl ef; diau, y sawl a ymgadwo rhag yr ergyd,

ergyd,
wrth ga

Y sa
hudolia
ofant i'r
yn y di
chwerw
gwenwy

Gwin
hwn sy'n
ochel be

Mae
dallafan
nheml y
ar y gw
oedd an
chwarae
Duw.

Mae
afant ac
ar achly
maint a
i drachw

Pan e
a chwe
merch i
nawdd i
danfona
gweled,
mlodau
oed.

Lisia
unig i
gwneuth

Ni fy
iddo ga
Plato
ei fod y

eryd, gocheled yr osgordd, *Ymgadw ymbell oddi wrth gau fatter*, Ecfod. 33. 7.

Y sawl na fynno ffoi oddi wrth achlyfuron, a hudoliaethau pechod (er mor hyfryd yr ymddangosant i'r llygaid, neu felus i'r genau) a gaiff brofi yn y diwedd yn fwy awchlym na gwinegr, yn fwy chwerw na'r wormwd, ac yn fwy marwol na gwenwyn.

Gwir yw'r hyn a ddywedodd mab Syrach, *Yr hwn sy'n caru perygl a ddisethir ynddo; yr hwn ni ochel berygl, ni's gall ochelyd defnyddio.*

Mae Socrates yn fôn am ddau o wyr ifeinge a ddaasant ymaith eu gwregysau pan yr oeddynt yn nheml yr eulun, a'r dwfr puredig fa ddisgynnodd ar y gwregysau, gan ffeiddio y dillad brycheulyd oedd am eu cyrph; ac a fydd i chwi, O wyr ifeinge, chwarae ac ofera âg achlyfuron pechod! Na atto Duw.

Mae hanesion am amryw Baganiaid ag a ochelasant achlyfuron pechod: ac a fydd i chwi anturio ar achlyfuron pechod? Ni fynnai Alecsandar gymmaint a gweled rhyw ferch lân, rhag iddi ei ddenu i drachwant. *note*

Pan oedd Scipio Africanus yn rhyfela yn 'Spain, a chweddi cymmeryd Carthage Newydd a'r cleddyf, merch ifange fonheddig brydferth a ffordd atto am nawdd i gadw ei diweirdeb; efe, pan glywodd a'i danfonodd yn ddiogel at ei thad, ac ni fynnai ei gweled, rhag i drachwant ei orchfygu, ac ynteu mlodau a gwres ei ieuengŵyd, sef, pedair ar hugain oed.

Lisia a gynghorodd Augustus ei gŵr, nid yn unig i beidio a gwnenthur drwg, ond i beidio a gwnenthur tebyg i ddrwg.

Ni fynnai Cefar chwilio tryfor-gist Pompey, rhag iddo gael achos newydd i ymddial.

Plato, wedi iddo farchogaeth ar geffyl, a dybiodd ei fod yn cael ei ynhyrfu i falchder, am hynny a

'ddisgynnodd yn ebrwydd oddi ar ei geffyl, rhai ei orchfygu gan falchder wrth farchogaeth.

Fe a ddywedir i Theseus dorri ymaith ei gynnau auraid, rhag i'w elynion ei orchfygu trwy ddal gafael arnynt.

O bobl ifeinge! a gaiff Paganiaid fel hyn ochelyd a ffoi rhag achlyfuron pechod, ac oni ffowch chwi, chwi y rhai sy'n eistedd dan lewyrch Haul yr E. fengyl? Y rhai hyn a fyddant yn dystion alaethus yn nydd mawr cyfrif, yn erbyn y rhai hynny ag fydd yn chwarae ag achosion pechod.

I ragflaenu gofalon cnawdol, mae Crist yn anfon ei ddiscyblion i'r ysgol at y creaduriaid direswm, *Mat. 6. 26. 32.* Ac i'ch rhagflaena chwithau rhag achlyfuron i bechu, gadewch i mi eich gyrru chwi i'r ysgol at y fath greaduriaid, fel y dysgoch gan ddynt i ochelyd ac i ymgadw rhag yr achosion o bechod.

Pan y mae'r Sepia, math o bysgod, yn deall eu bod mewn perygl o gael eu dal, a dywyllant y dwfr o'u hamgylch, ac felly yn fynych a ddiangant rhag y rhwyd.

Dywedir fod gwyddau y dwyrain, pan ehodont dros fynydd Taurus, yn cadw cerrig yn eu pigau, rhag clechdran, fel na chafai'r Eryrod, y rhai oedd yn gwylid am danynt yn y creigiau, eu clywed, a'u difa.

Oni wna yr holl ystyriaethau hyn ynghyd, eich annog i ochelyd achlyfuron o bechod, Ni's gwn i pa beth a wna. Mae gwir yn yr hen ymadrodd hwn :

*Y gwr ni wna un drwg ar dro,
Na wnaed gyffelyb iddo.*

Nid oedd yr Israeliaid i gadw bara fur-does yn eu tai, ne's darfod y Pasg, rhag iddynt gael eu temptio i'w fwytta.

CYFAR

C-Y

Yn dryde

yna cofwch

O's ceisi

wyn a bore

ar Holl-bre

Onid ydyr

nghamrau?

af yn gwele

na chysgod, a

eu hunain, J

Wrth y

troi y dyn

fab, yr ymb

canyys ffyrdd

mae'n edrych

Galli dwy

ffori Joseph

dwyllo, cany

llygaidd.

O bobl ife

llo'r dyn hw

eich hunain

fydd oll yn l

pan demptiv

ddim bod yn

stafell i ysta

Nid ydym e

yma.

O gyfeillie

weithiau yn

au, dy ffyrc

wely a'th fw

Aiphtiaid,

wyddocau

O gyfeillie

calonnau, a

gored, ac ya

CYFARWYDDIAD III.

Yn drydedd, O's mynnwch fod yn dda yn amferol,
yna cefnwch am lygad Duw yn amferol.

O's ceisiwch wasanaethu'r. Arglwydd yngwan-
wyn a boreu eich dyddiau, yna rhaid i chwi fyfyr-
io ar Holl-brefenoldeb Duw yn amferol.

Onid ydyw efe yn gweled fy ffyrdd, ac yn cystrif fy
nghamrau? canys ei lygaid fydd ar ffyrdd dyn, ac y mae
ef yn gweled ei holl gerddediad. Nid oes dywyllwch
na chysgod angen, lle y cuddia gweithredwyr anwiredd
eu hunain, Job 31. 4. a 34. 21, 22.

Wrth y rheswm hwn y mae Salomon yn ceisio
troi y dyn ifangc oddi wrth ei aflendid; Pa ham,
fab, yr ymhysfydi ac y cofseidi synwes gwraig ddiethr,
canys ffyrdd dyn fydd o flaen lygaid yr Arglwydd, ac y
mae'n edrych ar ei holl gerddediad, Diar. 5. 20, 21.

Galli dwyllo'r holl tyd, fel y gau Alecsander yn
istori Josephus, ond Augustus ni chymmer mo'i
dwyllo, canys mae gantho gyflymmach a llymmach
lygaid.

O bobl ifeinge, bobl ifeinge, chwi a ellwch dwy-
llo'r dyn hwn neu'r dyn accw, ac mor hawfed dwyllo
eich hunain; ond ni allwch ei dwyllo ef yr hwn
fydd oll yn llygaid. Mi ddarllenais am un, yr hon
pan demptiwyd i odineb, a ddywedodd, na allent
ddim bod yn ddigon dirgel; a chwedi ei dwyn o
ystafell i ystafell, hi a attebodd ac a ddywedodd,
Nid ydym etto yn ddigon dirgel, canys y mae Duw
yma.

O gyfeillion, ei lygaid ef y rhai fydd fyrddiwn o
weithiau yn eglurach na'r haul, a amgylcha dy eir-
iau, dy ffyrdd, dy weithredoedd, dy feddyliau, dy
wely a'th fwrdd. Cynddelw am Dduw gyd â'r
Aipatiaid, oedd Llygad ar deyrnwialen, yn ar-
wyddocau ei fod ef yn gweled pob peth.

O gyfeillion! holl feddyliau, geiriau, gobeithion,
calonnau, a gweithredoedd, ydynt yn noeth, yn
gored, ac yn eglur ger bron Duw. Mae Duw
yn

yn gywraint yn dal fulw beth yr ydys yn ei wneuthur gan ddynion, fel y gallo dalu i bawb yn ol eu gweithredoedd.

Mae St. Augustine yn adrodd am ryw chwareuwr, yr hwn, pan oedd heb gwmpeini, a elai ac a chwarae ger bron delwau y Duwiau.

O bobl ifeinge, llygad Duw a ddylai fod yn fwy yn eich golwg na'r holl fydd heblaw hynny; O nad ellid 'Igrifennu yr ysgrythurau â phin diamond ar eich calonau. *A glywoch mo bonof fi, (medd yr Arglwydd) ac oni chrynweh ger fy mron?* Jer. 5. 23. Mae angenrheidrwydd mawr o ddaioni yn cael ei ofod attom oddi yma, gan ein bod i wneuthur pob peth o flaen llygaid y Barnwr a wel bob peth, ac i'r hwn y bydd raid i ni roi cyfrif am bob peth.

CYFARWYDDIAD IV.

Yn bedwaredd, *O'i mynnwch fod yn dda yn amserol, yna rhaid i chwi wrando ar lais Cydwybod yn amserol.*

Ni ddechreu dyn byth fod yn dda, hyd nes dechreu wrando beth y mae Cydwybod yn ddywedyd. Tra trotho dyn glust fyddar at Gydwibod, y mae yn garchorwr i Satan, ac yn elyn i bob daioni. — O mor dda y buasai llawer, be buafent yn amserol yn gwrando ar lais Cydwybod.

O bobl ifeinge, peidiwch ac ymyrrach a chydwybod, peidiwch a chwareu a chydwybod, peidiwch a chau eich clustiau yn erbyn Cydwybod. Yr hwn ni wrendi ar lais Cydwybod, yn ei iengtyd a gaiff orfod o'r diwedd glywed y fath sennau ganddi, ac a wna ei fywyd yn uffern. Cydwybod yn cyfetu, fydd fel llew yn cysgu, yr hwn pan ddeffru a rŵa ac a chwrna; felly y gwna Cydwybod, *Mat. 9. 22.* Cydwybod fydd (*mille testes*) fel mil o dystion, naill ai gyd â, neu yn erbyn dyn. Yr hwn droiff glust fyddar at Gydwibod, a gaiff o'r diwedd ei phrofi yn cnoi yn wastadol, megis Fyltur Prometheus. Judas a'i profodd felly; felly y darfu Spira a Blair o Scotland ei phrofi hefyd.

Mi a d
fychodd
Aufpurg
ddychryn
rwy mo yn
efe yn lle
gywydd,
o'i flaen o
cholli Cyd
Wele,
wybod yn
yn y diw
odd y dyn
mi a'th dd
Felly y d
arnat lawe
fy mod we
goreu, neu
glywed; a
le bynnag
a'th lanwa
mi a'th ddi
law ar y p
ddyliau i g
ion, a'th l
gartref, m
oddi eartre
cwmpeini,
yn beth ch
wad, ac an
wyneb i m
edd yn yr y
diferyn o Gy
bydol.

Wele, wy
mha un Cy
canys y Bar
geiriau tég

Mi a ddarlleuiais am un Ioan Hofmeister, a glafychodd yn ei letty, fel yr oedd yn ymdeithio tu ag Aufpurg yn Germani, yr hwn y daeth arno y fath ddychryniadau Cydwybod, fel y gorfu iddnt ei rwymo yn y gwely a chadwynau, ymha le yr oedd efe yn llefain allan, ei fod wedi ei ddamnio yn dragwydd, ac na wn'ai yr addewidion a roddwyd o'i flaen ddim daioni iddo, a'r cwbl am iddo archolli Cydwybod, a throï clust fyddar atti.

Wele, wyr ifeinge, o's na wrandewch ar Gydw-ybod yn amserol, chwi a gewch glywed Cydwybod yn y diwedd yn dywedyd wrthyich, fel y dywedodd y dyn hwnnw wrth ein Hiachwawr; *Athro, mi a'th ddilynaf pa le bynnag yr elych*, Mat. 8, 19.—Felly y dywed Cydwybod, Bechadur, mi a elwais arnat lawer mil o weithiau, ac a ddywedais wrthyit, fy mod wedi fy ordeinio, i fod i ti naill ai'r cyfaill goreu, neu'r gelyn gwaethaf; ond dydi ni fynnit glywed; ac am hynny'n awr mi a'th ddilynaf i ba le bynnag yr elych; ymprydia, mi a'th ddilynaf, ac a'th lanwaf âg ofnau a dychryniadau; gwledda, ac mi a'th ddilynaf, ac a ddangosaf i ti y fath 'scrifen-law ar y pared ag a wna dy wedd i newid, dy fedyddyliau i gynhyrfu, cymhalau dy lwynau yn rhyddion, a'th liniau i guro yn erbyn eu gilydd; aros gartref, mi a'th ddilynaf o'r gwely i'r bwrdd; dôs oddi eartref, mi a'th ddilynaf i bob lle ac i bob cwmpeini, a thi a gei wybod ei fod yn ddrwg ac yn beth chwerw i ti, mor fynych esculuso fy ngalwad, ac anufuddhau i'm llais, a rhodio yn wrthwyneb i mi; yn awr ti a gai brofi, fod gwirionedd yn yr ymadrodd hwnnw o eiddo Luther, *Un diferyn o Gydw-ybod euog a lwngc i synu Fôr o lawenydd bydol*.

Wele, wyr ifeinge, y mae dydd yn dyfod ym mha un Cydwybod dda a fydd well na phwrs da; canys y Barnwr y pryd hynny ni ddodir heibio â geiriau tég a gweniaeth, a gobaith o wobr; am hynny

hynny fel y galloch godi'ch pennau yn y dydd hwn-
nw, gwnewch Gydwybod o wrando ar lais Cyd-
wybod yn hwn eich dydd chwi.

CYFARWYDDIAD V.

Yn drydedd, O's mynnwch fod yn dda yn amserol,
yna rhaid i chwi fynnu gwybod yn amserol, ym mha le
y mae gwir happusrwydd yn gorwedd.

Cantys ni ddechreu neb fod yn dda, hyd nes de-
chreuo ddeall, ym mha beth y mae dedwyddwch
yn gynnwylfedig.

Y philosophyddion yn dadleu am happusrwydd,
a ymrannafat mewn dau cant a phedwar ugain ac
wyth o opiniwnau; am hynny y gwr y mae Pla-
tarch yn crybwyll am dano, wrth en crybwyll yn
ymddadleu ynghylch daioni pennaf dyn, un yn
haeru mai yn y peth hwn yr oedd, arall mai mewn
peth arall. a. aeth i'r farchnad, ac a brynodd bob
peth oedd dda o'r olwg, gan obeithio ym mylg y
cwbl, na byddai iddo fethu ei gael; ond fe a ga-
fodd ei dwyllo.

Llawer fy'n edrych am happusrwydd mewn pe-
chod, eraill yn y creaduriaid; ond rhaid iddynt
oll ddywedyd, Nid all dim roddi y peth nad oes
ganddo; o's na bydd dwfr yn y ffynnon, nid allir
cael dim oddi yno; o's na oes gan ŵr arian, nid
all roddi dim; o's nad oes happusrwydd yn y cre-
aduriaid, nid allant ei roddi; yn awr, nid yw y
perl gwerthfawr hwn, Dedwyddwch, i'w gael yn
ein mynwes, nac yn y creaduriaid. Mewn gair,
Happusrwydd dyn fy'n gorwedd.

1. Yn ei gymmundeb â Duw, fel y mae profiad
a'r 'ferythurau yn dangos, Psal. 114. 1. Gwyn fydd
y bobl hynny y rhai y mae'r Arglwydd yn Dduw iddynt.
Y dyn fydd a'i enaid mewn cymmundeb â Duw,
a gaiff brofi mwy o ddedwyddwch mewn anialwch,
mewn ffau, mewn ogof, ie mewn angydd, nac yn
holl bleferau bydol, a phob bodlonrwydd arall.

2. Ym

y maddeun

odau. Be

glwydd idd

Nid bend

digidig y

y dyn cyfo

dynwyd;

neu'r cada

yr Arglw

nech, gan

3. Yn y

mwyach,

a welant

ei weled e

agant ei

wedais yn

am hynny

C

Yn ddi

yna rhaid i

Rhaid

chwantau

foreu yn

gwympo

allan a ph

yn ddau,

awr, i we

wastod ed

C

O's myn

chod a' ch e

fel Gelyn

Gariad

iaid a ph

cnaw tol,

Fel y ma

ain, tra

2. Ym

2. Yn maddeuant pechod. Bendigedig yw efe yr hwn y maddeuwyd ei gamweddau, ac y cuddiwyd ei bechodau. Benaigedig yw efe yr hwn ni chyis yr Arglwydd iddo anwiredd, ac yn ei yspryd nid ves twyll.— Nid bendigedig yw y dyn anrhydedd s, ond bendigedig y dyn y maddeuwyd iddo; ni bendigedig y dyn cyfoethog, ond bendigedig yw'r dyn a bardynwyd; nid bendigedig yw'r dyn dysgedig, y call, neu'r cadarn, ond bendigedig yw'r dyn ni chyfrif yr Arglwydd iddo drosedd. Gwna a mi se y mynnach, gan i ti faddeu fy mpechod, ebe Luthier.

3. Yn y mwynhad o Ddaw, pan na byddom yma mwyach, Bendigedig y rhai pur eu calon; canys bwy a welant Dduw, Mat 5. 8. Yn awr nid ydynt yn ei weled ef ond yn dywyll, ond yn y nefoedd hwy a gant ei weled ef wyneb yn wyneb. Mi a ddywedais yn helaeth am y pethau hyn o'r blaen, ac am hynny ni chwanegaf yn awr.

CYFARWYDDIAD VI.

Yn ddiweddaf, O's mynnwch fod yn ddau yn amserol, yna rhaid i chwi dorri'ch cyfammod a phechod yn amserol.

Rhaid i chwi gwympto allan a'ch gwŷnïau a'ch chwantau yn amserol; rhaid i chwi ymarfogi yn foreu yn erbyn pechod; ni ddechreu dyn byth gwympto i mewn at Grist, nes y dechreuo gwympto allan a phechod; hyd nes y b'o yr enaid a phechod yn ddau, nid eill yr enaid a Christ fod yn un. Yn awr, i weithio eich calonnau i hyn, rhaid i chwi'n wastod edrych ar bechod tan y Cyffelybiaethau hyn:

CYFFELYBIAETH I.

O's mynnwch dorri'r cyfeillgarwch sydd rhwng pechod a'ch eneidiau yn amserol, yna edrychwch ar bechod fel Gelyn yn amserol.

Gariadus frodur, rwy'n deisyf arnoch, fel dieithriad a phererinion, ymgadwch rhag trachwantau cnawtol, y rhai sy'n rhyfela yn erbyn yr enaid.— Fel y mae'r wiber yn cael ei lladd gan ei rhai bychain, tra y maent yn ei bol, felly y mae pechaduriaid

iaid truain yn cael eu bradychu a'u lladd gan eu
chwantau eu hunain, y rhai y maent yn feithrio
yn eu mynwesau.

Y mae pechod yn dal dyn fel y daliodd Pytaeus
Phylon, a rhwyd, pan oeddynt yn ymladd, ac felly
a'i gorchfygodd. Dirfawr ddrwg nwydau pechod
a allwch weled yn 'stori'r Italian hwnnw yr hwn yn
gyntaf a wnaeth i'w elyn wadu Duw, a chwedl
a'i brathodd trwy ei galon, ac felly ar unwaith a
ddestrywiodd enaid a chorff. Y mae pechod yn ein
bradychu i ddwylo'r diafol, fel y bradychodd Da-
lilah Sampson i ddwylo'r Philistiaid.

Gwenwyn melus a lyngcir yn bawdd, ond O
y mae gwedl'n yn cnoi ac yn llosgi, hyd yn oed
llinyddau'r galon; felly y mae pechod; O eneidiau
truain, oni phrofasoch chwi felly yn fynych?

Pan feddylodd Phocas y mwrddrwr sicrhau ei
hunan trwy adeiladu muriau cadarn o'i amgylch,
efe a glywodd let o'r net yn dywedyd wrtho, *Er-
ucheled yr adeiladi dyfagwyr, etto y pechodau oddi serun
yn ebrwydd a'i dadseilia.*

Mae St. Ambros yn son am un Theorimus, yr hwn
pan oedd clefyd arno, dywedodd y physygwr wrtho,
*O's na ymadawai d meddwodod a phutteindra, y collai
ei olygon; yr oedd ei galon wedi ymroddi cymmaint
ar ol pechod, fel y gwaeddodd allan, (vale lumen
amicum) O's felly y mae, ffarwel olygon anwyl.*

O pa fodd yr oedd ei drachwantau ef yn rhyfala
yn erbyn ei gorph a'i enaid.

Mae'r hen Ddyn yn gyffelyb i gyfaill anffyddlon,
neu fradwr gweniaethus; er ei fod yn galettach
ymladd a thrachwantau nac ymladd a'r groes; etto
rhaid naill a'i ymladd neu farw; o's na fyddwch
chwi yn anghu i'ch pechodau, hwy a fyddant yn
anghu i'ch eneidiau chwi.

Dyweddodd yr *Oraci* wrth y Cyrrheaniaid, *Na's
gallent fod yn ddedwydd, heb fod bob amser mewn rhyfel,
felly ni's gallwn ninnau fod yn ddedwydd heb fyw a ma-
raw yn ymladd yn erbyn ein trachwantau.*

O Bob
fel gelyd
ei erbyn

Wele

fy'n can

thian uw

fel y mae

felusaf, f

en fuddy

drachwan

well na'r

a gymmer

Y mae

ond y ma

tu fewno

flammau

rhydeddu

Pan oe

wely, ym

un a' rod

iaeth a ga

Am i

ion gwaet

chell, a'u

gwerthfay

y tŵr ca

cathion i

chwi y m

byn y me

i'ch plaid

och ar we

cyflur cyf

ddygoliet

hunain.

C

Yn ail.

ydych am a

yna edrych

O bobl ieuag, a allwch chwí edrych ar bechod fel gelyn, a phedro a thom ag ei, ac ymarfogi yn eierbyn.

Wle, cofiwch hyn, yr hyfrydwch a'r mellder fy'n canlyn buddygoliaeth ar bechod, fydd hi o weithiau uwchlaw dy chymmygol iellder pechod. Ac fel y mae buddygoliaeth ar bechod yn fuddygoliaeth felfar, felly y mae yn fuddygoliaeth fwyaf. Does an fuddygoliaeth cyffelyb i fuddygoliaeth dyn ar ei drachwantau. *Yr hwn sy'n bwrwryd ei dang yn well na'r galluog, a'r hwn a reola ei yspyd, na'r hwn a gymmer ddaid.*

Y mae'n anrhyddus gorchfygu gelyn oddi allan, ond y mae'n fwy anrhyddedus gorchfygu y gelyn tu fewnol; y mae yn anrhyddus iawn orchfygu mamau tanlyd, ond y mae yn llawer mwy anrhyddedus orchfygu trachwantau tanlyd.

Pan oedd Salentinian yr Ymerawdwr, ar ei glaf wely, ymhit ei holl fuddygoliaethau, nid oedd ond un a roddodd iddo hapusrwydd, sef y fuddygoliaeth a gafodd ar ei galon ddwrg.

Ah! bobl ieuag, bobl ieuag, mae'n gelynion gwaethaf o'r tu mewn i chwí, a'u holl frad, dichell, a'u trais fydd ar eich enaid, eich rhan fwyaf gwerthfawr: canys gwybod y maent, o's enilliant y tŵr caern hwn, mai hwy bwrwbl, ac mai cathlon iddynt a fyddwch byth. Ac felly arnoch chwí y mae'n sefyll, i'ch arfogi eich hunain yn eierbyn y mewnoel ynnion hyn; ac os cymmerwch Crist i'ch plaid, chwí a gariwch y dydd, a phan orwedd-och ar wely anghen, chwí a gewch brofi na' oes un cyflur cyffelyb i'r cyflur sy'n coddi wrth y fuddygoliaeth ar eich calonnau a'ch trachwantau eich hunain.

CYFFELYBIAETH II

Yn ail. O's ydych am dorri cyfnewid a phechod, o's ydych am arfogi eich hunain yn eierbyn pechod yn amserol; yna edrychwch ar bechod fel rhwymau'r enaid.

N

Fel

Felly y mae rhwymau yn clymu pethau ynghyd, felly y mae pechod yn clymu'r pechadur a methdith ynghyd, y pechadur a digofaint ynghyd, yn cadwyno pechadur ac uffern ynghyd.

O bobl ifeinge, does un caethiwed cyffelyb i gaethiwed enaid; caethiwed yr Israeliaid dan Pharaon, a chaethiwed y Crist'nogion dan y Twrc, nid yw ond caethiwed corph, y rhan waelaf a lleiaf o ddyn, ond eich caethiwed chwi fydd gaethiwed enaid, y caethiwed gwaethaf oll.

O gyfeillion! edrychwch ar eich pechodau bob amser fel cadwynau, ie, y cadwynau gwaethaf oll; pob cadwynau eraill fydd gadwynau aur, mewn cyffelybiaeth i'r cadwynau haiarn a phrës, y cadwynau hynny o drachwantau, a pha rai i'ch rhwymu.

O! pwy all edrych ar ei gadwynau, ei bechodau fel hyn, a pheidio a'u ffeiddio, ac ymdrechu i gael rhyddhad oddi wrthynt? Motto Justinus yr ymerawdwr oedd, "Rhyddid fydd amrhiliadwy."—O's yw rhyddid gwladol felly, diau fod rhyddid yfrydol yn llawer mwy gwerthfawr. O's gofynnwch i eneidiau a fu unwaith yn gaethion, y rhai ydyn yn awr yn rhyddion yng Nghrist, hwy a dystiolaethant mai felly y mae.

St. Crystostom a lefarodd yn dda, pan ddywedodd, am Joseph, pan ddaliodd sulw, mai efe oedd y gwr rhydd, ac mai ei feistres oedd mewn caethiwed, ie, mewn caethiwed i'w thrachwantau ffeidd, pan y temptiodd hi ef. ac y gwrthododd ynteu. Wele, y tath ac ydynt yn byw fwyaf uwchlaw pechod a phrofedigaeth, ydynt y gwyr mwyaf rhydd; nid yw y lleill, y rhai sy'n byw dan rym eu chiwantau, ond slafiaid ac mewn rhwymau, er eu bod yn breuddwydio ac yn son am ryddid, *Tit. 3. 3.*

CYFFELYBIAETH III.

O's mynnwch dorri cyngair a phechod, yna edrychwch bob amser ar bechod fel tân ysol.

Cefsiwch

Cefsiwch

tân hwn

y cippiw

cippiodd

thrais dw

tŷ, y mo

y wraig,

enaid; y r

yn difa y

mil o fyde

ffodd y tân

ychydig f

llotgi enei

fydd er ddi

Mi a do

profedigae

farwor llo

wedat, O

hyn a'i ha

uffern wrt

i edrych a

yr amryw

thân yspri

un y mae d

Ac yn g

llong ar dâ

yw! felly

beth ofnad

yw fy anw

yr Hebrae

nrych am g

effaith; ca

Fy anwire

awdd mor

nybod, na'

wangred, y

garedd Du

gan fradych

grogodd,

Ceiliwch eich tadw eich buhain ac eraill rhag y
tân hwn; O cippiwch hwynt allan o'u pechodau, fel
y cippiwch blentyn cyfaih allan o'r tân; neu fel y
cippiodd yr angel Lot o Sodom ar frys, a chyd a
thrais dwyfol. Fe ddichon tân naturiol losgi eich
tŷ, y moddion, y trysor, y gweinidog, y plentyn,
y wraig, y corph; ond y mae y tân hwn yn losgi'r
enaid; y mae yn dinistrio ac yn difa yr enaid, y mae
yn difa y rhan ardderchoccaf, mwy gwesthfawr na
mil o fydoedd; mae gan bob dyn law a chalon i ddi-
ffodd y tân a fyddo yn losgi tŷ ei gymmydog, ond
y chydig fydd a llaw a chalon i ddiffodd y tân ac sy'n
losgi eneidiau eu cymmydogion. Hyn fydd, a hyn
fydd er dirfawr alarnad.

Mi a ddarllenais am un yr hwn pan amgylchaf
profedigaeth ef i'w annog i bechu, a ofodai ei law ar
farwor llosgedig, a chan na allai ei ddiodeff, a ddy-
wedai, O pa fodd y diodeffat i boenau uffern! A
hyn a'i hattaliai ef rhag drwg. Ond beth yw tân
uffern wrth dân pechod; Yn awr i'ch annog chwi
iedrych ar bechod fel tân, ystyriwch gyd a myfi,
yr amryw gyffelybiacthau rhwng tân naturiol, a
thân ysprydol, tân ysprydol yw pechod, yn-erbyn pa
un y mae digofaint Duw, fel tân yfol.

Ac yn gyntaf, Y mae tân yn beth ofnadwy iawn;
llong ar dân, tŷ ar dân, O mor ddychrynlyd yd-
yw! felly pechod yn gorwedd ar gydwybod fydd
beth ofnadwy iawn, a dychrynlyd dros ben. *Mwy*
yn fy anwiredd nac a allaf ei eddf, felly y mae yn
yr Hebraeg. Pechod neu anwiredd a ofodir yn fy-
nych am goib pechod, megis yr effeithiwr am yr
effaith; canys pechod yw tad naturiol cospedigaeth.
Fy anwiredd (medd Cain) fydd mor sawr, ac yn gor-
wedd mor arw, mor ofnadwy a dychrynlyd ar fy nghy-
nybod, na's gallir ei suddau. Ac yn llyn trwy fel-
wangred, y mae ef yn brathu dan ar unwaith; tru-
garedd Duw a'i enaid ei hun. Felly Suddas, *Pechod*
yn fradychu gwaed gwirion; ac efe a aeth allan ac a
yn gregodd, Mat. 27. 3. 4. 5.

Fel mair oes ymladd â thân nerthol, felly mair oes
gwrthfelydd. Duw pan y gosodo, bechod adref at y
gydwybod; se ddewis dŷn y pryd hynny, ymdagu
neu ymgrogi, yn hytrach na byw tan y fath ghyfau,
ac i ergydion cydwybod. Y mae hanesion yn llawn o
esampïan o'r natur hyn. Ond rhaid i'm frysio at y
diweddglo.

Yn ail, Y mae tân yn niweidiol iawn, pan y
torro allan o sinneu neu dŷ, felly y mae gyd â phe-
chod. Y mae pechod yn ddrwg yn y llygad, yn
wacth yn y tafod, yn waetho lawer yn y galon, ond
yn waethaf oll yn y bywyd. Tân pan y mae allan
o'n le (priodol) a all wneuthur llawer o niweid yn y
tŷ, ond pan y mae yn ffaglu allan, y pryd hynny y
mae'n gwneuthur y drwg mwyaf i eraill, 2. Sam. 12.
9. hyd. 15.

Pechod yn y galon all ddifetha dŷn, ond pechod
yn y fuchedd all ddifetha eraill yn gyfal a dŷn ei
hun. Gosod wyladwriaeth ar dy lygad, gwyliad-
wriaeth fo mwy ar dy galon, ond yn iwyaf oll ar
dy fuchedd, Job 31. 1; 23. 1 Eps. 5. 19.

Y mae Sylfan yn adrodd fel yr oedd y cenhed-
loedd yn gwawdio rhai Crist'nogion, y rhai trwy eu
bucchodau a wnaent efengyl. Crist i fod yn wra-
dwydd; "Pa le (ebe hwy) y mae'r gyfraith dda y
maent yn igredu? Pa le mae'r rheolau duwioldeb
hynny y maent yn ddyfgu? Y maent yn datllen yr
efengyl sanctaidd, ac etto y maent yn afluant. Maent
yn olywed i'grifenedau'r apostolion, ac etto maent
yn feddw i. Maent yn canlyn Crist, ac etto yn llun-
usodhau i'w orfchymynion. Y maent yn pldo-
fessu cyfraith sanctaidd, ac etto yn arwain buchedd
au drwg.

Ond se fu bucheddau Crist'nogion eraill mor
sanctaidd, felly darfu hyd yn oed i'r Paganiaid
ddatfalu amynny, a hwyeddyd, "Dian mai Ddu
daionus yw hwn, gan fod ei weision ef mor dda."

Hyfryd yw gwelod buchedd Cristion yn i'fponiad
ar fuchedd Crist,

Mae
dywed
fer. ac
Y n
ddwyn
gelynic
arall
byw fel
Syrs (r
ion, ne
Yn
gwneut
chenyd
caledu
galwed
Jer. 5.
Megi
rhan fw
O pa
ledu y d
der med
meddyl
at gwm
Achwy
Hai am y
a wneir
yn llaw
Yn be
felly y
Oh, r
brahim,
eraill; e
marwol,
redu, yn
phechod
hyd, et
rhaid idd
bren ag

Mae St. Awstyn, wrth ielaru am y 'Igrithur, yn dywedyd, mai geiriau ydynt i'w credu a'u hyrwyddu. ac nid yw darllen yn unig.

Y mae rhyw Bagan yn ein cynghori ni i ymddwyn ein hunain mor wiliadwrus, a phe b'ai efa gelynyon bob amser yn ein canfod ni. Ac ebr un arall (Epictetus) Rhag cywilydd naill ai byddwch byw fel Stoiciaid, neu gadewch heibio enw Stoiciaid. Syrs (meddat) naill ai byddwch fyw fel Cristnogion, neu ymadewch ag enw Cristnogion.

Yn drydydd, Y mae tan yn caledu; y mae yn gwnethur y clai meddal yn galed at bwrpas y crochenydd; felly y mae pechod yn caledu, y mae yn caledu y galon yn erbyn gorchymynion Duw, galwedigaethau Crist, ac ymdrechadau'r Yspryd, Jer. 5. 3. Pen. 10. 3. Esay 9. 13.

Megis y gwelwch yn Pharap, yr Iuddewon, a'r rhan fwyaf o'r rhai fydd dan lam yr Efengyl.

O pa gymifer a ddarfu i'r tan hwn (pechod) galedu y dyddiau hyn, trwy eu denu hwynt i ysgafnder meddwl, a thrwy eu harwain hwynt i roslaw meddyliau caled am Dduw, ac i gwynmpo i mewn at gwmpeini gwar-galed, tueddol i galedu enaid? Achwynodd un er ys talun, fod llawer yn meddwl rhai am y trofeddau a wneir yn erbyn Crist, na'r rhai a wneir yn eu fierbyn eu hunain. Y mae'r oes hon yn llawn o'r fath eneidiau caled di-deimlad.

Yn bedwaredd, Mae tan yn ellennu fywiol, tymmus, felly y mae pechod.

Oh, mor fywiol a gweithredol oedd y tan yn Abraham, Dafydd, Job, S. Pedr, S. Paul, a seintiau eraill; er i Crist, trwy ei farwolaeth roi iddo glwyf marwol, etto y mae'n byw, yn bod, ac yn gweithredu, yn y ffaith anwylaf. Er na anwyd gras a phechod ynghyd, ac na ch'at ychwaith farw ynghyd, etto tra byddo'r ffaith goreu yn fyw yma, rhaid iddynt fyw ynghyd. Y mae hanes am figysbren ag oedd yn tyfu mewn mwgwr gerllaw, a rhob

moddion a arferwyd i'w lladd hi : hwy, a dorrafant
ymaith y canghennau, a hi a dyfodd drachem, hwy
a dorrafant y maith y corph, a hi a dyfodd drachem.
hwy, a'i torrafant wrth y gwraidd, a beunydd yr
oedd hi yn fyw ac yn tyfu, hyd oni thynnafant i
lawr y fagwyr gerrig : Hyd oni thynno marwol-
aeth i lawr ein magwyr gerrig ni, fe fydd pechod
yn fyw, fe lyf y tan hwn.

Gallwn ddywedyd am bechod, fel y mae rhai yn
dywedyd am gapod, fod ganddynt lawer bywyd ;
lleddwch hwynt drachem a thrachem, ac byw a
fyddant ; felly lleddwch bechod unwaith, ac efe a
adfywia, ie, dwywaith, ac efe a fydd byw drachem.
&c. Y mae pechod yn gyffelyb i'r anghenfil hwn-
nw Hydra, torrwch ymaith un pen iddo, ac fe gy-
fyd llawer yn ei le ef.

Yn hummed, Mae tan yn preiddio, ac yn ym-
ddirwyn i bob cngl ac agen ; felly y mae pechod yn
ei ddirwyn ei hun i'n meddyliau, geiriau a gweithred-
oedd ; ef a'i dirwyn ei hun i'n daelltwniaeth, i'w
twyllo hwynt ; ac i'n barnau, i'w gwyn-droi hwynt ;
ac i'n hewyllysiau i'w gwenwyno hwynt ; ac yn
serchiadau, i'w hanrhefnau hwynt ; ac i'n cydwybod-
au, i'w llygru hwynt ; ac i'n hymddugiadau i'w
darostwng hwynt. Pechod a'i dirwyn ei hun i bob
dyledswydd, a phob gweithred, a phob trugaredd,
efe a'i dirwyn ei hun i bob peth ag ydym yn fyw-
han, ac fydd yn perthyn i ni.

Hannibal, wedi gorchfygu y Rhufeiniaid mewn
brwydr, a wisgodd ei wyr ei hun ag arfogarth y
Rhufeiniaid, a thrwy'r ddichell hon, a gymmerodd
ddinas oddi ar y Rhufeiniaid. Ond beth oedd dich-
ellion Hannibal at ddichellion pechod, dichellion
Satan ? O's mynnwch adnabod en dichellion hwynt,
darllenwch fy mhraethawd, a elwir Meddyginaeth
werthfawr yn erbyn dichellion Satan.

Yn chweched, Elfen yn difa, yn yllu, ydyw'r tan,
y mae yn troi pob tanwydd yn lludw, blaid ydyw,

fydd

fydd yn
yn dan fy
a Gomer
Caldeaid
diwedd e
a fwyttac
rwyfira
foddodd i
fel hwn
dedwydd
ddarfus i'

Y mae
yn ei dd
wrthym,
o eiddo'r
llythyren

Pwy o hon
yd a'r ll

O wyr
noch bob
ag fydd
seydd tra

gwna era
Mi dda
pan dem
telniwr af

a alwodd
arno er e
efe a atte
fe attebod

cymmain
ymostwng
ddai iddi
uffern yn
lur iawn,

C
O's myn

web as f

dyddiau,

fydd yn bwyta i fynu'r cwbl : Felly y mae pechod
yn dan fy'n difa ac yn ynu'r cwbl, se a drodd Sodoma
a Gomorra yn lludw, se ddifethodd deyrnasodd y
Caldeaid, y Persiaid a'r Groegiaid, ac a ddifetha o'r
dwedd deyrnas y Rhufeiniaid hefyd : y blaidd hwa
a fwytaodd i nerth Sampson, tegwch Abolom, yf-
rwystra Ahitophel, a gogoniant Herod, &c. i Fe
foddodd un byd eisoes, ac o'r dwedd a lysg an arall,
sef hwn. O, gynnifer o oherthion, o galonau,
dedwyddwch, llawenydd, cyffwrdd, yr enidiau, a
ddarfu i'r tân hwn (pechod) ddifetha a dstrwyin.

Y mae Peter Campis, Esgob Berry yn Ffrainc,
yn ei ddarluniad o dragywyddoldeb, yn dymedyd
wrthym, i rai gwyr defosionpl beri i'r geiriau hyn
o eiddo'r prophwyd Esay, gael eu sgrifennu mewn
lythyrennau aur ar astell eu ffinniau. Esay 33. 14.
Pwy o honom a drig gyd â'r tân yffol, pwy a breswylia
gyd â'r llefsefydd dragywyddol.

O wyr ifeinge, wyr ifeinge, mi a ddymunaf ar-
noch bob amser edrych ar bechod fel tân : se fel tân
ag fydd yn gosod sail i dan dragywyddol, i lef-
sefydd dragywyddol, a hyn a all weithio, pan na's
gwna eraill.

Mi ddarllenais am wraig dda, ddwair, yr hon
pan demptiwyd hi i wneuthur ffolineb gyd â phuf-
telniwr afreolus, wedi rhyw faint o ymddiddan, hi
a alwodd am badelled o farwor tanllyd, gan ddeisyfu
arno er ei mwyn hi, ddal ei fy ynddynt dros awr ;
efe a atebodd, dyma ddeisyfiad anfwyn. I'r hwn
se atebodd hithau, Gan weled na wn'ai efe ddim
cymmaint a gosod un bŷs ar y marwor, ni allai hi
ymostwng i wneud : peth hwnnw, am ba un y by-
ddai iddi gael ei phoeni, gorph ac enaid, yn nham
uffern yn dragywydd. Y mae'r cymmwyfiad yn eg-
lur iawn, &c.

CYFFELYBIAETH IV.

O'r mynnwch dorni d'phechod mewn amser, o'r myn-
nwch ar fagi yn erbyn pechod yng ngwanwyn a boreu sikh
dyddiau, yna chwi a ddylech edrych ar bechod fel lleidr.

Yn wir, pethod yw'r lleidr mwyaf, yr yspeillwr mwyaf yn y byd, fe yspeillodd yr angylion o'u holl ogoniant, fe yspeillodd Adda o'i Baradwys a'i ddeddwyddwch, ac fe a speillodd feibion Adda, o bumpt o berlau gwerthfawr, y lleiaf o ba ran a dalai fwy na'r deif a'r ddacur.

1. Fe'u speillodd hwynt o fanfaidd a gogoneddus ddelfw Daw, yr hon a gerfiwyd yn deg arnynt, pe safasai, Adda, &c.

2. Fe'u speillodd hwynt o'u mabwysiad, ac a'u gwnaeth yn flafaid.

3. Fe'u speillodd hwynt o'u cyfeillgarwch, ac a'u gwnaeth yn elynion.

4. Fe'u speillodd hwy o'u cymmandeb, a'u cymdeithas a'r Tâd, y gogoned Fab, a'r Ysryd glân, ac a'i gwnaeth hwynt yn ddiethriaid, ac yn alludion.

5. Fe'u speillodd hwynt o'u gogoniant; ac a'u gwnaeth hwynt yn wael ac yn druenus. E speillodd llawer cenedl o'r Efyngyl, a llawer plwyf o llawer anweinydd hapus, a llawer Crifion o ffatr Daw, llawen dd yr Ysryd, a heddwrch cydwybod.

Oh! y Iechyd, y golud, yr anrddedd, y cyfeillion, y perthynafau yr yspeillodd pethod ficedd o honant.

Nage, fe yspeillodd llawer o'u côf, eu barnau: ie, hyd yn oed eu rhewm, fel y gallwch weled yn Pharaoh, Nebuchodonosor, Belshazar, Ahiathophel, Haman, Herod, a'r tywyfegion Babylonaidd hyany a gyhuddasant Ddaniel.

Ac felly Menippus o Phoenicia, yr hwn wedi colli ei foddion a'i tagodd ei hun. Ac felly Dmarcus Rhidon, ar ryw golled, a dorrodd ei wddf ei hun, i arbed costî corden. Ac am Augustus Cesar, efe a flinodd ac a hurtiodd yn y fath fodd, pan clywodd iddo gae ei orchfygu gan Varrus, fel y gadawodd ef dros ryw faint o fisoedd yn hyd, i waitt ei ben a'i farf dyfu beunydd, ac a'i gwisgodd yn hysgus, ac

ar brydia
gan wae
fynu fy
amwg ia
holl fyd.

O am
ammod
wneuthur

O'r my
nich huma
chwi edry

Hab. 1. 1

Ac yn
trymmaf

neirif a'm

au a'm d

dynt na

nghalon g

aethant y

maent yn

parod i ar

agfydd yn

yn eu gwa

ag y mae

nau trist a

o'u llygaid

Drache

ogion, fel

i'r nefoed

cyn gynte

nodd am g

ni-adawo

hwynt i ru

Drache

oeddg felly

ym dlynge

gwagedd

an brydian ebaill a redai ei ben yn erbyn y dryllan
gan waeddi allan, Cwintilius Varrus, dyfoni m
fynu fy lleoedd drachefn. Trwy hyni gyd y mae'n
amwg iawn, mai pechod yw'r lleidr mwyaf yn yr
holl fyd.

O am hynny, pwy na thorffai gyngair ar chyf
ammod ag eidd a bod pennnydd yn cymhell Duw i
wneuthur cyfiawnder arno.

CYFFELYBIAETH V.

O's mynnwch dorni a phesbod, ar arfogi ac amddiffyn
sich hunain yn erbyn pechod mewn amser, yn a'r haid
chwï edrych ar hechod fel baich yn amserol. Neh. viii.
Hab. i. i. Mal. i. i.

Ac yn wir pechod o bob beichiau yw'r baich
trymmaf yn yr holl fyd, Psal. 40. 18. "Drygau an-
neirif a'm cylchynasant oddi amgylch, fymethod-
au a'm daliafant fel na allwn edrych i fynu, amlach
ydynt na gwallt fy mhen, am hynny pallodd fy
nghalon gemm f." Psal. 38. 4. "Fy anwiredau a
aethant yn ddiadros fy mhen, fel baich trwm, y
maent yn rhy drwm i mi." Y mae pechod yn bwys
parod i amgylchynu eneidiau trwm, y mae yn faich
agfydd yn eu blino hwynt, ac yn eu drysfu hwynt,
yn eu gwaflu a'u gorthrymmu hwynt yn y fath fodd
ag y mae'n gwaflu llawer o och'neidiau a gruddfan-
nan trist a thrwm o'u calonau, a dagrau chwerwon
o'u llygaid.

Drachefn fel y mae pechod yn faich i Grïstian-
ogion, felly y mae yn faich i'r nefoedd; gwnaeth
i'r nefoedd ffino dwyn yr angylion a gwmpasant,
cyn gynted ac y pethasant, y nefoedd a ruddfan-
nodd am gael eu hefnwythau oddi wrthynt, ac byth
ni adawodd a gruddfan nes i gyfiawnder eu tros
hwynt i ruddfan yn uffern.

Drachefn, megis y mae pechod yn faich i'r nef-
oedd felly y mae yn faich i'r ddagrau, tyll ei gwaith
yn dlyngeu di fynu Corah, Dathan ac Abiram, y
gwagedd, plant, moddion, gweision, &c. O bech

aduriaid! Mae ch pechodau yn peri llyd yn oed i'r ddaear ruddfan; maent yn peri i'r ddaear flino eich dwyn. O fel y mae'r ddaear yn gruddfan, ac yn hiraethu am lyngu i fynu y truciiniaid daearol h ny fydd a'u gobeithion a'u calonnau wedi eu claddu yn y ddaear? Y rhai hyn a gant ychydig o'r nefoedd, ond digon o'r ddaear, pan ddelont i farw.

Y mae Cornelius a Lapide yn dywedyd hanes a glywodd efe gan bregethw'r enwog, yr llyn wrth ddangos caethiwed y creadur, sy'n dwyn i mewn y creaduriaid yn achwyn yn llyn, O na allem wafan aethu y rhai sydd dduwiol! O na allai ein sylwedd a'n cnawd gael ei gorpholi i bobl dduwiol, fel y gallen felly gyfodi i'ogoniant gyd â hwynt; O na bydded i'n cnawd gael ei gorpholi i gnawd pechaduriaid, rhag ein myned i uffern, a phwy greadur a fydd tyned i uffern? O yr ydym wedi bhino yn dwyn pechaduriaid, yr ydym wedi bhino yn gwafan aethu pechaduriaid. Fel hyn y mae'r creaduriaid yn gruddfan, ac yn achwyn, gan fod pechodau pechaduriaid yn eu cymmiell hwynt i hynny.

Drachefn, mae pechod yn faich i Dduw, Amos 2. 13. *Wela fi wedi fy llethu tanoeb, fel y llethir y fenn lawen o ysgybau.* Trwy y gydymhariaeth eglur, ddwys wledig hon, mae Duw yn dangos mor drist y mae yn cael ei lethu a'i orthrymmu; mor doft y mae'n cael ei ddiffygio a'i flino â phechodau'r bobl hynny. Y mae hyd yn oed amynedd Duw'n gwisgo allan; Cyfiawnder a dderchafodd i fynu ei llaw, ac ni chyd-ddwg â hwynt.

Y mae Duw megis yn gruddfan dan bwys eu pechodau, fel y tebygid fod menn yn gwnenthur dan lwyth trwm; am hynny y mae Duw yn achwyn trwy'r prophwyd *Ejay, Gwnaethost i'm wafan aethu a'th bechodau, blinaist fi i'th anwireddau.* Y mae mor flin gennyf eich pechodau, ag yw gan wraig wrth esgor, ei phoenau, medd Duw: Yn oedd pechod yn fath faich i Dduw, fel yr ysgubodd efe ef ag ysgubell y Diluw, Gen. 7, &c.

Drache
wnaeth id
gwnaeth
22. 44.

chwys g
turus, pa
ar y pren
hyd angen
alluog, ie
yn faclu
faich yw
ddaear, i
nech dor
yn wastod
mafi yn yr

C Y

O's mynu
anddiffyn e
rhaid i ch

Ac yn
yn y byd.
nou ein cy
corph a'r e
Y mae
lywodraeth
y mae yn
twyn, cy
gariad, cy
diniiaeth, a
iad iddynt
fiso allan.
dynion da

Pechod f
mil o flyny
llawer cwy
mac yn ch
O, y calo
wneuthur f
nydd hyn

Drachefn, mae pechod yn faich i Grist, 'fe a
wnaeth iddo ef chwysu fel na chwysodd dyn eniced,
gwnaeth iddo chwysu diferion mawr o wneid, *Luce*
22. 44. Pechod a ofododd holl gorph Crist mewn
chwys gwacdllyd, 'fe wnaeth iddo ruddfan, yn dos-
turus, pan ddugodd efe ein pechodau yn ei gorph,
at y pren. Pechod a wnaeth ei enaid yn drwm, ie
hyd angen; oni buasai ei fod ef yn un ag oedd yn
alluog, ie yn Hollalluog, 'fe fuasai yn llewygu ac
yn fachu dan ei faich. Ac fel hyn y gwelwch pa
faich yw pechod, i'r Creaduriaid, i'r nefoedd, i'r
ddaeear, i Ddaew, i Grist; ac am hynny, fel y myn-
nech dorri a phechod mewn pryd, edrychwch arno
yn wastod fel baich, ie fel y baich mwyaf a thrym-
maf yn yr holl fyd.

CYFFELYBIAETH VI.

*O's mynwrwch doeri cysammud a phechod, ac arfogi ac
amddiffyn eich buain yn ei erbyn mewn amser, yna
rhaid i chiw edrych arno mewn amser fel Tirant.*

Ac yn wir pechod yw'r tirant gwaethaf a mwyaf
yn y byd. Nid all gormeswyr eraill ond gorthrym-
mu ein cyrph, ond y mae pechod yn gorthrymmu'r
corph a'r enaid, fel y gallwch weled yn Rhuf. 6, a'r
7. Y mae pechod y fath dirant, a chanddo y fath
lywodraeth ynghalonnan y rhan fwyaf o ddynion;
y mae yn gosod i fynu gyfraith balchder, cyfraith
cwyn, cyfraith cnawdolrwydd, cyfraith hunan-
gariad, cyfraith rheswm cnawdol, cyfraith angrhe-
dinaeth, ac yn gaeth yn gorchymmu'n ymofyng-
ad iddynt, ac yn cyhoeddi tân a rhyfel i bawb a
faso allan. O hyn y mae sainc a phechaduriaid,
dynion da a drwg, yn cael profiad digonol.

Pechod fydd orthrymmydd a safodd er's llawer
mil o flynyddoedd, ac er iddo gael llawer elwys,
llawer cwmp a gwrthwynebiad, etto beunydd
mae yn chwareu y gorthrymmwr dros yr holl fyd.
O, y calonau y mae'r gorthrymmydd hwn y
wneutnur i ddolurio; yr eneidiau y mae'r gorthrym-
mydd hwn yn wneuthur i waedu.

N.

5. Mid oedd crehlondeb Rhodri ddim, figneulonde
 pechod: Ni wnaiff y trais-lywodraethwr hwn gryn
 maint a gadael i'w llafianllygysu. Nid hysbysodd
 i'w hysbysu i'w hysbysu, ond i'w hysbysu i'w hysbysu.
 ymaith; oni pharant i'w hysbysu. Rhodri a'w hysbysu
 felly mór yn dygysu, pan na allo felly yn llonydd, y'w hysbysu
 y mae ei ddynoddd yn hysbysu allan ddoni a'w hysbysu. Nid
 bydd hysbysu, medd fy. Nid i'w hysbysu annwyl, Efydd
 57 20, 21. y'w hysbysu i'w hysbysu i'w hysbysu.

6. Trais-lywodraethwyr eraill a ddugwyd i lawr
 ac a lothrechwyd trwy allu dynol; ond ni all
 dwyn hwn i lawr ond trwy allu Duw; gallu dyn
 ddugodd i lawr lawer o drais-lywodraethwyr y
 hwn, ond gallu Crist yn unig all ddwyn i lawr
 tirant hwn, all fwrw i lawr ei gefill, 2 Cor. 10. 4,
 6, &c. Am hynny ymrwymoch Crist yn yr ym
 orchest, tynnwch ef i'r ffrwydr, ac yn y diwedd
 fydd y fuddigoliaeth yn eiddo chwi.

Fitellus, yr hwn a fuasai yn ymerawdwr ar y
 holl fyd, etto a yrrwyd trwy hysbysu Rhufain yn
 noeth lymmy, ac a fwrwyd i'r afon Tyber.

Andronicus, yr ymerawdwr, am ei greulondeb
 tu ag at ei bobl, o'r diwedd a ddwyddwyd yn gy
 wilyddus ganddynt, ac ar ol llawer o wruchwyddiadau
 a grogwyd gerfydd ei foddau.

Ptolomy a greeshoeliwyd, Bajaset mewn cathar
 neu gage, haiarn, Phocas a dorwyd ar yr olwyn
 Lichen a fwrwyd i'r cŵn, (gyfathra Jesebel) Atta-
 lus a fwrwyd mewn fwrnais, y brenhin Cath i farf
 o gwrw, &c. Ond ni all neb o'r rhain a ddofiant
 y trais-lywodraethwyr hyn, a ddarostwngafant y
 Nimrodau galluog hyn, ddoni, a darostwng y trais-
 lywodraethwyr, y pechodau, y chwantau, a fu yn
 eu mynwesau hwynt eu hunain; bu gan lawer un
 law i ddwyn i lawr drais-lywodraethwyr bydol, y
 rhai, er hynny, a fuant feirw yn dragywydd trwy
 law trais-lywodraethwr oddi fewn.

A Ch
 i d
 dda me
 yr Argl
 Yn awr
 ddadluc
 ac felly

Ond y
 Chwi a f
 a gwasaf
 ond 'se al
 hwn: Y
 fai i ni f
 fodloni'r
 digon o'r
 gasael ar
 yn hén.

Yn aw
 i. Mai
 ydyw gof
 wyddolde
 ffol, mor
 fennol, o
 allai? I
 odfa mor
 ag yw ho
 un dyn y
 a pham y
 fydd o dr

P E N. VIII.

A Chymmaint a hyn am y cyfarwyddiadau a raid i ddynion ifeinge ddilyn, o's mynnant fod yn dda mewn amser, o's mynnant geisio a gwafanaethu yr Arglwydd yng wanwyn a boreu eu dyddiau.— Yn awr mi a roddaf rai atebion byrion i Wrthddadleuon y Gŵr ifange, ac Amheuron yr hen Wr, ac felly mi a glôaf i fynu y traethawd hwn.

G W R T H D D A D L I.

Onid 'fe ddichen rhai ifeinge wrthddadleu a dywedyd, Chwi a synnech i ni fod yn dda mewn amser; a cheisio, a gwafanaethu'r Arglwydd ym mlodau ein dyddiau; ond 'fe all fod yn ddigon buan yn ol llaw ddilyn y cyngor hwn. Yr ydym ni yn ifeinge, ac se all fod yn amser di fai i ni feddwl am y pethau hyn yn ol llaw, wedi i ni fodloni'r cnawd fel hyn ac fel hyn, neu wedi i ni ennill digon o'r byd, a gosod i synu ryw beth a dalo gmmeryd gasael arno, ac a fyddo yn olew i'n cymhalau pan fyddom yn hén.

Yn awr, i'r Gwrthddadl hwn yr wyf yn ateb.

1. Mai'r ffolineb a'r ynfydrwydd mwyaf yn y byd ydyw gosod Duw heibio, a phethau mawrion tragwyddoldeb, âg *Fe allai*; pa for r mor ynfyd, mor ffol, mor bengaled, a gosod heibio dymmor presennol, odfa bresennol o elw a mantai, ar gyfrif *Fe allai*? *Fe allai* y caf gyftal tymmor, *fe allai* y caf odfa mor euraid i ennill, ac i'm cyfoethogi fy hun, ag yw hon; ac am hynny yn iâch i hon. Nid oes un dŷn yn ei iawn synhwyrau a ymrefymma fel hyn; a pham y gwnewch chwi, yn enwedig yn y pethau a sydd o dragwyddol berthynas i chwi?

O

Mi

Mi ddarllenais am un Monarcho, Italian gwall-gof, yr hwn a dybiodd fod holl frenhinoedd y ddaear yn gaeth-weision iddo ef; ac mor wallgofus yw y rhai'ny sy'n ewyllysgar yn esgeuluso y tymhorau presennol o rās, ar gyfrif *Fe allai* yn ol llaw.

2. Yr wyf yn ateb, *Fe allai* o's esgulusi y tymhorau presenol o rās, na chei byth un arall; *fe allai* na chura trugaredd byth mwyaeh, o's ni agori yn awr; *fe allai* na chynnigir Crist byth i ti mwy, o's ni tyni wrtho yn awr, a'i dderbyn; *fe allai* na ymrifona'r Ysryd byth mwy â thi, o's bydd i ti yn awr ei wrthwynebu a'i wrthsefyll; *fe allai* na chynnigir maddeuant i ti byth mwy, o's ni chymmeri ei yn awr; *fe allai* na cheiff yr esengyl byth swnio y dy glustiau mwy, o's ni wrandewi yn awr arni. Yn awr gosod un *fe allai* yn erbyn y *fe allai* arall, gosod *fe allai* Duw yn erbyn dy *fe allai* dy hun.

3. Diammeu fod amryw fyrddiwnau yn uffern, y rhai a'u bodlonasant eu hunain, ac a ofodasant Dduw a thymhorau grās heibio â *Fe allai*, gall fod yn amser di fai yn ôl llaw; *fe allai* wedi i ni fodloni y cyfryw drachwant, a chwedi i mi drysori cymmaint o'r byd, y dychwelaf, ac y ceisïaf, ac y gwasanaethaf yr Arglwydd; ond cyn i'r tymmor, odfa hon byth ddyfod, Cyfiawnder a dorrodd edafedd eu bywyd, ac yn awr y maent yn druenus yn dragywydd, ac yn eu melldithio eu hunain beunydd o herwydd iddynt esgeuluso cynnifer o odseydd gwerthfawr ar gyfrif *Fe allai*, &c.

4. Gosod Dduw a'r tymhorau presennol o rās heibio yn llyn â *Fe allai*, sydd yn fawr iawn yn cyffroi Duw, fel y gallwch weled pe gwnaech ond darllen o'r 20 adnod i'r 33 o'r cyntaf o'r Diarhebi-
ion. Nid oes dim yn coffroi ac llidio meist'r yn fwy, na bod ei weision yn gosod heibio ei wasanaeth, neu ei orchymmynion â *Fe allai*. *Fe allai* y gwnawn, *Fe allai* y gallaf wneuthur y peth hwn a'r peth accw. Nid oes dim yn gosod meist'r yn gynt mewn poeth-
der,

der, me
Duw yn
mharu
braid,
llenwch
feddwl a

Mi dd
aith eu
a'igwna
ent yn
llongau
ymarfer
y brenhi
ill dan
darlleny
hwyso h

Pe de
Arglwydd
ngbyseill
gnawddol
ar ol aur
nefoedd,

Yma
seiliorn,
r. D
y cyseill
y mae f
peri h
ef. Par
wnia i'r
Jacob,
felly, a
a wellfa
ydyw,
iddynt.

O dd
mo'ch c

der, mewn fflam, na hyn ; ac nid oes dim yn gosod Duw yn fwy fflam na hyn, fel y gwelwch wrth gyd-mharu Pſal. 95. adn. 6. hyd y diwedd, a'r 3 o'r Hebreaid, a'r 7, 8, 9, 10, 15, 16, 17, 18, 19. Darllenwch y geiriau, a brawychwch feddwl am *Fe allai*, feddwl am ofod Duw heibio â thymhorau grâs.

Mi ddarllenais am ddau, y rhai a dorrasant ymaith eu dwylaw dehau, y naill droſ y llall; ac yna a'igwnaethant yn efgus o ofodiad heibio; yr oeddent yn gloffion, ac felly ni allent wafanaethu yn llongau Francis y cyntaf, brenhin Frainge; ond yr ymarfer hon o'r eiddynt hwy a gyffrodd ac a lidodd y brenhin yn y fath fodd, fel y danfonodd ef hwy ill dan i'r crog bren. Yr wyf yn barnu nad yw'r darlennydd mor annëallus na's gwyr pa fodd i gymhwyso hyn.

G W R T H D D A D D L II.

Pe dechreuwn fod yn dda, a cheisio gwafanaethu'r Arglwydd yngwanwyn a bŵer fy nyddiau, ni gollwn fy nghyfeillion, ni gollwn eu ffafr; canys y maent hwy'n gnawdol ac yn fydol, ac yn well ganddynt i mi ymofyn ar ol aur na Duw, y creadur na Christ; y ddaear na'r nefoedd, &c.

Yma mi a atebaf i hyn, eich bod yn ddiau ar gyfeiliorn, canys,

1. Dyma'r ffordd fawr, y ffordd unionaf, i ennill y cyfeillion goreu a sicraf, a mwyaf sefydlog; Pan y mae ffyrdd-dŷn yn bodloni'r Arglwydd, y mae'n peri hŷd yn oed i'w elynion fod mewn heddwch âg ef. Pan gwympo Dŷn i mewn â Duw, Duw a wna i'r creaduriaid gwympo i mewn âg ef; Joseph, Jacob, Job, Daniel, a'r tri llangc, a gafodd y peth felly, ac amryw yn yr oes hon, er cynddrwg yw, a wellant mai'r ffordd oreu i wneuthur cyfeillion, ydyw, yn gyntaf, gwneuthur Duw yn gyfaill iddynt.

O ddynion ifeinge, ni chewch chwi ddim colli mo'ch cyfeillion (trwy geisio a gwafanaethu'r Arglwydd

glwydd yng wanwyn a boreu eich dyddian) ond yn unig newid cyfeillion drwg am rai dâ, y rhai gwastad am y rhai goreu; y neb a'i rhoddo ei hun i fy nu mewn amser i'r Arglwydd, a gaiff Dduw yn gyfaill iddo, a Chryst yn gyfaill iddo, a'r angylion yn gyfeillion gwaftadol iddo, a'r sainet yn gyfeillion iddo.

'Fe fydd Crist i'r cyfryw rai,

1. Yn gyfaill hollalluog, Luc 15. 7.
2. Yn gyfaill hollwybodol, Esay 10. 6.
3. Yn gyfaill holl bresennol, Esay 8. 8.
4. Yn gyfaill di-ddiffyg, Heb. 4. 14.
5. Yn gyfaill di-bwys.
6. Yn gyfaill anghyfnewidiol.
7. Yn gyfaill gwiliadwrus, Mat. 3. 6.
8. Yn gyfaill caredig.
9. Yn gyfaill ffyddlon.
10. Yn gyfaill trugarhaus.
11. Yn gyfaill agos.

Y mae cyfaill a syn wrth un yn well na brond.

18. 24. Y fath gyfaill yw Crist, ac y mae'r fath gyfaill fel enaid dŷn ei hun, a dedwyddwch anaml, na's gallir yn hawdd cael mo'i gyffelyb.

12. Yn gyfaill cyffredinol, cyfaill ar bob achos a chyfaill ym mhob lle. Y mae Crist y fath gyfaill i bob un o'r eiddo ef, megis pe na bae ef gyfaill i neb arall: Dyma'r achos eu bod yn dywedyd, nid yn unig, ein Harglwydd, ein Duw; ond fy Arglwydd, fy Nuw: Y mae Crist y fath gyfaill cyffredinol, fel y mae efe yn cyflawni lle, ac yn gweithredu rhan pob cyfaill.

13. Ein cyfaill goreu yw efe. Cyn bod gennym gyfaill yn y byd, yr oedd efe yn gyfaill i ni. Dih. 8. 21.

14. Y mae efe yn gyfaill gwaftadol, y rhai y mae efe yn eu caru, y mae yn eu caru hyd y diwedd.

Ni roesawai Augustus Cesar gyngair o gyfeillgarwch yn ddisymmwyth â neb, ond yr oedd yn

gyfaill

gyfaill d
hir cyn d
Crist yn
Jer. 31
awr pwy
ennill y

O wy
wedyd v
wrth ei g
dynged
Felly d
golli eic
colli hw

2. G
ffatr, na
ac anhe
gyfeillio
Arglwy
antur o
deb, a'r
heddw

Atteb
oedd yn
fath iait
a chwi,
attebod
a chwi,
thur y

Wele
mil o
yn fyrr
fenolde

O w
mil o
chalonn
na cha
felledige
allan o

gyfaill dianwadal i'r rhai'ny yr oedd efe yn garu ; hir cyn caru, ond hirach cyn y gadawys. Lle mae Crist yn dechreu caru, y mae yn caru yn oestadol, Jer. 31. 3. *A chariad tragywyddol i'rh gerais.* Yn awr pwy na anturiai golli pob cyfeillion yn y byd, i ennill y fath gyfaill ag yw hwn?

O wyr ifeinge a gwryfon, gadewch i mi ddywedyd wrthych chwi, yr hyn a ddywedodd Seneca wrth ei gyfaill Polybius, " Na achwyn byth am dy dynged galed, cyhyd ag b'o Cesar yn gyfaill i ti." Felly dywedaf sinneu, na achwynwch byth am golli eich cyfeillion, cyhyd ag y b'o i chwi trwy eu colli hwynt, ennill Crist i fod yn gyfaill i chwi.

2. Gwell fydd i ti fod heb eu cyfeillgarwch a'u ffafr, na'i fwynhau ar ddim cyfrifon pechadurus ac anheilwng ; gwell i ti redeg yr antur o golli dy gyfeillion a'u ffafr, trwy geisio a gwasanaethu yr Arglwydd ym mlodau dy ddyddiau, na rhedeg yr antur o golli Duw, Crist, y nefoedd, tragywyddoldeb, a'th enaid yn dragywydd, trwy esgeuluso dy heddwch, &c.

Atteb gwych a roes Sathilius enwog i'w gyfaill ag oedd yn deisyf ffafr anghyfreithlon ganddo, yn y fath iaith a hon ; Cystal i mi fod heb y fath gyfaill a chwi, na chaniadha i mi fy neisfiad. I ba un yr atebodd ynteu, " Mi a allaf fod heb y fath gyfaill a chwi, o's er eich mwyn chwi y rhaid i mi wneuthur y peth nad yw oneft."

Wele, wyr ifeinge, cofiwch hyn, y mae poenau mil o uffernau, pe b'ai cynnifer, yn dyfod ymhell yn fyrr o'r un llais hwn, cael eich troi allan o brofenoldeb Duw, gyd a *Nid adwaen chwi.*

O wr ifange, wr ifange, gwell fydd i i ti ddeng mil o weithiau gael dy fwrw allan o feddyliau a chalonnau dy gyfeillion a'th berthynau au cnawdol, na chael dy fwrw allan o wydd Duw gyd a Chain felldigedi yn dragywydd, na chael dy esgymmu o allan o gymmafa gyffredinol y saint, a chynnull-

bidfa y rhai a 'fgrifenwyd yn y nesoedd : Ac am hynny ymaith a'r gwrth-ddadl hwn.

3. Cyfeillgarwch dynion cnawdol fydd anwadal a chyfnewidiol iawn, mae'n ddifflanedig ac yn amharhaus iawn ; yn awr y maent yn gwehiauethu, ac yn y man yn taro ; yn awr y maent yn derchafu un, ac yn y man yn ei ddaroftwng ; yn awr yn gwenu, yn y man yn gwgu ; yn awr yn eich cusanu, yn y man yn eich lladd ; yn awr yn llefain, *Hosanna*, *Hosanna*, ac yn y man, *Croeshoelia*, *Croeshoelia* ef. Mae Haman na diwrnod yn gwledda gyd a'r brenhin, y dydd nefaf fe'i rhoddwyd yn wledd i'r brain, Yr oedd ty ysfogion Babylon yn fawr iawn yn ffaf y brenhin Darius un diwrnod, ond a fwriwyd i ffau'r llewod y diwrnod nefaf ; y fgrifenyddion a'r Phariseaid y rhai oeddynt yn derchafu Judas un diwrnod, ond yr ail dydd a wnaethant cystal ac erthu iddo ymgrogis.

Y mae ffaf a chyfeillgarwch y cyfryw bobl, fel gwydr lestri Fenice, y rhai fydd hawdd eu torri, ac am hynny o ychydig werth. Mae hanesion yn llawn o'r fath esamplau a'r rhain ; ond rhaid i ni frysio, ond cosiwch hyn fod profiad bob dydd y dywedyd wrthym y dichon dynion drwg yn fuan droi'r byrddau, a chroesi eu llyfrau ; eu ffaf fydd fel cwmwl boreu, neu fel Ciataion Jona, un awr yn blodeuo, a'r awr nefaf yn gwywo. A pha ham gan hynny y gosodi dy gaen ar y peth fydd fwy cyfnewidiol na'r lleuad ? Ond,

4. Pwy ond un ynfyd a anturia golli ffaf y brenhin i ennill ffaf ei was gwaelaf ef ? Pwy ond dyn llwyr-wallgofus a redaf'r perygl o golli ffaf y Barnwr ar y faingo, i bwrcafa ewyllys da y carcharwr wrth y bâr ?

Socrates a ddewisodd wyneb-pryd y brenhin o flaen ei ddelw mewn aur ; felly rhaid i chwithau ddewis ffaf Duw, wynebryd Crist, a phethau tra gywyddol, uwchlaw holl ffaf a chyfeillgarwch yr holl

holl dd
agofaf,
gais a C
eu hyf
cefn arr
wch ; y
Crist, a
Efe a fy
efe a fy
meryd c

Te, on
iadau o
dda yn a
glwydd y
'Rwy

1. Be
a ddiode
dw cyd
iad at y
gellu, l
au a ell
ddiodde
chwi a c
hwn a a
Alecfan
es arna

Felly
ni ddyla
gyd yn
gadarn.

Colom
a alwode
ac a dd
ac yna
fwyaf.
lai yr h
pheri i
lleiaf ei

holl ddynfôn yn y bŷd ; pan y mae eich cyfeillion
agofaf, a'ch perthynafau anwylaf, yn sefyll yn gyd-
gais â Christ, neu'r pethau oddi uchod, rhaid i chwi
eu hysgwyl hwynt ymaith, rhaid i chwi droi eich
cefn arnynt, a chroesawu Crist a phethau eich hedd-
wch ; y neb a adawo bob perthynafau er mwyn
Crist, a gaiff yn sicr bob perthynafau yng Nghrist.
Efe a fydd yn dad, yn gyfaill, yn ŵr, yn blentyn ;
efe a fydd yn bob peth i ti, yr hwn wyt yn ei gyme-
meryd ef yn lle pob peth.

G W R T H D D A D L III.

Le, ond myfi a gyfarfyddaf â llawer o wradwyddiadau oddi wrth hwn ac arall, pe llafuriwn i fod yn dda yn amferoh, pe b' ai i'm geisio a gwasanaethu yr Arglwydd yng wamwyn a boreu fy ieuengetid.

'Rwy'n ateb i hyn,

1. Beth yw gwradwyddiadau i'r pethau mawrion, a ddioddefodd eraill dros Crist, ei efengyl, a chadw cydwybod dda? Beth yw pigiad pŵl, i frathiad at y galon? Beth yw ymsennu, i grogi, fflangellu, llosgi? Nid mwy ydyw'r holl wradwyddiadau a elli gyfarfod â hwynt, i'r pethau mawrion a ddioddefodd eraill er mwyn Crist. O wyn ifeinge i chwi a ddylech fod fel y gŵr hwnnw o Scythia, yn hwn a aeth yn noeth yn yr eira, a phan ryfeddodd Alecsander pa fodd y dioddefodd, a atebodd, *Nid oes arnaf gywilydd, canys talcen wyfi gyd.*

Felly y dylech chwithau, yn achos a ffordd Crist, ni ddylai fod arnoch gywilydd, chwi ddylech fod i gyd yn dalcen, chwi ddylech fod yn wrol ac yn gadarn.

Colonus y merthur, dan ei holl wradwyddiadau, a alwodd ar y barnwr a fwriodd y ddedryd arno ef, ac a ddymunodd arno ef ofod ei law ar ei galon ef, ac yna ofynnodd iddo, Calon pwy oedd yn curo fwyaf ei galon ef, neu galon y barnwr? Ni ddylai yr holl wradwyddiadau yn y bŷd gymmaint a pheri i galon Cristion guro, ni ddylent yn y mesur lleiaf ei fflao na'i aflonyddu ef, a. Yr

2. Yr wyf yn ateb, nad yw'r holl wradwydd-
ladau yr wyt ti yn gyfarfod â hwynt yn y ffordd
at Grist, ac er mwyn Crist, nid ydynt ond chwa-
negu gemmau at dy goron; y maent i gyd yn
chwanegiadau at dy ddedwyddwch a'th wynfyd-
edigrwydd. O's gwradwyddir chiwi er mwyn enw
Crist, gwyn eich byd; canys y mae yspryd y Go-
goniant, ac yspryd Duw yn gorphwys amoch; ac
eu rhan hwy efe a gebir; ond ar eich rhan chiwi
efe a ogoneddir; pa fwyaf y gwradwyddir chiwi ar
y ddaear er mwyn Crist, mwyaf a fydd eich gwobr
yn y nesoedd; y rhai a lwythir fwyaf â gwradwydd
yma, a lwythir fwyaf â gogoniant ym ôl hyn. Crist
a 'sgrifennodd eu henwau hwynt mewn llythyrenau
auraid yn llyfr y bywyd, y rhai 'sgrifennwyd mewn
llythyrennau duon o wradwydd er ei fwyn ef ar y
ddaear. Da y dywedodd un, *Gwradwydd (ebe etc)*
fydd i farw dyn, ond y rhai a wradwyddir, ac a ddiddor-
esant yn dda, ydynt gyd-radd â'r angylion. O bob
coronau, coron y dyn a wradwyddir a bwysa
drymmaf yn y nesoedd. Ond,

3. Yr wyf yn ateb, y dynion goren a wradwy-
ddwyd fwyaf, Dafydd a wradwyddwyd, *Sal. 69. 7.*
a 89. 50. &c. A Job a wradwyddwyd, Job 19. 35.
a 20. 3. A Jeremi a wradwyddwyd, Jer. 20. 7. 10.
Ie, hyn a fu rhan gyffredin pobl Dduw ymhob oes
o'r byd; yn amser Nehemia yr oedd y peth felly,
Neh. 1. 3. A hwy a ddywedasant wrthyf, y gweddill-
ion y rhai a adawyd o'r gaeth-glad yno yn y dalaeth,
ydynt mewn blinder mawr a gwradwydd. Yn amser
Dafydd yr oedd y peth felly, Sal. 79. 4. a 44. 13,
14. Ac yn amser Jeremi yr oedd y peth felly, Gal.
3. 1. Gofio, O Arglwydd, beth a ddaeth i ni; edrych
a gwel ein gwradwydd. Ac yn amser Daniel yr
oedd y peth felly, Dan. 9. 16. Y mae dy bobl yn wra-
dwydd i bawb o'n hamgylch. Ac felly yr oedd yn
amser yr Apostol Rhuf. 3. 8. Ac nid megis ein ceblir
ac megis y dywed rhai ein bod yn dywedyd, Gwmanon
ddrwg

ddrwg fa
yn gyfarfod
trwy ang
eirwir.

yr ydym y
i ni obeit

y peth

Crist'nog

weddio,

en bod y

ac yn g

Yn a

achwyn,

oerfel, g

'chwaith

gyffredin

hun a wr

a draddo

fawr E

faill pub

dewiniaet

febrab per

odd y mw

ham ynte

ddrain, a

Y neb

iddo ef, y

wyd y me

ef yn rhy

Luther)

y rhai o'

drofom, i

un dydd.

4. Yr w

yn y diwe

am yr ho

Dduw.

ddraig fel y del daioni ; y rhai y mae eu damnedigaeth yn gyflawn. 2 Cor. 6. 8. Trwy bŵb ac ambarchy trwy anglod a chlod, megis twyllwyr, ac er hynny yn eirawir. Felly yn 1 Tim. 4. 10. Canys er mwyn hyn yr ydym yn poeni ac yn cael eingwraddwyddo, o herwydd i ni obeithio yn y Duw byr, &c. Ac felly yr oedd y peth yn y prif amseroedd ; canys pan oedd y Crist'nogion yn ymgysfod ynghyd eyn dydd i weddio, fe ddywedodd y cenhedloedd am danynt eu bod yn addoli'r haul, ac yn ceisio brenhiniaeth, ac yn gwneuthur godineb ac aslendid amaturiol.

Yn awr pwy fydd fin ganddo; pwy fydd yn achwyn, am y peth fydd ddamwain gyffredin, megis oerfel, gaias, clefyd, marwolaeth. Ni ddylai neb 'chwaith achwyn am wradwyddiadau, gan mai rhan gyffredin pobl Dduw ydynt ymhob oes ; Crist ei hun a wradwyddwyd yn doft, ac a gamgyhuddwyd, a draddodwyd, a oganwyd, ac a enllibiwyd yn ddirfawr. Efe a alwyd yn lwth, yn feddwyn, yn gyfaill publicanod a phechaduriaid, a'i fod yn arfer dewiniaeth. yn bwrw allan gythreuliaid trwy Belferub pennaeth y cychreuliaid ; Crist a ddioddefodd y mwyaf a'r gwaethaf o wradwyddiadau, pa ham ynteu yr ofnwech chwi wisgo'r goron honno o ddrain, a wisgodd Crist o'ch blaen chwi ?

Y neb sy'n ofni dioddef, ni all fod yn ddisgybl iddo ef, yr hwn a ddioddefodd gymmaint ; o's nodwyd y meistr â glour dŷ, na thybged y gwās yr â ef yn rhydd. Yr wyf yn ddiog o'm calon (medd Luther) wrth y rhai sy'n llefaru am ddioddefiadau, y rhai o's cydmharir hwynt â dioddefiadau Crist drosom, ni ddylid mo'u crybwyll unwaith yn yr un dydd.

4. Yr wyf yn ateb, y caiff pob gwradwyddwyr yn y diwedd eu dwyn i frawdle uwchaf Cyslawnder, am yr holl wradwyddiadau a ddaasant ar bobl Dduw.

Y maent yn ei dybied yn rhyfedd (neu y maent yn ei dybied yn fyd newydd) nad ydych yn rhedeg gyd â hwynt i'r unrhyw ormod rhyfedd gan lefaru yn ddrwg am danoch; y rhai a roddant gyfrif i'r hwn fydd barod i farnu'r byw a'r meirw.

Yr wyf mewn fyndod, (ebe Picas Mirandula) feddwl y modd y mae d'nion halogedig yn awr yn enllib y rhai y dymunant ryw ddydd pe buafent yn eu dilyn. Cyngor rhagorol a roes yr areithiwr cenhedlig i'w wrandawyr, Byddwch fyw fel rhai a raid iddynt roi cyfrif am y cwbi yn y diwedd.

Y mae St. Chrysostom yn dwyn Crist i mewn yn cyffuro ei ddisgyblion yn erbyn gwradwyddiadau, gan lefaru fel hyn wrthynt:

Beth, a ydyw'r cam yn slenderus gennych, eu bod yn awr yn eich galw yn dwyllwyr ac yn swynwyr? Cyn bo hir, bwy yn ddiau a'ch galwant ar gyhoedd, yn Iachawdwyr a bendithion yr holl fyd; yr amser hwnnos yr hwn a ddatguddia bob peth ag fydd yn awr yn guddiedig, a'u ceryddo hwynt am eu geiriau oelwyddog yn eich erbyn, ac a'entyn lewyrch eich rhinwedd chwi felly y ceir bwynt yn gelwyddwyr, yn gahlwyr, yn gamgybuddwyr ar eraill, ond chwi a fyddwch yn eglurach ac yn ddisgleiriach n'r haul, a chwi a gewch barw yn dystion o'ch gogoniant. Y cyfryw ag fydd yn ddoeth ac yn offyngedig yn goddef gwradwyddiadau yn awr, a farnant wradwyddwyr yn y diwedd. Ond,

5. Yr wyf yn ateb, Fod Duw yn synych yn y bywyd hwn, yn dwyn tyftiolaeth drist yn erb n y rhai fydd yn gwradwyddo ei bobl. *Bendithias y rhai a'th fendithio, a mellidigaf y rhai a'th jellidigo; mae Duw hyd yn oed yn y bywyd hwn, yn mellidigo y rhai'nny gyd â thyst, y rhai fydd yn mellidithio y rhai y mae efe yn fendithio. Pharaon, Saul, Jesabel, Haman, a thywysogion Babylon, a'i cawfant felly, ac y mae'r Iuddewon yn cael y peth felly hyd y dydd heddyw.*

Ac,
son a dy
ei enw e
yn y d
Gallwn
ryw rai
eu traec
ac edry
gyffredin
rhai, fe
uwch, u
yr adar
ddynion
cywraint

6. Yr
waith yn
nac a l
fynu i'r
wyf yn
anghenio
Crist; c
Ac am
yn canu
Nid myf
Efe a ed
ion o' ga
dwyddia
am hynn
dan y ce
trwy ei
ddangos
wen wr
Paul yn
ddwyn
honi, fe
Yn aw
a thrym
gorfoled

Ac, O y barnedigaethau ofnadwy, a'r melltith-
 son a dywalltodd Duw allan ar y rhai a gablasant
 ei enw ef, ei Ysryd, ei air, ei ordinhadau, a'i bobl,
 yn y dyddiau hyn ymha rai yr ydym ni yn byw.
 Gallwn roddi i chwi amryw esamplau athrist o'r cyf-
 ryw rai yn ein dyddiau ni, ac y daliodd cyfiawnder
 eu traed hwnnt yn y rhwyd, gwyr o uchel drem,
 ac edrychiadau mawrwych; ac yn wir y fath yn
 gyffredin sy'n prifio yn ynsydion mawr-ddoeth, y
 rhai, fel yr ehedydd, a geisiant ymdderchafu yn
 uwch, uwch, ond o'r diwedd a syrthiant i rwyd
 yr adarwr; ac nid rhyfedd, canys y mae'r cyfryw
 ddynion yn aml gymmaint eu rhagfarn ac yw eu
 cywraintrwydd.

6. Yr wyf yn ateb, i Paul llawenychu mwy yn ei
 waith yn dioddef gwradwyddiadau er mwyn Crist,
 nac a llawenychodd yn ei waith yn cael ei gippio i
 fynu i'r drydedd nef, 2 Cor. 12. 12. *Am hynny yr*
wyf yn seddion mewn gwendid, mewn amharch, mewn
anghenion, mewn erlidiau, mewn cyfyngderau er mwyn
Crist; canys pan wyf wan, yna yr wyf yn gadarn.
 Ac am hynny yr ydych yn ei gael ef yn fynych
 yn canu'r gân hon, *Myfi Paul, carcharor Iesu Grist.*
 Nid myfi Paul, a gippiwyd i fynu i'r drydedd nef:
 Efe a edrychodd ar ei ddioddefiadau fel arwydd-
 ion o gariad Duw; efe a edrychodd ar bob gwra-
 dwyddiadau fel gwyfllon a nodau o fabwysiad; ac
 am hynny y mae yn llawenychu ac yn ymogoneddu
 dan y cwbl. Crist a ddangosodd ei gariad iddo ef,
 trwy ei gippio ef i fynu i'r drydedd nef; ac efe a
 ddangosodd ei gariad i Grist, trwy ddioddef yn lla-
 wen wradwyddiadau er ei fwyn ef. Y mae Saint
 Paul yn tincian ei gadwyn (yr hon y mae efe yn
 ddwyn dros yr esengyl) ac yr oedd efe yn falch o
 honi, fel gwraig o'i thlyfau, medd Chrysostom.

Yn awr, pa ham y bydd y peth hwnnw yn flinder
 a thrymder i chwi, yr hyn oedd yn llawenydd a
 gorfoledd iddo ef? A edrych efe ar wradwyddiadau
 (c)

fel coron o anrhydedd, ac a edrychwch chwi ar wradwyddiadau fel coron o ddrain?

O, edrychwch ar wradwydd fel coron frenhinol: edrychwch arno fel Lifrey Crist, a chyfrifwch eich ymgais uchaf yn y byd, i wisgo ei Lifrey er ei twyn ef, yr hwn unwaith a wisgodd goron o ddrain er eich mwyn chwi. Pan yr oedd Babilas i farw, efe a ddymunodd y ffafir hon, *Gael c'addu ei gadwynau gyd âg ef, fel Banerau ei anrhydedd.* Ond,

7. Yr wyf yn ateb, y gellir trwy ymddugiad doeth a grafol, dan y gwradwyddiadau wyt yn ddi-oddef er mwyn Crist, fod yn offerynnol i ennill eraill at Grist.

Hynod oedd ymadrodd Luther; *Y mae'r eglwys yn dychwelyd yr holl fydd trwy waed a gweddi.*

Llawer a ennillwyd at Grist, trwy ganfod ymddugladau grafol Crist'nogion dan eu dioddefiadau a'u gwradwyddiadau dros Grist.

Yr ydym yn darllen am Cecilia, gwryf dlawd, yr hon trwy ei hymddugiad grafol, dan ei holl ddi-oddefaint a'i gwradwyddiadau er mwyn Crist, a fu yn foddion o droedigaeth pedwar cant at Grist.

Adrianus, trwy ganfod ymddugladau grasson y merthyron, dan eu holl ddioddefiadau a'u gwradwyddiadau, a ddychwelodd at Grist, ac yn ol hynny a ddioddefodd Ferthyrdod dros Grist.

Justin Ferthyr hefyd a ddychwelwyd trwy ddal fulw ar ymddugiad sanctaidd a llon y sainc dan eu holl ddioddefiadau a'u gwradwyddiadau dros Grist. Tra parhaodd erledigaethau creulon yr ymerawd-wyr cenherlig, se danwyd y ffydd Grist'nogol trwy bob lle o'r ymerodraeth, o herwydd pa fynychaf torrid hwynt i lawr, (medd Iertulian) mwyaf oll yr oeddynt yn tyfu.

A St. Awstin a ddaliodd fulw, er fod llawer o filoedd yn cael eu gosod i farwol eth am broffesu Crist, etto nad oeddynt ddim prinnach o gael eu lladd.

O, wyr

O, w
radwyd

fod yn

hynny

Ond rha

lle, a'r

Olaf.

hyd yn

ac annog

iadau,

moreu e

Pan w

rysonaf

ymha un

Pan d

chwi a d

minneu

Ac A

ydych ch

minneu y

Demo

at y bren

nodd idd

"Vn dd

Y brenhi

chefn, ac

ardderch

oedd yn

Pan ry

un oedd

ddem (el

iach na'n

lle tostur

cyffelyb t

eiddo era

August

a wahodd

per, i dd

O, wyr ifeinge, chwi allwch trwy ddwyn gwradwyddiadau dros Grist yn ddoeth ac yn rasol, fod yn offerynnol, i ennill eraill at Grist, ac am hynny na phleidiwch byth fod llew ar y ffordd. Ond rhaid i mi fryfio; ac am hynny yn yr wythfed lle, a'r

Olas. Ystyriwch mor wrol y darfu i laweroedd hyd yn oed o'r paganiaid ddwyn gwradwyddiadau, ac annoged hynny chwi yn wyneb pob gwradwyddiadau, i geisio a gwasanaethu yr Arglwydd ym moreu eich ieuengtid.

Pan wradwyddwyd Demosthenes gan un, ni ymrysonaf a thi, eb efe, yn y fath ymladdfa a hon, ymha un y neb a orchfygir yw'r gŵr goreu.

Pan ddaeth un a gwradwyddo Xenophon, eb efe, chwi a ddyfsgafoch yn awr y ffordd i wradwyddo, minneu a ddyfsgais y ffordd i ddioddef gwradwyddo.

Ac Aristippus y philosophydd, a ddywedodd, yr ydych chwi yn gymmwys i roi gwradwyddiadau, a minneu yn gymmwys i ddwyn gwradwyddiadau.

Democrites yr areithydd o Athen, a ddantonwyd at y brenhin Philip, fel negeswr, a Philip a ofynodd iddo pa fodd y gallai fodloni'r Atheniaid. "Yn ddiau, ebe efe, trwy eich crogi eich hunan." Y brenhin a'i dantonodd adref yn amyneddgar drachefn, ac a archodd iddo ofyn, pa un oedd fwyaf ardderchog, y gwrandawyr dioddefgar, neu'r neb oedd yn gollwng allan y fath iaith anweddus.

Pan ryfeddodd un am amynedd Socrates, tu ag un oedd yn ei gablu a'i wradwyddo; Pe cyfarfyddem (eb efe) ag un a fyddai a'i gorph yn fwy atiach na'n corph ni, a fyddem ni yn ddig wrtho, yn lle tosturio wrtho? Pa ham ynteu na wnaem ni y cyffelyb beth i'r hwn sydd a'i enaid yn glafach na'r eiddo eraill?

Augustus Cesar (yn amser pa un y ganwyd Crist) a wahoddodd Gatallus y prydydd enllibai'd i swper, i ddangos iddo faddeu ei drofedd.

Efaml hynod ydym yn gael am un Pericles, yr hwn pan oedd yn eistedd gyd âg eraill mewn cynnull-eidfa fawr, bhyw enllibwr tafod-ddrwg a'i gwraddwyddodd yn chwerau, gan ei gablu trwy gydol y dydd; ac wedi nôs dywyll, pan ymadawodd y gynulleidfa, fe ganlynodd y dŷn ef, ac a'i cablodd hyd ddrws ei dŷ, ac ni chymmerodd Pericles ddim fulw o hono; ond pan ddaeth ef adref, dyma ei gyd a ddywedodd wrth yr enllibwr, *Y cyfai, y mae hi'n dywyll, attolwg gdd i'm gwds dy oleuo adref.*

Y mae Josephus yn adrodd am yr Herod hwnnw a sonir am dano yn Actau 12. 13. Mai pan ddarfu i un Simon, cyfreithiwr, ei drwm lwytho â gwraddwydd ger bron y bobl, efe a ddanfonodd am dano, ac a barodd iddo eistedd i lawr yn nefaf atto, ac yn garedig iawn a ddywedodd wrtho, *Dywed wrthyf, attolwg, pa beth ydwyd yn weled yn baeddu ei seio, neu yn wrthwyneb i'r gyfraith ynos fi.* Simon, heb fod ganddo ddim i ateb, a ddymunodd arno faddeu iddo, yr hyn a wnaeth y brenhin, ac a wnaeth heddych âg ef, ac a'i gollyngodd ymaith, gan gynnysgaedu rhoddion arno.

O wyr ifeinge, wyr ifeinge, a gaiff hyd yn oed y paganiaid ddiystyru gwraddwyddiadau, a ddaliant hwy i fynu mor gall ac mor wych, dan y llwythau mwyaf o wraddwyddiadau, ac a wnewch chwi ddim? Oni wnewch chwi, y rhai, yn eich goleuni, yn eich trugareddau, ac ymhob rhwymedigaethau efangylaidd, ydych wedi eich derchafu gymmaint uwch eu llaw hwynt? O na b'o i neb o honynt gael eu galw i'r frawdle yn y dŷdd mawr, i dyfiolaethu yn erbyn neb o honoch chwi, i ddwylaw pa rai y digwydd y traethawd hwn. A chymmaint a hyn mewn ffordd o ateb i'r trydydd gwrthddadl.

G W R T H D D A D L IV.

Y mae'r gŵr ifange yn gwrthddadleu, ac yn dywedyd, *Yr ydych yn ein cymmell ni i fod yn dda yn amserol, a cheisio a gwasanaethu yr Arglwydd yn moreu.*

ein dy
fwyaf
rboddi
fwyaf
nod a
Atte
bawb,
ryglus
rhai a
chymy
gwneu
E ddyv
thar yr
y gwrth
Jerebo
thur fe
Fell
17-41
(hynn
anaeth
megis y
thur hy
teyrnas
lun-add
eu gwe
hallora
bryniau
i gymm
lau dry
Rad
at y bee
a ddaet
ynt fei
yntau
lluaws,
ychydig
Yr v
mewn v

ein dyddiau, ond yr ydym yn dal fwlw, nad yw y rhan
fwyaf gymmaint a meddwl am hyn, ond yn hytrach
r boddi rhyddid iddynt eu hunain i roddio yn y ffyrdd fydd
fwyaf yn bodloni'r cnawd; a pha ham y byddem ni by-
nod a neilltuo?

Atteb 1. Er bod esamplau drwg yn beryglus i
bawb, etto y maent yn arferol o brofi yn fwyaf pe-
ryglus a dirfawr niweidiol i ddynion i seinge, y
rhai a dynnir yn hawsach i ganlyn esamplau na gor-
chymynion, yn enwedig yr esamplau hynny ag sy'n
gwneuthur fwyaf at eu handwyo, 2 Bren. 15. 9.
Eddywedir am Zacharia brenhin Israel, iddo wneu-
thar yr hyn oedd ddrwg yngolwg yr Arglwydd, megis
y gwnaethai ei dadau, ni thredd oddi wrth bechodau
Jereboam. Efe a fynnai fod fel ei dad, a gwneu-
thur fel y gwnodd ei dad, dened a fynnei o hynny.

Felly y Samariaid, am ba rai y dywedir, 2 Bren.
17. 41. Y cenhedloedd hyn oedd yn ofni'r Arglwydd,
(hynny yw a wnaethant ryw fath o broffes o waf-
anaethu'r Arglwydd) ac yn addoli eu delwau cerfedig
megis y gwnaeth eu tadau, y maent hwy yn gwneu-
thur hyd y dydd hwn. Y rhewm pennaf pam yr oedd
teyrnas ac eglwys Juda, wedi eu sefydlu yn eu hu-
lun-addoliaeth, yn y fath fodd, nad oedd obaith am
eu gwellhâd, oedd hyn, fod y plant yn cofio eu
halloran a'u llwynau, wrth y gwyrdd-brennau a'r
brynau dyrchafedig; nid yw papur ddim parottach
i gymmeryd ingc, nac yw ieuengid i ganlyn esamp-
lau drwg.

Radbod brenhin Phrygia, yr hwn ag efe yn dyfod
at y bedydd-faen i gael ei fedyddio, a ofynnodd beth
a ddaethai o'i henafiad? Atteb a wnaethpwyd, idd-
ynt feirw mewn cyflwr ofnadwy heb eu bedyddio;
yntau a attebodd, y byddai efe golledig gyd â'r
lluaws, yn hytrach na myned i'r nefoedd gyd ag
ychydig.

Yr wyf yn cofio, fod gŵr cenhedlig yn dwyn i
mewn ŵr ifangc, yr hwn pan glywodd am odineb a

drygioni y gau-dduwiau, a ddywedodd, *Beth, a yd-
ynt bwy yn gwneuthur felly, ac a ofnaffi wneuthur yr
un peth?* Na wnaf. Mae esampiau pechadurus
yn tynnu ac yn cefnogi yn fawr iawn, llawer a
gawfiant y peth felly i'w tragywywyddol ddinystr;
y rhai nid oes ganddynt glustiau i glywed beth yd-
ych yn ddywedyd, fydd a llygaid ganddynt i weled
beth ydych yn wneuthur. Tywyfogion drwg a
wnânt ddeiliad drwg, meistri drwg a wnânt weision
drwg, rhieni drwg a wnânt y plant yn ddrwg;
hawfach yw i'r drwg lygru'r dâ, nac i'r dâ ddych-
welyd y drwg; hawfach rhedeg ar i wared gyd â
chwmpeni, na dringo'r rhiw wrtho ei hunan.

Mi ddymunwn i bob dyn ifancg fynych gofio ym-
adrodd Lactantius, *Y neb a ddilyno'r rhai drwg, ni
all fod yn dda.* Y mae dynion ifeincg yn yr amser-
oedd hyn o broffes, yn sefyll rhwng esampiau dâ a
drwg, fel Hercules yn ei treuddwyd yn sefyll rhwng
Rhinwedd a Bai, yn cael ei garu gan bob un o'r
ddau; dewis a raid i chwi pa un a ddilynoch; O
na baech i gyd mor ddoeth a chanlyn y goreu:

Cyn y delwyf at yr ail ateb, gadewch i mi adel
yr arwydd neu'r eglurhâd hwn gyd â'r rhei'ny na
wnant ddim cydwybod o ddifetha eraill trwy eu
hesampl, set,

Fod trymmach cospedigaeth ynghadw i'r rhei'ny
ac fydd yn denu eraill i droseddu, nag i'r rhai fydd
yn pechu trwy eu hachlyfur neu eu hesampl. Yn
llyn y cospwyd y farph yn fwy nac Efa, ac Efa yn
fwy nac Adda, a Jesabel a thostach barn nac Ahab.
Y lle ifaf, tywyllaf, twymaf yn uffern, a fydd i'r
rhei'ny a dynnasant eraill yno trwy eu hesampl.
Mat. 13. 15. Fe wyddai Deifes, o's damnedig a
fyddai ei frodyr, y byddai efe yn ddwbl damnedig,
o herwydd iddo gyfrannu yn helaeth tu ag at eu
dwyn hwynt i uffern trwy ei esampl ddrwg, am
hynny y mae'n dymuno eu cadw allan o uffern, nid
o ran dim cariad attynt, ond o herwydd o's deuant
yno, y byddai ei boenau yn fwy annioddefadwy.

2. (
oddef
chodau
dynion
i eraill
gyfran
ant, a
ynt yn
â than
biram,
y ddae
ynghy
Israeli
Chosb
Phinea
Mae

Mae
mwes
nodd
gymm
hi rha
am hy
au, a'
yn ab
a gym
gafgl
a chae
dau y
diwed
hynny
eraill

3.
esampl
chwi
thur.
ac na
oedd i
â'r b
eich h

2. Os pechwch gyd âg eraill, chwi a gewch ddi-
oddef gyd âg eraill; o's byddwch gyfrannog o be-
chodau dynion eraill, chwi gewch fod hefyd o blâu
dynion eraill; o's mynnwch fod yn gymdeithion
i eraill yn eu pechodau, chwi fyddwch sicr o fod yn
gyfrannog o'u tristwch. Yr hen fyd a gyd-bechaf-
ant, ac a gyd-foddwyd. Y Sodomiaid y rhai oedd-
ynt yn ymlosgi mewn trachwant ynghyd, a losgwyd
â than a brwmstan ynghyd. Corah, Dathan ac A-
biram, a gyd-rwgnachasant i gyffrôl'r Arglwydd,
y ddaciar a agorodd ei safn, ac a'i llyngcodd hwynt
ynghyd. Pharaoh a'i lû, a ganlynasant ar ôl yr
Israeliaid, a foddwyd ynghyd yn y môr. Zimri a
Chosbi a wnaethant asfendid ynghyd; ac y mae
Phineas yn eu brathur hwynt ill dau ynghyd.

Mae gan y dyfgawdwyr Hebraeg ddammeg gym-
mwas iawn i'r perwyl hwn. Rhyw wr a blan-
nodd berllan, ac wrth fyned oddi cartref, efe a
gymmerodd ofali adael y fath wylwyr ac a'i cadwent
hi rhag dieithriad, ac na wnaent ddim twyll âg ef;
am hynny efe a osododd un dall, ond cryf ei aelod-
au, a'r llall yn gweled; ond yn gloff; y ddau hyn
yn absen eu meist'r, a gyd-gyfrinachasant, a'r dall
a gymmerodd y eloff ar ei ysgwyddau, ac felly a
gafglasant y ffrwyth; eu meist'r pan ddychwelodd,
a chael allan eu-cyfrwyfdra, a'u cospodd hwynt ill
dau ynghyd. Felly y delia cyfrawnder â chwi o'r
diwedd, y rhai ydynt yn pechu gyd âg eraill; am
hynny gochelwch, wyr ifeinge, wneuthur fel y mae
eraill yn gwneuthur. Ond,

3. Yr wyf yn ateb, Nid oes i chwi fyw yn ol
esamplau, ond yn ol gorchymmynion; nid oes i
chwi edrych cymmaint beth y mae eraill yn wneu-
thur. *Ecs. 23. 2. Na ddilyn llaaws i wneuthur drwg;*
ac na ateb mewn ymrasael, gan bwyso yn ol llawer-
oedd i wyro barn. Rhuf. 12. 1. Na chyd-ymffurfiwch
d'r byd hwn; Hynny yw, na chyd-ymffurfiwch
eich hunain âg arferion a defodau llygredig bydol

ddymion trwm, y rhai a wnaethant aur yn Dduw iddynt, ac elw yn egoniant iddynt; rhedeg yn groc i orchymmyn Duw, a gostiodd i'r prophwyd ifange ei fywyd, (er iddo ei wneuthur dan liw datguddiad ioddi wrth Dduw) chwi a welwch yn yr hanes honno, i Bren. 13. Ec. Rhaid i orchymmyn Duw brwyfo i lawr bob awdurdod ac esampl dynion, ebe St. Jerom.

A rhaid i ni fod mor ofalus i gadw gorchymmyn ysgafn, a gorchymmyn trwm, medd Rabbi, rhaid i fuddhau i orchymmyn Duw yn erbyn pob rhesymau i'r gwrthwyneb, ymddadleuon ac esamplau. Y mae St. Awstin yn dwyn i mewn rai yn efgus cyttundeb noeth a defodau ac esamplau pechaderus yr amferoedd hynny wrth yfed iechyd da, yn llyn: Yr oedd gwyr mawr yn cymmell hynny yng wledd y brenhin, lle yr oeddent yn barnu am ffyddlondeb wrth loddest, gan ein rhoddi ar y dewisiad hwn, Yfwch, neu fyddwch feirw; peidio ac yfed iechyd a fuasai yn anghyflwr i ni. I ba rai y mae efe yn rhoddi'r ateb hwn; Y Duw hwnnw ac sy'n gweled na fynnit, gan y cariad oedd gennit atto efa'i orchymmynion, gyd-ymffurfio â'u defodau meddwon, a rydd i ti ffair yn eu golwg hwy, y rhai sy'n llyn yn dy fygwth i yfed.

O, wyr ieuaingc, y rhai sy'n ynfydu cymaint ar esamplau yn awr, a gewch welod y cwestiwn hwnnw yn un fo'n brathur ac yn dychrynu, pan osodo Duw neu Gydwybod ef adref, *Pwy a geisiodd y pethau hyn ar eich dwylaw?* Esay 1. 2. Ond,

4. Yr wyf yn ateb, *Ni ddichon cwmpeini a hudoliaeth i bechu, fod yn efgus digonol dros bechod.*

O's bwrw Efa ei bai ar y Saph, ac Adda ei fai ynteu ar Efa, Duw a'i cymmer ymaith, ac esyd y felldith ar bob un o honynt. Cyffroad Saul gan y bobl, (a hir arosiad Samuel) i offrymmu, nid efgusodai ef, ond am ei anufudd-dod cafodd golli ei goron a'i fywyd. Y gŵr ifange yn y Diarhebbion, er iddo gael ei hudo a'i demptio gan y buttain, etto y mae'n

y mae'n
er i Jon
gos trug
as er y
greulon
oeddent
a'i anno
oeddent
rhaid oed
a pha h
dus i'r
eiddiach
holl dda
rhaid i
iddo fyr
ei alw.
ond ni
weled y
bydd yn
ier hwy
a hudol
fetha eu

Dion
rhoddi
asai oed
y fath
wafaeth
yn wre
yn yr h
Ond ni
heibio
brofi a

5. A
aeth fa
ganlyn
plau d
gan D
a'i gale

y mae'n cael piccell wedi ei tharo trwy ei galon ;
 er i Jonas bleidio tueddiadau grasslawn Duw i ddan-
 gos trugaredd, a'i ofn rhag cael ei wrthbrofi ; ie,
 ac er y gallasai ef bleidio ei fod yn ofni triniaeth
 greulon a chiaidd y Ninifeaid, (calonnau pa rai
 oeddent wedi eu gosod yn ddiobaith ar ddrygioni)
 a'i annobaith o wneuthur byth ddaioni ar bobl ac
 oeddent wedi eu dallu a'n calëdu gymmaint ; a'r
 rhai oeddÿnt genhedloedd, ac ynteu yn luddew ;
 a pha ham y danfonid ef â chennadwri mor echry-
 dus i'r fath bobl, gan nad oedd dim gafach a ffi-
 eiddiach i archwaeth luddew ; ond ni ddichon i'r
 holl ddadleuon a'r esguson hyn gadw heibio'r ergyd,
 rhaid i Jona fyned i'r môr er hyn i gyd, ie, rhaid
 iddo fyned i waelod uffern, fel y mae efe ei hun yn
 ei alw. Ofer i'r aderyn achwyn iddo weled yr yd,
 ond ni welodd y fagl, neu i bysgodun bleidio iddo
 weled yr abwyd, ond na welodd y bach. Felly y
 bydd yn ofer i bechaduriaid yn y diwedd, pan ddal-
 ier hwynt mewn pwl uffernol, i bleidio cwmpeini,
 a hudoliaethau, trwy ba rai y denwyd hwynt i ddi-
 fetha eu heneidiau yn dragywydd.

Dionysius brenhin Sicily, i'w esgusodi ei hun rhag
 rhoddi i fynu yn bresennol y wisg aur a gymmer-
 afai oddi wrth ei dduw Apolo, a atebodd, na allai
 y fath wisg a honno fod un amser o'r flwyddyn yn
 wafaethgar i'w dduw, canys ni's cadwai mo hono
 yn wrefog yn y gaiaf. ac yr ydoedd yn rhy dwym
 yn yr haf, ac telly a ofododd heibio ei elun-dduw.
 Ond ni ofodir Duw'r yspriedoedd, Duw pob cnawd
 heibio â dim esgus neu liwiau, pan y b'o iddo ef
 brofi a barnu meibion dynion. Ond,

5. Ac yn olaf, Yr wyf yn ateb, Mai barnedig-
 aeth fawr iawn ydyw, i un gael ei roddi i fynu i
 ganlyn esamplau drwg, y dÿn â roddir i fynu i esam-
 plau drwg, fydd ddÿn wedi ei adael heibio yn doft,
 gan Dduw ; wedi ei ddallu yn druenus gan Satan,
 a'i galedu yn ddiobaith mewn pechod ; y mae yn
 argoel

argoel fod dŷn yn addfed i ddigofaint, i ddinystr, i uffern. *Jer. 6. 11. Wle fi yn rhoddi tramgwyddiadau i'r bobl hyn, fel y tramgwyddo wrthynt y tadau a'r meibion ynghyd; cymmydog a'i gysaill a ddifetbir.*
O, peth ofnadwy ydyw, pan wnelo Duw esamplau pechadurus eraill i fod yn dramgwyddiadau i bobl, wrth barai y tramgwyddant, ac y cwympant, ac y colli'r hwynt yn dragywydd: Da fuasai i'r cyfryw ddynion pe na's ganefid hwynt erioed; fel y llefarodd Crist unwaith am Judas.

Y Rhodiaid a'r Lydiaid a wnaethant amryw gyfreithiau, y cafai'r meibion hynny na ddilynent eu tadau yn eu rhinweddau, ond a ddilynent esamplau drwg, eu dietifeddu, a'u tiroetd eu rhoi i'r rhai mwyaf rhinweddol o'r tylwyth hynny, heb genhadu i un etifedd annuwiol pwy bynnag ei etifeddu; ac onid ydych chi yn tybied y dietifedda Duw, o'r nefoedd a dedwydŵch bawb o'r rhei'ry ag ydynt yn dilyn esamplau drwg? diammeu y gwna ef, *1 Cor. 10. 11, 12.*

G W R T H D D A D L V.

T mae Duw yn Dduw Trugaredd, ynddo ef y mae ymysgaroedd trugaredd, y mae yn boffi trugaredd; y mae yn ymbysfydu mewn trugaredd, ac y mae ef yn barod i ddangos trugaredd i bechaduriaid truain; hyd yn oed pan y maent ar y bwrw diweddas, pan nad oes ond cambyrr rhyngddynt a'r bedd, rhyngddynt a thragywyddoldeb, fel y gwelwn yn ei waith yn estyn trugaredd i'r lleidr ar y groes, ac yn rhoddi pardwn yn ei law a sicrwydd o Baradwys yn ei fonwes, pan yr oedd yn barod i gael ei droi odai ar ysgol y bywyd; ac am hynny mae allaf dreulio biodau y nyddiau i ganlyn pechod, bysfrwyd, elw, gwagedd, a bodlonrwydd y byd bwn, ac ar yr ergid diweddas mi a allaf gael trugaredd cystal a'r lleidr. Duw fydd Dduw wedi ei wneuthur i synu o drugaredd, a diau na phall efe roi briwision o drugaredd, i bechaduriaid truain mewn truenn, &c.

Yn
ion hy
1. Y
Tyft
o Bara
y gwa
diwedd
fyndod
aduriai
dinasoe
a blode
glefyd
waftad
ewbl,
Dad;
yn tyw
rwydd
Seleu
a dynno
drofedd
Tad a f
ni yn t
iawnder
2. A
ineb,
yspryd
gwneut
aeth i b
lei fod y
rhag pe
darllen
iaid 'ch
rydu i
tel ar y
fer trug
Duw, a
iawnder
efe ciria

Yn awr i'r gwrthddadl hwn y rhoddaf yr atteb-
ion hyn a ganlyn.

1. *Y mae Duw mor gyfiaw'n ag yw efe yn drugarog.*
Tyft bwrw'r angylion allan o'r nefoedd, Adda allan
o Baradwys; tyft yr holl fygwthion, y melldithion,
y gwaeau y fydd yn llawn yn y bibl o'r dechreu i'r
diwedd. Tyft yr uffern, y dychryn, y braw, a'r
fyndod y mae efe yn gyfodi ynghydwybodau pech-
aduriaid; tyft y difrodaeth a wnaeth efe o'r trefydd,
dinafoedd, gwledydd, a theyrnafoedd mwyaf gwych
a blodeuog, a fu yn yr holl fyd; tyft yr amryw
glefydon, peryglon, marwolaeth ac uffern, fydd yn
waftadol yn dilyn trigolion y byd. Ond uwehlaw'r
ewbl, tyft Crist yn fathru gwinwryf digofaint ei
Dad; tyft Duw yn cuddio ei wyneb rhagddo, ac
yn tywallt allan ei holl anfodlonrwydd a'i lidiawg-
rwydd arno.

Seleucus, y rhoddwr-cyfraith hwnnw o Locris,
a dynnodd allan un o lygaid ei fab ei hun am iddo
drofeddu cyfraith iachus a wnaethai efe; ond Duw'r
Tad a fwriodd allan ddau lygad Crist am ein gwaith
ni yn trofeddu ei gyfraith frenhinol ef.—O, gyf-
iawnder a dialedd Duw! Ond,

2. Attebaf, nad oes dim mwy o dyfolaeth a dall-
ineb, halogrwydd, calon-galedwch, ymfydrwydd
yspydol, ac annobaith uffernol, yn yr holl fyd, na
gwneuthur y peth hwnnw yn rheswm, yn annog-
aeth i bechu, (sef, trugaredd Duw) yr hyn a ddy-
lei fod y rheswm mwyaf dan y nefoedd i gadw dyn
rhag pechod fel y gwyr pawb, na wnaethant ond
darllen y 'sgrythurau. Ac nid oes neb pechadur-
iaid 'chwaith yn y byd, y mae Duw yn ymhyf-
rydu i dywallt damnedigaeth o'r nefoedd arnynt,
fel ar y cyfryw, y rhai trwy eu gwaith yn camar-
fer trugaredd ydynt yn gwneuthur camwedd â
Duw, ac yn myned ymlaen gan roi sialens i gyf-
iawnder ei hun. *Deut. 29. 19, 20. A bydd pan glyw-
efe ciriau y feldith hon, ymfendithio o bono yn ei galon*

*hyn, gan ddywedyd, Heddwech fydd i mi er i
radio yng nghynddynrwydd fy nghalon fy hun, i chwariog
meddwdod at Sychedd. Ni fydd yr Arglwydd fadden
iddo, canys yna y myga digllonedd yr Arglwydd
a'i eiddigedd yn erbyn y gŵr hwnnw, a'r holl felt
dichion fydd i'w fenedig yn y llyfr hwn a'orwedd
arno ef, a'r Arglwydd a ddilea ei enw ef oddi tan
ynesoedd. Yn y geiriau hyn, gallwch ddal fulw
fod Duw yn ddiammod yn bygwth, i ddangos
bydd ef yn ddianwadal yn cosbi. Salm 11. 5, 6
O'r gant ei enaid ef y drygionus, a'r hwn fydd haff gan-
ddo drawfder. Ar yr annuswiol y glawia efe faglau,
iddo a brwmflan, a phoethwynt ystformus, dyma ran
phiol hwynt.*

O, na byddai i bob pechaduriaid truain wneuthur
y fgyrthurau hyn yn gymdeithion iddynt yn oel-
tadol, nes byddont uwchlaw y brofedigaeth doft
honno, o droi trugaredd Duw yn annogaeth i be-
chu rhagllaw.

*Fe fydd i bawb ac ydynt yn camarfer trugaredd
yn sicr ac yn ddisymmwth ddyfod yn ysbail i gyf-
rawnder Duw yr hwn a'i rhwyg ac a'u dryllia yn
garreion, fel y dywaid y Salmydd, Salm 50. 22.
Gwae, gwae, yr enaid a ymladdo yn erbyn Duw a'i
drugareddau ei hun, a fydd yn ddrwg o herwydd ei
fod ef yn dda, a fydd yn bechadurus, o herwydd
ei fod yn drugarog, a dry holl garedigrwydd y
rhai a ddylent fod fel cynnifer o linynnau arian i'w
glymmu ef i gariad ac ufudd-dod yn faethu, ac
felly eu faethu hwynt yn ôl i galon Duw. Trugar-
edd a gam-arferir a dry o'r diwedd yn llew, yn
llew ffyrnig, ac yna, gwae i'r rhai a'i cam-arfero ac
a'i dirmygo. Ond,*

3. Mewn ateb i'r than hynny o'r gwrthddadl
yng hylch y lleidr ar y groes, yr wyf yn cynnig y
pethau hyn i'ch meddyliau:

1. Mai megis achubwyd un, i ddyfgu pechaduriaid
beidio annobeithio, felly se ddamnwyd y llall, i ddyfgu
iddynt beidio a rhyfgyu.

Fe roir
nd pwy b
haff yn g
fod ar y
rôg, cany
dyw, ac
2. Efa
difeirwch
difeirwch
O, na f
pwth hwn
ddewid a
lid esamp
rhwys a
drugarec
ddewid i
antenn dy
ofiwch hy
du lliid, p
3. Gwy
ogoniant
wydd y
disgwyl i
wyl am
do brin d
eillduol h
ysan o'i w
4. Yr w
abod Cr
euluso, n
y groes
Grist yn b
edd y wec
neuthur
iddo ei gy
n gyfarf
fel byd
r ffydd.

Fe roir pardwn weithiau i un ar y crog-bren,
 ond pwy bynnag a ymddiriedo i hynny, all gael y
 haff yn gyflog iddo. Nid yw dda medd un
 fod ar y Salm *Miserere*. *Trugarh*, ac adnod y
 crog, canys weithiau mae'n digwydd nad offeiriad
 dyw, ac felly a grogir am hynny.

2. Efallai yw heb addewid. Dyma esampl o
 difeirwch diweddar, ond pa le y mae addewid o
 difeirwch diweddar?

O, na fydded y dychweliad diweddar a difym-
 mwith hwn. i ti yn brofedigaeth ne's, caffech di
 ddewid am ddychweliad diweddar a difymmwith.
 Nid esamplau ond addewidion fydd feliau i fydd
 rphwys arnynt. Y neb a roddio wrth esamplau
 drugaredd, heb orchymmyn i'w gyfarwyddo, ac
 ddewid i'w gynnal, nid yw yn rhodio ond wrth
 antern dywyll yr hon a'i twylla. Wel, wyr ifeinge-
 rffwch hyn: y mae esamplau trugaredd yn cynhyddi-
 du llied, pryd na wellheir y galon trwyddant. Ond,

3. Gwyrthiau hynod o drugaredd oedd hyn, a
 rgoniant pa un y gwnaeth Crist anrhydedd i wrab-
 wydd y groes. Ac am hynny ni allwn cystat-
 disgwyl i Grist gael ei groeshoelio drachefn, a dif-
 wyl am ddychweliad pechadur, pryd nad oes gan-
 do brin digon o amser i rifo i fynu y deledfyddan
 eillduol hynny, y rhai fydd yn gwneuthur i fynu y
 rfan o'i wneuthuriad.

4. Yr wyf yn ateb, nid oedd y lleidr hwn yn ad-
 abod Crist o'r blaen, ni ddarfuiddo wrthod, ef-
 euluso, na dirmygu Crist o'r blaen. Y bregeth
 y groes oedd y bregeth gyntaf a glywodd ef
 Crist yn bregethu erioed, a gweddi Crist ar y groes
 oedd y weddi gyntaf a glywodd ef Crist erioed yn
 neuthur; nid oedd ef yn adnabod mo Crist ne'tad
 do ei gyfarfod ef ar y groes, yr hyn a brofodd
 yn gyfarfod dedwydd iddo ef. Yr oedd ei gyflwr
 fel byddai i Dwrc neu Bagan yn awr gael ei droi
 y fydd. Ac am hynny ychydig o rannau fydd
 gennyf

gennyf, wr ifangc, i bleidio'r esampl hon i gadw
Crist a' th enaid oddi wrth eu gilydd, yr hwn wyt bob
dydd dan alwad, erfynion a gwahoddedigeathau
Crist.

5. A e yn olaf, Rhaid iawn ffyrried amgylchiadau
amser a llo. Yn awr, pan yr oedd Crist yn gorfol-
eddu dros bechod, satan, a'r byd, pan wnaeth efe
y cythreuliaid yn wrthddrych cyhoddas o wawd a
gwatwor, pan yr oedd efe yn cymmeryd ei gennad
a'r byd, ac yn myned i mewn i'w ogoniant; yn awr
y mae efe yn gosod pardwn yn llaw'r lleidr; ac yn
lluosogi trugareddau a chymrwynasau eraill arno ef.

Megis yn y buddygoliaethau Rhufeinaidd, wedi'r
conewerwr efgyn i'r brif ddinas, yn ei gerbyd
goraur-wych, fe a arferai dasu rhyw ddarnau o ar-
ian, i blith y bobl, iddynt bigo i fynu, yr hyn nid
oedd efe arfer o wneuthur amseroedd eraill. Felly
y mae ein Harglwydd Iesu Crist, yn nydd ei fu-
ddygoliaeth, a'i urddiad arbennig i'w deyrnas nefol,
yn gwasgaru rhai gemmau nefol, a allai'r lleidr hwn
bigo i fynu, yr hyn nid yw efe yn ei wneuthur, ac
ni's gnwa bob dydd; neu fel yn y dyddiau hyn,
y mae'n arferol gyd â thywyfegion achub rhai drwg
weithredwyr hynod ar eu coroniad, pan y maent
yn dechreu ar eu teyrnafoedd mewn gorfoledd, yr
hyn nid ydynt arferol o wneuthur wedi'n. Felly'r
ymiddugodd Iesu Crist tu ag at y lleidr hwn. Ond
nid dyma ei ffordd gyffredin ef o achub a dwyn
eneidiau i ogoniant; ac am hynny, O wr ifangc,
na âd i ddychweliad diweddar y lleidr truan hwn,
fod yn brofedigaeth, neu'n achlysur i ti oedi, edifar-
hau, ac ofera ymaith flodau dy ddyddiau mewn gwa-
gedd a ffolineb. A hyn fydd ddigon i'w ddywedyd
mewn ffordd o Atteb i wrthddadl y gwr ifangc.
Yn awr mi lefaraf ychydig eiriau wrth hên ddynion,
ac felly a ddibennaf.

P E N. IX.

A Ydyw yn beth mor ganmoladwy, mor ddy-munol, ac mor angenrheidiol i ddynion ifeinge-fod yn dda mewn amser, i geisio a gwafanaethu yr Arglwydd yng ngwanwyn a boreu eu hieuengfïd, fel y profwyd yn eglur yn y traethawd hwn? Oh, gan hynny na allwn berswadio pobl oedrannus, a'u hennill-hwy, (y rhai hyd yn hyn fydd wedi gosod heibio y gwaith mawr hwn) i geisio a gwafanaethu yr Arglwydd cyn i'w hawr-wydr redeg, eu haul fachludo, a'u heneidiau gael eu colli yn dragywydd.

O na b'ai i'r cynghor hwnnw o eiddo'r prophwyd ddal gafael ar eich calonnau, *Jer. 13. 16. Rhodd- wch ogoniant i'r Arglwydd eich Duw, cyn iddo ddwyn tywyllwch, a thyn i chwrê daro eich traed (trwy oedran) wrth y mynyddoedd tywyll; a thra fo'ch yn disgwyl am oleuni, iddo ef droi yn gysgod-angau, a't wneuthur yn dywyllwch du-dew.*

Ie, ond fe ddichon hen bechaduriaid ateb, "A oes dim gobaith, dim commorth i ni? A oes dim tebygoliaeth, dim possiblwydd, y bydd i'r cyfryw rai a ni byth ddychwelyd, a chael trugaredd a ffaf-ryd a'r Arglwydd? Nyni y rhai a fuom fyw cyhyd hebddo ef, nyni y rhai a-bechasom gymmaint yn ei erbyn ef, nyni y rhai hyd y dydd heddyw ydym ddiethriaid iddo ef, ie mewn arfau yn ei erbyn ef.

A oes dim gobaith y bydd i ni bechaduriaid pen-llwydion, y rhai a wrthodasom gynnifer mil o gyn-nigion grâs, a chynnifer mil o gynhytfaidau'r Ys-tryd, a chynnifer mil o geryddon cydwybod, a chynnifer mil o gynnigion o Grist a'r nefoedd, y bydd i ni byth gael trugaredd, y bydd i ni byth gael troi ein hên galonnau, gael maddeu ein myr-

Q

ddiwnau

ddiwnau o bechodau, gael newid ein gwael natur
iaethau, ac achub ein heneidiau truan.

Yr wyf yn ateb, Fod gobaith hyd yn oed i'r
fath rai ag ydych chiwi! Ni ddichon yr holl ang-
ylion yn y nefoedd, a'r holl ddynion ar y ddaear,
ddywedyd, na's gallwch chiwi, ie, chiwi, gael tru-
garedd a ffafr, fel na b'o farw eich eneidiau. Gyd
a'r Arglwydd nid oes dim yn amhossibl; ac i ras
yr efengyl, nid oes dim yn rhy-galed. Yn awr
hyn wyf yn wneuthur yn amlwg trwy'r pethau
neillduol hyn.

1. Ni alwyd, ac ni anfonwyd pawb i weithio yn
y winllan ar yr awr gyntaf, rhai a alwyd ar y dry-
dedd awr, eraill ar y chweched, eraill ar y naw-
fed, a rhai ar yr unfed ar ddeg. Y mae gan Duw
ei amrywiol amferoedd i alw eneidiau atto ei hun.
Yn oedd yr unfed awr ar ddeg o bobu pump o'r
gloch brydnhawn, awr cyn machludo'r haul, neu
amfer nofhwyllo; ac etto yr awr hon rhai a alwyd,
a ofodwyd ar waith, ac a wobrwyrwyd gyd a'r lleill.

Y mae rhai o'r tadau, wrth yr amryw oriau a
grybwyllir yn y ddammeg hon, yn deall amryw oed-
ran dyn, fef, maboliaeth, ieuengtid, canol oedran,
a henaint, ym mha rai yr oedd eneidiau truan yn
cael eu galw a'u dychwelyd at Grist; amcan y
ddammeg ydyw arwyddocau rhad ras Duw, yn
galw rhai yng ngwanwyn a boreu eu dyddiau, ac
yn galw eraill yn eu henaint, ac ym mhrydnhawn
eu dyddiau.

2. Abraham yn yr hên destament a Nicodemus
yn y newydd, a alwyd ac a ddychwelwyd yn eu
henaint.

Mi ddarllenais am un Caius Fictorius, yr hwn
oedd hen ddyn dri chant o flynyddau wedi amfer yr
apostolion, ac a fuasai Bagan ei holl amfer, ac yn
ei henaint efe a ymfynnodd ac a wrandawodd am
Grist, gan ddywedyd y byddai efe yn Gristion.—
Simplicianus yn ei glywed ef yn dywedyd felly, ni

chredai

chredai

gras yn

o lawer

am fod

hyn a

henaint

Mae Ar

ef, yr h

amfer e

Duw yn

et, a'r d

fel y taff

ar Satan

tan i'w

dy ciddo

mer dy e

pwyd gw

ant, ac

Duw yn

rannus h

bywyd

hynny n

thio, er

ac ynteu

3. Fe

weledig,

credu, p

2 Cron. 3

eich Duw

dychwel

ich calo

yr Arglw

garog yv

garedd a

dawed y

ddyliu,

mer drug

efe a arb

chredai mo hono; ond pan welodd yr eglwys waith grâs yn wir arno ef, yr oedd yno floeddio a dawnio o lawenydd; fe ganwyd Salmau ym mhob eglwys, am fod Caius Fictorius wedi dyfod yn Grifflion: A hyn a 'scrifennwyd yn rhyfeddod, iddo ef yn ei henaint a'i benllwydni ddyfod yn Grifflion grafol.— Mae Aretius hefyd yn fôn am ryw ddyn yn ei amser ef, yr hwn a fuasai yn bechadur tost iawn, hyd amser ei benllwydni; ond o'r diwedd gwelodd Duw yn dda osod ei bechodau mewn trefn o'i flaen ef, a'r dyn a finwyd yn ei gydwybod yn y fath fodd fel y taffodd efe ei hun i lawr ar y ddaear, gan alw ar Satan, i wneuthur diwedd arno, gan gyffroi Satan i'w gymmeryd ymaith: "Ddiafol, cymmer dy eiddo dy eiddo dy hun, dy eiddo di ydwyf, cymmer dy eiddo." Ar hyn, medd Aretius, y gwnaethpwyd gweddi drosto, y Crist'nogion a ymprydiasant, ac a weddiasant yn daer drosto; a gwelodd Duw yn dda o'r diwedd, i'r pechadur truan oed-rannus hwn adfywio, a dychwelyd at Dduw, a byw bywyd duwiol wedi'n, a marw yn gyffarus. Am hynny na fydded i'r pechadur penllwyd annobeithio, er darfod ei wanwan ef, a'i haf fyned heibio, ac ynteu gyrhaeddyd cwympiad y ddalen.

3. Fe gywirir addewidion Duw i eneidiau dychweledig, i eneidiau yn edifarhau, i eneidiau yn credu, pa un bynnag a'i hen a'i ifeinge fyddont,— 2 Cron. 30. 9. "Grafol a thrugarog yw'r Arglwydd eich Duw, ac ni thrÿ efe ei wyneb oddi wrthyh, o's dychwelwch atto ef." *Jhel* 2. 13. "A rhwygwch eich calonau ac nid eich dillad, ac ymchwelwch at yr Arglwydd eich Duw, o herwydd graslawn a thrugarog yw efe, hwyrfrydig ei ddig, a mawr ei drugaredd ac edifeiriol am ddrwg." *Esay* 55. 7. "Gadawed y drygionus ei ffordd, a'r gŵr anwir ei feddyliau, a dychweled at yr Arglwydd, ac efe gymmer drugaredd arno, ac at ein Duw ni, o herwydd efe a arbed yn helaeth;" neu efe a amlhâ i faddeu.

Ychwaneg o hyn a allwch weled wrth ddarllen y 'sgrythurau. Pob math o bechodau a faddenir i bob math o bechaduriaid a gredo ac a edifarhao.

Y mae i'r Gaersalem newydd ddeuddeg porth, i ddangos fod dyfodfa bob ffordd, i bob math a gradd o bechaduriaid ddyfod at Grist. *Ese a aned merwn lletty cyffredin*, i ddangos ei fod yn derbyn pawb a ddelo, i seinge neu hen, tlawd neu gyfoethog, &c. Ond,

4. Y mae'r Arglwydd wedi datcan trwy lŵ, fod ganddo fwy o hyfrydwch yn nychweliad a iechyd-wriaeth pechaduriaid truain, (p'un bynnag a'i hen neu i seinge a fyddont) nac yn ninistr a damnedig-aeth y cyfryw. *Esec. 33. 11. Fel y mae byw fi, medd yr Arglwydd, nid wyf yn ymbosfi yn marwolaeth yr annuwol, ond troi o'r annuwol oddi wrth ei ffordd a byw. Dychwelwch, dychwelwch, oddi wrth eich ffyrdd ddrygionus; canys chwi iſ Israel, pa ham y byddwch feirw?* Mae dau dyst yn gwneuthur peth yn fwy credadwy.

1. Cyflwr, swydd, neu deilyngdod y neb a fo'n llefaru.

2. Defnydd yr ymadrodd. Yn awr yma y cewch chwi y Duw mawr, nid yn unig yn llefaru, yn addo, ond yn arbennig yn tyngu, fod yn well ganddo i bechaduriaid truain fyw na marw, bod yn ddedwydd, na bod yn druenus; am hynny, O bechadur, na annobeithia, ond dychwel at yr Arglwydd, a thi a fyddi ddedwydd yn dragwydd. Ond,

5. Y mae digon o rinwedd yng werthfawr waed Iesu Grist, i olchi a glanhau ymaith bob pechod, nid yn unig i olchi ymaith bechodau'r dŷn ifangc, ond hefyd i olchi ymaith bechodau'r hen ddŷn; nid yn unig i iacháu pechadur ugain oed, ond i ianbau pechodau'r hanner cant, trugain, ie, can mlwydd oed. *1 Ioan. 1. 17. Gwaed Iesu Grist ei Fab ef, sydd yn ein glanhau ni oddi wrth bob pechod.* Nid yn unig oddi wrth bechod, ond oddi wrth bob pechod.

pechod
Crist,
oddi w
yng ng
fydd yn
annobe
Nid o
hyd ag
agored

6. Y
yr Efer
heb ga
Wele fi
(daliwo
ddynol
i merwn
gyd d m
itangc,
agoryd
gymmu
11. 28.
fulw ar
galwad
aduriai
un dŷn
a rwy
gwaeth
o's byd
byn ef

7. Y
math a
yfgarw
lem, J
wybuaf
beddwa
41 Sa
falem,
felly y

pechod, y mae'r fath allu, ac effaith yng ngwaed Crist, digonol i lanhau pob math o bechaduriaid; oddi wrth bob math o bechodau; y mae rhinwedd yng ngwaed yr Oen i olchi ymaith yr holl frychau fydd ynghalon y pechadur hynaf, ac am hynny na annobeithied hên bechaduriaid; na ddwyedent, Nid oes dim gobaith, nid oes dim cymmorth, cyhyd ag y mae'r ffynnon hon, Gwaed Iesu Crist yn agored i bawb pechaduriaid ymolchi ynddi. Ond,

6. Y mae galwad a gwahoddedigaethau Crist yn yr Efengyl, yn gyffredinol, ac yn ddi-derfynedig, heb gau allan un math o bechaduriaid. *Dat. 3. 20. Wele fi yn sefyll wrth y drws, ac yn curo, o's clyw neb (daliwch fulw mor ddi-derfyn y mae derbyniad i ddynol-ryw) sy llais i, aa agoryd y drws, mi a ddenaf i mewn atto ef, ac a swpperas gyd ag ef, ac yntau gyd d minneu.* Bydded y pechadur yn hên neu'n itangc, pen tr, neu ben llwyd, o's bydd iddo ond agoryd y drws, 'te ddaw Crist i mewn ac a geidw gymmunde b a chyfeillgarwch ag ef. Felly yn *Mat. 11. 28.* Trowch at y 'sgrythurau hyn, a daliwch fulw arnynt, y maent i gyd yn eglur yn amlygu galwad a gwahoddiad grafol Crist, i bawb pechaduriaid. i bob pechadur; nid yw efe yn gwrthod un dŷn, nac ydyw er hyned a fo ef; nid oes dim a rwyftra'r pechadur, un pechadur, y pechadur gwaethaf a mwyaf-oedranus, rhag cael trugaredd o's bydd ef yn ewyllysgar i agoryd i Crist, a'i dderbyn ef fel ei Arglwydd a'i Frenhin. *Ioan 6. 37.*

7. Y mae galarnad ddiodefol Crist dros bob math a gradd o bechaduriaid yn mynegu ei ewyllysgarwch i ddangos trugaredd iddynt. *O Jerusalem, Jerusalem, (medd Crist, gan wylu drosti) na wybuaist yn dy ddydd bwn, y pethan a berthynent i'th beddwch, &c. O na wrandai fy mhobl arnaf, Luc 19. 41* *Sa'm 81. 13.* Y mae Crist yn wylu dros Jerusalem, felly y gwaeth Mecficanus dros Syracuse, ac felly y gwnaeth Scipio dros Carthage; ond hwy a dywalkasant

dywalltasant ddagrau dros y rhai rhai'nny yr oedd-
ynt yn myned i dywallt eu gwaed; ond Crist a
wylodd ar yddfau y pechaduriaid ifeinge a hên
hynny, y rhai oeddynt i dywallt ei waed ef. Fel y
mae tad tyner galon yn wlo dros ei blant gwrth-
ryfelgar, pryd nad oes na gwên na gwg, cynghor-
ion nac ymbiliau yn eu hennill, neu yn eu troi
hwynt oddi wrth eu ffordd ddrygionus, felly y mae
Iesu Crist yn gwneuthur dros yr Iuddewon gwrth-
ryfelgar hynny ar ba rai nid oedd dim a weithiai.

8. *Acynolaf.* Er i bechaduriaid oedrannus roddi
i Crist ommeddiad lawer mîl o weithiau, etto ni
chymmerodd efe hwynt; ond wedi'r cwbl, ac yn
wyneb pob gommeddiad, y mae efe beunydd yn ail-
gymmell ei ymbiliau, ac yn parhau i attolygu ar-
nynt trwy ei Yspryd, trwy ei air, trwy ei glwyfau,
ei waed, trwy ei genhadon, a thrwy ei geryddon,
i ddychwelyd adref atto ef, i'w gofleidio ef, i gredu
ynddo, ac i wiliad gyd âg ef, fel yr achuber hwynt
yn dragywyddol ganddo ef; mae'r holl bethau hyn
yn llefaru wrth bechaduriaid, fel na b'o iddynt an-
nobeithio nac ymddadleu; ond edifarhau, dych-
welyd a chredu, fel yr elo hi yn dda gyd â hwynt
yn dragywydd.

*Ystyriwch yn ddisfrisol yr hyn a ddywedpwyd, a'r
Arglwydd a'ch gwnelo yn ddoeth i dragywyddoldeb.*

Terfyn y Traethawd.

CYFFES y CYHOEDDWR:

Gydwlad-wyr o GYMRY.

GWELWCH yr AFALAU AUR wedi dyfod o'r diwedd i'ch plith—y rhai, er eu bod yn hir yn addfedu, etto gobeithio, a fyddant mor ber-aidd i chwi ymborthi arnynt yn awr, a phe buafid yn eu casglu yn gynharach. Nid oedd gennyf un amcan neilltuol yn attal y gwaith hwn gyhyd oddi wrthyh; ond fel y digwyddodd y naill rwystr an-nisgwyliadwy ar ôl y llall, i luddias ei ddibennu.—Ac yn awr wedi i Ragluniaeth ei drefnu yn eich mýsg, gobeithio y rhowch dderbyniad croesawgar iddo, nid yn unig i'ch *Teiau*, ond hefyd i'ch *Calon-nau*—ac y bydd iddo fod o neilltuol fendith i bob oed a graddau ymhlith y Cymry, megis y bu ym mýsg y Saeson, er's rhai ugeiniau o flynyddoedd a aethant hejbio.

Yr wy'n hyderu y bydd yr Argraphiad presennol o hono, yn rhagori llawer ar yr un cyntaf yn Gym-raeg, o herwydd y gofal a gymmerwyd i ddiwygio y Cyfieithiad, &c. ac y rhýdd foddlonrwydd cyffre-din i bob Darllenydd di-duedd. Mi a chwanegais yma Ragymadrodd yr Awdwr, yr hwn ni argraph-aſid yn y llyfr o'r blaen; ynghyd â Rhagymad-rodd arall gan Weinidog ieuangc o Eglwys Loegr, y rhai a fwriadwyd er ychwaneg o fudd ac adeilad-aeth i'r Darllenwyr, er fod y draul o argraphu'r Llyfr wedi myned eisoes yn fawr, o herwydd yr helaethrwydd a'r diwygiad a wnaethpwyd ynddo, ynghyd â'r codiad anarferol ymhris y Papur; gan ewyllysio rhoddi pob bodlonrwydd a allwn i'm Cyd-wladwyr, tan obeithio y bydd iddynt ddangos pa-rodrwydd ac ewyllysgarwch i dderbyn y llyfrau hyn pan y delont i'w plith, er eu bod yn hir yn ab-sennol

fennol. Hefyd, yn gymmaint ac i mi dderbyn enwau am ynghylch 200 ychwaneg o'r llyfrau, nac orchymmynafwn eu bargraphu ar y cyntaf; gorsu mi ddyblu'r nifer o honynt, yn ôl dechreu'r gwaith, y rhai a ddisgwyliaf allan yn fydyn ar ôl y lleill—yn y cyfamsfer mi a ewyllyfiwn dderbyn henwau cynnifer ychwaneg o'r Cymry, ac a chwennychod fod yn feddiannol o'r gwaith hwn, y rhai yr ydis yn deisyf arnynt eu danfon gyd â brŷs, fel y caffont eu llyfrau mewn amser cyfaddas.

Am gynnifer o'r Cynnorthwyon ac bedd yn dewis cael eu llyfrau'n rhwym.—Rwy'n gorfod hyfysu iddynt, nad ellid eu gwneuthur yn y pris yr oeddw'n i gynt yn bwriadu, sef, 3d.—ond a gostient 6d. bob un.—Ac yr wyf yn hyfysu ymhellach, fy mod yn amcanu cyhoeddi, tu a'r *Hydref* nesaf, Llyfr bychan newydd ei gyfieithu i'r Gymraeg, a elwir; *Enw yn y Nef, y Sail oreu o lawenydd*, ar Luc x. 20. ynghyd â *Gallu Grŷs yn diddysnu'r Galon oddi wrth y Bŷd*, ar Psalm cxxxi. 2. Gan y parchedig a'r enwog Mr. *Matthew Mead*, Awdwr y Llyfr rhagorol a elwir, *Llun Agrippa*; neu'r *Cristion o fewn ychydig*, &c. Fe fydd y Llyfr uchod yn gymmwys i'w gydrwymau a'r *Asalau Aur*, a'i bris a fydd 6d. yn unig, i'w dalu wrth ei dderbyn; a dim ond yr henwau ymmlaen llaw. Hyn, gyd-wladwyr, yw'r cyfan yn bresenol oddi wrth,

Eich ufuddaf wasanaethwr,

a'ch ewyllyfiwr dd,

Mai 13, 1783.

HUGH JONES.

MAWL i DDUW ar Ddiwedd y Gorchwyl.

I.

GOgoniant yn y Goruwchafion,
Hedd ac 'wyllys dâ i Ddynion;
O'r Nef daeth Crist, ein Prynwr mawr,
I achub sorod, llwch y llawr.

II.

Trwy fwytta 'Falau pechod cäs,
O Eden, cauwyd Adda'i ma's;
Collasom ninneur ynddo ef,
Bob hawl i ddedwydd deyrnas Nef.

III.

Fel plant mewn pydew 'roeddem ni,
Yn fach ein grym, yn wael ein bri;
Yn dilyn gwagedd, ffaidd ffôl,
Ne's galwodd Iesu ar ein hôl.

IV.

Pren y bywyd ydyw CRIST,
A'n cwyd i' lan o'n cyflwr trist;
Ei *Falau Aur*, (O, hyfryd ffrwyth!)
A 'sgafna f'enaid bâch o'i lwyth.

V.

Ffarwel i wâg deganau'r byd,
Mae f'naid i mewn lloches glŷd;
Am hyn molianned-dynion ef,
Yr hwn fy'n eistedd yn y Nef.

VI.

Hosanna, trwy'r uchelder mawr;
Hosanna, canwn ar y llawr—
Hosanna, byth gaiff fod fy nghân,
I'r Tâd, a'r Mâb, a'r Ysryd Glân.

Yma

Yma y canlyn Enwau'r rhai sy'n derbyn Nifer o'r *Afalau Aur*.

☞ Nid oes yma ond Swyddau Gwynedd yn unig.

SWYDD FON.

Mr. Owen Jones, Rhwymwr Llyfran, <i>Llannerch-y-Medd</i> , sy'n cymmeryd o Lyfrau	50
Mr. John Thomas, Shopwr o'r un lle	50

SWYDD GAERNARFON.

Mr. Robert Jones, <i>Rhôs-Lann</i>	100
Mr. Hugh Thomas, <i>Llanystyndw</i>	36

SWYDD DDINBYCH.

Mr. Edward Parry, <i>Llanfannan</i>	40
Mr. John Hughes, <i>Llanymas</i>	20
Mr. John Gittins, gerllaw <i>Rhiwaben</i>	12
Mrs. Mary Davies, <i>Llanarmon</i>	12

SWYDD FFLINT.

Mr. Thomas Jones <i>Penuchaf</i> , gerllaw <i>Gaerwys</i>	24
---	----

SWYDD FEIRIONYDD.

Parchedig Abraham Tibbot, <i>Llanuwchllyn</i>	100
Mr. Robert Lloyd, <i>Llanfawr</i>	24
Mrs. Elisabeth Griffiths, <i>Bermo</i>	12
Mr. Philip Davies, <i>Towyn</i>	36

SWYDD DREFALDWYN.

Mr. Jeremiah Williams, <i>Llanbrynmair</i>	150
Mr. Edward Jones, Rhwymwr Ll. <i>Machynlleth</i>	50

Daliwch Sulw—*r* gallir cael Rhwymo pob Math o
Lyfrau gan Edward Jones, ym Machynlleth.

Rheol

S

Cathe

T. L.

Robert

David E

Griffith

Rees Ev

John G

Gwen C

John G

Harry H

John H

Eleanor

Evan L

Hugh L

O. Owe

Jane O

David P

Lewis

Griffith

Hugh B

Griffith

Owen I

William

William

Ro. Ro

Owen T

Hugh T

John T

John V

Evan V

Humph

Griffith

Hugh I

Richa

John E

Lewis

Hugh

John

John

Edw.

Edwar

Lowry

Edwar

Mary

Owen

191
Rhestr o'r rhai a roddasant eu Henwau
am bob ei un o'r Llyfrau.

SWYDD FEIRIONYDD.

Celynins &c.

Catherine Lewis, Bermo
T. Davies, Bwlch-gwyn
Robert Davies, Cigydd
David Edward, Ty'n y Buarth
Griffith Evans, Nant-Gysfiliig
Rees Evans, Hen-blas
John Griffith, Ty'n y Wern
Gwen Griffith, Ty'n y Lliidiart
John Griffith, Pant y Llan
Harry Howell, Gof
John Hugh, Ty croes
Eleanor Jones, Tyddyn M.
Evan Lewis, Ty'n y Buarth
Hugh Lloyd, Gallt gôch
O. Owens, Siopwr, Llwyngw.
Jane Owen, Ynys
David Parry, taiiwr
Lewis Phillip, Feglau
Griffith Pugh, cerddor
Hugh Rees, Hendre
Griffith Richard, Llan
Owen Richard
William Rowland, gwehydd
William Roberts, taiiwr
Ro. Roberts, Cefeilgwm mawr
Owen Roberts, o'r un lle
Hugh Thomas, Ty du
John Thomas, Borth wen
John Vaghan, Ty'n y fannau
Evan Williams, shopwr
Humphrey Williams, Perllan
Griffith Williams, Cefnfeus.
Dolgelley.
Hugh David, Penrhyn-glâs
Richard David, Hafod y goef.
John Ellis, yr un lle
Lewis Edward, Rhiwspardyn
Hugh Evan, Dolferau
John Evans, Wern gôch
John Jones, Forge, 3 Llyfr
Edw. Jones, Tyddyn y garreg
Edward Jones, Henblas
Edward Jones, Delwen
Lowry Jones, o'r un lle
Edward Jones, Bwlch-côch
Mary Jones, Dolgelley
Owen Lewis, at Cae Ceirch

Evan Owen, Hendre Gefeill.
Sydney Owen, Tyddyn y gar.
William Pugh, Gwen-graig
Humphrey Pugh, glwfer
Robert Pugh, Perthi-llwydion
Cadwaladr Pugh, Lletty Rhys
John Pugh, Ty glâs
Robert Pugh, Carreg y gâth
Robert Roberts, Ty newydd
Edward Robert, Boetheuog
John Samuel, Bryn brâs
Robert William, Trefeilian
William Williams, Cae new.
Morris Williams, Pandyr gad.

Ffeftning.

Rev. Mr. Owens, Rector
Cadwaldr Jones, shopkeeper
Eleanor Cadwaladr, Tryfael
Evan Ellis, Cwm
John Evans, Brynceyfeirgyd
Griffydd David, Maen y fferau
Catherine Humphrey, Cae ddu
John Jones, taiiwr
Richard Morris, Rhiw borta
Humphrey Morris, o'r un lle
Catherine Morris, o'r un lle
Robert Morris, Tan y Bwlch
Job Parry, Bodlesgiad
Evan Richard, slater
Lewis Richard, yr un swydd
Jane Roberts, Neuadd ddu
William Salmon, Ty'n y maes
David William, melinydd
Eleanor William, Ysphytty
Gwen William, Llan

Llanegryn.

James Davies, Trychiad
David Davies, Pant
Fr. Davies, cadŵr helwriaeth
John David, mason
John Edward, Ty'n y Pwll
Hugh Edward, crydd
Griffith Evans, melinydd
Mary Griffiths
Vincent Humphreys, clochydd
Gwen Humphreys, Llan myn.
John Humphreys, gwehydd
Owen Jones, crydd

R

Owens.

SAFYDD FELIRIONYDD

Owen Jones, Rhiw-felen
David Jones, mason
Lewis Jones, Cyfannedd
William Jones, Peniarth
John Lloyd o'r un lle
Catherine Morris, Llan
Ann Morris, Pentref
Jane Owen, Mantua-maker
Lewis Owen, Cefn Coch
Hugh Pugh, joiner
John Pugh, Pentref
Jacob Prys, gof
William Prys, glwter
Mary Prys, Ty'r Gawen
Lewis Pugh, Rhyd y Garnedd
John Pugh, Hafod-dy
Thomas Pugh, Wayn fach
Hum. Richard, Cae'r Mynech
Owen Richard, Tal y Bont
Morgan Robert, Peniarth uchaf
Hugh Robert, gwehydd
Owen Thomas, Ysgubor-wen
Mary Thomas, Cwm-pen-neu
David Thomas, Ty'r Gawen
William Vincent, melinydd
John Williams, Ty'n y Llwyn

Llanmihangel.

Richard Anthony, melinydd
Evan Edward, Ty y Fach
John Howel, Nantcaw fach
Margaret Humphrey, Llan
Humphrey Jenkins, Erw wae
Griffith Jones, Bodilan fawr
John Lewis, Llan
John Lloyd, ditto
John Pugh, Llwyn y fonyvent
William Pugh, Llechwedd
David Pugh, ysgol-seistr
Gwen Pugh, Llan
John Richard, shoplwr
Owen Robert, Nant llwyn gw.

Llandanwg.

James Evans, Lâs ynys
Robert Jones, Llechwedd
John Richard, Wmlwch

Llanbedr.

John Davies, Nancol
Evan Evans, Breibwll
John Evans, ditto
John Griffith, Lletty Walter
John Jones, Havod y coed
Lewis Luke, Cefn cymmerau
Edmund Lloyd, Cae-Nest

Llaneddwyn.

Rob. Morgan, Cefn Trefor
Humphrey Griffith, Tal-treidd
John Griffith, Cors y Godel
Robert Richard, Tyddyn bach
Catherine Ellis, Cae'r Ffynnon

Muallwyrdd.

John Francis, Ty'n y nant
Hugh Jones, Tyddyn y Cow
Meredith Jones, Cae glâs
Row. Jones, Landy'r dedwydd
Evan Jones, Pen y bryn
Richard Jones, Tyddyn y gae
Jane Lloyd, Cae glâs
William Thomas, Cidnerth
John Morris, Hafod Halog

Mallwyd.

Evan Evans, Gartheiniog
Evan Evans, near Mallwyd
Richard Edward, Dinas
Edward Lloyd, shopwr, ditto
Richard Rowland, gof, ditto
Llywelyn Thomas, Blaen y C.
John Williams, Cae'r gof
Rees Williams, Cwmglynmy.

Tal y Llyn.

Humphrey Evan, Dôl Ffannog
Ann Evan, Braich-coch
Jane Jones, Aberllyni
David Owen

Hugh Thomas, Mownog Ystrad
Tewys.

John Davies
David Davies, shopwr
Mrs. Davies — D. Davies
Ellis Davies, Dolegwyn
David Davies, Sgubor-wen
John David, Bryn y Cryg
William Daniel, Bron y ffin
Richard Edwards, Caethle
William Edward, Laborer
Evan Edward, Dyffryn-gwyn
David Evan, Llwyn-bên
John Evan, Braich yr Henllys
John Evan, Ynys Gardener
Humphrey Evans, Rhiwnier
Humphrey Evans, gof
Griffith Evans, Pont Fathew
Parch. John Griffiths, curat
Morgan Griffith, melinydd
Timothy Francis
John Hugh, Llannerch-goedog

Abraham

Abra.
Evan
Lewis
Jacob
John
Willi
Ann
John
David
Willi
Owen
Gwen
John
Hugh
Griffith

Lewis
John
Abedn
Peter
Shadra
Hugh
Elisab

Willi

David
Evan
Rev. J
David
John M
Jacob
David
John E
John V
Evan

Edwan
Vagha
David

Walter
Thom

Hump

Rev. F
John

SWYDD FEIRIONYDD.

Abra. Howel—Francis Hugh
Evan Jones, Dyffryn-gwyn
Lewis Jones, Ty mawr
Jacob Jones, flater
John Jones, Abergroes
William Jones, Ynys Miller
Ann Jones, Ty'n y llwyn
John Jones, gôf
David Jones, Crynllwyn
William Julian, morwr
Owen Lewis, Perfedd-nant ac
Gwen Lewis, Gefail
John Lewis, glwfer
Hugh Lloyd, Penllwyn-mawr
Griffith Owens, tafarnwr
Ty'n y Raven.
Lewis Owens, faer, Dyfi
John Owen, gwehydd
Abednego Pryse, llwiwr
Peter Pryse, Felling-Mill
Shadrach, Pryse, fopwr
Hugh Pugh, Bronduban
Elizabeth Pugh, ditto

Hugh Richard, Dol-gwyn
O. Roberts, Llannorch goedog
William Rowland, ysgol-ysaf
John Thomas, mason
Richard Thomas, morwr
Mary Thomas
Shad. Vincent—D. Vincent
John Williams, salt-surveyor
David Williams, Llundain
Transfynedd.
John Garmont, Rhiw-goch, YL
E. Thomas, ditto
Miss Catherine Davies
John Davies, Wern-groen
Humphrey Humphreys, flater
Robert Jones, Gwyn-dwn
Ed. Lloyd, Ty y tein uchaf
William Morris, Aber
William Morris, Glan-lynias
Hugh Roberts, taiiwr
William Thomas, joiner
Rowland Williams, cowper
Robert Williams, taiiwr

SWYDD DREFALDWYN.

Llanmihangel.
William Burrigley, Llwydia.
David Davies, Rhiwlas
David Evans, Cefn cleisiog
Evan Jones, Fach wen
Rev. John Jones, curat
David Jones, gefail Lwydiarth
John Morris, Llwydiarth-parc
Jacob Morris, Bryn
David Jones, gwehydd
John Richeck, Cammen
John Watkins, ditto
Evan Williams, clochydd
Llanwddyn.
Edward Jones, Cynnon uchaf
Vaghan Jones, gôf
David Morris, taiiwr
Llanfsechan.
Walter Davies, prydydd
Thomas Daniel
Llanfair.
Humphrey Evans, crydd
Llanerfil.
Rev. Ed. Jones, curat
John Lewis, gôf

John Marsh
John Oliver
David Robert Humphreys
Llangadfan.
Robert Evans, Bryncyrch
Edward Jones, Abernodwydd
Thomas Roberts, Moelfeliarth
Llanwrin.
John David, Ddol wen
Hugh David, Cilgwyn
David Ellis, weaver
Evan Evans, Blaen Glesfyrch
Hugh Evan, Pen y Banc
David Evan, Pen y Graig
Evan Humphrey, Bryncwmeili
Evan Jones, Glover
Evan Jones, cerddor
David Lewis, Bryn melyn
Edward Meredith, Rhiw'r tar
Hugh Morgan, Esgair hyder
William Morgan, Maes y oriel
Humphrey Pierce, wheelright
Robert Richard, faer
Robert Roderick, cowper
Hugh Vaughan, Glyncaerig
William

SWYDD DREFALDWYN.

William Watkins, Mathafon	Owen Jones, gwehydd
Rowland Williams, llyfrwr	Hugh Jones, tobaccoconist
W. Williams, Bryn melyn	Rich. Jones, Hafod y garreg
John Williams, Esgair hyder	Hugh Jones, Mofen mawr
David Williams, glwfer	John Jones, taliwr
John Williams, Goedol	David Mathew, crydd
Machynlleth	David Meredith, ditto
Evan Davies, glwfer	James Mills, llyfrwr
William Davies, tinman	John Pierce, crydd
David Davies, joiner	Edward Prichard, ditto
John Davies, ditto	Robert Pierce, ysgol feill
Humphrey Davies, currier	John Prichard, glwfer
Henry Davies, crydd	John Oliver, gwehydd
John Edwards, perrwig-mak.	John Owen, taliwr
Isaac Evans, joiner	Richard Owen
William Harries, crydd	Matthew Richard
John Hale, gwehydd	Ellis Richards, corvisor
Thomas Hughes, tinman	William Richard, taliwr
Thomas Hughes, gwehydd	Robert Richard, joiner
Griffith Hugh, Pen y Lan	John Rowland, corvisor
Peter Humphreys, corvisor	John Rowland, gwehydd
Lewis Humphreys, Derwen las	William Thomas, glwfer
Edward Jenkins, crydd	William Thomas, gol
John Jones, corvisor	Edward Watkin, slater
David Jones, ditto	Griffith Williams
Lewis Jones, ditto	David Williams, gwehydd
Thomas Jones, joiner	John Williams, pysgodwr
Jonathan Jones, mason	Pierce Williams, wheelright
R. Jones, corvisor	John Williams, mason

N. B. Ni chafodd y Cyhoeddwr ddim cyfleusdra i geisio enwau cynnorthwyr o firoedd eraill; ond y mae efe yn hyderu y bydd derbyniad i'r *Asafau Aur*, trwy'r holl dalaith.

D I W E D D

